

Transparentnost Srbija

Pod lupom

prva petoletka

Autori: Nemanja Nenadić i Zlatko Minić
Izdavač:
Transparentnost Srbija
Palmotićeveva 31/III
Beograd
Srbija
ts@transparentnost.org.rs
www.transparentnost.org.rs

Izbor tekstova objavljivanih na portalu "Pod lupom" Transparentnosti Srbija u periodu decembar 2013 - april 2018. godine. Ovaj materijal pripremljen je u okviru projekta "Korupcija pod lupom - izgradnja kapaciteta medija i podizanje svesti javnosti" koji je pomogla Misija OEBS-a u Srbiji.

Izradu ovog materijala pomogla je Misija OEBS-a u Srbiji. Stavovi izrečeni u analizi pripadaju isključivo autorima i ne predstavljaju nužno zvaničan stav Misije OEBS-a u Srbiji.

Javno i nejavno: nabavke, konkursi, rasprave, preduzeća...

Poštujem i ulogu koju Transparentnost Srbije ima u našem društvu, ali, nažalost, Transparentnost Srbije nije dovela ni jednog investitora. Transparentnost Srbije nije donela sredstva u te firme, nije obezbedila proizvodnju, ne obezbeđuje kreditne linije...

Šef poslaničke grupe Srpske napredne stranke u Skupštini Srbije Zoran Babić, u polemici sa opozicionim poslanikom Markom Đurišićem koji je citirao saopštenje TS, 31. jul 2014..

“Ograničeno” zapošljavanje u javnom sektoru

7. decembar 2013.

Predlog dvogodišnje zabrane zapošljavanja u javnom sektoru je pretrpeo izmene u Skupštini. Ovim izmenama je otklonjena frapantna nelogičnost – da komisija Vlade odlučuje o tome da li mogu da se vrše zapošljavanja u Skupštini koja bira Vladu i u nezavisnim državnim organima. Međutim, ograničavanje zapošljavanja iz ovog zakona (onako kako je napisano), ma koliko namere bile dobre, jeste loše i iz mnogo drugih razloga:

1. Sva zapošljavanja se i inače moraju vršiti po odobrenim sistematizacijama – ako je neko radno mesto nepotrebno, treba menjati sistematizaciju a ne zabranjivati prijem radnika;
2. Ako je cilj mere da se ne povećava broj zaposlenih, taj se cilj može ostvariti i tako što bi na mesto postojećih službenika i radnika u javnom sektoru mogli da se zaposle novi – sprečavanje novih zapošljavanja čuva mesta onih koji sada zauzimaju ta mesta a koji su možda manje stručni;
3. Vlada je zadržala za sebe mogućnost da odobri ili ne odobri novo zapošljavanje, a realno nema mogućnost da proveri da li je ono potrebno. Sve to može da dovede do arbitrarnih odluka, predugog postupka razmatranja ili odlučivanja po automatizmu. Imajući u vidu da ni strategija reforme javnog sektora još uvek nije usvojena (nije objavljen ni nacrt, već samo radna verzija), očigledno je da se prilagođavanje i broja i strukture zaposlenih u javnom sektoru Srbije stvarnim potrebama neće dogoditi ni 2014.

Ugovor sa Etihadom krije se od javnosti

24. decembar 2013.

Transparentnost – Srbija već godinama upozorava da je jedno od najbitnijih nerešenih pitanja za borbu protiv korupcije netransparentnost poslovanja države sa stranim investitorima. Na žalost, ovaj problem nije uopšte prepoznat u nedavno usvojenoj antikorupcijskoj strategiji (cilj koji se time bavio je postojao u prvom nacrtu ali je izbrisan iz konačne verzije). Usled toga, ne samo da nema garancije da će javni interes biti zaštićen u ugovorima koji se trenutno zaključuju, već očigledno nema volje da se ovaj problem rešava ni za budućnost i pored obilja loših iskustava koja imamo iz prethodnih godina.

Takvi ugovori mogu biti ekonomski dobri ili loši, ali se o tome uopšte ne može argumentovano suditi ako se ne znaju činjenice i ako su nam jedini izvor informacija izjave političara o tome kako će sve da bude odlično, a da u stvari ne znamo ni elementarne podatke - koje obaveze je naša strana preuzela.

Izgleda da je i priča o vlasničkoj transformaciji JAT-a još jedan primer za to. TS je 1. novembra tražila od bivšeg „JAT Airways“-a i Vlade Srbije kopije „akata i ugovora tog preduzeća koji se odnose na formiranje preduzeća „Air Serbia“, prenos imovine i preuzimanje obaveza „JAT Airways“-a, ili poslovnu saradnju koja je u vezi sa formiranjem preduzeća „Air Serbia“. Odgovor od Vlade nije došao ni posle urgencije od 27.11., a od „Air Serbia“ je stigao tek 20.12, mesec dana nakon isteka zakonskog roka, i tek nakon što smo se žalili Povereniku za informacije.

Air Serbia je rešenjem odbila zahtev pozivajući se na to da ugovori između Etihad, Air Serbia i Republike Srbije „sadrže striktnu kaluzulu o poverljivosti informacija, kojom su se ugovorne strane obavezale da čuvaju poverljivim sve informacije u vezi sa predmetnim ugovorima, ulaganju Etihada i RS u Air Serbia u okviru strateškog partnerstva dve avio kompanije, planovima za dalji razvoj i poslovanje Air Serbia, kao i sve ostale informacije koje se odnose na predmetnu transakciju“.

Takođe se tvrdi da bi objavljivanje podataka ozbiljno ugrozilo međunarodne odnos Srbije i UAE, i da bi „bitno otežalo ostvaenje opravdanih ekonomskih interesa“, da bi to predstavljalo kršenje poslovne tajne, krivično delo i da bi moglo da dovede do tužbe protiv Air Serbia pred arbitražom u Londonu.

Naravno, bez uvida u ugovor, nemoguće je suditi da li je ono što piše u dopisu istinito, da li je zaista ugovorena potpuna poverljivost podataka. Međutim sve i da je tako učinjeno, to nikako ne znači da zakoni Republike Srbije omogućavaju ugovaranje potpune tajnosti podataka sa stranim partnerima. Npr. može biti razumljivo da aviokompanije ne žele da obelodane u potpunosti svoje poslovne planove za budućnost, ali je apsurdno proglašavati za poslovnu tajnu informacije o imovini i dugovima bivšeg JAT-a, i finansijskih obaveza koje se preuzimaju u ime srpskih poreskih obveznika.

A gde je?

25. decembar 2013.

Vlada javlja, svi mediji uredno prenose, da je "usvojen plan rada Vlade Srbije za 2014. godinu, sa preciznim planovima rada ministarstava, posebnih organizacija i službi". Na istoj sednici je usvojen zaključak, kojim se nalaže Ministarstvu privrede i Fondu za razvoj da uplate minimalne zarade za decembar radnicima nekoliko firmi.

Na istom sajtu, u pregledu dokumenata sa današnje sednice Vlade, nema NI JEDNOG od pomenuta dva dokumenta, ali se zato mogu naći tekstovi šest uredbi koje u izveštaju sa sednice nisu ni pomenute. Da li će sutra neke novine uz vest o tome kako je Vlada usvojila "precizan" plan objaviti i osvrt na to kako plan nije objavljen (pa da stoga nisu ni mogli da se uvere u njegovu preciznost i druge kvalitete)?

Neviđena studija

28. decembar 2013.

Ministarstvo prirodnih resursa i rudarstva odbija da objavi studiju izvodljivosti za izgradnju kanala Dunav-Morava-Vardar koja je, kako tvrdi ministar, "pozitivna" i dokazuje da je kanal "ekonomski isplativ". Ministarstvo je proteklih meseci, na zahteve Transparentnosti Srbija, iznosilo razne argumente zbog čega krije ovaj dokument - prvo je ministar bio na putu, "a studija se nalazi kod njega", a potom je kao razlog navedeno to što se članovi vlade nisu upoznali sa dokumentom.

Ministar je inače početkom oktobra na konferenciji za novinare "iz ruke" pokazao studiju, a desetak dana kasnije izjavio da je ostalo samo da se u isplativost izgradnje kanala uveri "sumnjičavi deo javnosti". Sumnjičavi deo javnosti bilo bi najlakše uveriti javnošću rada, odnosno objavljivanjem dokumenata.

Postupanje Ministarstva prirodnih resursa je direktno suprotno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja. Naravno da neki dokumenti u posedu ministarstava mogu biti poverljive prirode, ali se mora znati koji su tajni i zbog čega, a koji nisu. Iz prvog odgovora se može zaključiti da dokument – studija o izvodljivosti kanala Morava – Vardar nije tajna, već da postoji tehnički problem, da ne možemo da dobijemo kopiju zato što je jedini primerak kod ministra, a ministar na dalekom putu. Kasnije se ispostavlja da je navodno potrebno da ovaj dokument prvo razmatra Vlada, pre nego što se bilo kome dostavi. Međutim, ni tu se ne kaže jasno – da li je dokument označen nekom oznakom poverljivosti koju Vlada treba da ukine ili ne nakon razmatranja. Sa stanovišta Zakona, to da li je studiju neko razmatrao ili nije ne pravi razliku – studija postoji, takva je kakva je (Vlada je sigurno neće dopisivati), u posedu je organa vlasti i legitimni je predmet zahteva za pristup informacijama.

Ako i ima nekog opravdanog razloga da se sačeka sa objavljivanjem studije dok je ne pročitaju drugi ministri, onda je trebalo da i ministar Bačević sačeka sa promocijom. Naime, ministar je dao direktnog povoda svakome pa i nama da traži ovaj dokument time što je javno, na konferenciji za štampu, predstavio da je studija urađena i da daje povoljnu ocenu o izvodljivosti i isplativosti projekta tog kanala. Ako je tako, smatram da je nekorektno prema građanima da nam se ostavlja da verujemo ministru na reč, pogotovo zato što se istovremeno na medijima mogu pročitati mnoga, potpuno suprotna mišljenja, čak i iz važnih naučnih institucija u Srbiji.

U širem smislu, ovaj slučaj je još jedan pokazatelj nedovoljne transparentnosti Vlade kada je reč o ekonomskim sporazumima sa partnerima iz inostranstva i izgradnji infrastrukturnih objekata. TS je za sada bezuspešno, mnogo puta ukazivala da je ova oblast jedna od najproblematičnijih sa stanovišta borbe protiv korupcije. Međutim, ona se nije našla u konačnom tekstu antikorupcijske strategije, a ni u praksi nema nikakvog napretka. S jedne strane, imamo Zakon o javnim nabavkama koji predviđa kontrole i nad nabavkama u vrednosti od 3000 evra, a s druge, najveći infrastrukturni projekti, planiraju se i realizuju netransparentno, često na osnovu direktnog dogovora i procedure koju odredi kreditor.

Ponovo problem sa neželjenim naknadama

3. januar 2014.

Ministar Lazar Krstić objavio je da je naknade za članstvo u upravnim odborima, u kojima je predviđeno da bude po funkciji ministra, vratio u budžet. Ministar kaže da je lakše da vrati naknade nego da menja 15 zakona koji regulišu članstvo ministra finansija u upravnim odborima i nadzornim odborima.

Iako je ministar ranije izjavljivao da bi bila "demagogija, a i zakonski nemoguće, da se on odrekne mesta u upravnim odborima u kojima je predviđeno da bude po funkciji ministra", već da će radije vratiti novac, ovakvo obrazloženje zvuči kao demagogija. Nije naime potrebno izmeniti 15 zakona za ministra finansija niti stotine zakona za ostale ministre, već samo jednu odredbu jednog zakona - člana 28. st. 1. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije. Tim članom je propisano da funkcioneri mogu da vrše više funkcija kada ih na te druge obavezuje zakon (kao što je slučaj sa članstvom u upravnim odborima za pojedine ministre). Dovoljno je dodati dopunu "U slučaju iz st. 1. ovog člana, funkcioner nema pravo na platu ili naknadu po osnovu obavljanja druge javne funkcije". Ovako, ministar Krstić je vratio naknade, a svi ostali ministri i drugi funkcioneri i dalje primaju "neželjene" naknade jer ih na to obavezuju propisi.

Da li neko laže ili neko jednostrano menja ugovor?

23. februar 2014.

Već nekoliko puta objavljene su informacije kako će "Kada se završi sednica Nadzornog odbora ("Air Serbia"), svi građani moći da vide sve što je bilo potpisano u vezi sa Jatom i Etihadom". Međutim, nije jasno zbog čega javnost ovih podataka uopšte zavisi od odluka nadzornog odbora tog preduzeća. Naime, u rešenju kojim je Air Serbia odbila zahtev TS za pristup informacijama, protiv kojeg smo izjavili žalbu, ta kompanija tvrdi da "ugovori sadrže striktnu klauzulu o poverljivosti informacija", da bi njihovo obelodanjivanje "ozbiljno ugrozilo međunarodne odnose Srbije i UAE", da bi odavanje tih podataka predstavljalo "krivično delo iz člana 240. Krivičnog zakonika" i da bi moglo da dovede do toga da Etihad raskine ugovore i podnese tužbu protiv Air Serbia za naknadu štete pred arbitražom u Londonu". Iz teksta žalbe se može videti zbog čega smatramo da navedeni razlozi za uskraćivanje pristupa informacijama nisu u skladu sa zakonom. Međutim, najava obelodanjivanja podataka na osnovu odluke nadzornog odbora Air Serbia otvara i druga pitanja: 1) da li su tvrdnje iz rešenja kojim je zahtev odbijen bile istinite?; 2) ako su tvrdnje bile istinite, kako nadzorni odbor Air Serbia može jednostrano da menja odredbe ugovora.

Ministar Bačević podriva dva osnovna antikorupcijska principa

28. februar 2014.

Ministar Bačević podriva dva osnovna antikorupcijska principa - transparentnost i konkurenciju i to pokazuje i novom izjavom o kanalu Morava. On je, naime, ponovo [govorio](#) o Studiji izvodljivosti za kanal Dunav-Morava-Vardar, i o tome šta ona navodno pokazuje ("da je

projekat potpuno prihvatljiv", "da je projekat ekonomski isplativ"). Pri tom je čak optužio sve one koji tvrde suprotno da su politikanti. Istovremeno, Ministarstvo kojim on rukovodi, odbija da učini javnom dostupnom navedenu studiju, direktno kršeći obavezujuće rešenje Poverenika i na taj način onemogućava bilo kakvu diskusiju o tom dokumentu.

Da stvar bude još lošija, pojedini mediji nekritički prenose njegovu izjavu o Studiji, ne postavljajući pitanje zbog čega ona još uvek nije objavljena iako je to zakonska obaveza. Ministar krši princip konkurencije zagovarajući da kineska kompanije, koja je "besplatno" izradila navodnu Studiju izvodljivosti dobije bez konkurentnog postupka koncesiju za delove ovog projekta, čija je ukupna vrednost procenjivana na nekoliko milijardi evra. Tako su, prema rečima ministra sa partnerima iz Kine "dogovoreni detalji realizacije prve faze projekta". Zakon o Javno privatnim partnerstvima i koncesijama predviđa konkurentni postupak za izbor koncesionara.

Nije suprotno zakonu da potencijalni investitori daju predloge za koncesije ali ne dopušta mogućnost da firma koja je dala određeni predlog ili darovala studiju o izvodljivosti bude izabrana bez nadmetanja. Samim tim, ministar ozbiljno prekoračuje svoja ovlašćenja ako dogovara realizaciju projekta pre usvajanja planskih dokumenata i otvaranja postupka nadmetanja.

O tajnosti ugovora

14. mart 2014.

Savetnik prvog potpredsednika Vlade Siniša Mali najavljuje objavljivanje ugovora u vezi sa poslovanjem Etihada i Air Serbia "za nekoliko nedelja", nakon što ugovorne strane postignu sporazum o tome. Nema sumnje da ugovorne strane mogu da odluče da svoj poslovni ugovor objave (ili da ga ne objave). Stvar je u tome što u ovom slučaju predstavnici srpske strane (Vlada Srbije i bivši Jat Airways) nisu ni imali pravo da zaključe ugovor koji predviđa apsolutnu tajnost svih podataka (ako takva odredba zaista postoji u ugovoru, kao što se tvrdi u rešenju Air Serbia, kojim je svojevremeno bio odbijen zahtev TS za pristup informacijama).

Druga bitna činjenica jeste to što je Air Serbia, nakon što je Poverenik poništio njihovo rešenje o odbijanju zahteva (datirano na 19.2.2014.) bila u obavezi da u roku od 15 dana ili učini podatke dostupnim ili donese novo rešenje kojim se zahtev za pristup informacijama (delimično) odbija. Ta obaveza do danas nije ispunjena.

Novi uslovi

20. mart 2014.

Iz nove najave za objavljivanje ugovora Vlade sa Etihadom, ovaj put od strane ministra saobraćaja, dobili smo novi "uslov" - "završetak upisa vlasništva". Naravno, "upis vlasništva",

kao ni prethodno najavljena "sednica nadzornog odbora" ni po jednom osnovu ne mogu biti osnov ili razlog da se ugovor objavi ili ne. Objavljivanje ugovora kojima se raspolaze javnom imovinom trebalo bi da postane i dobar običaj i zakonska obaveza. Sve i da toga nema, Air Serbia ima obavezu da postupi po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, a tu obavezu je prekršilo više puta - i time što je zahtev TS ovo preduzeće neosnovano odbilo, i time što nakon poništenja tog rešenja od strane Poverenika nije u zakonskom roku od 15 dana dostavilo TS kopije dokumenata ili donelo rešenje kojim se (evetualno) u neki deo ugovora uskraćuje pristup.

Jedan dobar primer javne rasprave

25. mart 2014.

Kako bi javna rasprava trebalo da izgleda pokazuje primer Ministarstva kulture i javne rasprave o nacrtu Zakona o elektronskim medijima. Svi prispeli komentari objavljeni su na [sajtu](#) ovog ministarstva. Nakon što je radna grupa Ministarstva razmatrala primedbe na tekst nacrtu, u posebnom dokumentu je objavljen i rezultat tog razmatranja, pojedinačno za svaki od komentara. Naravno, nismo zadovoljni zato što neki od naših predloga nisu prihvaćeni, kao ni argumentima zbog čega to nije učinjeno, ali i pored toga smatramo da je ovo krupan korak unapred i dobar putokaz za druga ministarstva o tome kako treba da postupaju kada organizuju javne rasprave. Objavljivanjem predloga koji su upućeni u javnoj raspravi omogućava se i onima koji u njoj nisu učestvovali, Vladi i narodnim poslanicima da u kasnijoj fazi odlučivanja još jednom razmotre argumente sa javne rasprave a objavljivanjem rezultata razmatranja predloga građanima se šalje signal da njihov trud nije bio uzaludan.

Gradski autobusi - nabavke i propisi

2. april 2014.

Do korupcije obično dolazi kršenjem propisa. Ponekad se korupcija odvija korišćenjem ili namernim održavanjem "rupa u propisima". Međutim, njen najopasniji oblik je prilagođavanje propisa koruptivnim interesima. Generalni direktor Ikarbusa Aleksandar Vičentić izjavio je Tanjugu da to preduzeće "pregovara sa brojnim prevoznicima zainteresovanim za kupovinu novog autobusa IK112 le, koji je napravljen u saradnji sa nemačkim Mercedesom".

Međutim, da tržišno interesovanje za ovim autobusima možda i nije baš toliko veliko, već da je reč o poslovnom aranžmanu koji prevashodno zavisi od političke odluke, pokazuje nastavak izjave. On je, kako se kaže u istoj vesti "izrazio očekivanje da će, nakon formiranja nove gradske vlasti, biti promenjen pravilnik - po kojem autobusi sa takvim šasijama ne mogu da se koriste, jer visina poda autobusa mora da bude celom dužinom ista. Vičentić je naglasio da je Beograd, koliko je njemu poznato, jedini evropski grad koji ima takav propis".

U čemu je dakle stvar? Postoje najmanje dve mogućnosti. Prva je da je u važeći pravilnik unet nepotreban uslov za gradske autobuse, kako bi se privilegovali neki proizvođači. Druga mogućnost je da se sada traži (i s obzirom na prethodnu veliku promociju očekuje) promena tog istog pravilnika i brisanje prethodno postavljenog uslova, kako bi se otvorio prostor za izbor samo jednog od potencijalnih ponuđača. Šta god da je u pitanju, ili je aktuelni pravilnik skrojen koruptivno, ili će takve biti njegove izmene.

Studija dostupna javnosti

28. april 2014.

Ministarstvo prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja konačno je objavilo Studiju izvodljivosti za izgradnju kanala "Morava". Ministarstvo je obavestilo Transparentnost Srbija, "u vezi sa našim zahtevom za pristup informacijama i rešenjem Poverenika za informacije od javnog značaja broj 07-00-03968/2013-03, 07-00-03821/2013-03 i broj 07-00-03767/2013-03 od 15. januara 2014. godine", da su na sajtu tog ministarstva (www.mprpp.gov.rs) objavljeni: 1. Sveukupni planski izveštaj uređenja Moravske doline 2. Planski izveštaj sliva reke Morava – razvoj hidroelektrana faza 1 u Srbiji 3. Konceptija prostornog razvoja vodnog puta hidroenergetskog sistema kanala Dunav Morava.

Na taj način je konačno omogućeno da i stručna javnost donese argumentovani stav u vezi sa ranijim najavama i izjavama ministra Bačevića o izvodljivosti i isplativosti kanala Dunav-Morava - Vardar - Egejsko more. Podsećamo da su se pojedini stručnjaci za tu oblast i do sada oglašavali u vezi sa najavom izgradnje ovog kanala. Zanimljivo je da se u objavljenim informacijama ne navodi da li su i na koji način rešeni problemi i prepreke koje je Ministarstvo iznosilo kao razlog za nedostavljanje studije o izvodljivosti (okolnost da se sa njima nije bila upoznala Vlada). Takođe, u dokumentima se navodi da su dokumente izradili pojedini delovi ovog ministarstva (mada su u samom dokumentu upisani autori iz Kine), a dokument "Moravska dolina - Sveobuhvatni planski izveštaj" sadrži i dalje oznaku "Confidential". Nadamo se da će ovaj slučaj poslužiti kao dobar nauk za promenu prakse tajnosti dokumenata o krupnim investicionim projektima i primenu Zakona o slobodnom pristupu informacijama uopšte.

Diskriminacija poštovalaca zakona

27. maj 2014.

Nakon legalizovanja bespravne gradnje, koja predstavlja diskriminaciju onih građana i firmi koje su poštovale ubranističke propise, potom diskriminacije građana koji su redovno plaćali svoje račune kroz davanje značajnih popusta onima koji to čine naknadno, sada stižu nove mere sa sličnim efektom.

Predlog izmena zakona o porezu na dohodak građana, kojim će biti omogućen povraćaj poreza za novozaposlene, obrazložen je, između ostalog na sledeći način: "S tim u vezi, predložena poreska olakšica prilikom zapošljavanja novih radnika ima za cilj otklanjanje sive zone u oblasti zapošljavanja i njeno prevođenje u legalne tokove. Ovom merom podstiče se legalno zapošljavanje i samim tim poboljšanje položaja lica koja su nezaposlena, odnosno koja rade ali nisu prijavljena na obavezno socijalno osiguranje. Ova mera predstavlja jednu od mera reforme poslovnog okruženja koje imaju za cilj smanjenje rizika i troškova poslovanja u Republici Srbiji".

Drugim rečima, firme koje su i do sada poslovale legalno i punile državni budžet, dobijaju stimulans samo ako povećaju broj zaposlenih. Oni koji zakon nisu poštovali, koristeći se činjenicom da državni organi nisu umeli da primene zakone koje je Skupština usvojila, mogu da nastave da budu neloyalna konkurencija (manje opterećenje za isplatu zarada), ali sada uz blagoslov zakonodavca. Ekonomski efekti će možda biti pozitivni, mada već ima mišljenja da će njihov domet biti ograničen, kao što je mišljenje Fiskalnog saveta. Izmjena propisa može doneti još neke posledice koji nisu navedeni u obrazloženju predloga zakona. Tamo se navodi pozitivan uticaj na poslodavce i novozaposlene. Međutim, zaboravlja se da će zakon doneti negativne efekte za veliki broj drugih, nepomenutih lica - na trenutno zaposlene u privatnom sektoru. Poslodavcima će se više isplatiti da obim svog poslovanja uvećavaju zapošljavanjem nove radne snage umesto kroz finansijsko stimulisanje (povećanje zarada) trenutno zaposlenih.

Plaćanje stranih i domaćih savetnika

24. jun 2014.

Nedavna poseta bivšeg premijere Velike Britanije, Tonija Blera, ovaj put u svojstvu privatnika i potencijalnog lobiste, dobra je prilika da se podsetimo da mnogi podaci o ranije angažovanim savetnicima još uvek nisu dostupni.

Transparentnost - Srbija se pre više od devet meseci obratila Vladi Srbije sa zahtevom kojim smo tražili sledeće informacije:

1. Kojim aktima je određena maksimalna visina naknade savetnika predsednika i potpredsednika Vlade;
2. Koja je vrednost ugovorenih naknada za te savetnike u toku prethodnog meseca;
3. Kopija ugovora ili drugi dokument koji se odnosi na angažovanje gospodina Alfreda Guzenbauera za poslove savetovanja u Vladi Srbije.

Odgovor nikada nije stigao. Nakon urgencije poslate 8. oktobra 2013, 25. novembra 2013. uložili smo tužbu Upravnom sudu. Nakon sedam meseci od tada još uvek nema odluke suda.

Angažovanje savetnika, bili oni strani ili domaći i njihovo plaćanje mogu imati različite modalitete. Ono može biti lično, kroz ugovor o delu.

Za posebne savetnike ministara određena je i maksimalna visina nadoknade za obavljanje takvih poslova, a pokušali smo ovim zahtevom da saznamo kakva je situacija kada se savetnici angažuju za potrebe čelnika Vlade. Druga opcija je angažovanje konsultanata ili firmi za pružanje određenih usluga, pri čemu bi trebalo primeniti neki od postupaka iz Zakona o javnim nabavkama. Treća opcija (neuređena) jeste ona kada neko drugi (a ne sama Vlada) angažuje konsultante a onda oni pružaju neki vid pomoći Vladi ili nekom njenom članu. U svakom slučaju, treba da se zna šta je u pitanju, kako bi mogla da se procenjuje zakonitost i delotvornost angažmana (ako se finansira iz budžeta) ili uticaj na proces donošenja odluka (ukoliko je reč o nekom drugom izvoru finansiranja).

Tržišna cena strateškog partnerstva

8. jul 2014.

Dok čekamo da Ministarstvo privrede objavi ugovor (ili nam ga dostavi po zahtevu za slobodan pristup informacijama) potpisan sa firmom iz UAE o „zajedničkom ulaganju“, odnosno o posrednom omogućavanju strancima da kupe zemljište u Srbiji, možemo samo na osnovu najava, izjava i neuspelog aranžmana sa Al Dahrom da pokušamo da zaključimo šta se krije iza ovog posla.

Stranci ne mogu da budu vlasnici zemlje, ali ta prepreka se lako zaobiđe kada se osnuje lokalna firma koje može da stekne pravo svojine na poljoprivrednom zemljištu. Druga prečica je međunarodni ugovor, jer i Ustav Srbije strancima garantuje svojinska prava u skladu sa međunarodnim ugovorom. U slučaju Al Ravafede primenjen je isti model kao sa Al Dahrom – zajednička kompanija, 80 % u vlasništvu partnera iz UAE; formiran u skladu sa međunarodnim ugovorom. Na taj način država ne prodaje zemlju strancima, već im (kako je Vlada pojasnila u slučaju Al Dahre) prodaje „80 odsto imovine propalih državnih poljoprivrednih kombinata na osnovu zajedničkog ulaganja, u kome Vlada Srbije ostaje partner sa 20 odsto“.

Šta je bila prepreka da se realizuje posao sa Al Dahrom vredan oko 100 miliona evra? Siniša Mali je pre šest meseci izjavio da je problem bila nerealna cena po hektaru, od oko 10.000 evra, predviđena predugovorom. Zanimljivo je da je predugovor sa Al Dahrom predviđao i zakup obradivog zemljišta u vlasništvu Ministarstva odbrane po ceni od 250 evra po hektaru, uz postepeni rast (po isteku perioda od 10 godina do najviše 370 evra). Udruženja poljoprivrednika iz Srbije pozivali su državu da njima tu zemlju u zakup odmah za 400 evra i obećavali veće investicije od onih na koje se obavezala firma iz UAE. I bivši ministar poljoprivrede Goran Živkov tvrdio je da je predugovor „pravno i moralno nasilje“.

Posao sa Al Dahrom na kraju [nije realizovan](#), a Siniša Mali je u januaru najavio dolazak Al Ravafede, ali pod uslovom da cena zemljišta bude oko 5.000 evra. Zauzvrat će strani partner, najavljiivao je (<http://goo.gl/7GHgXc>) Mali, doneti „velika ulaganja u modernizaciju proizvodnje“.

I dok su neki tvrdili da su uslovi ponuđeni Al Dahri bili daleko ispod tržišnih, u novi posao ušli smo sa najavom da će uslovi biti još povoljniji. Za stranog partnera.

Šta je zaista niska, a šta realna cena po hektaru moglo bi da pokaže tržište. Ali tržište se i u ovom slučaju zaobilazi zahvaljujući međudržavnom sporazumu, kao i u brojnim slučajevima do sada, kada je reč o velikim ulaganjima – izgradnja autoputeva, Kostolac B, (još nepotpisani ugovor za) Beograd na vodi itd. A šta je u slučaju Al Ravafede zaista ponuđeno, kakve su obaveze države, a kakve stranog partnera saznaćemo tek kada vidimo ugovor. Na sajtu Vlade i dalje je dostupno samo nekoliko ugovora potpisanih pre 5-6 godina – o prodaji Sartida US Steel-u, ugovor sa Fijatom, naftno-gasni ugovori sa Rusima i (neuspela) koncesija Horgoš-Požega. Prošlo je tačno dva meseca otkako je premijer najavio (posle višemesečnih licitacija) da će „uskoro“ biti objavljen ugovor sa Etihadom. TS od Vlade nije dobio ni sporazume o izgradnji solarnih elektrana ni ugovore o honorarima za strane savetnike.

Netransparentnošću protiv olova i nikla

16. jul 2014.

Olovo je u stripovima i filmovima uspešno u borbi protiv transparentnosti - Supermen nije mogao da vidi kroz njega. Izgleda bi netransparentnost mogla da bude uspešna u borbi protiv olova. To je, čini se, logika na kojoj je poslanik Dragan Jovanović zasnovao zahtev da Ministarstvo poljoprivrede ukloni sa sajta izveštaj o prisustvu teških metala na pojedinim lokacijama posle poplava.

Jovanović je, naime u raspravi u parlamentu, tvrdio da su otkupne cene voća niske jer se na sajtu Ministarstva poljoprivrede može naći mapa opština, poput Kragujevca, Topole, Čačka na kojoj su izdvojene manje reke oko kojih je zemljište zagađeno olovom i niklom: "Kada to gledaju stranci, oni misle da su cele opštine zagađene i zbog toga imamo danas sramotno nisku otkupnu cenu voća i te indirektno štete u poljoprivredi su bukvalno svakog dana sve veće i veće". Poslanik je kao primer pomenuo da se šljive i breskve za Rusiju otkupljuju po ceni od 20 dinara po kilogramu. On je na kraju upitao ministarku poljoprivrede da li ti izveštaji mogu biti sklonjeni sa sajta Ministarstva jer ih veliki broj stranaca prati, a kao posledicu Srbija ima najniže cene voća u poslednjih 15 ili 20 godina.

Pomenutu mapu mi nismo uspeli da nađemo, a na sajtu Ministarstva nalazi se izveštaj u kome se navodi da je na pojedinim lokacijama (koje su pobrojane) konstatovan veći sadržaj pojedinih teških metala. Date su i preporuke da se te površine ne koriste za uzgoj blitve, spanaća, kupusa, šargarepe. Voće se ne pominje. Izveštaj svakako može biti značajan i za potrošače, ako kupuju pomenuto povrće kod trgovaca ili proizvođača koji mogu da dokažu njegovo poreklo a sakrivanje takvih informacija bi bilo u potpunosti u neskladu sa brigom za zdravlje stanovništva. S druge strane, povećani sadržaj teških metala teško da će uticati na to da se voće izveze ali po nižoj ceni. Voće u kome bi eventualno bio veći sadržaj olova i nikla

jednostavno neće naći kupca u inostranstvu. Tačno je da bi pojedini trgovci mogli da pokušaju da veštački obore cenu voća, ali ozbiljni proizvođači sami će se potruditi da pruže dokaze o ispravnosti svojih proizvoda. I sama ministarka je, odgovarajući poslaniku, navela da je tačno da je otkup šljive smanjen, da je plasman otežan, ali je, prema njenim rečima, razlog to što je plod šljive ove godine slabijeg kvaliteta i ne zadovoljava potrebe velikih kupaca. Ministarka Snežana Bogosavljević Bošković dodala je i neubedljiv razlog da je u većim gradovima Rusije u ovom trenutku zbog odmora manja potražnja za šljivom.

Nismo stručnjaci za poljoprivredu i međunarodnu trgovinu poljoprivrednim proizvodima, pa se nećemo upuštati u analizu da li su Rusi i prošle godine u ovo vreme bili na odmorima. Ono što je bitno jeste da se mora promeniti svest da bilo kakav problem možemo izbeći ako zažmurimo, odnosno da ćemo probleme rešiti ako sakrijemo dokumente. Ozbiljnim kupcima će pomenuti izveštaj biti potvrda da brinemo o sadržaju teških metala i ne pokušavamo da prikrijemo podatke. Transparentnost, za razliku od olova i nikla, ne može da ugrozi vaše zdravlje. I kada je reč o međunarodnim ugovorima koje Vlada i dalje uporno krije i kada je reč o kvalitetu zelene salate.

Politička volja

18. jul 2014.

Da li je potrebna politička volja i "odlučnost" da bi se zakon sproveo?. Prethodnih godina mnogi važni zakoni iz oblasti sprečavanja korupcije nisu se dosledno sprovodili ili su usvajani drugi propisi koji su onemogućavali primenu tih zakona - da pomenemo samo Zakon o javnim preduzećima, Zakon o javnim nabavkama, Zakon o slobodnom pristupu informacijama... I nisu zakone kršile neke lokalne samouprave ili državni organi koji nemaju dovoljno kapaciteta pa su imali barem izgovor, ako ne i opravdanje, već upravo Vlada Srbije. A mandatar su se redom zavetovali da će se boriti protiv korupcije.

Danas smo od ministra rada imali priliku da čujemo da će se upravo usvojeni Zakon o radu "sprovoditi i da će svi biti u obavezi da ga poštuju" i da će se "ova Vlada držati svakog slova ovog i svakog drugog zakona koji bude usvojen". Da nema te prethodne prakse, ovakva izjava bi bila potpuno besmislena. S obzirom na dosadašnje iskustvo možemo samo da pitamo da li će se Vlada "držati svakog slova ovog i svakog drugog zakona" koji su i ranije usvojeni?

Privatizacija i dalje pod rizikom korupcije

30. jul 2014.

Aktuelni predlog Zakona o privatizaciji ne otklanja u dovoljnoj meri rizike za nastanak korupcije u toj oblasti i pored toga što proklamuje transparentnost i onemogućavanje korupcije među temeljnim načelima i donosi neka dobra rešenja.

Osim pitanja "neposrednih pogodbi", koje su izbačene iz zakona, ali će se sprovesti direktno na osnovu međudržavnih ugovora, postoje i drugi nedostaci. Tako, predlog zakona sadrži model „strateškog partnerstva“, kod kojeg će postojati konkurencija i javnost („metod javnog prikupljanja ponuda“), ali je problem u tome što kriterijumi za odabir ovog modela i za kvalifikacije investitora nisu precizno postavljeni, već je prepušteno da ih Vlada arbitrarno utvrdi od slučaja do slučaja.

Potencijalno sporne mogu biti i odredbe koje omogućavaju privatizaciju javnih preduzeća, nedostatak unapred utvrđenih merila za primenu mera za rasterećenje subjekta privatizacije (npr. konverzija duga), odsustvo pravila o načinu primene kriterijuma kod odabira modela privatizacije, odsustvo preciznog određivanja statusa Agencije za privatizaciju u sistemu organa javne vlasti Republike Srbije i drugo.

Akcioni plan za sprovođenje antikorupcijske strategije predvideo je da će biti izvršena analiza rizika za nastanak korupcije i pre izmene ovog Zakona (do marta 2014), ali se u obrazloženju zakona ne navodi da su te analize vršene i koje su mere predviđene za suzbijanje korupcije. Iako je Ministarstvo privrede organizovalo javnu raspravu o nacrtu ovog zakona, rezultati razmatranja prispelih predloga nažalost nisu objavljeni, ni na sajtu Ministarstva, ni u obrazloženju. Neki od nedostataka zakona na koje smo ukazali mogli su biti otklonjeni da su, na primer, uzete u obzir primedbe koje je na nacrt dala Agencija za borbu protiv korupcije. Poseban kuriozitet jeste činjenica da ovaj predlog sadrži neka bitno drugačija rešenja od predloga zakona koji je usvojila Vlada 2013, iako je većina ministara ostala ista.

Zakon o privatizaciji - komentar povodom skupštinske debate

1. avgust 2014.

Povodom juče iznetog stava narodnog poslanika i šefa poslaničke grupe SNS u Narodnoj skupštini Republike Srbije, Zorana Babića u polemici sa opozicionim poslanikom Markom Đurišićem (koji je citirao naše saopštenje o predlogu zakona), da "ne može da se meri istom snagom mišljenje Transparentnosti u odnosu na Fiskalni savet, MMF, Svetsku banku" pokušali smo da dođemo do mišljenja pomenutih međunarodnih organizacija o aktuelnom Vladinom predlogu Zakona o privatizaciji, jer je naše saopštenje o tom predlogu zakona bilo povod polemike.

Na sajtovima Svetske banke i MMF, kao ni kroz internet pretragu nismo mogli da pronađemo analizu ovog predloga zakona. U medijima je objavljena jedino sledeća vest koja se sa tim može dovesti u vezu (izjava predstavnika SB): "Podržavamo reforme u Srbiji. Rešenja koja je Vlada Srbije usvojila u okviru zakona o stečaju i privatizaciji, u skladu su sa stavovima Svetske banke. Međutim, i dalje postoje neki delovi zakona oko kojih se usaglašavamo", naveli su u kancelariji Svetske banke. Zbog toga smo od Ministarstva privrede i Narodne skupštine danas zahtevom zatražili kopije analiza ili mišljenja SB i MMF o nacrtu, odnosno predlogu aktuelnog

Zakona o privatizaciji, kako bismo videli da li se u ovim analizama (ako postoje) tretiraju problematična pitanja na koja smo mi ukazali.

Kad je reč o stavu Fiskalnog saveta, analiza predloga zakona nesumnjivo postoji, i može se pročitati na sajtu FS. Fiskalni savet jeste podržao ovaj predlog zakona, ali se uopšte nije bavio analizom rizika od korupcije u privatizaciji (kroz sprovođenje ovog zakona ili kroz privatizaciju na osnovu međudržavnih sporazuma), što je i očekivano, imajući u vidu da se taj organ bavi potpuno drugom oblašću rada (fiskalne posledice predloženih zakonskih rešenja). Samim tim, poređenje komentara TS i komentara FS nema smisla, jer ne govore o istim pitanjima.

Komentare TS bi imalo smisla porediti, na primer, sa onima koje je dala Agencija za borbu protiv korupcije (na nacrt zakona), s obzirom da govore o istoj temi. Kao što se može [videti](#), mnogi od problema na koje je AZBPK ukazala u mišljenju na nacrt zakona, nisu rešeni ni u predlogu ovog akta.

Kad je reč o delu izjave, u kojoj je g. Babić, nakon što je izneo da „poštuje ulogu nevladinog sektora, svaki kritički ton i ulogu koju „Transparentnost Srbije“ ima“, ukazao da „na žalost TS nije dovela nijednog investitora u Srbiju, nije donela sredstva u te firme, niti obezbedila proizvodnju i kreditne linije“, ukazujemo na sledeće:

1) da sloboda iznošenja mišljenja u Srbiji nije uslovljena dovođenjem investitora i kreditnih linija, te da taj faktor ni na koji način nije relevantan za ocenu utemeljenosti kritike, tako da ova opaska ne predstavlja argumentovani odgovor na konstatacije o nedostacima predloga zakona sa stanovišta borbe protiv korupcije;

2) da smanjenje rizika od korupcije u nekoj zemlji, kako smatraju mnogi stručnjaci i institucije (uključujući i SB i MMF), pogoduje dolasku investitora, a ne obrnuto, te da je takvo mišljenje iznosila i SNS: videti, npr. (SNS: "Bela knjiga "Programom do promena", 2012.);

3) da TS, kao udruženje građana, nema ni zadatak ni ambiciju da „dovodi investitore i kreditore“, ali da, imajući u vidu prethodno, TS smatra da svojim radom i ukazivanjem na rizike od nastanka korupcije i načine kako da se oni prevaziđu u konkretnim zakonskim rešenjima direktno pomaže stvaranju preduslova za veće strane strane i domaće investicije.

Izveštaj Saveta o Fondu za razvoj i medijski prijem

31. jul 2014.

Vladin Savet za borbu protiv korupcije objavio je "Analizu političkog uticaja u radu Fonda za razvoj". Jednako zanimljivo kao i sam izveštaj je ono što su mediji odabrali da objave.

Da vidimo šta u analizi piše: Od ukupno 11 stranica, na prve 3,5 se prepričava pravni okvir za rad Fonda. Na sledeće tri stranice se objašnjava da Fond nije ostvario svrhe zbog kojih je osnovan što se ilustruje time da je novac dodeljen firmama koje su uglavnom iz Beograda (t.j. da nije podstaknut regionalni razvoj), i da su u najvećem broju slučajeva finansirane uslužne delatnosti a ne proizvodnja. Tu se navode i "zvučna" imena vlasnika preduzeća (Mišković i drugi). Jedna stranica posvećena je izveštajima revizora iz 2010 i 2011, koji su od ranije poznati. Naredne dve stranice donose nešto što je suštinski novo: primer postupanja Fonda u jednom konkretnom slučaju, kada je, prema dokumentu koji je dostavljen Savetu, Fond povukao menice za naplatu potraživanja od firme "Beohemija", "po dogovoru" neimenovanog "savetnika Prvog potpredsednika Vlade i direktorke Fonda", što je (ako je istina), opravdano okarakterisano kao prekoračenje službenih ovlašćenja. Očigledno, ovo je razlog zbog kojeg je izveštaj prosleđen javnom tužiocu. Na završnim stranicama se iznose zaključci i preporuke, među kojima ima i onih sistemskog karaktera (npr. da su kriterijumi za dodelu sredstava politički, što je definisano da se od unapred propisanih merila za dodelu sredstava može odstupiti na osnovu zaključka Vlade). Među konkretnim preporukama nalazi se i ona da ne treba plasirati milijardu dinara pomoći ugroženima od poplava preko Fonda.

Šta je od ovog preneto u medijima? Na mnogo mesta mogu se pročitati ocene kako je Fond pomagao bogate. S druge strane, u srpskim štampanim medijima, koji inače veliko interesovanje pokazuju za prenošenje vesti o hapšenjima i krivičnim istragama, nema ni jedne vesti u kojoj bi se pokazalo interesovanje za konkretan navedeni slučaj zloupotrebe (npr. ko su vlasnici firme kojoj je odložena naplata potraživanja, ko je savetnik PPV koji je neovlašćeno dogovarao odlaganje). Još uvek nema ni otvaranja ključnog pitanja - da li je sam koncept Fonda za razvoj uopšte potreban? Naime, kada se stvari postave tako da se iz državnog budžeta, koji je i inače u deficitu, plasiraju krediti pod povoljnijim uslovima od tržišnih, gotovo da uopšte nije upitno da li će (političke ili neke druge) korupcije biti, već da li će ona biti otkrivena.

Predlog izmena Zakona o državnoj upravi

11. avgust 2014.

Vlada Srbije utvrdila je i poslala Skupštini predlog izmena Zakona o državnoj upravi, prema kojima se i formalno načelnici upravnih okruga prevode iz profesionalnih u političke funkcionere. Obrazloženje je da njihov status državnog službenika "ne obezbeđuje potrebnu podršku neophodnu za sprovođenje politike Vlade". To je malo izmenjeno u odnosu na obrazloženje iz novembra 2013 (kada je Vlada poslala u proceduru izmene ovog zakona i Zakona o državnim službenicima, a potom ih povukla) i tadašnje eksplicitno priznanje da je "za efikasno vršenje navedenih poslova neophodno imati političku podršku i jasno političko ovlašćenje".

Sušтина je ista. Međutim, ukoliko želimo da od Srbije napravimo pravnu državu, razmišljanje i postupanje bi trebalo da ide u suprotnom pravcu – kako da napravimo sistem u kojem će državne institucije saradivati međusobno i obavljati poslove iz svoje nadležnosti upravo zato što to jeste njihov posao, a ne zbog toga što znaju da im se obraća službenik ili funkcioner koji ima i snažnu političku „zaleđinu“.

Jasna poruka

14. avgust 2014.

Iz gradske inspekcije poručuju "da je ovo prva gradska vlast koja je rešila da popiše sva aktivna gradilišta" i da je "time konačno podvučena crta i poslata jasna poruka da od sada više nema bespravne gradnje u srpskoj prestonici". Jasna poruka da nema divlje gradnje šalje se kada se konačno podvuče crta sa legalizacijom. Jasna poruka se šalje i kada se primene sankcije. Zakon o planiranju i izgradnji, usvojen pre 16 meseci, predviđa zatvorske kazne i za investitora objekta koji se gradi bez odobrenja i za izvođača radova i za osobu koja dozvoli priključenje takvog objekta na električnu, vodovodnu, termoenergetsku ili telekomunikacionu mrežu.

Zato bi umesto najava "da će svi koji su bespravno gradili krivično odgovarati i biti sankcionisani" trebalo da čujemo koliko je onih koji su gradili (i omogućili priključenje nelegalnih objekata) već odgovaralo. Sve drugo je podsticanje pravne nesigurnosti i stvaranje atmosfere da su oni koji poštuju propise (bilo da pribavljaju dozvole ili redovno plaćaju svoje račune), da upotrebimo blagi izraz, "naivni".

Nepotrebna predstava sa poukom na kraju

15. avgust 2014.

Bez obzira na nepotrebnu predstavu, šestomesečna najavljuvanja i odlaganja, važno je da je pritisak javnosti rezultirao objavljivanjem ugovora sa Etihadom i Ravafedom. Još važnije je da se uspostavi princip da svi dokumenti moraju da budu javni i da to treba da bude redovna praksa. A najvažnije je da predstavnici države pri zaključivanju ugovora ne smeju da pristaju na odredbe po kojima će se od građana sakrivati obaveze koje su prihvatili u ime građana i na račun građana.

Koliko je, inače, cela predstava bila nepotrebna pokazuju i same odredbe o poverljivosti u ugovorima koji su objavljeni u četvrtak (poglavlje 15 ugovora sa Etihadom i poglavlje 32 ugovora sa Ravafedom). Tu se navodi da se obaveza poverljivosti ne primenjuje ako je "otkrivanje informacija potrebno prema merodavnom pravu", odnosno da se poverljivost čuva osim "kako nalaže zakon ili u skladu sa bilo kojim nalogom suda ili drugog nadležnog organa ili tribunala".

A to su Zakon o slobodnom pristupu informacijama i nalog Poverenika. Treba na kraju podsetiti da je javnost ugovora koje državni organi zaključuju nužan preduslov argumentovanog razgovora, odnosno samo početak, a ne kraj priče o tome da li se Vlada dobro stara o poverenoj imovini i javnom interesu.

Istrajavanje na stavu

29. avgust 2014.

Dobro je što Agencija za borbu protiv korupcije istrajava na stavu da strankama nisu dozvoljene humanitarne aktivnosti i zdravstveni pregledi u okviru izborne kampanje. Stranke imaju mogućnost da osnuju fondaciju pre koje će voditi humanitarne akcije, članovi ili funkcioneri to mogu da čine pojedinačno, od svog novca ili novca koji prikupe, ali ne od novca za finansiranje kampanje. Stav Agencije zasniva se na činjenici da je zakonom propisano da se novac troši na političku promociju. U nacrtu izmena Zakona o finansiranju političkih subjekata u toj oblasti nema promena.

Kao što je TS već ukazivala, dobro je što se u nacrtu nije našlo ono što je pominjano - omogućavanje vršenja humanitarnih aktivnosti, ali bi bilo bolje da su one izričito zabranjene, kako ne bi dolazilo do različitih tumačenja.

Plaćanja za dodatne radove

3. septembar 2014.

Vlada nas je obavestila da je pregovorima sa kineskom firmom koja gradi most između Zemuna i Borče, "napravljena ozbiljna ušteda u iznosu od 552.432 dolara, što znači da će država dodatne radove umesto 2,9 miliona dolara, platiti 2,3 miliona dolara, a da pritom ima i garancije za dobro izvršenje posla", te da su "uštede postignute zahvaljujući dodatnim pregovorima predstavnika resornog ministarstva i Grada Beograda sa kineskim partnerima, što prethodna Radna grupa Vlade Srbije nije uspela da uradi".

Da li je ispravno ovo dodatno plaćanje po aneksu ugovora uopšte nazivati uštedom? To bi moglo biti ispravno jedino ako je prethodni iznos (2,9 miliona evra) već bio ugovoren sa izvođačem radova, što nije objavljeno. Ako je tako, ostaje nejasno zbog čega bi izvođač sada pristao da mu se plati manje. Mnogo je verovatnije da iznos vrednosti dodatnih radova uopšte nije ugovoren i da je upravo to bio predmet pregovora između "bivše" i "sadašnje" Radne grupe Vlade Srbije sa kineskom firmom, a da je 2,9 miliona evra bila samo procena vrednosti radova koju je dao izvođač.

Zbog toga, glavna vest nije to da su "ostvarene uštede", već da je neko sa naše strane odobrio da graditelji mosta izvedu i dodatne radove a da prethodno nije ugovorena cena za taj posao. Tako nešto bi bilo nemoguće da se na ovu javnu nabavku prmenio domaći Zakon o javnim

nabavkama. Naime, taj zakon predviđa mogućnost plaćanja istoj firmi za dodatne radove, ali se pre toga mora sprovesti nova javna nabavka u pregovaračkom postupku i zaključiti novi ugovor u kojem se jasno definišu prava i obaveze ugovornih stranaka. Primena toga zakona je međutim bila isključena time što se ova nabavka sprovodi na osnovu međudržavnog ugovora.

Sve to dovodi do apsurdnih posledica - da je neki predsednik opštine, direktor škole ili doma zdravlja usmeno dogovorio pa posle platio dodatne radove vredne 30.000 evra, rizikovao bi krivičnu ili u najmanju ruku prekršajnu odgovornost, ali kada se dodatni poslovi vredni stotinu puta više dogovaraju u kontekstu nabavki kod kojih je primena domaćeg zakona isključena, ista stvar prolazi nekažnjeno.

Država poziva državu da poštuje propise

8. septembar 2014.

Direkcija za elektronsku upravu pri Ministarstvu državne uprave i lokalne samouprave objavila je da je od 5. septembra 2014. "pustila u rad" modul na Portalu eUprava (<http://www.euprava.gov.rs/>) namenjen elektronskim javnim raspravama.

Iako je zaista deo portala e-uprava koji se odnosi na javne rasprave sada u novom obličju, u najmanju ruku čudi informacija da on počinje sa radom i da će "po prvi put" građani i "svi društveni subjekti" moći da vide i daju komentare na nacрте zakona.

Naime, taj portal postoji već godinama, na njemu su organi državne uprave (veoma neredovno) objavljivali podatke o javnim raspravama, iako im je to bila u poslednjih 4 godine obaveza po zaključku Vlade, a u poslednjih 19 meseci i po Poslovniku Vlade.

Stoga bi u pravno uređenoj državi bio suvišan poziv koji je Direkcija za elektronsku upravu uputila državnim institucijama da svoje nacрте zakona o strateških dokumenata "ubuduće postavljaju i na Portal euprava i tako na transparentan način omoguće svima da daju svoj komentar, sugestiju ili predlog". To je obaveza, a svrsishodniji bi bio poziv da se uredi kažnjavanje onih koji obavezu ne poštuju.

Takođe, Transparentnost Srbija smatra, a na to smo ukazivali i kada je menjan Poslovnik Vlade u aprilu 2013. godine, da bi trebalo propisati i obavezu da se u okviru javne rasprave objavljuju svi pristigli komentari i predlozi i obrazloženje predlagača propisa zbog čega pojedinačni predlozi nisu usvojeni.

To smo do sada mogli da vidimo samo u okviru rasprave o medijskim zakonima na sajtu Ministarstva kulture i informisanja (ali ni tada ne i na Portalu eUprava, iako je to bila obaveza predlagača).

Trošak državnih garancija

10. septembar 2014.

Iz Kine nam stižu vesti o izgradnji brze pruge Beograd-Budimpešta. Saznali smo da smo "zamolili Kineze da izgradnja traje najviše 3 godine" i da je "kineska strana je obećala da će se pridržavati tog roka". Od premijera smo obavješteni da su problem državne garancije, pa se traži "više različitih koncepata - privatno javno partnerstvo, koncesije i drugi načini, samo da javni dug što manje opteretimo".

Postoji samo jedna opcija u kojoj država sa budžetskim deficitom (kao što je Srbija) može da izgradi prugu a da ne poveća javni dug. To je da kineska vlada ili kineske kompanije nađu interesa da od svojih para finansiraju i eksploatišu prugu od Beograda do Budimpešte, da od Srbije (i Mađarske) dobiju koncesiju za taj posao, a da naša država ne preuzme na sebe nikakve obaveze u pogledu isplativosti te pruge, otkupa zemljišta itd. Državne garancije za koncesiju (npr. garancija da će voz imati određeni broj putnika svakog dana) znače vrlo verovatno stvaranje troškova i posledično povećanje javnog duga. Neki drugi vid javno privatnog partnerstva (npr. zajedničko preduzeće) takođe će stvoriti troškove za državu Srbiju, jer podrazumeva zajedničko ulaganje.

Da li će se formalno javni dug povećati ili ne manje je bitno od toga da li je izgradnja pruge uopšte isplativa. To bi trebalo da bude glavna informacija, a upravo ona nedostaje. Kada bi pruga bila isplativa, ne bi bilo neopravdano uzeti kredit i izgraditi je, ukoliko bi profit od pruge bio veći od kamate na kredit.

Ako pak pruga nije isplativa, ali se ipak gradi iz nekog drugog razloga, trošak će svakako biti plaćen, samo je pitanje da li će to postati vidljivo za vreme vlade koja uđe u investiciju ili u kasnijim godinama, kada date garancije dođu na naplatu.

Broj zaposlenih u državnoj upravi

16. septembar 2014.

Mediji se bave pitanjem broja savetnika u državnoj upravi. Bombastičan naslov navodi na pomisao da je reč o savetnicima kakve imaju ministri ili premijer. Savetnik je, međutim, jedno od osam izvršilačkih zvanja po Zakonu o državnim službenicima. Postoje četiri savetnička zvanja (mlađi savetnik, savetnik, samostalni, viši) i četiri niža zvanja - mlađi referent, referent, mlađi saradnik i saradnik. Posebni savetnici (kakve imaju ministri) i savetnici u upravi imaju samo isti naziv i poistovećivati ih je jednaka greška kao poistovetiti kapetana lađe sa činom kapetana u kopненоj vojsci.

Zbog toga pravo pitanje nije koliko ima savetnika, već ukupno zaposlenih u državnim organima, uključujući tu i državne službenike na položaju (a to su oni koje postavlja vlada ili drugi državni

organi). Više puta smo mogli da čujemo najavu da će tek biti urađena sveobuhvatna analiza koja će, na osnovu poslova koje obavljaju pojedinačni organi, biti utvrđene stvarne potreba za brojem zaposlenih i njihovom strukturom.

A što se tiče savetnika ministara i premijera, Transparentnost Srbija od Vlade nikada nije dobila odgovor na pitanje o ugovorima na osnovu koji su (bili) angažovani strani savetnici premijera, odnosno vlade. Zbog toga ne možemo da cenimo ni kakvi su bili njihovi zadaci (odnosno potreba za angažovanjem), koliko su plaćeni i šta su ostvarili.

"Pozitivno mišljenje EK" - tvrdnje bez dokaza

19. septembar 2014.

Predstavnici Ministarstva pravde najavljuju skoro usvajanje Zakona o zaštiti uzbunjivača, uz izjavu o tome da je na nacrt zakona stiglo "pozitivno mišljenje Evropske komisije". Ova tvrdnja je za sada neproverljiva - mišljenje EK o ovom nacrtu zakona, ukoliko zaista postoji, nije objavljeno na sajtu Ministarstva. Nije problem samo to što se mišljenje ne objavljuje, već i to što su "pozitivna mišljenja" EK veoma zgodna za manipulacije. O čemu se radi? EK ili bilo koja druga međunarodna organizacija, kada daju mišljenje o nekom zakonskom tekstu, to čine na osnovu nekih standarda koje te organizacije primenjuju. A ti standardi su najčešće minimalni, propisuju ono što države moraju da ispune i ne sprečava ih da učine više. Drugim rečima, "pozitivno mišljenje" u stvari, u najboljem slučaju može da znači da neki zakon ispunjava te minimalne standarde, a ne i da je na najbolji način odgovara potrebama društva u kojem treba da se primeni.

Sledeći nivo manipulacije sa mišljenjima međunarodnih organizacija je kada se ona koriste kao argument za odbacivanje domaćih predloga i kritika. To smo već iskusili nedavno, kada je u skupštinskoj debati povodom Zakona o privatizaciji, poslanik vladajuće stranke objasnio kako "uvažava mišljenje TS", ali da više značaja pridaje pozitivnom mišljenju Svetske banke i MMF, pri čemu stavovi tih organizacija (osim opšte ocene) nisu bili ni objavljeni ni dostavljeni narodnim poslanicima, a najverovatnije se uopšte i ne odnose na ista pitanja.

Za nacrt Zakona o zaštiti uzbunjivača Ministarstvo pravde je otvorilo javnu raspravu i to dva puta, u decembru 2013. i junu 2014. Međutim, niti su predlozi sa javne rasprave objavljeni na sajtu ovog organa, niti su podnosioci dobili odgovor o razlozima za prihvatanje ili odbijanje predloga, niti je objavljen izveštaj o održanoj javnoj raspravi.

Zbog toga smo zatražili od Ministarstva tekst mišljenja EK, kopije dokumenata o razmatranju komentara i predloga sa javnih rasprava, informaciju o tome da li su EK bili dostavljeni i podaci o predlozima sa javne rasprave i njihovom razmatranju.

Sprovođenje zakona

20. septembar 2014.

Zamislite vest da je na inicijativu policije, u saradnji sa Vladom, bezbednosnim službama i tužilaštvom pokrenuta akcija otkrivanja počinitelaca krivičnih dela. I za državu i medije u kojima smo navikli na sve oblike medijskog spinovanja, zvuči kao groteskno preuvličavanje, zar ne. A nešto slično imali smo u gotovo svim medijima koji su preneli da je "na inicijativu JKP Parking servis, u saradnji sa Gradom Beogradom, saobraćajnom policijom, Interventnom jedinicom beogradske policije i Komunalnom policijom" organizovana akcija uklanjanja nepropisno parkiranih vozila u Beogradu.

Sprovođenje zakona postala je vest. Pri tome nije reč o nekom nedavno usvojenom zakonu, koji je u naš pravni sistem uneo potpunu novinu. Reč je o Zakonu o bezbednosti saobraćaja i vrlo jednostavnim pravilima - gde je dozvoljeno, a gde nije dozvoljeno parkiranje.

Pre gotovo dvadeset godina gradske vlasti tvrdile su da ne mogu da uvedu red u nepropisno parkiranje jer nemaju saradnju policije, s obzirom da je tada na vlasti u Beogradu bila opozicija Miloševićevoj vlasti na nivou republike. Zbog čega je danas potrebna posebna koordinacija da bi se sprovodio zakon?

I da li će specijalna akcija biti nešto što je izvedeno jednom, za potrebe kamera, ili će se saobraćajni propisi dosledno sprovoditi? Saznaćemo već narednih dana i sedmica. A do tada, da se podsetimo citata iz knjige Mirjane Novaković, "Tito je umro", kada njena junakinja, posmatrajući niz automobila koji stoje zaustavljeni na Bulevaru kralja Aleksandra sa uključena sva četiri migavca, konstatuje zbog čega neko ne želi ili ne može da takvoj bahatosti stane na kraj: „...jer što je vlast korumpiranija, to više pušta građanima da rade šta hoće, bez kazne; u Africi je toliko korumpirana da dozvoljava građanima ubistva i silovanja, na Balkanu ih uglavnom pušta da kraduckaju i budu obesni, a u Finskoj ne toleriše građanima čak ni da im curi ulje iz motora“.

Uloga ministra pravde u javnobeležničkim tarifama

22. septembar 2014.

Nakon što je notarima, zakonom koji je predložilo Ministarstvo pravde, dat monopol, ministar pravde koji je odredio previsoke javnobeležničke tarife, sada se u medijima pojavljuje kao "spasilac" i "inicira" smanjenje tarifa jer je "prepoznao nezadovoljstvo građana".

Naime, „Novosti“ su u Ministarstvu pravde saznale da je, na predlog ministra Nikole Selakovića, Javnobeležnička komora ponovo razmotrila tarife za nagrade notarima kad su u pitanju založne izjave. Zaključeno je da one ubuduće treba da iznose 40 odsto dosadašnje vrednosti. "To, praktično, znači da bi najjeftinija naknada ubuduće bila 3.600, a ne 9.000

dinara. Naravno, uz dodatih 20 odsto PDV", piše ovaj list. "U Ministarstvu je Novostima rečeno da je ministar sagledao početak rada javnih beležnika, koji su startovali 1. septembra, i prepoznao nezadovoljstvo građana velikim tarifama kada žele da uzmu stambeni kredit. Naime, sastavljanje i overa založne izjave s uvođenjem notarijata poskupela je 45 puta, jer je do tada cena tog dokumenta koji se parafirao u sudu bila 550 dinara na sve iznose stambenih zajmova. Sada ona zavisi od visine stambene pozajmice - što je veći kredit i založna izjava je skuplja".

Vest je nemoguće proveriti na zvaničnim sajtovima - kod Ministarstva pravde nema vesti o ovom događaju a Komora javnih beležnika ili uopšte nema sajt ili je on nepoznat "Google"-u.

Očigledno je da je visina naknada određena tako da ne odražava stvarne troškove pružanja usluge. Da je drugačije, niko razuman ne bi pristao da mu se naknada za taj posao više nego prepolovi. Naizgled, reč je o tipičnoj i sasvim očekivanoj posledici monopola, to jest novonastale situacije u kojoj ne postoji mogućnost da se overa izvrši na drugom mestu, po manjoj ceni, pa čak ni da se sami beležnici nadmeću međusobno na tržištu. Tu se pojavljuje Ministar pravde, zbog čijeg autoriteta, Komora preispituje svoju odluku i umanjuje nadoknade.

Međutim, stvari stoje drugačije, makar ako je gledati po zakonu. Zakon o javnom beležništvu, u članu 135, propisuje sledeće: "Javnobeležničku tarifu utvrđuje ministar po pribavljenom mišljenju Komore". Dakle, cene ne određuje Komora na predlog ministra ili bilo kog drugog, već upravo suprotno - ministar pravde je taj koji određuje kolike će biti beležničke tarife, i pre toga je jedino dužan da pribavi mišljenje Komore (ne čak ni obavezujuću saglasnost)! Da stvar bude gora, visoke tarife nisu određene odavno, na osnovu nekih parametara koji su u međuvremenu zastareli. Naprotiv, odluka o aktuelnim tarifama je objavljena u Službenom glasniku RS, broj 91/2014 od 29/08/2014, pre manje od mesec dana.

Smanjenje plata i penzija bez javne rasprave i osnovnih informacija

utorak, 23. septembar 2014.

Već nekoliko dana glavna tema u Srbiji je najavljeno smanjenje penzija i zarada u javnom sektoru. Govori se o postocima smanjenja, zaštiti najsiromašnijih, o tome da li su mere dovoljne i ko im sve daje podršku ili se njima protivi. Nedostaje samo jedna "sitnica" - informacija o kakvom se zaista smanjenju radi, koji će se propisi sve menjati da bi se najavljene mere sprovele u delo, koja je pravna priroda ovog umanjenja. Najavljene mere se naime mogu sprovesti ili uvođenjem novih/povećanjem postojećih poreza ili smanjenjem osnovica i koeficijenata u odnosu na koje se računaju plate i penzije. Iako neto plata može biti isto smanjena u oba slučaja, javiče se razlike kod izdvajanja za penzijski staž.

Zakon o državnoj upravi i Poslovnik Vlade, koji obavezuju ministarstva, kažu da se javna rasprava u pripremi propisa obavezno sprovodi kada se izmenama nekog zakona bitno menja

uređenje neke oblasti ili kada za te izmene postoji posebno interesovanje javnosti. Ovde je reč o propisima koji se neposredno tiču oko dva miliona penzionera i zaposlenih u javnom sektoru, a posredno i svih ostalih, koji finansiraju te plate i penzije kroz poreze. Međutim, ne samo da nema javne rasprave o izmenama, niti najave da bi je moglo biti, već još uvek ne znamo ni koji će se zakoni uopšte menjati.

Za sad smo mogli samo da čujemo grube obrise mera (kako su ih u javnim nastupima predstavljali premijer i ministri) i pročitamo šta saznaju mediji, najčešće u obliku spinovanja i filtriranja informacija, kao da je reč o ispitivanju kako će javnost reagovati, da bi se tek potom pripremile konačne mere. U skladu sa tim, u medijima se insistiralo na „zaštiti siromašnih građana“, posebno penzionera, a prikivala se činjenica da će, upravo prema računicama načinjenim na osnovu "saznanja medija", skoro svi u javnom sektoru u stvari imati veće plate nego što su imali u periodu dok se primenjivao "solidarni porez", dok će smanjenje osetiti oni sa platama ispod 60.000 i deo penzionera.

Skupština o tome neće raspravljati...

2. oktobar 2014.

Izjava premijera (da o smanjenju plata i penzija "skupština neće raspravljati nikad") unosi dodatne elemente konfuzije u vezi sa smanjivanjem plata u javnom sektoru i penzija. Naime, ni plate ni penzije ne mogu biti umanjene bez izmene nekog zakona, koji god da je zakon u pitanju (porez na dohodak građana, poseban porez, promena osnovice za određivanje plata, promena načina obračuna penzija). Već smo ukazali da po oba kriterijuma iz Zakona o državnoj upravi (interesovanje javnosti i bitne promene uređivanja nekog pitanja) pre izmena takvih zakona moraju biti sprovedene javne rasprave, ali da ih očigledno neće biti. Zbog toga je, nakon ove izjave postalo još manje jasno na koji način će uopšte ove mere biti sprovedene.

Direktor profesionalac vodi socijalnu politiku

10. oktobar 2014.

Novoizabrani direktor EPS-a, koji veoma glasno zagovara korporativizaciju EPS-a, novi model poslovanja, obećava veći profit, iznenadio nas je izjavom da EPS "kao državna firma, javno preduzeće", ispunjava socijalno odgovornu ulogu, i da zbog toga neće biti poskupljenja struje.

U ovoj izjavi direktor ukazuje da cena struje nije bila tržišna i da se to štetno odrazilo na modernizaciju sistema ovog javnog preduzeća. Da li je cena sada (bez povećanja) tržišna? Da li se i bez povećanja cena struje, boljom organizacijom posla u EPS može postići da sadašnja cena postane ekonomska? Odgovori na ta logična pitanja se ne vide iz izjave.

Da li onda izjava o "socijalno odgovornoj ulozi" ima primarno cilj da oraspoloži javnost - da se kao dobra vest plasira "da nema loših vesti"?

Moglo bi se zaključiti da je reč o tome, da direktor EPS-a, iako jedini direktor profesionalac u republičkim javnim preduzećima (to jest, jedini koji je izabran na konkursu) nastupa sa pozicije koja bi se pre očekivala od političara nego od profesionalca na čelu firme, bila onda privatna ili državna.

Zakon o javnim preduzećima propisuje da su ciljevi poslovanja ovih firmi sledeći:

- 1) obezbeđivanje trajnog obavljanja delatnosti od opšteg interesa i uredno zadovoljavanje potreba korisnika proizvoda i usluga;
- 2) razvoj i unapređivanje obavljanja delatnosti od opšteg interesa;
- 3) obezbeđivanje tehničko-tehnološkog i ekonomskog jedinstva sistema i usklađenosti njegovog razvoja;
- 4) sticanje dobiti i
- 5) ostvarivanje drugog zakonom utvrđenog interesa

Kao što vidimo, cilj je da se delatnosti (u ovom slučaju proizvodnja i obezbeđivanje električne energije potrošačima) nesmetano obavljaju, ali i sticanje dobiti. Vođenje socijalne politike nije među njima ciljevima.

Socijalnu politiku ne vode javna preduzeća nego resorno ministarstvo. Tako bi Vlada, odnosno resorno ministarstvo, trebalo da daju socijalnu pomoć onim građanima koji su zaista siromašni. Pre 18 meseci za najsiromašnije je obezbeđena besplatna električna energija (150 do 250 kWh mesečno) i to je tada bio uslov za poskupljenje struje. Možda bi se, za siromašna domaćinstva (ali samo za njih) mogli obezbediti dodatni jeftiniji kilovati. Nasuprot tome, sada se kroz najniže cene električne energije stimulišu oni koji troše minimalne količine (bili oni siromašni ili ne), a veće cene za one koji uđu u "crvenu zonu", takođe se naplaćuju jednako i od bogatih i siromašnih. Naplaćivanje neralno niske cene siromašnima (koji možda ni taj trošak ne mogu da priušte) i onima koji mogu da se rasipaju i strujom i novcem, besmisleno je rasipanje javnih resursa.

EPS ne odlučuje sam o ceni struje. Na tom JP je da predoče osnivaču koliki su troškovi kilovata i da učine sve da ti troškovi i sada i u budućnosti (kroz efikasnu organizaciju, održavanje postojećih postojenja i razvijanje novih kapaciteta) budu što manji. Možda političari i državna uprava nemaju viziju, snagu ili znanje da urade mere koje će socijalnu politiku izmestiti iz JP, ali profesionalci ne treba da ih u tome podržavaju, da im u najmanju ruku daju alibi za nepreduzimanje reformi u oblasti socijalne zaštite, niti da umesto njih daju izjave za koje se može očekivati da će se dopasti narodu.

Zakon o JP je trebalo da dovede do profesionalizacije upravljanja ovim preduzećima. Kada je sadašnji direktor bio samo v.d. ubeđivao je javnost da je on kandidat koji će voditi EPS u tom pravcu. Nakon ove izjave otvara se pitanje - da li je direktor na konkursu, na kojem je izabran

među više od 70 kandidata, nastupio sa takvim programom ili sa programom održavanja socijalnog mira među biračima kroz nisku cenu struje? To za sada ne može da se proveriti, jer Vlada ignoriše zahteve za pristup informacijama kojima smo tražili podatke o konkursima za republička javna preduzeća.

Najzad, ništa manje važno je i pitanje - na koji način bi EPS mogao da bude profitabilan "kako bi privukao manjinskog partnera" ako istovremeno bude obavljao "socijalnu zaštitu", (kako siromašnih, tako i bogatih)? Možda bi tako nešto i bilo moguće, ali bismo platili "na ćupriji" - cena koju bi platio partner za ulazak u EPS bila bi manja za trošak ovih socijalnih davanja.

Ministar i Agencija

17. oktobar 2014.

Prvostepeno rešenje Agencije za borbu protiv korupcije kojim se utvrđuje da je ministar pravde povredio zakon i da se zbog toga preporučuje njegovo razrešenje je zanimljiva iz nekoliko razloga.

Prvo, to je prva odluka ove vrste koja se odnosi na jednog ministra. Drugi razlog jeste sam predmet povrede pravila. Treći razlog je reakcija ministra, koja osim odbrane svog postupka, sadrži i neargumentovani napad na donosioce odluke (Agenciju): "Poštujem zakone svoje države i poštovaću svaku zakonitu odluku njenih organa. Ali ne volim kada mi pridike o zakonitosti drže oni kojima su ruke duboko u medu. Oni kod kojih se zakon može primenjivati na ovakav ili onakav način, koji zakon retko kada primenjuju dosledno, a naročito onda kada je morao da bude primenjen".

Sve i da Agencija nije u pravu, veoma je opasno da se njene odluke osporavaju na način kako je to učinio ministar, to jest tako da se umesto zasnovanosti same odluke osporava njen donosilac. Ostaje da se nadamo da nakon ovakve ministrove reakcije neće uslediti nešto nalik onome što smo imali prilike da vidimo 2009. godine - kada se nakon preporuka za razrešenje dva državna sekretara koje je izrekao nekadašnji Republički odbor za rešavanje o sukobu interesa usledila serija napisa u tabloidima protiv predsednika tog tela.

Agencija kaže da je ministar (kao član VSS i DVT), učestvovao u odlučivanju o pravima svojih "bliskih saradnika" ili "prijatelja" (izbor na funkcije u sudu i tužilaštvu) i da se morao iz tog postupka izuzeti. Radomir Ilić i Mirjana Mihajlović su odmah potom "prekomandovani" na položaje u Ministarstvu pravde, gde su radili i pre izbora na pravosudne funkcije. Bez obzira na to da li će i u konačnoj odluci ministrovu glasanje biti okarakterisano kao "postupanje u sukobu interesa", očigledno je reč o štetnoj odluci.

Naime, u situaciji kada postoji velika potreba da se efikasnost rada sudova i tužilaštava poboljša i mnogo zainteresovanih kandidata za rad u ovim institucijama, apsurdno je da se dva

mesta "rezervišu" za ljude koji su, makar to bilo privremeno, dali prednost političkoj i službeničkoj karijeri. Za takvo štetno postupanje, odgovornost snose i ostali članovi VSS i DVT, koji su doneli odluke o "upućivanju u Ministarstvo pravde".

SNS i duple funkcije

21. oktobar 2014.

Sudeći po današnjim vestima, stranačka odluka SNS o "duplim funkcionerima" će rezultirati prvim merama protiv onih koji su se o nju oglašili. Najavljuje se ne samo isključenje iz stranke, već i smena lokalnih čelnika u skupštinama grada Zaječara i Niša, koji nisu želeli da se odreknu bilo funkcije narodnog poslanika bilo funkcija u gradskim skupštinama.

Inače, po Zakonu o Agenciji za borbu protiv korupcije i dosadašnjoj praksi ovog organa, bilo je moguće pored poslaničke funkcije zadržati položaj odbornika ili predsednika skupštine opštine, ali ne i objediniti u istoj osobi ulogu izvršnog organa u gradu ili opštini i funkciju narodnog poslanika.

Kao što smo već ranije ukazali, imajući u vidu da SNS ima apsolutnu većinu u skupštini Srbije, bilo bi primereno da politiku za koju se zalaže unutar sopstvene stranke pretoči u zakonsku normu, bilo kroz amandman koji bi uredio samo ovo pitanje, bilo kroz razmatranje novog zakonskog teksta, na primer, na osnovu modela koji je Agencija dostavila Ministarstvu pravde pre tri meseca.

"Način isplate penzija" - loše rešenje bez javne rasprave

26. oktobar 2014.

Narodna skupština nije usvojila odluku o smanjenju penzija već o "načinu isplate", odnosno poslanici su odlučili da se deo penzija ne isplaćuje. Ova nemoguća konstrukcija, koja je u parlament stigla bez javne rasprave, otvara širok prostor za oglašavanje neustavnosti i potonje odštetne zahteve.

Skupština je, naime, usvojila Predlog zakona o privremenom uređivanju načina isplate penzija. Ovim predlogom zakona se „uređuje način isplate penzija koje isplaćuje Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje počev od isplate penzija za mesec novembar 2014. godine zaključno sa isplatom penzija za mesec decembar 2017. godine, s ciljem očuvanja finansijske održivosti penzijskog sistema u Republici Srbiji“. Međutim, kako se može videti iz člana 2. i 3. ovog predloga zakona, uopšte nije reč o uređivanju „načina isplate penzija“, već o umanjenju pojedinih penzija u određenom vremenskom periodu.

Kao što proizlazi iz elementarne logike, i kao što se može videti i iz informacija koje je objavio Fond PIO, način isplate penzija je potpuno drugačija stvar od visine penzije (npr. isplata na

tekući račun, na kućnu adresu, na šalter isporučne pošte, na račun ustanove u koju je korisnik smešten).

Ne sporeći potrebu obezbeđivanja fiskalne stabilnosti, o čemu se govori u obrazloženju ovog predloga zakona, uređivanje tog pitanja kako je trenutno predviđeno može da donese znatno više štete nego koristi. Naime, pravno gledano, penzije uopšte nisu smanjene (nije promenjen Zakon o PIO, na osnovu kojeg se obračunavaju) a nisu ni oporezovane (nije promenjen Zakon o porezu na dohodak građana, ni je zakonom uveden neki novi "porez na penzije"), samo je promenjen "način isplate" tako da se deo penzija preko 25.000 dinara ne isplaćuje. Neshvatljivo je zbog čega se Vlada umesto izbora između više mogućnosti da na visinu isplata iz penzionog fonda utiče na zakonit način, opredelila za ovu nemoguću konstrukciju, koja otvara širok prostor za oglašavanje neustavnosti i potonje odštetne zahteve.

Da je o ovom zakonskom predlogu, o kojem se već dugo vremena govori, bila organizovana javna rasprava (kao što je morala biti po Zakonu o državnoj upravi i Poslovniku Vlade, jer je reč o bitno drugačijem uređenju pitanja isplate penzija, koje pri tom zanima veliki broj građana), bilo bi prilike da se na ovaj problem pravovremeno ukaže i da se pronađe adekvatno alternativno rešenje.

Softver, naručioci i operateri

31. oktobar 2014.

Da je izjava poput one koju je guvernerka NBS dala jutros objavljena u nekoj drugoj zemlji, do sada bi se već svojim saopštenjima oglasila i Poreska uprava i javni tužilac za organizovani kriminal, ii ih makar novinari ne bi ostavljali na miru dok ne dobiju izjavu i saopštenje. Reč je o sledećem: "Softver u Poreskoj upravi je takav da izvesnom čoveku može da bude stavljeno na led dugovanje. To je ono što je ostalo od tih stručnih ljudi iz dvehiljaditih pa i onih pre njih", navela je Tabakovičeva.

Naravno, prvo treba utvrditi šta je istina - da li zaista postoji softversko rešenje koje omogućava da se i nakon što se ustanove poreska dugovanja pojedinih firmi ne pokreću postupci za prinudnu naplatu. Zatim treba utvrditi i kako se to softversko rešenje koristi - da li na osnovu neke diskrecione ocene rukovodilaca ili službenika PU, ili na osnovu nekih unapred utvrđenih kriterijuma i propisanih pravila (npr. za firme u restrukturiranju). U sledećem koraku, treba objaviti podatak o tome u koliko slučajeva je takva opcija korišćena, kod kojih firmi, za koji iznos dugovanja i da li je nešto od toga bilo zasnovano na zakonitim odlukama. Najzad, pošto firme koje izrađuju softvere nemaju sopstveni interes da postavljaju ovakve tehničke mogućnosti softvera, trebalo bi utvrditi i eventualnu odgovornost naručilaca takvog sistema, ukoliko je ostavljeno previše prostora za zloupotrebe, ali i onih koji sistem nisu unapredili nakon uočenih slabosti.

Humanitarci od tuđeg novca

31. oktobar 2014.

Ponovo se u javnosti pojavila opasna ideja o tome da političkim strankama treba dozvoliti da sprovedu humanitarne akcije. Ovaj koncept bi bio pogrešan iz najmanje dva razloga. Prvi je to što partije (uglavnom) nemaju sopstvene prihode, već raspolažu novcem koji su dobili iz budžeta ili od individualnih darodavaca i koji je namenjen za njihove političke aktivnosti (npr. izborne kampanje, održavanje partijske infrastrukture). Ukoliko finansijeri političkih stranaka žele da novac daju u humanitarne svrhe, niko im ne brani da upravo to i učine i da umesto partiji svoja sredstva uplate npr. "Crvenom krstu".

Drugi razlog je to što se kroz humanitarne aktivnosti partija novac, pokloni ili usluge direktno distribuiraju potencijalnim biračima. Pošto je (makar deklarativno) cilj postojanja političkih partija ostvarivanje određenih političkih ideja, i pošto se taj cilj ostvaruje dobijanjem podrške birača na izborima, ovakvi pokloni, osim humanitarne, imaju uvek i političku dimenziju - privlačenje potencijalnih birača (uključujući i one kojima se dele pokloni) na nekim tekućim ili budućim izborima. Valja podsetiti da je "davanje i primanje mita u vezi sa glasanjem" već propisano kao krivično delo.

Javne rasprave o budžetu

7. novembar 2014.

Vreme je pripreme budžeta. I to prvi put programskog budžeta, na svim nivoima. Građani nemaju na raspolaganju mogućnost da utiču na pripremu budžeta države, mogu samo da vide ishod onoga što su Ministarstvo finansija, Vlada i poslanici odobrili budžetskim korisnicima. Javne rasprave nisu predviđene, a trenutno bi ih bilo iluzorno i očekivati, sve i da su budžetske javne rasprave našle mesto u Zakonu o budžetskom sistemu, kada se i druge odredbe tog zakona gotovo svake godine krše (rokovi iz budžetskog kalendara, visina budžetskog deficita).

Na lokalnom nivou je stanje za nijansu bolje. Statuti nekih gradova i opština predviđaju organizovanje skupova građana gde se raspravlja o budžetu, ali se to čini u završnoj fazi, kada se malo toga može promeniti. Neke lokalne samouprave organizuju i ankete o budžetu. Jedan takav primer je opština Žabalj. U ovoj anketi se, pored prioriteta za kapitalne investicije, građani pitaju i o kvalitetu rada javnih preduzeća i ustanova, ali i lokalnih medija. Biće zanimljivo pogledati kakvi su bili rezultati ankete i na koji način su se oni preneli u budžet opštine.

Budžetske ankete su lep način da se sazna šta bi građani želeli da se finansira iz lokalnog budžeta i da se zainteresuju za vođenje javnih poslova. Pitanje je koliko su podaci iz anketa, kakve se sada vrše, upotrebljivi. Naime, najveći deo budžetskih rashoda se realno ne može menjati voljom građana ili opštinskih odbornika, već je unapred određen zatečenim stanjem - brojem zaposlenih u administraciji koje treba platiti, dugovima koji dospevaju u određenoj

godini i sličnim obavezama. Zbog toga bi pred građane trebalo izaći prvo sa jasnim podacima o tome koji deo planiranog budžeta uopšte podleže raspravi. Na drugom koraku, treba im predočiti varijante za odlučivanje, takođe sa preliminarnom kalkulacijom troškova i da se, kao na nekom mini-referendumu, opredele za ono što je moguće izvesti u toku budžetske godine, npr. između novih pet kilometara kanalizacione mreže ili obdaništa.

Kako do metroa?

8. novembar 2014.

Tokom posete premijera Francuske objavljene su informacije o potpisivanju Memorandum o razumevanju o gradnji metroa u Beogradu. Ovog sporazuma, po tradiciji, nema [na stranici](#) Vlade Srbije, na kojoj bi trebalo da se objave ekonomski ugovori i sporazumi.

Inače, ideje o saradnji sa francuskim partnerima na izgradnji beogradskog metroa nisu nove. Pre tri godine su tadašnji gradonačelnik Dragan Đilas i potpredsednik Vlade Božidar Đelić takođe sa predstavnikom francuske vlade potpisali Memorandum o namerama za gradnju metroa u Beogradu. Tada je potpisan sporazum po kome je francuska firma Egis rail trebalo da izradi studiju izvodljivosti koju bi finansirala francuska vlada.

Ono što je novo u odnosu na pre tri godine je to da Srbija sada ima Zakon o javno - privatnim partnerstvima koji bi trebalo da se primenjuje. Kažemo "trebalo", jer do sada taj zakon nije bio primenjen ni za jednu veću koncesiju ili zajedničko ulaganje domaćih i stranih partnera. Da li će sa metroom biti drugačije? Sve zavisi od toga kakav je sporazum zaključen (ili će biti zaključen). Ukoliko se posao bude pravio pod okriljem nekog međudržavnog ugovora, došli bismo u sličnu situaciju kao sa "Beogradom na vodi" - da se pregovara isključivo sa jednim, unapred odabranim partnerom, bez šanse da ikada saznamo da li postojala neka bolja mogućnost (da je bilo nadmetanja). Ukoliko pak bude nadmetanja, ostaje da se vidi koliko će država biti uverljiva kada bude objavila poziv koncesionarima, jer ne samo da treba privući firme da se prijave, nego ih i ubediti da potencijalni partner iz Francuske (u ovom slučaju) neće imati početnu prednost.

Nekretnine samo za političke aktivnosti

8. novembar 2014.

Tokom skupštinske rasprave o predlogu za izmenu Zakona o finansiranju političkih aktivnosti prihvaćen je jedan od naših predloga amandmana. Mediji citiraju šefa poslaničke grupe SNS Zorana Babića, koji kaže da će "političke partije moći da kupuju nekretnine, ali samo za obavljanje političkih aktivnosti". On je takođe rekao da je to rešeno amandmanom, a "koji napravljen u dogovoru između predlagača zakona, predlagača amandmana Aleksandra Jugovića, Aleksandre Jerkov i Balše Božovića i Transparentnosti Srbija".

Da podsetimo, reč je o jednom od amandmana koje smo predložili kako bi se neka loša rešenja u predlogu izmena zakona poslaničke grupe SNS popravila. Kao što smo naveli u obrazloženju amandmana, kupovina nekretnina sredstvima iz javnih izvora sporna je kao koncept u svakom slučaju, jer ukazuje na to da (neke) stranke dobijaju previše novca iz budžeta, čim su u mogućnosti da na taj način investiraju u svoju dugoročnu finansijsku održivost.

Međutim, štetne posledice bi bile još veće kada kupovina nekretnina iz tih sredstava ne bi bila ničim ograničena. Korist od prihvatanja ovog amandmana se ogleda u tome što će stranke nekretnine koje kupe od budžetskih sredstava moći da koriste isključivo za obavljanje svojih političkih aktivnosti (npr. konferencije za štampu, partijski skupovi, rad opštinskih odbora), a ne i za komercijalne (iznajmljivanje poslovnog prostora), humanitarne ili lične svrhe (npr. stanovi za zaposlene).

Da amandmana nije bilo, ne bi postojala pravna prepreka za takve pojave.

Kako su vinjete iznenada postale isplative

13. novembar 2014.

Ministarka saobraćaja najavila je da bi Srbija uskoro mogla da uvede vinjete za naplatu putarine. Mediji analiziraju koliko su vinjete povoljne onima koji često koriste auto-put, a ministarka izjavljuje da se analizira da li će biti neophodne i za puteve prvog reda (Ibarsku, Zrenjaninski put, Pančevački put). Zaboravlja se međutim, da smo pre samo dve godine od stručnjaka iz Puteva Srbije mogli da čujemo da "zemlje koje putem vinjeta naplaćuju putarinu, a to su Bugarska, Austrija, Rumunija, Slovačka, Švajcarska, Slovenija, Češka i Mađarska, nisu više u stanju da održavaju puteve, odnosno donacije država su male pa su koncensionari autoputeva Evrope odlučili da od 2015. godine ukinu vinjete".

Da li su nas tada lagali, da li se stanje u međuvremenu promenilo i da li zaista postoji opravdanje za uvođenje vinjeta? Odgovor na ta pitanja neće dati izjave ministarke za medije da će se prihodi udvostručiti već javno objavljivanje analize na osnovu koje se došlo do zaključka da su vinjete bolje od postojećeg sistema naplatnih rampi. U analizi bi trebalo da se nađu odgovori na pitanja koliki su troškovi uvođenja i održavanja novog sistema, koliki je očekivani prihod, i na osnovu kojih parametara je određen, da li se novim sistemom sprečavaju zloupotrebe, kakav je efekat po građane, korisnike puteva. Ovo prvenstveno zbog toga što je prethodnih godina uložen značajan novac u unapređenje postojećeg sistema naplate i uvođenje elektronskih „tagova“ (o čemu smo mogli da čitamo i u izveštaju Državne revizorske institucije o reviziji finansijskih izveštaja Puteva Srbije).

Takva analiza otklonila bi i eventualne sumnje da će vinjete doneti veće prihode firmama koje dobiju posao njihovog uvođenja nego državi.

Neozbiljno o Bus-plusu

23. novembar 2014.

Jedna od tema-okosnica u političkoj kampanji stranke koja je na vlasti u Gradu Beogradu bilo je pitanje sistema "bus-plus", koji je kroz javno-privatno partnerstvo (a pre donošenja zakona koji uređuje postupak za zaključivanje ovakvih ugovora) poveren firmi Apex. Mnogo puta smo čuli izjave da je reč o štetnom ugovoru, zatim najave da gradski predstavnici pregovaraju sa vlasnicima te firme da bi se ugovor modifikovao, a sada, sa znatno manje pompe, saznajemo od direktora Direkcije za javni prevoz da od toga nema ništa, i da će sistem "možda biti otkupljen krajem 2016" ako takvu odluku donesu gradonačelnik i gradski menadžer.

Objašnjenje da bi raskid ugovora doveo do plaćanja velikih odšteta zvuči razumno. Međutim, takva informacija, nakon svega što je prethodno rečeno, daleko je od dovoljne. Gradski čelnici su dužni da predstave građanima precizne podatke o tome koliku štetu Grad trpi ili je pretrpeo zbog realizacije ovog ugovora (ukoliko takva šteta zaista postoji) i u čemu se ona ogleda, a zatim i kolika bi bila očekivana naknada štete firmi Apex ukoliko bi ugovor bio jednostrano raskinut, na osnovu aktuelnih ugovornih odredaba (kako bi ova dva podatka mogla da se uporede). Posebna priča je "otkup sistema", što očigledno ne bi smelo da bude samo predmet političke odluke, kako nagoveštava direktor Mitrović, već i pitanje o kojem i profesionalci treba da daju stručno mišljenje.

Koliko je policija otkrila korupcije?

28. novembar 2014.

Malo je poznato da su ministarstva u obavezi da podnose tromesečne izveštaje o svom radu i stanju u oblasti resornim skupštinskim odborima, zato što se ti izveštaji ne koriste kako treba za nadzor nad radom izvršne vlasti. Izuzetak su slučajevi kada ministarstvo i Skupština žele da se na ovaj način promovišu. To se upravo i dogodilo kod predstavljanja "informacije o radu Ministarstva unutrašnjih posova u periodu od jula do septembra 2014. godine".

Dobro je to što je policija svesna da je kod korupcije najveći problem to što su mnogobrojni slučajevi neotkriveni. Zato se, s pravom, kao dobar rezultat, ovde predstavlja otkrivanje većeg broja krivičnih dela, za razliku, recimo, od ubistava i povreda, gde se uspehom smatra da je takvih dela manje.

Na sajtu MUP se kaže o korupciji sledeće: "Tako su, od maja do oktobra 2014. godine, otkrivena 1.043 krivična dela sa elementom korupcije što je za 16% više nego u istom periodu prethodne godine. Prijavljeno je ukupno 1.100 lica u čijoj strukturi preovladavaju odgovorna lica privatnih, društvenih i mešovitih preduzeća".

Ma koliko da je dobro ovo značajno povećanje broja otkrivenih slučajeva korupcije, veoma zbunjuje struktura prijavljenih. Vlasnici privatnih preduzeća, koji se prvo pominju, mogu biti učesnici u korupciji, ali jedino ako im sa druge strane, kao pandan u podmićivanju, stoje državni funkcioneri ili javni službenici (koji se ne pominju). Ovako, može se pomisliti da su pod "korupcijom" obuhvaće i policijske istrage koje sa njom nemaju mnogo veze - npr. "zloupotrebe ovlašćenog lica" u privatnim firmama.

Pun tekst izveštaja, koji bi možda razrešio ove dileme, nismo uspjeli da pronađemo ni na sajtu MUP, ni na sajtu Narodne skupštine.

Da li je znao ili nije - strogo poverljivo

28. novembar 2014.

Generalna sekretarka Međunarodne konfederacije sindikata Šaron Barou, posle sastanka sa premijerom Srbije kaže da se "Vučić izvinio što nije bilo javne rasprave o zakonu o radu, za šta on nije znao".

Ranije smo pisali o donošenju Zakona o radu, kako je postojala javna rasprava (o jednom nacrtu zakona) i kako je posle druga verzija tog akta, koja nije bila na javnoj raspravi, upućena u skupštinsku proceduru. U doba donošenja tog akta, bilo je protesta zbog neodržavanja javne rasprave, obaveštenja da su organizovani pregovori između Vlade i sindikata, kao i upozorenja sa naše strane da obećana brzina donošenja reformskih zakona nije u skladu sa obavezama iz Poslovnika Vlade o održavanju javne rasprave, kao i obećanjima iz premijerskog ekspozea.

Da li je zaista moguće da premijer nije znao da javna rasprava nije održana? Na žalost, jeste. Sudeći po statistici predloga zakona koje Vlada upućuje Narodnoj skupštini, među kojima ima dosta onih kod kojih javna rasprava nije održana, iako je to bio obavezni element procesa, može se pretpostaviti da se pitanje poštovanja ove obaveze uopšte ne postavlja na sednicama Vlade kada se utvrđuju predlozi zakona.

Međutim, nemoguće je proveriti da li je ova pretpostavka istinita. Poslovnik Vlade predviđa da su stenogramske beleške koje prikazuju tok sednica Vlade "službena tajna stroge proverljivosti". Zbog toga nije moguće pročitati o čemu se govori ne samo na sednicama aktuelne Vlade, već i šta se na tim sednicama govorilo čak i u doba Radomana Božovića i Mirka Marjanovića.

Način isplata penzija

30. novembar 2014.

Povodom inicijative da Ustavni sud oceni ustavnost zakona kojim su umanjene penzije, ministar Vulin pita može li neko da mu objasni zbog čega je ustavno povećavati penzije a nije ustavno smanjiti ih.

Odgovor je jednostavan - penzije Zakonom o privremenom uređivanju načina isplata penzija nisu smanjene. Povećanje ili smanjenje penzija, njihov usklađivanje sa platama, uređuju se Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju, a zakonom koji je parlament usvojio 26. oktobra određeno je da se deo penzija jednostavno neće isplaćivati. Čak postoji odredba po kojoj se isplate penzija izvršene u skladu sa tim zakonom "smatraju konačnim".

Jasno je, verovatno i ministru Vulinu, da je ovako nešto pravno neodrživo.

Nepravilnosti se ne mogu zataškati "humanitarnom akcijom"

30. novembar 2014.

Ministar Vulin danas najavljuje da će tražiti da se novac namenjen za podelu nevladinim organizacijama na konkursu, koji je u javnosti osporen, preusmeri u Fond za lečenje retkih bolesti dece.

Ministarstvo za rad, boračka i socijalna pitanja nema obavezu da finansira programe NVO, ali ima obavezu da kada to radi poštuje Zakon o udruženjima i sopstvena pravila konkursa. Eventualna promena namene ovih sredstava nikako ne može da bude kraj priče. Naprotiv, bilo bi neophodno utvrditi odgovornost onih koji su u ministarstvu doneli nezakonite odluke o dodeli sredstava na konkursu. Dalje, i sam ministar bi morao da iznese precizne podatke o tome ko je zloupotrebljavao donacije tokom ranijih godina, kao što je tvrdio ovih dana (inače i sam čini krivično delo). Najzad, trebalo bi saopštiti kakvi su efekti nedodeljivanja donacija za programe NVO - koji će krajnji korisnici usled toga ostati bez potrebnih usluga i da li će one biti zadovoljene na neki drugi način.

Što se tiče preusmeravanja novca, ministar to ne može da radi svojevolsjno već uz saglasnost ministra finansija. Zakon o budžetskom sistemu propisuje: "Direktni korisnik budžetskih sredstava, uz odobrenje ministra (finansija), odnosno lokalnog organa uprave nadležnog za finansije, može izvršiti preusmeravanje aproprijacije odobrene na ime određenog rashoda i izdatka koji se finansira iz opštih prihoda budžeta u iznosu od 5% vrednosti aproprijacije za rashod i izdatak čiji se iznos umanjuje".

Ako se novac ne potroši, on u u svakom slučaju ostaje u budžetu, odlazi u budžetsku rezervu i može se krositi za druge namene, odlukom Vlade.

Bezakonje ili neznanje?

9. decembar 2014.

Netransparentnost i izbegavanje konkurencije ustalili su se kao deo programa gotovo svake najave velike investicije u Srbiji. Izgleda da postoje dva pravila: 1. Ako zakon dozvoljava da se

antikorupcijski mehanizmi izbegnu, treba ih izbeći. 2. Ako je zakonska odredba nejasna, važi pravilo br 1.

Već smo u više navrata upozoravali na korupcijske rizike koje nose javno - privatna partnerstva, ali i na rizike da se usled netransparentnosti i odsustva konkurencije bezglavo uleti u nešto što na prvi pogled deluje kao jeftino rešavanje potreba (dobijemo infrastrukturni objekat bez ulaganja i zaduživanja, koji dobro posluži i za predizborno fotografisanje), a da se naknadno ispostavi račun.

Beograd na vodi, projekat najavljen kao JPP, kod koga se neće primenjivati odredbe Zakona o JPP jer bi ugovor jednog dana trebalo da bude zaključen pod okriljem međudržavnog sporazuma, dobro je poznati primer infrastrukturnog ulaganja kod kojeg se mnogo informacija plasira o nebitnim stvarima (npr. koliko će biti visoka kula), a ništa o suštinskim (šta Srbija ulaže i kakve rizike poslovanja preuzima za budućnost). Pošto analize koje bi opravdale JPP u odnosu na druge načine korišćenja tog zemljišta nisu ni morale da se rade (da je primenjen Zakon, morale bi), njih nećemo nikada moći da vidimo. Pošto neće biti nadmetanja za izbor partnera (da se primenjuje Zakon, bilo bi obavezno) nećemo znati ni da li je odabrana firma dala najbolju ponudu. Možemo se nadati samo da će ugovor, ako ikada bude zaključen, biti dostupan javnosti i da ćemo saznati koliko vrede državna ulaganja u taj projekat i da li je država preuzela neke obaveze za slučaj da investitor ne može da proda milione kvadratnih metara koje planira da izgradi.

Najnoviji primer je najava izgradnje garaža u Beogradu kroz primenu javno-privatnih partnerstava. Reklo bi se da ovde nije reč o međudržavnom sporazumu. Međutim, gradske vlasti već [najavljuju](#) i da neće biti javnog konkursa za izbor privatnog partnera. Naime, gradski menadžer Goran Vesić kaže da će Evropska banka za obnovu i razvoj na tenderu koji se raspisala izabrati konsultanta za ovo JPP. Evropska banka, kako Politika prenosi Vesićeve reči, "finansira tender (za izbor konsultanta) sa oko 600.000 evra". Konsultant će, najavljuje dalje menadžer, preporučiti najboljeg privatnog partnera za gradnju podzemne garaže, a grad će doneti konačnu odluku. Za ovaj posao zainteresovani su brojni inostrani investitori, a Vesić je poslao reči utehe i domaćim ulagačima - veliki interes stranaca "ne znači da domaći ulagači nemaju šansu da stupe u privatno-javno partnerstvo sa gradom".

Šta ovde nedostaje? Prvo, nedostaje pomen studije opravdanosti - obaveznog elementa pre ulaska u JPP - studije koja treba da pokaže da li je JPP najbolji način da se reši potreba, u ovom slučaju, za izgradnju garaža. Da li je isplativije to uraditi iz sopstvenih sredstava, uzimanjem kredita, prodajom zemljišta? Ako nije, zbog čega? Tek kada studija pokaže da je JPP najbolji način za rešavanje te potrebe, ulazi se u JPP. Drugo, nedostaje pomen "nadmetanja". Nigde ni reči o tome da će se organizovati konkurs za izbor najboljeg partnera, samo priča o tome kako će konsultant nekog predložiti a grad prihvatiti ili ne taj savet.

Da li gradski menadžer ne poznaje odredbe zakona po kojem će JPP ipak biti sprovedeno, pa iznosi pogrešne informacije u medijima? Ili se ipak traži način da konkursa ne bude? Kako bi uopšte moglo da se izbegne sprovođenje konkursa, ako nije po sredi međudržavni sporazum? U Zakonu postoji jedna odredba po kojoj se na JPP "koja se sprovode u skladu sa posebnim pravilima postupka međunarodnih organizacija, primenjuju odredbe zakona (o JPP), osim odredaba koje se odnose na postupak dodele javnih ugovora". Međutim, ne piše ni reči o tome kada će se primenjivati "postupci međunarodnih organizacija". Naravno, bilo bi potrebno mnogo kreativnosti, pa da se protumači da nije potrebno raspisivati javni konkurs za izbor privatnog partnera samo zato što je Evropska banka finansirala tender za izbor konsultanta koji je preporučio potencijalne partnere.

Gradski menadžer ne zna Zakon o JPP

17. decembar 2014.

Beo(gradski) menadžer Goran Vesić potvrdio je sumnje koje smo izrazili u tekstu objavljenom 9. decembra 2014, da ne poznaje Zakon o javno–privatnom partnerstvu i koncesijama, ili da ga poznaje ali najavljuje da neke njegove odredbe neće biti primenjene.

On je, kao gost na TV Skaj plus, u emisiji „Beoinfo“ od 15. decembra 2014, izjavio i sledeće:

„Pripremamo projekat četiri podzemne garaže. To su garaže koje radimo, taj projekat radimo u dogovoru sa EBRD-em i taj projekat će biti rađen po principima javno-privatnog partnerstva, pošto vidim da je jedna nevladina organizacija, mislim Transparentnost neka, već se našla, kažem, već su počeli da postavljaju pitanja, iako nismo još ni objavili tender, da li će on biti urađen po javno ili neće, da li će Skupština grada izabrati direktno izvođača ili neće, ne, naravno.

Voditeljka: Takvih skeptika će uvek biti.

Goran Vesić, gradski menadžer: Ali je zaista mislim smešno da postavljate takva pitanja, a pri tom niste videli ni kako će tender biti raspisan, ali pošto oni unapred znaju šta ćemo da radimo, to je tako. Znači suština je u tome da će i on biti urađen po principu javno-privatnog partnerstva i da će biti urađena studija opravdanosti, pošto su i to pitali da li ćemo imati tu studiju. Neko vas pita da li vam treba studija opravdanosti, a samo u centru grada vam nedostaje 5.000 parking mesta, a u čitavom gradu 10.000, ali dobro. U svakom slučaju tu će takođe po principu javno-privatnog partnerstva biti izabran partner za svaku garažu posebno, što ne isključuje da jedan partner dobije i više garaža, zavisno kakvu ponudu budu imali“.

Pošto smo pretpostavili da je g. Vesić rekavši „jedna nevladina organizacija, mislim Transparentnost neka“ mislio upravo na našu organizaciju, iskoristićemo ovu priliku da ga uputimo u stvar, za slučaj da je reč o nepoznavanju propisa.

Sva pitanja koja smo postavili proizlaze upravo iz prethodne izjave g. Vesića u „Politici“, najave načina na koji će biti odabran partner za JPP u izgradnji podzemnih garaža, a koja nije u skladu sa odredbama Zakona o JPP, a ne iz izražavanja sumnje unapred. Da podsetimo, gradski menadžer u izjavi za Politiku nije pominjao nikakav tender za izbor partnera kod izgradnje garaža koji bi raspisao Grad, već da će EBRD na tenderu izabrati konsultanta za ovo JPP i da će zatim taj konsultant preporučiti najboljeg privatnog partnera za gradnju podzemne garaže, a grad će doneti konačnu odluku. Dakle, ni jednom rečju nije pomenuto da bi konsultant preporučio partnera nakon sprovedenog tendera o kome sada g. Vesić govori u izjavi na TV Skaj plus.

G. Vesić sada govori da će tender biti urađen po principu JPP i da će biti urađena studija opravdanosti. Zatim kaže „Neko vas pita da li vam treba studija opravdanosti, a samo u centru grada vam nedostaje 5.000 parking mesta, a u čitavom gradu 10.000, ali dobro“. Kao što svako može da se uveri, naše pitanje nije bilo zašto se radi „studija o opravdanosti“, već upravo zbog čega se ne pominje da će ona biti urađena, iako je obavezan element JPP.

Međutim, postoji i drugi problem. G. Vesić je izgleda pomešao dve vrste studija i analiza. Jedna stvar je studija, analiza ili drugi dokument koji bi pokazao da li je Gradu Beogradu na određenim lokacijama uopšte potrebno da ima podzemne garaže, koliki kapacitet treba da imaju i tome slično, koji on pominje. Mi smo podrazumevali da će takve prethodne radnje biti obavljene (ili da u već obavljene) i mislili smo na analizu druge vrste – dokument koji treba da pokaže da je upravo javno – privatno partnerstvo najbolji način da se potrebe zadovolje, u ovom slučaju da se izgrade garaže. Naime, kada se utvrdi da je potrebno da se izgrade garaže na nekim lokacijama i kada to bude predviđeno urbanističkim planovima, postoje razne mogućnosti da se do njih dođe – kroz sopstvena ulaganja Grada i Parking servisa (javne nabavke radova), kroz neki model javno – privatnog partnerstva ili prodajom/dugoročnim zakupom zemljišta privatnim investitorima. Studija opravdanosti JPP treba, između ostalog, da pokaže da je upravo taj model bolji od alternativa.

Podsećamo i da Zakon o JPP predviđa da predlog projekta JPP pored ostalog sadrži i procenu troškova i analizu dobijene vrednosti u odnosu na uložena sredstva (value-for-money, u skladu sa Metodologijom koju je propisala Komisija za JPP), specifikacije o finansijskoj prihvatljivosti JPP za javno telo, analizu ekonomske efikasnosti predloženog projekta i brojne druge analize i studije.

Planovi javnih preduzeća, ulaganja i JPP

4. januar 2015.

Mnoga zanimljiva pitanja se javljaju iz nedavnog intervjua direktora beogradskog aerodroma, u kome govori o planovima za investicije i za uštede, ona po značaju prevazilaze poslovanje samo tog javnog preduzeća.

Naime, veoma je važno kakvi su finansijski planovi JP i preduzeća u državnom vlasništvu na koje Vlada daje saglasnost, odnosno na koje je već trebalo da da saglasnost. Da li su zbog štednje značajno smanjeni izdaci za investicije i razvoj, kako bi ostvarile (prividnu) zaradu i što više novca prebacili u budžet? Da li su umanjeni i iznosi za obavljanje osnovnih delatnosti, što bi bilo posebno opasno?

Ovo se može videti i na konkretnom primeru - planira se dovođenje strateškog partnera ili koncesionara za dodatna ulaganja u beogradski aerodrom.

S druge strane, iz intervju-a vidimo da značajno raste iznos koji aerodrom prenosi u budžet. I sam aerodrom planira izvesna ulaganja. Istovremeno, najavljuje se koncesija u vezi sa daljim razvijanjem ovog JP. Šta je to što treba da donese strateški partner ili koncesionar, a što aerodrom ne može iz sopstvenih prihoda ili uz dodatno zaduženje? To se trenutno ne može videti, niti je igde objašnjeno, a takva analiza bi trebalo da prethodi bilo kakvom planu o ulasku u javno-privatno partnerstvo.

Zanimljivo je i to što se iz Vlade govori o smanjenju izdataka u nekim oblastima rada JP. I direktor aerodroma najavljuje koliko će procenata biti smanjeni pojedini rashodi. Ako se kod svih JP mehanički smanjuju rashodi za određeni procenat, bolje će proći oni koji su prethodnih godina bili raspisnici, a oni koji su se domaćinski ponašali, usled takvog smanjenja neće imati za stvarne potrebe. Naime, za sada nema naznaka da je urađena analiza koliko je zaista potrebno za službena putovanja, reprezentaciju, stručna usavršavanja ili analiza kakvi su bili efekti takvih rashoda.

Interesantna je i izjava direktora Aerodroma o prestanku sponzorisanja i donacija za sport. TS je i ranije ukazivala na to da JP nisu osnovana da bi vodila politiku u oblasti sporta i da ne treba da finansiraju sportske klubove, saveze i reprezentacije, već da to treba da čini resorno ministarstvo, tako da se vide i kriterijumi za raspodelu novca, a ne kroz prikriveno umanjnje budžetskih prihoda od javnih preduzeća.

Međutim, nema ničega "društveno odgovornog" u tome što se najavljuje da će se, umesto u sport, iz prihoda JP ulagati u vrtiće i škole. Finansiranje školstva je takođe obaveza državnih organa i lokalne samouprave. Svakako ne treba da Aerodrom određuje koje će škole ili vrtići dobiti neki deo njihovih prihoda, oni treba da razvijaju i uspešno obavljaju sopstvenu delatnost i da na taj način omoguće da se u budžet slije više novca od poreza, taksi i dela dobiti. Nakon toga, iz budžeta novac treba da ode tamo gde je najpotrebnije - u zdravstvo, školstvo, sport itd, a to će znatno kvalifikovanije moći da ocene resorna ministarstva na osnovu finansijskih planova budžetskih korisnika, nego rukovodioci ili marketing službe javnih preduzeća.

Jedno drvo ne čini šumu

9. januar 2015.

Vlada Srbije odlučila je da, više od 18 meseci po isteku zakonskog roka, raspiše javni konkurs za direktora Javnog preduzeća "Srbijašume".

Prethodno je, na sednici 25. decembra 2014. imenovan v.d. direktora Predrag Aleksić. Do imenovanja Aleksića, ovim javnim preduzećem je pune četiri godine upravljao zamenik direktora Igor Braunović.

Kao zamenik direktora ,Braunović nije podlegao obavezama koje Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije propisuje za javne funkcionere (prijava imovine, prenos upravljačkih prava itd). Mediji su se zamenikom direktora u međuvremenu bavili navodeći da je za kratko vreme kupio dva stana u centru Beograda.

Raspisivanje konkursa za direktora Srbijašuma bio bi dobar znak da je Vlada iznenada odlučila da primeni Zakon o javnim preduzećima, kada bi usledilo i raspisivanje konkursa u ostalim javnim preduzećima, u kojima konkursi nisu raspisani u leto 2013. godine. A još bi bolji znak bilo kada bi tada raspisani konkursi, posle godinu i po dana bili okončani i izabrani direktori. Od tada raspisanih konkursa, okončan je samo jedan - izabran je direktor EPS-a. U svim ostalim JP i dalje su na čelu vršioći dužnosti direktora, iako zakon dozvoljava da se v.d. imenuje samo dva puta na po šest meseci.

U JP koje je javni konkurs "zaobišao" direktori su postavljeni kao partijski kadrovi krajem 2012. neposredno pre usvajanja novog Zakona o JP. Na čelu JP ih održava politička samovolja poduprta neubedljivim tumačenjem da zakon ne važi za direktore imenovane pre početka njegove primene. Iako jasno piše da će se raspisati konkursi za direktore svih JP.

I dok Vlada ne primeni zakon na sve JP i ne iskaže volju da promeni odnos prema JP, biće dovoljno argumenata da verujemo da konkurs za direktora Srbijašuma nije prva lasta koja najavljuje proleće, već samo znak da je oslabila pozicija PUPS-a u izvršnoj vlasti.

Skriveni "prijatelji grada"

14. januar 2015.

U nekoliko velikih gradova na trgovima se organizuje doček Srpske nove godine uz nastup poznatih muzičara. Normalno bi bilo da se ovakvi nastupi plaćaju iz budžeta i da o tome građani dobiju potpune informacije. Još bolje bi bilo kada bi građani imali mogućnost da se prethodno izjasne o tome za koje prioritete žele da se utroši novac koji izdvajaju iz poreza (javne rasprave, koje se trenutno uglavnom ne organizuju). Međutim, mnogo puta se dešavalo da lokalne samouprave uskraćuju informacije o ovim troškovima.

Kako pravila o budžetu i javnim nabavkama postaju preciznija i striktnija iz godine u godinu, tako se pojavljuju i novi načini da se procedure zaobiđu i i informacije prikriju. Tako se često kao modalitet javlja tvrdnja da su "nastupi besplatni" ili da će ih platiti neimenovani "prijatelji grada". Privatne firme mogu imati legitiman interes da sponzorišu nastupe poznatih pevača na gradskim trgovima, ali samo ako im to omogući priliku za reklamiranje - kroz postavljanje reklamnih panoa na mestu održavanja koncerta i slično. Takva se promocija očigledno ne može ostvariti ako "prijatelji grada" ostanu skriveni. Insistiranje na tajnosti prirodno rađa sumnju da će usluga koja se čini gradu biti naplaćena na neki drugi način - kroz neki ustupak prilikom dobijanja dozvola, subvenciju, javnu nabavku...

Sa zakonske strane, ukoliko postoji bilo kakav dokument u vezi sa ovakvim aranžmanima (ugovor o donaciji), koji podrazumeva učešće lokalne samouprave, on ne može ostati tajan - grad će biti dužan da ga dostavi na zahtev svakom tražiocu. Samo u slučajevima kada koncerte organizuju privatne firme, koje za tu svrhu dobijaju besplatno ili zakupljuju od grada prostor na korišćenje, njihovi finansijski aranžmani mogu biti predmet poslovne tajne.

Kad sudska presuda nije dovoljan dokaz za zloupotrebe

14. januar 2015.

Transparentnost Srbija pozvala je tužilaštvo u Novom Sadu da reaguje i ponovo razmotri odbačene krivične prijave koje je građevinski inspektor podneo zbog nenamenskog trošenja sredstava, a koje su sada potkrepljene sudskom presudom u kojoj je konstatovano postojanje nepravilnosti.

Reč je o slučaju građevinskog inspektora Zorana Jovanovića koji je pre devet godina ostao bez posla jer je ukazao na sumnju na korupciju, a potom odbio da potpiše naknadno sačinjene zapisnike koji bi opravdali propuste nadležnih koje je otkrio.

Jovanović je, naime, vodio tri slučaja uklanjanja bespravno podignutih objekata i u jednom slučaju je angažovano preduzeće za "prinudno izvršenje", odnosno rušenje. Troškovi rušenja isplaćeni su, međutim, za sva tri slučaja, pri čemu su, i za slučaj u kome je zaista angažovano preduzeće, bili loše obračunati, odnosno preveliki. Novac je isplaćen bez donetog zaključka o troškovima, a inspektor nije podlegao pritiscima pretpostavljenih da zaključke o (nepostojećim) troškovima naknadno donese. Slučaj mu je oduzet, neko dugi je naknadno doneo zaključke, a kao odmazda, protiv njega je pokrenut disciplinski postupak koji se završio otpuštanjem sa posla.

Usledio je sudski spor u kome su potvrđene tvrdnje Jovanovića, ali se na presudu žalilo gradsko pravobranilaštvo. Praktično, žaleći se na ovu presudu, pravobranilaštvo je zastupalo stav da iz budžeta treba da se isplati veći iznos nego što je tvrdio Zoran Jovanović, iako je ,

po prirodi stvari, prvenstveni zadatak Pravobranilaštva da se stara o interesima Grada (uključujući i finansijske).

Presudom Apelacionog suda iz novembra 2013. preinačena je odluka Osnovnog suda sa obrazloženjem da je, iako je u prvostepenoj presudi dobro utvrđeno činjenično stanje, (da nisu izvršena tri rušenja iako su isplaćeni troškovi) pogrešno primenjeno materijalno pravo, te da je otpuštanje bilo opravdano.

Po toj presudi Zoranu Jovanoviću je stavljeno na teret da nije doneo zaključak o troškovima u onom jednom predmetu gde je on želeo da se utvrdi tačna visima stvarnih troškova, kako se ne bi plaćali uvećani troškovi. Nije uvažena njegova tvrdnja da nije ni mogao da utvrdi stvarne troškove i donese zaključak jer mu je predmet oduzet.

Činjenica da je presudom Apelacionog suda potvrđeno činjenično stanje detaljno utvrđeno presudom Osnovnog suda, odnosno da nije bilo «prinudnog izvršenja» u dva predmeta dok u trećem troškovi nisu ispravno obračunati, istovremeno predstavlja optužbu na račun čelnika Grada Novog Sada da su izvršili isplatu sredstava za nešto čega nije bilo, te da su time oštetili budžet Grada Novog Sada.

Međutim, ovakvo konačno utvrđeno činjenično stanje u jednom sudskom predmetu nije bila dovoljno za Osnovno javno tužilaštvo u Novom Sadu da ponovo razmotri ranije odbačene krivične prijave koje je Zoran Jovanović podneo 2006. godine, a koje je sada potkrepio presudom i zapisnikom budžetske inspekcije iz oktobra 2013. kojim su konstatovani brojni propusti u vezi sa pomenutim postupcima.

Uskoro se navršava deset godina od štete za koju smatramo da je naneta budžetu Grada Novog Sada, nakon čega s usledili pokušaji da se to prikrije, i preti opasnost nastupanja zakonskog zastarevanja za krivično gonjenje zbog tog nenamenskog trošenja sredstava.

Transparentnost Srbija se zbog toga obratila hijerarhijski višim javnim tužilaštvima, kako bi ukazala na potrebu da se ovaj propust otkloni i da se u krivičnom postupku utvrde sve okolnosti slučaja, a time i stvori osnov za naknadu štete budžetu Grada. Istovremeno, trebalo bi i van krivične istrage, preduzeti mere da se ne ponove ovakvi slučajevi, u kojima se savesni službenici kažnjavaju za svoju istrainost.

Smatramo da bi na ovaj način državni organi pokazali na delu više puta deklarisanu spremnost za borbu protiv korupcije. To bi ujedno bio i dobar uvod za izgradnju sistema za pružanje zaštite uzbunjivačima, jer se upravo na ovom slučaju vidi do kakvih štetnih posledica dovodi nepostojanje efikasnog sistema, kako za pružanje zaštite uzbunjivačima, tako i za postupanje u slučajevima kada se odvaže da dignu glas protiv nezakonitosti i rasipništva.

Transparentnost Srbija, inače, već godinama prati ovaj slučaj, od kada se Zoran Jovanović obratio našem pravnom savetovalištu – ALAC-u. Sve detalje o slučaju Zorana Jovanovića

možete naći na našem sajtu, u dokumentu pod nazivom „SLUCAJ GRADJEVINSKOG INSPEKTORA IZ NOVOG SADA”.

Dobar potez Vlade i neka pitanja

19. januar 2015.

Dogodila se retka i dobra stvar - da Vlada, nakon što mediji ukažu na pogrešan potez, odmah ispravi grešku. Prvo je Vlada za generalnog direktora predložila kandidata, koji osim stranačkih zasluga i programa za rad "Železnica" koji je komisija dobro ocenila, ima i višegodišnje privredničko iskustvo koje je rezultiralo velikim dugovanjima. Nakon što su o tome pisali mediji, Vlada je predložila drugog kandidata, a prvobitni je proglašen "nekompetentnim".

Kako je bilo uopšte moguće da bude predložen "nekompetentan" kandidat? Zašto bi, u krajnjoj liniji, Vlada i njena konkursna komisija rizikovali blamažu? Odgovor leži u uslovima konkursa. Naime, traži se određeno obrazovanje, stručnost u oblasti rada Železnica, najmanje pet godina radnog iskustva, od čega najmanje tri na rukovodećim položajima, da nije "član organa političke stranke", da nije osuđivan za pojedina krivična dela, znanje jednog svetskog jezika i slično. Nigde kao uslov nije propisano da je prethodno radno iskustvo donelo pozitivne rezultate. Da je konkursna komisija proveravala prethodnu uspešnost u radu (a očigledno nije) to je jedino moglo da se podvede pod uslov "posedovanje organizacionih i stručnih sposobnosti u vezi rukovođenja".

Zbog toga što Vlada ima, na osnovu Zakona, potpunu slobodu da diskreciono odabere bilo kojeg od tri najbolja kandidata koje predloži Komisija, u ovom slučaju može da izvrši "bezbolnu" zamenu kandidata. Da postoji (kao što bi trebalo) obaveza da se odabere onaj za kojeg je stručnom ocenom ustanovljeno da je najbolji, sada bi Jokić s pravom mogao da se žali - jer "pozitivno poslovanje privatnog preduzeća" nije bilo uslov konkursa.

Ostaje da se vidi da li će Vlada nakon ovog iskustva promeniti pravila za izbor direktora u preostalim javnim i drugim državnim preduzećima ili će se čekati da umesto konkursne komisije njihovu kompetentnost ustanovljavaju mediji.

"Sporazumevanje" oko zakonskih obaveza

26. januar 2015.

U Srbiji je, izgleda, vest kada dva ministarstva (u istoj Vladi) potpišu sporazum o saradnji, pa ministar još zaključi da će taj sporazum doprineti borbi protiv korupcije.

Naime, ministar finansija Dušan Vujović ocenjuje da je potpisivanje "Sporazuma o saradnji" između MUP i MF "znak rešenosti vlade da bitno smanji prostor za korupciju, zloupotrebe, bežanje u sivu ekonomiju". Ministar Stefanović ocenjuje da "ove dve institucije" (misli se

prevashodno na Upravu carina i kriminalističku policiju) "i inače dobro sarađuju", te da će "sporazum omogućiti i saradnju u primeni zakona o javnim nabavkama, integrisanom upravljanju granicom, suzbijanju krijumčarenja".

Državni organi u Republici Srbiji i inače imaju obavezu da međusobno sarađuju u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti. Ministri su deo iste Vlade Srbije, koja, ako se javi neki problem u ostvarivanju saradnje ima i svoje koordinacione mehanizme i predlaže ili donosi propise kojima može da precizira način razmene informacija, ukoliko se opšte norme o saradnji pokažu kao nedovoljne.

U prošlosti su Vlade bile heterogen(ij)e, pa je deo problema u saradnji mogao poticati iz političkih opstrukcija jedne stranke protiv druge. Zašto je sada potrebno da ministarstva uređuju svoje odnose memorandumima o saradnji? Da li je reč o "stavljanju na papir" mehanizama koji i inače funkcionišu, kao neke vrste podsetnika, koje je, na primer, praćeno kontakt informacijama zaduženih osoba, kako bi se izbeglo lutanje službenih dopisa? Da li se njime rešava neko pitanje koje je bilo sporno među ministarstvima ranije? Ili je reč (samo) o zgodnoj prilici za promociju dva organa (i ministara)? O svemu tome ne može se izvući zaključak, jer niti su ministarstva objavila ovaj memorandum, niti ih je, izgleda, neko od novinara o razlozima za njegovo donošenje nešto pitao.

Podaci o hapšenjima po strankama

27. januar 2015.

Ministar unutrašnjih poslova uradio je ono što obično rade novinari - dao je pregled najnovijih hapšenja po političkoj pripadnosti aktuelnih ili bivših funkcionera. Cilj je očigledno bio da se pokaže kako se pri hapšenjima ne mari da li su odgovorni rukovodioci iz stranke na vlasti ili iz opozicije.

Da li državni organi treba da to čine? Ne, osim ako je podatak o stranačkoj pripadnosti relevantan za zlodelo koje je predmet optužbe. Na primer, ukoliko se pre hapšenja ili u toku postupka javi osnovana sumnja da je novac od zloupotreba bio korišćen za potrebe partije, a ne (samo) za ličnu korist.

Predstavljanje podataka o stranačkom poreklu optuženih, od strane državnih organa, otvara nužno druga pitanja. Takve podatke bi trebalo sa nečim uporediti da bi bili relevantni - npr. sa brojem slučajeva zloupotreba koje su se stvarno dogodile u nekoj godini (a koji nisu poznati), sa brojem funkcija koje su obavljali predstavnici raznih stranaka u godini na koju se odnose zloupotrebe i slično.

Iako će sumnji u selektivnost uvek biti, svakako će ih biti manje ukoliko makar svi oni slučajevi koji su dospeli do medija tokom ranijih godina budu ispitani i rezultati istraga saopšteni, jer će

se u suprotnom, kod svakog novog hapšenja uvek "vući repovi" i javljati komentari poput: "Šta je bilo sa ATP Novi Sad"? "Šta je bilo sa 'koferčedom'?", "Šta je bilo sa kragujevačkim fakultetom?" i slični.

Korupcija u magacinu

21. februar 2015.

Ne samo da statistika ukazuje da je broj otkrivenih slučajeva korupcije daleko manji od broja slučajeva koji se u stvarnosti dogode, već se statistikom obuhvataju i neki oblici kriminala koje većina građana sigurno ne bi podvela pod pojam korupcije, već bi ih nazvala drugim imenom.

Tipičan primer za to se može videti u saopštenju MUP-a, gde se kaže da je "u nastavku borbe protiv korupcije" policija uhapsila magacionera koji je "prisvojio" materijal iz magacina i sačinio fiktivnu dokumentaciju da prikrije "prisvajanje".

U ovom slučaju iz Lebana, bez obzira na to što su ispunjeni uslovi za gonjenje zbog "zloupotrebe službenog položaja" (kao jedno od krivičnih dela iz grupe korupcijskih), pa i bitni elementi osnovne definicije korupcije ("zloupotreba poverenih ovlašćenja za privatnu korist") u stvari je reč o krađi. Zbog toga bi, u sklopu izmena statistike koja se vodi o krivičnim delima korupcije trebalo obratiti pažnju ne samo na odredbu Krivičnog zakonika koja je povređena i na sektor društva u kojem je do toga došlo, već i na razne modalitete izvršenja. Takva unapređena statistika bi trebalo da pruži odgovore o oblicima korupcije koji se najčešće događaju i da posluži za uspešnije kreiranje planova za borbu protiv nje.

Finansiranje mosta kod Vinče

1. mart 2015.

Blic pod nazivom "Kinezi nam grade još jedan most u Beogradu" objavljuje tekst o namerama za izgradnju mosta kod Vinče. Međutim, iz teksta se vidi da je planiranje izgradnje ovog mosta u veoma ranoj fazi, a da se o finansiranju ne zna ništa (samo se ovlaš pominje mogućnost "JPP ili koncesije"), a o Kinezima dalje nema ni reči, osim kroz nepotpisanu tvrdnju o njihovoj zainteresovanosti.

Postojeći "kineski most" (Zemun - Borča) je bio izgrađen po drugom modelu, kao vezan posao - kineski kredit uz unapred ugovoren rad od strane kineskih firmi. Takav vid aranžmana ne omogućava da se kroz konkurenciju dođe do najbolje ponude. Čak i kada je cena povoljna, a kvalitet dobar, niko ne može da zna da li bi bilo neke povoljnije da je postojala otvorena konkurencija. Moguća su jedino poređenja sa cenom izgradnje drugih mostova slične veličine i kvaliteta.

Koncesija bi bila čistiji pravni posao, ukoliko se i sama ne "začini" elementima koji bi je zamaglili. "Čista" koncesija bi bila ako se otvori nadmetanje između firmi koje su zainteresovane da same finansiraju izgradnju mosta, da ga izgrade za određeno vreme, i da potom ubiraju "mostarinu", snoseći pun rizik eventualnog poslovnog neuspeha i uživajući koristi dobrog prometa na saobraćajnici.

Ako bi država preuzimala poslovne rizike, na primer, davanjem garancija određenog prometa na mostu, onda je, generalno, bolje da posao u celosti preuzme na sebe. Kada se uzima kredit za izgradnju mosta, troškovi su makar unapred poznati, kada se daju garancije, oni su nepredvidljivi. U svakom slučaju, odabiru pravnog posla mora da prethodi analiza koja bi jasno pokazala isplativost i rizike pojedinih opcija. Izrada takve analize je obaveza na osnovu Zakona o javno-privatnim partnerstvima. Ostaje da se nadamo da ovaj put ta obaveza neće biti zaobiđena primenom nekog međudržavnog sporazuma.

Naređenje - izvršenje

14. mart 2015.

Nakon preporuke Vlade Srbije da joj EPS pokloni vozila po sopstvenom izboru za kasniju prodaju na licitaciji, Privredno društvo "Jugoistok" poklonilo je 34 od ukupno 400 putničkih vozila iz svog voznog parka. Ova vest ne bi ni po čemu bila neobična i zaslužila bi svaku pohvalu zbog poštovanja mera štednje da na konferenciji za štampu nije objavljen i dodatak: "To nisu bila nepotrebna vozila. Pokrivamo teritoriju od Preševa do Kladova, imamo 60 poslovnih jedinica u 40 opština, tako da ni u jednom mestu nemamo prevelik broj vozila. Nadamo se da ovim nećemo oslabiti svoje mogućnosti - rekao je šef kabineta predsednika PD "Jugoistok" Dragoslav Pavlović na konferenciji za novinare".

Šta ovo zapravo znači? Preduzeću su ova vozila ili potrebna ili nisu. Ako se sada, "po preporuci Vlade", lišavaju neophodnih sredstava za rad, onda neće moći da obave posao zbog kojeg ovo preduzeće postoji ili će morati da nabave nova umesto njih i na taj način, umesto uštede zbog kojih se prodaja automobila vrši, donose samo nove troškove. U svakom slučaju, reč je o neekonomičnom postupanju javnim sredstvima, zbog koga bi ovo preduzeće moralo da položi račune EPS-u/Vladi Srbije kao osnivaču. S obzirom na prošlogodišnju analizu svrsishodnosti korišćenja službenih vozila, ovakav epilog će verovatno zanimati i Državnu revizorsku instituciju.

Javnost izveštaja o helikopterskoj nesreći

23. mart 2015.

Ministarstvo odbrane je saopštilo da je Komisija za ispitivanje vanrednog događaja (pad vojnog helikoptera, koji je prevezio bebu iz Novog Pazara za Beograd) podnela izveštaj 14. marta, da stručna komisija koju je formirao komandant RV i PVO nastavlja sa radom i treba da preda svoj

izveštaj do 30. marta 2015, da će završeni izveštaj biti upućen javnom tužiocu i da je "tačkom 20. Uputstva o klasifikovanju, izveštavanju, evidenciji i analizi vanrednih događaja i događaja u Ministarstvu odbrane i Vojsci Srbije, propisano da „u slučajevima kada istražni postupak vode nadležni državni istražni organi, pravo informisanja javnosti o okolnostima, uzrocima i odgovornosti za vanredni događaj u Ministarstvu odbrane i Vojsci Srbije je u njihovoj nadležnosti.“

Na ovo saopštenje je reagovao poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, ukazavši načelno (pošto u ovom konkretnom slučaju nije rešavao), da je pravo na pristup informacijama zajemčeno Ustavom, da je način njegovog ostvarivanja utvrđen Zakonom i da to može biti ograničeno jedino zakonom, pa je pozivanje na navedeno Uputstvo kao osnov za ograničavanje neodrživo.

Tragom ovih saopštenja pokušali smo da pronađemo tekst ovog Uputstva i da vidimo na koji način je uređeno izveštavanje o vojnim nesrećama. Prva adresa bio je Informator o radu Ministarstva odbrane, zato što postoji obaveza da se u ovom dokumentu objavi spisak propisa koje organ vlasti primenjuje u svom radu. Tu se ovaj dokument ne pominje. Štaviše, u Informatoru ovog ministarstva navodi se drugi akt koji bi mogao biti relevantan za ovu materiju: "Obaveštavanje javnosti o radu Ministarstva odbrane i aktivnostima Vojske Srbije uređeno je Uputstvom o obaveštavanju javnosti o aktivnostima Ministarstva odbrane i aktivnostima Vojske Srbije koje je doneto na osnovu člana 30. Zakona o Vojsci Srbije i objavljeno u „Službenom vojnom listu“, broj 3/15. Ovim uputstvom uređena je organizacija i planiranje obaveštavanja javnosti, nadležnosti u obaveštavanju javnosti, postupanje po zahtevima za davanje informacija i obaveštavanje javnosti u posebnim okolnostima."

"Uputstvo o klasifikovanju ..." nalazi se na drugom spisku, među propisima koji su objavljeni u "Službenom vojnom listu". Taj spisak je objavljen na sajtu Ministarstva. Zanimljivo je da nismo uspeli da pronađemo ni u Pravno informacionom sistemu Republike Srbije - registar važećih propisa, na sajtu "Službenog glasnika Republike Srbije". Moguće je da ova baza uopšte ne sadrži propise objavljene u Službenom vojnom listu.

Šta god da piše u ovim uputstvima koja nisu objavljena na internetu, potpuno je razumljivo da podaci koji su bitni za eventualnu istragu o padu helikoptera ne budu objavljeni, pošto je predmet trenutno kod javnog tužioca.

S druge strane, s obzirom na veliko interesovanje javnosti za događaj, bilo bi opravdano da se objavi sve ono što takvu istragu ne bi omelo. Ostaje pitanje ko bi to trebalo da učini i koji su to podaci. U saopštenju Ministarstva odbrane, uz pozivanje na Uputstvo, navodi se da je obavštavanje javnosti u nadležnosti Ministarstva i Vojske. Međutim, jedini zvaničnik koji je o ovim pitanjima iznosio neke podatke nije ni ministar odbrane, ni načelnik generalštaba, već premijer.

Zakon o ispitivanju porekla imovine - "politička volja" za šta?

24. mart 2015.

Koliko god da se često poteže priča o donošenju Zakona o ispitivanju porekla imovine, o "političkoj volji" da se to učini, paradoks je da i dalje ne znamo o čemu se uopšte ovde govori. Osim teza - koncepta za donošenje ovakvog zakona, koje je pre petnaestak godina uobličio i predstavio profesor Čedomir Čupić (ranije predsednik Vladinog Saveta za borbu protiv korupcije i Odbora Agencije za borbu protiv korupcije), ne postoji ništa u javnom diskursu iz čega bi se moglo videti o čemu se uopšte razgovara. Drugim rečima, za šta to postoji (ili ne postoji) "politička volja".

Srbija ima strateške akte u kojima se donošenje ovog zakona ne pominje, a po materiji bi moralo - npr. Strategija za borbu protiv korupcije. Donošenje ovog zakona se ne pominje ni u nacrtu Akcionog plana za poglavlja 23 i 24 evropskih integracija, ni u nacrtu Strategije finansijskih istraga.

Ne vredi ni pričati koliko bi bilo neozbiljno, sa stanovišta strateškog planiranja u državi da se jedan ovakav akt pojavi iznebuha, a da ne predstavlja deo veće celine antikorupcijskih napora.

Pre donošenja bilo kakvog zakona na ovu temu trebalo bi videti šta od onoga što imamo u pravnom sistemu nije funkcionisalo i gde su nova pravila najpotrebnija. U tom smislu su naročito značajne mogućnosti koje Poreska uprava ima za unakrsnu kontrolu imovine i prihoda (još od 2003), iskustva iz primene posebnih propisa u oblasti organizovanog kriminala (obrtanje tereta dokazivanja o zakonitosti porekla imovine kod osumnjičenih za pojedina krivična dela), iskustva primene nekadašnjeg "zakona o ekstraprofitu", rezultate primene propisa o sprečavanju pranja novca i kontrolu imovine i prihoda javnih funkcionera koju vrši Agencija za borbu protiv korupcije.

Takođe, valja podsetiti da je mesto u antikorupcijskoj strategiji već našlo uvođenje krivičnog dela "nezakonitog bogaćenja" iz člana 20. Konvencije UN protiv korupcije, koje bi moglo imati efekte slične "ispitivanju porekla imovine" kada je reč o javnim službenicima, ali da do sada nije još ništa urađeno u vezi sa tim.

Zaključak nakon svih tih razmatranja i sprovođenja već postojećih mera bi možda i bio da je potrebno doneti poseban Zakon o ispitivanju porekla imovine, a ne samo poboljšati primenu postojećih normi i doneti one koje su već planirane. S druge strane, političke najave i periodično otvaranje priče o donošenju zakona, kojem se zna jedino naslov sigurno nije put ka uspešnim reformama.

Spisak opasnog drveća

25. mart 2015.

Gradske vlasti objavile su da su pojedina stabla u parkovima posečena jer su navršila „optimalan životni vek“ pa su „postala opasnost po građane“, ali „građani o tome nisu obavešteni.

Vest nije praćena obaveštenjem gde se može videti koja stabla predstavljaju opasnost po građane. Transparentnost Srbija smatra da je neophodno da Sekretarijat za zaštitu životne sredine o ovim potencijalnim opasnostima što pre obavesti javnost objavljivanjem spiska stabala, odnosno potpunih informacija neposredno na sajtu <http://www.beograd.rs/>

Transparentnost Srbija zatražila je, u skladu sa odredbama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, od gradskih vlasti informaciju o tome da li postoji i da li je negde objavljen spisak stabala ili postoji neka druga evidencija koja sadrži podatke o stablima u beogradskim parkovima i na beogradskim ulicama koja su "postala opasnost za građane", odnosno koja su navršila "optimalan životni vek" ili druga evidencija koja sadrži te podatke.

Zatražili smo i informaciju o planiranim sredstvima u budžetu Grada za zamenu opasnih stabala i o tome da li će ta sredstva biti dovoljna za zamenu svih takvih stabala ili samo dela, kao i procenu koliki deo je u pitanju.

Opasnost vreba na uranku?

30. april 2015.

Beograđani ni za prvomajske praznike neće znati da li se na izletištima, u parkovima, pa čak i u šetnji gradom, izlažu neočekivanoj opasnosti koja preti od ... drveća.

Naime, ni 40 dana nakon što su gradske vlasti saopštile da su pojedina stabla u beogradskim parkovima posečena jer su (kako je izjavio gradski sekretar), navršila „optimalan životni vek“ pa su „postala opasnost po građane“, ali „građani o tome nisu obavešteni“, nije objavljen spisak preostalih opasnih beogradskih stabala.

Transparentnost Srbija zatražila je još 25. marta, u skladu sa odredbama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, od gradskih vlasti informaciju o tome da li postoji i da li je negde objavljen spisak stabala ili postoji neka druga evidencija koja sadrži podatke o stablima u beogradskim parkovima i na beogradskim ulicama koja su "postala opasnost za građane", odnosno koja su navršila "optimalan životni vek" ili druga evidencija koja sadrži te podatke.

Odgovor nismo dobili, pa smo uputili žalbu Povereniku za informacije od javnog značaja. Dok čekamo rešenje i eventualni odgovor, ovako neobavešteni možemo samo da sumnjičavo odmeravamo stabla i laički procenjujemo koja su opasna, a koja ne.

Šalu na stranu, praksa ignorisanja zahteva za dostavljanje informacija, odnosno kršenja Zakona o slobodnom pristupu informacijama postaje zabrinjavajuća. U izboru da se eventualno utvrdi da dokument ne postoji, i da se nanese eventualna politička šteta i da se prekrši zakon, sve se češće pribegava ovom drugom. Jer se kršenje zakona u Srbiji, gotovo po pravilu, ne sankcioniše.

Ništa ne valja, niko nije odgovoran

5. april 2015.

Direktor Agencije za privatizaciju je rekao šta sve ne valja oko privatizacije preostalih 500 i nešto preduzeća - Zakon, rokovi, procene vrednosti, zaposleni u samoj Agenciji koji se boje za svoja radna mesta, zaposleni u firmama koje se privatizuju, birokratija u ministarstvima, agencijama i zavodima ...

Da problema ima, jasno je bilo i pre ovog intervjua. Nedostaje odgovor na pitanje da li ima odgovornosti? Da li je direktor pokrenuo neke disciplinske postupke, makar protiv svojih zaposlenih, zbog opstrukcija? Šta je Agencija uradila da se reše problemi koji nastaju kod drugih institucija (izmene zakona, odgovornost rukovodilaca i službenika)?

I Vučić sit i ministri na broju

7. maj 2015.

Ako "ljudi iz MMF-a nisu mogli da veruju" kada im je premijer rekao da neće tražiti produžetak roka za zaštitu 25 firmi u restrukturiranju od naplate potraživanja poverilaca, koliko su tek zbunjeni građani Srbije. Naime, dan nakon što je ministar privrede Željko Sertić rekao da će Srbija tražiti da se rok "produži za godinu-dve", premijer je objavio da je to glupa ideja, i da produžetak "ne tražimo" jer je on "sit prolongiranja".

Ne ulazeći u raspravu da li je potrebno ili ne prolongirati rok, nameće se pitanje da li je ministar imao bilo kakvu analizu na osnovu koje je zaključio da je potrebno produžiti rok koji ističe 31. maja. I ako jeste, kakva je to analiza po kojoj se traži produžetak od "godinu-dve".

S druge strane, zanimljiva je i kvalifikacija premijera da je reč o "glupoj ideji". Možda je premijer imao na raspolaganju analizu na osnovu koje je pre sastanka sa MMF-om zaključio da Srbiji produžetak roka nije potreban, ali u tom slučaju, nije jasno zašto takve analize ne bi imao i resorni ministar. Možda su na njegov stav uticali argumenti koje su izneli predstavnici MMF-a.

Kako god bilo, ocena ministrove ideje kao "glupe" mogla bi da bude najava još jedne rekonstrukcije nestranačkih eksperata u Vladi. Teško je zamisliti da će posle ovakve direktne diskreditacije ministra, uz premijera koji je "sit prolongiranja", svi u kabinetu ostati na broju.

P.S. Priča se nije okončala premijerovim zaključkom o "glupoj ideji" jer je on "sit prolongiranja". Dan kasnije Vučić se predomislio i najavio da da će Vlada Srbije od MMF-a tražiti da se za godinu dana produži zaštita za 16 najvažnijih preduzeća u restrukturiranju. Verovatno tek sad "ljudi iz MMF-a ne mogu da veruju".

Neispitane sumnje u lažne donatore

2. jun 2015.

Jedan od načina da se prikriju stvarni izvori prihoda stranaka ili da se nelegalni prihodi stave u zakonite tokove jeste da se uplata izvrši u više koraka. Prvo se gotovina iz nezakonitih prihoda raspodeli poverljivim stranačkim pristalicama, a zatim oni taj novac uplate stranci. U zavisnosti od zakonskih rešenja i stepena kontrole to se čini uz priznanicu ili uplatom preko računa (tako je u Srbiji). Već prvi izveštaji koje su stranke podnosile po novom zakonu, nakon izbora 2012, kada su podvrgnuti proverbi, stvorili su sumnju u korišćenje lažnih uplata. Takve sumnje su bile najsnažnije kada je ukrštanjem podataka utvrđeno da se među davaocima priloga nalaze i brojni primaoci socijalne pomoći. I tu se stalo.

Ove sumnje, i pored toga što su izveštaji stranaka i izveštaji o kontroli javno dostupni, i pored toga što su o tome pisali i mediji mnogo puta, nisu bile predmet ni jedne optužnice niti druge vrste oglašavanja od strane javnog tužioca. A mogle su to da budu po više osnova. Ukoliko je reč o novcu koji je navodni donator dobio da bi uplatio stranci, počinjeno je krivično delo iz člana 38. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti - "Ko daje, odnosno u ime i za račun političkog subjekta pribavi sredstva za finansiranje političkog subjekta protivno odredbama ovog zakona u nameri da prikrije izvor finansiranja ili iznos prikupljenih sredstava političkog subjekta, kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine".

Ako je reč o stvarnim donacijama navedenih primalaca socijalne pomoći onda verovatno nešto nije u redu sa podacima o njihovom imovnom stanju i prihodima. To jest, postoji velika verovatnoća da neke od prihoda nisu prijavili socijalnim službama kada su tražili pomoć ili da su "pod materijalnom i krivičnom odgovornošću" dali izjavu o tome da nikakvih prihoda nemaju. Na kraju, možda je po sredi i nešto treće, ali sumnje su dovoljno snažne da makar budu ispitane.

Zato što nije bilo krivičnih prijava i optužnica ni 2012, ni 2013, danas ponovo čitamo o istoj pojavi - Agencija za borbu protiv korupcije saopštava da su među donatorima stranaka i primaoci socijalne pomoći i u 2014. A to može biti i samo vrh ledenog brega.

Ako bi se pokazalo da se tajne donacije nezakonito unose u legalne tokove preko ljudi za koje postoji proverljiva evidencija da nemaju prihode, tim pre bi trebalo pomisliti da se to čini u mnogo većem obimu tamo gde donacija neće na prvi pogled izazvati sumnju.

Kad vlasnik hoće da proda stan

17. jun 2015.

Kad vlasnik hoće da proda stan onda ga oglašava tako da privuče najveći broj potencijalnih kupaca i dobiju što bolju cenu. To radi tako što objavi makar ono što će svaki kupac da zapita - koji je sprat i kolika je zgrada, kakva vrsta grejanja je instalirana i slično. Od kako je pristup internetu bolji i kvalitetniji, objavljuju se i fotografije objekta i stana.

Šta se dešava kada država prodaje?

Objavljuju se samo oni elementi koji su obavezni po zakonima, kao u ovom primeru (danas oglašene prodaje na sajtu Grada Beograda):

3. Jednosoban stan u stambenoj zgradi u ul. Risanska u Beogradu – površina stana: 38 m²
- početna cena nepokretnosti: 42.840,00 EUR;
- iznos depozita: 4284,00 EUR u dinarskoj protivvrednosti, po srednjem kursu NBS na dan uplate depozita;

U nekim drugim slučajevima stvari stoje još lošije - npr. tako što se objavljuje samo skenirano sudsko rešenje o prodaji, koje se ne može ni pretraživati.

Da bi se javna imovina i javni interes što bolje zaštitili pri prodaji država može da se ugleda na sopstvene građane i u vezi sa drugim stvarima. Na primer, mnogo bi bile veće šanse da će rashodovani službeni automobili pronaći kupca da su izloženi i prodati na auto-pijaci. Ovako, oni već mesecima stoje parkirani ispred Palate Srbije (bivši SIV), gde, ne samo da prave gužvu, nego stvaraju dodatne troškove - nekoliko policijskih službenika koji zbog novonastalog nedostatka parking prostora određuju ko može da prođe do zgrade automobilom, a ko ne.

Kako se finansira metro?

19. jun 2015.

U vesti nakon razgovora gradonačelnika Beograda sa francuskim parlamentarima, objavljeno je i sledeće: "Mali je izrazio nadu da će se sa francuskom vladom naći način za finansiranje tog strateški važnog projekta za srpsku prestonicu."

Načina za finansiranje strateški važnih projekata sigurno ima više, kao i načina za realizaciju projekta ili pravnih modaliteta (javne nabavke, javno privatna partnerstva), samo je pitanje

koliko koji od njih košta kada se uzmu u obzir svi parametri. Ako se unapred odredi da će finansiranje doći iz jedne zemlje (koje god), šanse da se pronađe najpovoljniji aranžman se svakako neće povećati.

Preuzimanje odgovornosti

23. jun 2015.

Nije dobro ako je odgovor Ministarstva na konkretne primedbe Nacionalne alijanse za lokalni ekonomski razvoj na nacrt Zakona o ulaganjima da onaj ko kritikuje "treba da preuzme odgovornost". Takođe, na primedbe da neke odredbe imaju korupcioni potencijal, jer se pojedini podsticaji daju bez konkursa, na osnovu odluke Saveta čiji sastav nije utvrđen nacrtom zakona, iz Ministarstva odgovaraju da se Vladi i njima "ne može staviti na teret da promovišu korupciju" jer "na dnevnom nivou dokazuju da su spremni da se suoče sa korupcijom".

Spremnost na suočavanje sa korupcijom se dokazuje ozbiljnim razmatranjem primedbi i sugestija iz javne rasprave, posebno onih koje se odnose na korupcijski potencijal propisa, a ne izjavama.

Naplata dokumentacije za odbijanje kupaca

4. jul 2015.

Agencija za privatizaciju je oglasila prodaju većeg broja lokalnih i regionalnih medija. Dok se početne procenjene cene za svaki medij razlikuju, jedna cena je uvek ista. Da bi zainteresovani kupci uopšte došli u priliku da saznaju šta to kupuju moraju da plate 100 hiljada dinara.

Koliko je ovaj pristup apsurdan pokazalo se najbolje na primeru medija iz Novog Kneževca, gde je cena konkursne dokumentacije više nego dvostruko veća od procenjene vrednosti onoga što je predmet prodaje. Možemo zamisliti i pred kakvim bi se dilemama našao investitor koji je zainteresovan da kupi neku lokalnu TV ili radio stanicu, ali nije još odlučio u kojem gradu će da započne taj posao. Da bi doneo argumentovanu odluku, trebalo bi da za otkup dokumentacije (npr. za 20-ak medija) plati više nego što bi ga koštalo da kupi nekoliko medija "na neviđeno".

Šta su posledice? U nadmetanju za medije će učestvovati samo oni koji unapred imaju pouzdane insajderske informacije, zbog čega će znati i koliko vredi ponuditi i da li se uopšte isplati otkupljivati konkursnu dokumentaciju. Ako država (ili opštine) kao vlasnici medija žele da za najveću cenu prodaju medije, onda treba da omoguće najveću moguću konkurenciju. Dakle, ne samo da dokumentacija o medijima treba da bude besplatna, već treba da bude dostupna na najpogodniji mogući način - objavljena na internetu.

Kad vlast ne želi ili ne zna da objasni zašto donosi zakon ...

21. jul 2015.

Kako to izgleda kada vlast ne želi ili ne zna da objasni zbog čega donosi neki zakon može se videti na primeru aktuelnog "Predloga zakona o posebnim uslovima prodaje određenih nepokretnosti u svojini Republike Srbije".

Taj zakon predviđa mogućnost da postojeći korisnici kupe stan, objekat, poslovni prostor, poslovnu zgradu ili drugi objekat čiji je vlasnik država. Neki objekti su izuzeti (npr. ono što je predmet restitucije, vojni objekti ...). Pravo da kupe nepokretnosti su isključivo aktuelni zakupci, na osnovu dostavljenih dokaza.

Zašto je ovaj zakon loš primer? Kao razlog za donošenje se navodi ukratko to da druge mere "fiskalne konsolidacije" nisu dovoljne, pa da prodajom nepokretnosti treba ostvariti prihod za budžet Republike "bez povećanja poreskog opterećenja za građane i privredu" "Time se istovremeno unapređuje celokupan sistem upravljanja javnim finansijama i povećava efikasnost usluga koje država pruža građanima". Navodi se takođe da "nije potrebno izraditi analizu efekata zakona" i da nema neusklađenosti sa propisima EU.

Nema informacija o javnoj raspravi ili drugom vidu konsultovanja zainteresovanih strana, jer toga očigledno nije ni bilo. Još veći problem je to što nisu objavljeni osnovni podaci o budućem zakonu, a ono malo obrazloženja je protivrečno. Prvo, u obrazloženju predloga zakona, nema pomena o osnovnom podatku - koliko nepokretnosti bi na osnovu ovog zakona moglo da bude predmet prodaje i koja je vrednost tih nepokretnosti, čak ni na nivou procene. Time je Vlada potvrdila zaključke nedavno objavljenog izveštaja DRI, gde se ukazuje na nepotpunost evidencije državnih nekretnina i nesvršishodnost korišćenja.

Kao razlog za prodaju se navodi ostvarivanje prihoda za budžet. A onda se kaže da će nepokretnosti biti ponuđene na prodaju samo aktuelnim zakupcima, po nekoj unapred utvrđenoj "tržišnoj ceni", uz mogućnost umanjenja. Onaj kome je cilj da proda, neće se unapred obavezati na poslovanje sa samo jednim kupcem, a šta je "tržišna cena" prepustiće tržištu da utvrdi kroz nadmetanje.

Predsednička kontrola zakona

5. avgust 2015.

Predsednik Srbije nema velike nadležnosti, niti veliku moć koja bi proizlazila iz ovlašćenja. Jedna od najvažnijih poluga moći je ovlašćenje da proglašava ukazom zakone koje usvoji Narodna skupština, ili da ih vrati skupštini na ponovno razmatranje.

Predsednici Srbije se ovim ovlašćenjim gotovo nikad ne koriste, zato što dolaze iz iste političke grupe kao i skupštinska većina. Poslednji izuzeci datiraju od pre desetak godina, kada su Vladu vodili DSS i URS, a predsednik bio iz opozicione DS. U međuvremenu, skupštinski sazivi su usvojili mnoštvo neustavnih i štetnih zakona, a predsednici su te zakone potpisivali, ponekada se i direktno oglašujući o apele zainteresovane javnosti.

Zbog toga čudi što više pažnje nije dato vesti da Tomislav Nikolić nije potpisao jedan od nedavno usvojenih zakona - "o posebnim uslovima prodaje određenih nepokretnosti u svojini Srbije". Na sajtu predsedništva se čak ne može ni pronaći vest o tome, a obrazloženje još nije poznato.

Taj zakon je, naravno, veoma sporan i razloga za vraćanje bi se moglo naći na pretek - počev od narušavanja ravnopravnosti građana pred zakonom (pravo na povlašćene uslove kupovine imaju aktuelni korisnici), preko moguće štetnosti po javnu imovinu, do odsustva elementarnih informacija o tome kojom imovinom država raspolaže i koja bi imovina sve bila predmet ove prodaje.

S druge strane, predsednik nije prihvatio poziv Zaštitnika građana i drugih nezavisnih državnih organa da ne potpiše Zakon o načinu određivanja maksimalnog broja zaposlenih u javnom sektoru i ovaj akt je danas objavljen u Službenom glasniku. U apelu je ukazano na moguću neustavnost zakona, kao i na nelogične i necelishodne odredbe kod odobravanja broja zaposlenih u službama nezavisnih organa. Ni za to nema obrazloženja.

Kada je već moguće da Vlada predloži neustavne zakone, kada takve odredbe katkad bez većeg problema prođu proveru resornog skupštinskog odbora i kada je Ustavnom sudu potrebno dosta vremena da razmotri pitanje ustavnosti, predsednik bi mogao da uštedi značajno vreme i novac od budućih šteta, kada bi sve zakone čija je ustavnost očigledno sporna vraćao zakonodavnom telu.

Ispitivanje porekla imovine, strategije i poreznici

10. avgust 2015.

"Zakon o ispitivanju porekla imovine" mogao bi da bude paradigma strateškog planiranja u Srbiji. Naziv tog zakona i prve ideje su u Srbiji "u opticaju" već 15 godina. S vremena na vreme obećanja da će neki takav zakon biti donet mogu se čuti od visoko rangiranih političara. Vlasti se ponose strategijama i akcionim planovima koji su doneti radi reformi u raznim oblastima, a za "ispitivanje porekla imovine" očigledno su najznačajnije Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije (za period 2013-2018) i Strategija istraga finansijskog kriminala (za period 2015-2016). Međutim, ni jedan strateški dokument ne sadrži plan niti postavlja rokove za donošenje ovako važnog zakona. Ni u kojem slučaju se to ne bi moglo pripisati slučajnom propustu, jer

strateški akti predviđaju i znatno manje bitne aktivnosti, poput održavanja obuka, izmena pravilnika i internih akata.

Propusti u strateškom planiranju, čak i kada su krupni, mogu se rešiti. Ako postojeće zakonske mere nisu bile dovoljne da se ostvari neki cilj, ako za to nisu bile dovoljne ni mere iz strategija i akcionih planova, oni se mogu dopuniti. Ali, da bi se to učinilo mora se znati šta je tačno problem sa postojećim merama.

Sudeći po najavama sadržine budućeg zakona (Vučić: "zakon koji će onemogućiti da ljudi primaju platu od 400.000 dinara, a prijavljuju 21.000 - minimalac, i onda država zbog toga ne može da ubire porez"), reč je o propisu koji prevashodno treba da spreči utaju poreza. S druge strane, prema izjavi direktorke Poreske uprave, ova institucija "do sada nije dobila poziv da učestvuje u izradi novog zakona o poreklu imovine". Ona u razgovoru sa novinarima "Politike" nije želela da komentariše koliko ima svrhe donositi takav zakon ako sličan, o unakrsnoj proceni imovine i zarada, već postoji.

Inače, u istom tekstu se može pročitati da je PU dodatno ispitala "više od 500 poreskih obveznika koji nisu prijavili imovinu", da su podnete prekršajne prijave tamo gde su uočene nepravilnosti i da je za primenu zakona najvažnije da bude dovoljno stručnjaka. Za pripremu budućeg zakona biće bitno nadograditi ove odgovore - zbog čega nije bilo više provera, da li ima dovoljno stručnjaka da ih bude više u budućnosti i šta bi moglo doprineti da provere donesu veće efekte. Bivši rukovodilac PU u anonimnoj izjavi kaže da razlike između unakrsne provere i "ispitivanja porekla imovine" nema, sumnja u to da će EU dopustiti retroaktivnost zakona, ističe da nije bilo volje da se zakon primeni, da je prema najvećim dužnicima oprošten veliki poreski dug zbog zastarelosti i da se pre desetak godina, kada je krenula primena pravila o unakrsnoj proveru "troje ljudi, koji su to shvatili ozbiljno" samo javilo PU da bi platili porez zbog velikih razlika između imovine i prihoda.

Pored uobičajenog zaključka da je primena zakona znatno bolji odgovor na probleme od promene normi, očigledno je da "Zakon o ispitivanju porekla imovine" može imati smisla jedino ako iskorači iz okvira postojećih poreskih propisa i njihovih ograničenja (predmet provera, priroda obaveza). Pri tom treba da se uzme u obzir da poreski propisi nisu jedini koji uređuju ovu materiju, već da postoje i pravila koja se odnose na javne funkcionere i za osumnjičene za vršenje teških krivičnih dela, a da je antikorupcijskom strategijom već predvedena i kriminalizacija "nezakonitog bogaćenja" iz člana 20. Konvencije UN protiv korupcije.

Slučaj dve službenice, jednog ministra i jednog partijskog lidera

2. septembar 2015.

Slučaj dve službenice Pošte, koje su navodno premeštene jer se ministar Vujović žalio da ga nisu prepoznale, prilika je da se podsetimo da je na čelu Pošte i dalje predsednik PUPS-a koji

je na to mesto imenovan pre stupanja na snagu Zakona o javnim preduzećima iz decembra 2012.

Taj zakon trebalo je da donese profesionalizaciju i depolitizaciju upravljanja u JP. Međutim, u Pošti, kao i u još nekoliko JP na čijem čelu su visoki partijski zvaničnici, javni konkursi za izbor direktora nikada nisu raspisani, uz neuverljivo (netačno) tumačenje da se Zakon ne odnosi na direktore imenovane pre stupanja tog propisa na snagu.

I sada, kada direktor Pošte tvrdi da ga ministar nije zvao, niti se žalio, javnost može da izabere da li će verovati političaru, članu vladajuće koalicije, ili navodima medija.

Profesionalac na čelu Pošte bio bi ponosan na službenice koje poštuju proceduru. Partijski lider u gostovanju na TV-u u isti koš strpao je i taj slučaj i poslovanje Pošte i temu vanrednih izbora.

Država u sportskim klubovima

20. septembar 2015.

Premijer Srbije Aleksandar Vučić kaže da će učiniti se da se država povuče iz sportskih klubova i da ih što manje finansira. "Daću sve od sebe da se politika odatle skloni i da država daje što manje, a da uzima što više. Nikome neću dozvoliti da reketira državu, da misli da od države otme sve što hoće. Pošteno govorim, jer je moj posao da brinem o kasi države", izjavio je Vučić, a prenosi Žurnal. Naveo je, da "sreće nema bez privatizacije", ali da će biti teško da dođe do privatizacije, jer je „niko ne želi”.

Premijer se, čini se, ponovo uzgred dotakao jedne aktuelne teme, baš pred izbor predsednika FK Crvena zvezda i nakon promena na čelu KK Partizan. I ponovo se potrudio da ostavi utisak da je zainteresovan, da želi najbolje, ali da ne može da učini ništa. Upitno je da li je ovo tema kojom premijer uopšte treba da se bavi, u okviru svojih nadležnosti, ali ne bi bilo prvi put da nudi rešenja i da se bavi temama u kojima nadležnost čelnika izvršne vlasti ne postoji (od razotkrivanja korupcijskih afera, do koordinisanja nezavisnih tela i drugih grana vlasti). Upadljivo je međutim, da često voli da istakne da je nemoćan po pitanju privatizacije sportskih klubova, pa čak i kriminala u klubovima.

Pre šest meseci je, nakon emitovanja emisije o malverzacijama u Zvezdi i Partizanu, izjavio: "Je li tamo bilo lopovluka? Nego šta je. Nikakva to velika tajna nije. Naravno da je bilo. Da li su mnogo krali? Jesu. Sveti Petar ne bi mogao da ustanovi, to je kao sa Politikom. Niko ne može da ustanovi ko je tamo vlasnik, pa i ja od toga odustajem". Ukazali smo tada na odličan komentar Ruže Ćirković u listu Danas: "Sveti Petar i briljantni pravnik i moćni premijer Vučić su odustali od razotkrivanja „političkog kriminala uz ekonomske zloupotrebe“ u kupoprodaji Politike, ali čuvajte se počinioci dela krađe u sportu, koje ni Sveti Petar ne može ustanoviti, radne grupe: "Istražuje se i radila je radna grupa, i došlo je do određenih rezultata. Te rezultate

uskoro možete da očekujete“. Ako ste očekivali da briljantni pravnik vaš premijer podnese krivičnu prijavu kad zna da je odgovor na pitanje „Da li su krali?“ kategoričan „Jesu.“, e grdno ste se prevarili. Ili ako ste očekivali da se „nikakva to velika tajna nije“ lopovima, koji su usput svima redom dužni i ružni, na put stane blokadom računa, e i tu ste se prešli“.

Znači "lopovluka" je bilo, a, ako je suditi, po dostupnim podacima, štetu je moral da oseti i država jer su i Zvezda i Partizan u najvećoj meri finansirani državnim novcem. Naime, nakon gostovanja Nebojše Čovića i Duška Vujoševića u Utisku nedelje (u aprilu 2014), kada smo čuli daje premijer Vučić, iako vatreni navijač Zvezde, obezbedio da Telekom i NIS sklope ugovore za sponzorisanje Partizana, a da je za Partizan problem što Zvezda od „državnih firmi“ dobija znatno više .Korišćenjem istog političkog mehanizma, oglasio se ponovo premijer (u tom trenutku potpredsednik Vlade i budući mandatar).

Najavio je da će izneti "sve o državnom finansiranju Zvezde i Partizana". Umesto svega i objavljivanja papira i podataka, dobili smo gostovanje u kome je premijer izneo nekoliko bojreva, a novinari su to nazvali "preciznim podacima". A ustvari smo videlizamagljivanje, ukrštanjem podataka za različite klubove, valute i periode: za osam godina za sportska društva ("ogroman novac"), za period od 12 godina (FK Zvezda imala veću podršku), za pet godina za FK Crvena zvezda (249 miliona dinara), i za KK Partizan i Crvena zvezda za osam godina od dva pojedinačna sponzora (u državnom vlasništvu ili sa državnim uelom). Tada je najavio da će sve podatke (koje nije stigao da predstavi u emisiji) dati svima da objave jer je reč o novcu poreskih obveznika. Na pitanje šta je rešenje, ponovio je da je to privatizacija i najavio da će davanja od države biti drastično smanjena.

Godinu i po dana kasnije, Vučić ponavlja da je rešenja privatizacija i da će "dati sve od sebe da se politika odatle (iz sportskih klubova) skloni i da država daje što manje". U međuvremenu rešen je jedan "problem" na koji je Vučić ukazivao u gostovanju na RTS-u - "političke izjave" trenera KK Partizan - Duško Vujošević je smenjen sa mesta trenera.

TS je pre godinu i po dana ukazala da ono što su Čović i Vujošević izneli, a premijer potvrdio, vodi ka samo jednom razumnom zaključju - treba zabraniti sponzorske ugovore za JP i firme sa državnim udelom, ča i ako postoji potencijalno komercijalni interes za reklamiranje. Jer je politički interes u Srbiji jači od komercijalnog.

Ustavni sud više o budžetu nego o pravu

25. septembar 2015.

Saopštenje Ustavnog suda nakon odbacivanja inicijativa za ocenu ustavnosti Zakona o privremenom uređivanju načina isplate penzija pokazuje da je ova institucija posvetila pažnju pitanjima kao što su - koliko ima penzionera kojima penzije nisu umanjene, da li je "zaštićeni" iznos od 25 hiljada dinara obezbeđuje staranje o ekonomskoj sigurnosti penzionera "u realnim ekonomskim prilikama" i slično. Iz saopštenja proizlazi da je institucija koja treba da

bude garant pravne sigurnosti i jedinstva pravnog poretka razmatrala da li ograničavanje penzija predstavlja dozvoljeno ograničavanje imovinskih prava i da li je to učinjeno u legitimnom cilju. Zanimljiva je i metoda po kojoj je utvrđeno da je reč o "merama privremenog karaktera" - Sud je to utvrdio iz odredaba Zakona o budžetskom sistemu kojima se ograničenje u isplati penzija vezuje za učešće penzija u BDP-u.

Svi argumenti koji se pominju u saopštenju Ustavnog suda bi imali nekog značaja kod razmatranja da li se penzije, na osnovu nekog zakona, mogu umanjiti (privremeno ili trajno). Međutim, sve i da su ti argumenti potpuno ispravni, to još uvek ne znači da je ovaj, konkretan zakon u skladu sa Ustavom. Glavni problem je taj što zakon sadrži nemoguću normu - navodnim uređivanjem "načina isplate", u stvari se umanjuje iznos penzije! Zašto je toliko bitno jezičko pitanje? Neko će reći: jasno je da je vlast htela da umanjí penzije, zašto bi bilo bitno što su to umanjene eufemistički nazvali "uređivanje načina isplate"?

Naravno da visina penzija može da se menja i kada ima i kada nema para u budžetu, ali to se radi tako što se upravo to i reguliše, kroz promenu osnovice, koeficijenta, pravila za obračunavanje penzija i slično. Osporeni zakon nije stavio van snage odredbe Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, pa penzije uopšte nisu smanjene. A s druge strane, određuje (u članu 4) da su umanjene isplate konačne. Ako penzije nisu smanjene, onda penzioneri mogu da ih i dalje potražuju. Ako su umanjene isplate konačne, onda ne mogu. Očigledno je da ove norme ne mogu zajedno da opstanu u pravnom sistemu. Oni će s pravom i posle ove odluke USS moći da tuže PIO fond za neisplaćene iznose sa zateznim kamatama (jer im penzije nisu umanjene ni opštim zakonom ni individualnim rešenjem) a PIO fond neće imati osnova (na stranu što nema novca) da im taj deo penzije isplati jer su mu je to zabranjeno drugim zakonom.

Dakle, korišćenje eufemizma, to jest izbegavanje da se kaže upravo ono što je zakonodavac stvarno želeo da postigne, stvorilo je problem u pravnom sistemu. Taj problm ni ova odluka USS nije otklonila

Čemu služe dnevnice

7. oktobar 2015.

Kada Vlada donese odluku o štednji koja pogađa funkcionere, mediji i javnost složni su u pohvalama. Štednji, pa još preko leđa najviših funkcionera, teško da bi bilo ko našao prigovor. Bezrezervne pohvale su ponekad posledica odsustva rasprave i informacija. To odsustvo informacija je uzrokovano prirodnom sklonošću političara da stave u prvi plan ili predstave isključivo one efekte svojih odluka koje će im doneti popularnost.

Takva je, čini se, odluka premijera (a predstavio ju je kao ličnu odluku) da ubuduće dnevnice u zemlji budu 150 umesto 2.200 dinara a da dnevnice u inostranstvu budu 15 evra, umesto da se

obračunavaju u zavisnosti od zemlje ili grada u koji se putuje (odnosno od činjenice u koliko "skupu" zemlju se putuje).

Dnevnicama nikada nije trebalo da služi kao dodatna zarada. Njena namena bila je pokrivanje troškova ishrane (ručka i večere) i prevoza na određenoj udaljenosti (taksija, gradskog prevoza i sl). Troškovi smeštaja (noćenja sa doručkom) nadoknađuju se na osnovu računa, dok se sve ostalo pokriva iz dnevnice. U praksi, nije bilo prave kontrole dnevnica, tako da je jedan deo ovih naknada neosnovano zadržavan.

Vlada je imala na raspolaganju razne mogućnosti da se bavi rešavanjem zloupotreba – da uvede mere kontrole ili obavezu pravljenja dnevnica računima. Umesto toga, na prečac je napravljena uravnilovka. Sada, na primer, inspektor ili revizor koji će na terenu dva dana kontrolisati poslovanje nekog korisnika javnih sredstava treba da se hrani i vozi gradskim prevozom za 150 dinara dnevno. Izbor je jasan - ili će iz sopstvenog džepa doplaćivati za odgovoran posao koji radi ili će urušiti sopstveni integritet i integritet organa ili institucije pa dozvoliti da mu ručak plati onaj čije poslovanje kontroliše.

Da ne pominjemo preživljavanje u inostranstvu sa 15 evra dnevno - u nekim zemljama za 15 evra jedva da se može platiti gradski prevoz od hotela do kongresnog centra gde se održava, na primer, konferencija o sprečavanju pranja novca ili zasedanje međunarodne organizacije. Dnevnicama od 15 evra je možda dovoljna (pa čak i izlišna) za premijera, ministra ili nekog drugog visokog funkcionera koji na putu u inostranstvu u zvaničnoj poseti ima organizovan celodnevni program, koji uključuje radne ili svečane ručkove sa domaćinima.

U delovima Uredbe koji su sada izbačeni, plaćeni obroci su bili regulisani - dnevnicama se umanjivala za određeni procenat, i u praksi je trebalo pre isplate dnevnice proveriti agendu i utvrditi da li onaj ko putuje ima organizovan i plaćen ručak i večeru. S druge strane, sigurno je trebalo otvoriti pitanje o tome da li je i u kojem iznosu trebalo isplaćivati ostatak sume, koji se ranije dobijao čak i kada su plaćeni svi obroci (40%).

Može se očekivati da će ovakva "seča dnevnica" s jedne strane doneti uštede a sa druge naneti višestruku štetu - pojedini organi teže će obavljati svoj posao (u zemlji), a državni službenici (ne funkcioneri) biće obeshrabreni da učestvuju na skupovima koji bi mogli da im podignu nivo znanja, veština ili da doprinesu promociji Srbije. U svakom slučaju, odluci nedostaje jasno (pa čak i bilo kakvo) obrazloženje očekivanih efekata.

Koga nema bez njega se može

17. oktobar 2015.

Od ministra Nebojše Stefanovića saznali smo da rad Uprave kriminalističke policije "ne trpi" zbog toga što ova uprava već 15 meseci nema načelnika.

Naime, na sednici skupštinskog Odbora na kojoj je predstavio tromesečni izveštaj o radu, na pitanje poslanika kada će biti postavljen načelnik UKP, ministar je rekao: „Biće izabran kada bude pronađena prava ličnost, koja zadovoljava visoke kriterijume koji su primenjivani i pri izboru službenika na niže funkcije“. Rad UKP-a ne trpi time što nema načelnika, napomenuo je Stefanović podsetivši da direktor policije istovremeno obavlja i tu funkciju.

Iz vesti se ne vidi da li je odgovor na pitanje zadovoljio narodne poslanike. U zemlji u kojoj ovakva izjava ministra nije postala glavna vest svih medija ili se dešava mnogo toga bitnog ili je javnost u potpunosti oguglala. Ako je istina ono što ministar Stefanović tvrdi, da rad UKP, najvažnijeg segmenta policije, „ne trpi“ zbog toga što ova uprava već 15 meseci nema načelnika, onda nema nikakvog razloga da se taj načelnik ikada više i bira. Ministar treba da promeni sistematizaciju radnih mesta, a ne da „traži pravu ličnost, koja zadovoljava visoke kriterijume“.

Ubijte glasnika

25. oktobar 2015.

Kada bi se bar deo energije koji se troši da se odbace dobronamerne kritike i dezavuišu kritičari iskoristio za popravljnje loših propisa i procedura, Srbija bi bila bolje uređena država. U takvoj Srbiji, u kojoj bi vladavina prava imala veći značaj, bilo bi manje potrebe da se investitori privlače jednkrotnim pogodnostima. Ako bi investitori i dobijali neke pogodnosti, to se ne bi činilo diskrecionim odlukama.

U Skupštini se prošle sedmice, tokom rasprave o Zakonu o ulaganjima, ponovila situacija da predstavnici vladajuće stranke, na primedbe koje Agencija za borbu protiv korupcije iznosi na pojedine odredbe, odgovaraju osporavajući nadležnost Agencije da radi procenu (anti)koruptivnog efekta propisa.

Umesto da brižljivo razmotri, pa ako se sa njima ne slaže, odgovori na primedbe Agencije, zamenik šefa poslaničke grupe SNS Zoran Martinović bez argumenata otvara „paljbu“ po glasniku. "U kom zakonu piše da Agencija za borbu protiv korupcije ima pravo da unapred plaši građane predlozima zakona koji dolaze iz vlade i za koje tvrdi da su koruptivni". Martinović, poslanik u Skupštini koja je osnovala Agenciju i koja treba da nadzire i kontroliše rad Vlade, veruje da Vlada ne može pogrešiti i napisati zakon koji bi neko mogao zloupotrebiti u koruptivne svrhe. I uveren je da Agencija iznosi primedbe da bi "plašila narod" a ne da bi Srbija dobila kvalitetnije zakone, da bi se izbegla mogućnost da neki mangupi u redovima sadašnje (ili neke buduće) vlasti prime mito kroz rupu u zakonu.

Stav da "svi koji nisu sa nama", odnosno svi koji bezrezervno ne aplaudiraju svakom potezu vlade, jesu politički neprijatelji, ili bar protivnici, provejava i iz opaske Martinovića da "ima

utisak" da "institucije tipa Zaštitnik građana, Poverenik za informacije od javnog značaja i Agencija za borbu protiv korupcije imaju status političkih sakralnih subjekata u ovom društvu i da ono što oni kažu maltene predstavlja 'Sveto pismo'".

"Institucije tog tipa" nisu "sakralni objekti", već državna tela koja svojim radom pokušavaju da doprinesu kvalitetu života u Srbiji. Po nekim odlukama koje donose, drugi organi moraju da postupaju, o nekim preporukama i ocenama treba raspravljati, ali se ne smeju unapred odbacivati, a institucije proglašavati delom zavere protiv vlasti.

A što se tiče osporavanja nadležnosti Agencije da analizira proopise, narodnog poslanika Martinovića možda zanima šta piše u Nacionalnoj strategiji za borbu protiv korupcije u periodu 2013-2018, donetu u doba vlasti njegove stranke, za koju je verovatno i sam glasao: „Stoga je neophodno izvršiti izmene u postupku donošenja propisa, kojima će se propisati obaveza svih predlagača propisa da u toku izrade izvrše analizu rizika na korupciju na osnovu metodologije koju izrađuje Agencija i da rezultat analize opišu u obrazloženju predloga. Pored toga, predlagač propisa će biti dužan da pribavi mišljenje od Agencije o rizicima na korupciju, pre podnošenja organu koji donosi propis.“

Rok da Vlada dostavi Skupštini izmene zakona kojim bi se to propisalo istekao je pre 11 meseci, a rok da Vlada izmeni svoj Poslovnik i obaveže se da traži mišljenje Agencije istekao je pre pet meseci.

Shvatanje vlasti u Srba

4. novembar 2015.

Nije ništa novo da se kod nas vlast personalizuje. Istorijski gledano, znatno duže vremena smo proveli u sistemima gde vlada jedan čovek, nego u demokratijama, počev od knezova, kraljeva i sultana do maršala. Ni 25 godina mogućnosti da se vlast bira na izborima nije tu mnogo promenilo stvari, zato što je moć sve vreme faktički bila koncentrisana bilo u rukama jednog ili nekoliko partijskih vođa, a ne u institucijama.

Aleksandar Vučić je taj trend, koji bi trebalo preokrenuti, snažno nastavio. Stvorio je uverenje kod građana da on brine o svim oblastima života - i o onome što je u direktnoj nadležnosti Vlade i premijera, ali i o onome u šta Vlada nikako ne bi smela da se meša - ko će biti uhapšen ili kako će, kada i šta raditi parlament. U javnosti se stvorila slika da je premijer zamenio sve institucije, što je izuzetno opasno. Ocena koliko je ta slika tačna i kako stvari zaista funkcionišu u praksi zahtevala bi podrobniju analizu. Ovde ćemo se zadržati samo na ilustraciji kako se u Srbiji (i šire) shvata vlast.

„Ilustrovana politika“ objavila je u novom broju pismo čitaoca iz dijaspore koji se žalio kako ga je kargo agent na beogradskom aerodromu prevario i tražio 1.200 evra u kešu za prevoz psa do

Toronta. Prevareni je magazinu poslao obimnu dokumentaciju (u kojoj je čak i fotografija agenta) i dokaz da se obraćao i drugima i ukazivao na prevaru - mejlove upućene premijeru Vučiću na koje mu nije odgovoreno.

Čovek je prepoznao dve instance u Srbiji kojima se može obratiti ako želi da mu se reši problem - premijeru i novinama. Ni inspekciji, ni policiji, ni tužilaštvu. Mnogi građani su neinformisani i ne žele da nagađaju ko je za šta zadužen, ali su organi vlasti odgovorni da im pomognu, a ne da hrane utisak o svemogućnosti jednog čoveka.

Međutim, sam Vučić je u brojnim prilikama pokazao da je spreman da preuzme ulogu drugih organa, da "objektivno procenjuje i presuđuje". Tako je nedavno povodom svih afera "Mali" izjavi da Siniša Mali neće biti gradonačelnik ako je i delić svega iznetog tačno (iako gradonačelnika bira skupština grada), ali je odmah i presudio "Ali, plašim se da ćete da dobijete drugačiji odgovor" i najavio da će sprovesti (međunarodnu) istragu: "Razgovaraću i sa bugarskim državnim organima".

Imali smo takođe i brojne primeri da radnici propalih ili posrnulih fabrika, ili mali akcionari, sa kojima se Vučić dogovarao kako će ih spasiti, kasnije demonstriraju i dozivaju ga da ispravi nepravdu koju su "neki drugi" učinili jer nisu postupili onako kako im je on obećao (FAP, BIP). A to sve, naravno, nije novost. Samo se, čini se, sklonost lidera da se ističe u svemu sada poklopila sa sklonošću građana za autoritarnom upravljanjem. Kao ilustracija dokle je u prošlosti sezala ta potreba da se nekome poveri da reši sve probleme treba se setiti da su 2001. godine Zvezda i Partizan pozivali Zorana Đinđića da reši probleme u srpskom fudbalu.

Vidljivo presipanje budžeta i skriven smisao

18. novembar 2015.

TS je, analizirajući državnu pomoć i javno - privatna partnerstva, već objavljivala podatke koji ukazuju da je dobit kompanije Air Serbia u velikoj meri posledica otpisa potraživanja od strane preduzeća koje je i dalje u većinskom državnom vlasništvu - beogradskog aerodroma. Nakon objavljivanja finansijskih izveštaja preduzeća o tome izveštavaju i mediji.

Čini se da je stvar jednostavna - umesto da se iz budžeta daje direktna državna pomoć avioprevozniku, preduzeće koje je zaista profitabilno se odriče značajnog dela dobiti. Time se smanjuje i iznos koji će to preduzeće na kraju godine uplatiti u budžet. Čemu ovakvo presipanje budžeta? Ono se ne bi moglo opravdati, ali bi bilo razumljivo, da je u pitanju skrivanje novčanih tokova. Međutim, ovde su bitni podaci dostupni i lako se mogu uporediti.

Moglo bi se pomisliti da se, kao i u mnogim drugim slučajevima, ovi transferi vrše iz marketinških razloga, zato što političari vole da se pohvale da su preduzeća kojima (in)direktno upravljaju profitabilna. Međutim, razumnom građaninu i biraču će biti svejedno da li je

preduzeće A imalo dobit od npr. 100 miliona a preduzeće B gubitak od npr. 50, ili je preduzeće A profitiralo 50 miliona a preduzeće B bilo na nuli - krajnji rezultat je isti.

Pojava je logična jedino kada se sagledava iz ugla raznih "teorija zavere" i uticaja na svest većine građana koji se neće udubiti u razmišljanje o saopštenim informacijama. Na primer, razlog bi mogao biti to da s jedne strane treba prikazati da je projekat koji (makar za sada) ne donosi dobit profitabilan. I s druge strane, da preduzeće koje nesumnjivo osvaruje dobit ne stoji baš tako dobro i da će mu u najmanju ruku biti potreban "strateški partner" za dalji rad.

Neobična nabavka za obnovu zdravstvenih ustanova

24. decembar 2015.

Ministarstvo zdravlja dodelilo je posao krećenja prostorija i sanacije toaleta u zdravstvenim ustanovama, vredan gotovo 700 miliona dinara (565 miliona bez PDV-a), u pregovaračkom postupku bez objavljivanja poziva za podnošenje ponuda. Ovaj postupak podrazumeva pozivanje potencijalnih ponuđača da podnesu ponude i objavljivanje „obaveštenja o pokretanju postupka“ (umesto „javnog poziva“), na Portalu za javne nabavke. Pošto se i kod pregovaračkog postupka, nakon donošenja aktuelnog Zakona o javnim nabavkama, obezbeđuje javnost podataka, njegov osnovni nedostatak su kratki rokovi.

Možda su upravo skraćeni rokovi uticali da za ovako unosan i relativno jednostavan posao ponude podnese ukupno pet ponuđača, i to u zemlji u kojoj građevinska industrija svako malo traži od države da joj pomogne izvođenjem kapitalnih projekata ili na druge načine. Pri tom, jedna od pet firmi (GP NS doo Graditelj) nije ispunila jedan od zahteva iz konkursne dokumentacije, pa je ispala iz konkurencije. Preostala četiri ponuđača podelila su posao. Lavovski deo od 267 miliona pripao je firmi Jadran ad Beograd (zajednička ponuda sa još dve firme - Dijagonala i Bohor doo), firma Roofs Beograd dobila je poslove vredne 165 miliona, a Tončev gradnja oko 107 miliona. Firma Noveko Vranje dobila je jednu partiju, vrednu 21 milion (svi iznosi su bez bez PDV-a).

Pored izrazito male konkurencije (za 9 od 18 partija postojala je samo jedna ponuda!), ovaj posao obeležilo je nekoliko izuzetno neobičnih momenata. U nekoliko slučajeva, gde je naizgled postojala konkurencija, konkurentni su veoma lako "ispadali" iz posla. Naime, u pregovaračkom postupku nudili su veću cenu nego u inicijalnoj ponudi, što je bio osnov da naručilac odbije ponudu. Takođe, u nekoliko slučajeva "vidoviti" ponuđači su nudili cenu koja se u dinar poklapala ili je bila simbolično niža od procenjene vrednosti, iako procenjena vrednost nije bila objavljena. Za jednu partiju posao je dobila firma čija je ponuda odbijena, a u nekoliko slučajeva ponuđači su u pregovaračkom postupku spuštali prvobitnu ponudu za 60, pa čak i 75%.

"Pogađanje" procenjene vrednosti, iako nije objavljena, čest je slučaj u javnim nabavkama u Srbiji. U ovom slučaju, za partiju 1 (Borski okrug) procenjena vrednost bila je 20.833.333 dinara, Tončev gradnja je ponudila 20.800.000, a Roofs dvostruko više (42.044. 495) te je prihvaćena ponudila firme iz Surdulice. Za Kolubarski okrug procenjena vrednost je 18.416.667, jedini ponuđač Roofs nudi gotovo baš tu cenu 18.391.478,90 dinara i dobija posao. Slično i za Mačvanski - procenjena 21.583.333, Roofs nudi 21.430.000 i kao jedini ponuđač dobija posao.

Zanimljivi su slučajevi gde je jedini ponuđač u pregovorima povećavao svoju prvobitnu ponudu (!?), što je bio osnov da se eliminiše. Tako je za radove na zdravstvenim ustanovama u Zlatiborskom okrugu Roofs ponudila 20,867 miliona, upola manje nego što je procenjena vrednost (40,5). Roofs potom praktično eliminiše sama sebe, povećavajući ponudu u pregovaračkom postupku na 40,150 miliona, a u ponovljenom postupku posao dobija Jadran ad (kao jedini ponuđač) za 40,5 miliona.

I za radove u Moravčkom okrugu, procenjena vrednost je 18.416.667, Roofs nudi manje od 15 miliona, u pregovaračkom postupku povećava cenu na 18,3, a u ponovljenom postupku dobija posao kao jedini ponuđač sa cenom od 18,4 miliona. Interesantno je da se u odluci o dodeli ugovora u ponovljenom postupku (od 14. decembra), umesto Moravički okrug navodi da je reč o Šumadijskom i Podunavskom okrugu, iako je taj posao još u prvom krugu dodeljen firmi Roofs. Ispravan naziv stoji u obaveštenju o zaključenom ugovoru, postavljenom na Portalu 22. decembra.

I za radove u Braničevskom okrugu, firma Roofs ponudila je cenu od 17,5 miliona, što bi za državu značilo solidnu uštedu jer je procenjena vrednost bila 25,750 miliona. Međutim, tokom pregovaračkog postupka Roofs povećava ponudu na 24,5 miliona, pa je to bio osnov da se njihova ponuda, iako jedina odbije. U ponovljenom postupku, ponudu podnosi samo Tončev gradnja, i ona je malo viša nego konačna (povećana) ponuda Roofsa - 25,725 miliona. Gotovo tačno koliko je bila i prvobitno procenjena vrednost.

To znači da su u tri partije u kojima je Roofs bio jedini ponuđač u prvom postupku i ponudio daleko nižu cenu od procenjene, na kraju ponude odbijene jer je tokom pregovaračkog postupka Roofs tražio višu cenu od prvobitne. Nakon što su postupci ponovljeni, ta tri okruga su podelili Jadran, Roofs i Tončev, ovoga puta sa cenama koje su bile identične procenjenim vrednostima radova.

Velika nelogičnost, ako ne i nepravilnost, nalazi se u Odluci Ministarstva zdravlja o dodeli ugovora (404-02-279-16/2015-15 od 14. decembra), u delu koji se odnosi na partiju 14 - zdravstvene ustanove u za Raškom okrugu. Na prvoj stranici Odluke navodi se da je poslove za tu partiju dobila firma Roofs, a na 15. stranici da je dobila Tončev gradnja. Istovremeno, u delu gde se nalaze razlozi za odbijanje ponuda (stranica 8) navodi se da su obe ponude odbijene - ponuda Roofsa jer je tokom pregovaračkog postupka sa inicijalnih 11,5 miliona

udvostručila cenu na 21, što je malo iznad procenjene vrednosti (20.833.333) a ponuda Tončev gradnje (prvobitno 23.192.000, u pregovaračkom postupku snižena na 20,5 miliona) jer ta firma nije podnela dokaz finansijskog obezbeđenja realizacije ugovora. Međutim, u Obaveštenju o zaključenom ugovoru stoji da je posao dobila firma Roofs za 21 milion. To znači da je posao dobila firma koja je prvobitno ponudila cenu od 11,5 miliona a u pregovaračkom postupku podigla cenu na dvostruko više - 21 milion.

Izuzetno je neobičan slučaj dve najvrednije partije: za radove u institutima i klinikama u Beogradu ponudu od gotovo 422 miliona dinara podnela je samo firma Jadran ad (zajedno sa Dijagonalom i Bohor doo). U pregovaračkom postupku, ponuđač je, međutim, dao konačnu cenu koja je 62% manja - 162.166.667, što je bila i procenjena vrednost radova. Za radove u beogradskim domovima zdravlja jedini ponuđač ponovo bio je Jadran. Procenjena vrednost bila je 64.666.667 dinara, što je na kraju Jadran prihvatio iako je prvobitna ponuda bila 263.876.873 dinara. Znači, konačna cena je 75,5% manja od cene iz prvobitne ponude. Ovako velika razlika u ceni logično pobuđuje sumnju u to da će radovi biti izvedeni u svemu kako je planirano (ako je prvobitna procena troškova bila ispravna) ili da je ponuđač bio u potpunosti siguran da se nijedna druga od mnogobrojnih firmi koje mogu da izvrše ovaj posao neće javiti.

Možda najneobičnija je nabavka radova za Nišavski i Jablanički okrug. Procenjena vrednost nešto iznad 41 milion, Tončev gradnja nudi 40,9 miliona, a Roofs 98,3. U pregovaračkom postupku Tončev spušta ponudu na 10,5 miliona, a Roofs na 40,1. Ponuda Tončev gradnje je odbijena iz nepoznatnih razloga (u odluci o dodeli ugovora nema obrazloženje za odbijanje) i prihvaćena je ponuda Roofs-a.

Jednako je zanimljiv podatak da i pored brojnih situacija u kojima se javlja sumnja na nepravilnosti i nelogičnosti u vezi sa ovom javnom nabavkom, nema podataka da je iko uložio zahtev za zaštitu prava.

Potencijalno rizična tačka ove nabavke leži i u isplati avansa od 100%, koja je verovatno posledica želje da se sredstva ne prenose u narednu budžetsku godinu. Taj rizik je bitno umanjen zahtevom za polaganje sredstava obezbeđenja za dobro izvršenje posla.

Inače, TS smatra da bi mogao biti sporan osnov po kome je ova nabavka uopšte sprovedena po pregovaračkom postupku. Naime, Ministarstvo je od Uprave za javne nabavke dobilo saglasnost da primeni ovu vrstu postupka "zbog izuzetne hitnosti prouzrokovane vanrednim okolnostima ili nepredviđenim događajima". U ovom slučaju reč je o, kako su objasnili premijer i resorni ministar, činjenici da su se pojavila sredstva u budžetskoj rezervi koja hitno treba iskoristiti.

Transparentnost Srbija tražila je dokumente od Vlade i ministarstva koja bi potvrdila da je postojao osnov za hitnost, odnosno da se sprovede ovakav postupak koji je rezultirao malim

brojem ponuđača i malom konkurencijom, to jest, cenama koje su se "igrom slučaja" uklopile baš u planirani budžet. Reč je o dokumentu koji bi pokazao da je Ministarstvo pravovremeno (još prilikom pravljenja budžeta za 2015) iskazalo potrebe za ovim investicijama i zbog čega te nabavke nisu bile planirane ranije.

Drugim rečima, tražili smo odgovor na pitanje ko je prouzrokovao da se ovaj problem rešava vanrednim merama – finansiranjem iz budžetske rezerve i sprovođenjem pregovaračkog postupka – umesto po redovnom toku stvari. Naime, jedan od zakonskih uslova za primenu pregovaračkog postupka zbog hitnosti, jeste i da je ta hitnost bila neskrivljena, da nije zavisila od postupanja ili propusta naručioca. Takođe smo zatražili informacije o tome na koji način je Ministarstvo izvršilo odabir lica koja će biti pozvana da učestvuju u pregovaračkom postupku i na koji način će utvrđivati da li su cene koje oni nude u skladu sa „uporedivim tržišnim cenama“, kao što je naloženo u pozitivnom mišljenju Uprave za javne nabavke.

Dokumenti, a ne izjave i ocene

26. decembar 2015.

Izveštaj Transparentnosti Srbija o sumnjivoj nabavci za obnovu zdravstvenih ustanova, u kome se navode precizni podaci o evidentnim nepravilnostima, kao i indicije da je postupak bio, u najmanju ruku, "neobičan", nije objavio nijedan medij u Srbiji u četvrtak, kada smo ga postavili na sajt i prosledili putem mejling liste. Narednog dana, novinari TV N1 pravili su prilog o našoj analizi i pitali ministra Lončara za komentar. Nije se osvrnuo na detaljne, eksplicitne, pojedinačne navode o nepravilnostima, već samo na našu tvrdnju da je sporan osnov da se ta nabavka sprovede u pregovaračkom postupku. Ponovio je da je Ministarstvo za to imalo saglasnost Uprave za javne nabavke, da je "zakon ispoštovan" i da je to "krajnje transparentan proces". Odgovor ministra objavilo je sedam medija, a samo se RTS (pored N1 koja je uradila prilog) dodatno zainteresovala za to što smo otkrili i saopštili.

Da li verujete dokumentima i sopstvenim očima ili izjavi ministra?

Analiza nabavki za obnovu zdravstvenih ustanova decembar 2015

- Odluka o dodeli ugovora 1
- Odluka o dodeli ugovora 2
- Obaveštenje o zaključenom ugovoru Moravički okrug
- Obaveštenje o zaključenom ugovoru Raški okrug

Počast za TS u Lebanu

26. decembar 2015.

Transparentnosti Srbija ukazana je neobična čast u opštini Lebane. Nije, ako ste to pomislili, niko od od nas proglašen počasnim građaninom, već je o našem zahtevu za pristup informaciji

od javnog značaja raspravljalo opštinsko veće, sa predsednikom opštine na čelu. I zaključilo je da se naš zahtev prihvata. I tako smo dobili zaključak o prihvatanju zahteva za dostavljanje informacije, a potom i samu informaciju.

Prošlo je 11 godina od usvajanja Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Sigurno je da nema državnog organa koji ne poznaje šta u zakonu piše i kako se po zahtevu za dostavljanje informacija postupa. Uostalom, iz Lebane smo prethodnih meseci dobijali informacije i dokumente koje smo tražili u okviru istraživanja o transparentnosti lokalne samouprave, bez izjašnjavanja skupštine opštine ili opštinskog veća. Otkud onda ova neobična procedura, ako, šalu na stranu, nije reč o želji da se našem zahtevu i nama iskaže posebna čast ili o opstrukciji prava na pristup.

Mogući povod za ovakvo postupanje lebanske vlasti može se naslutiti kada se zna kakvu smo informaciju tražili. Ona se tičerkivične prijave protiv predsednik opštine koju je podneo (bivši) lokalni pravobranilac i odluke o razrešenju ombudsmana koje je donelo upravo opštinsko veće, posle podnošenja prijave.

Od pravobranioca smo tražili da nam dostavi kopiju krivične prijave ali se dopis upućen na adresu pravobranioca vraćen, sa naznakom da adresat ne postoji. Iz rešenja o razrešenju da se zaključiti da je razrešeni pravobranilac nastavio da radi u pravobranilaštvu, a nezvanično smo obavešteni i da je u međuvremenu izabran novi pravobranilac, pa je čudno da se dopis vratio. Od Opštinskog veća dobili smo kopiju akta o razrešenju javnog pravobranioca i zapisnik sa sednice na kojoj se o razrešenju odlučivalo i u tim dokumentima se vidi šta se bivšem pravobraniocu stavlja na teret. Krivičnu prijavu protiv predsednika nismo dobili.

Novogodišnji pritvori zbog korupcije

27. decembar 2015.

Jednovremeno hapšenje osumnjičenih za korupciju iz nekoliko različitih slučajeva zloupotreba, od kojih su neke stare desetak godina, protkano ministarskom konferencijom za štampu i najavama iz tabloida, ukazuje na to da borba protiv kriminala nije bila jedino važna.

To je na određeni način potvrdio i Zlatko Pantelić iz Uprave kriminalističke policije, u Vestima B92. On je rekao da „su postojale složene istrage za koje je bilo potrebno vreme da se prikupe dokazi koji bi bili dovoljni da tužiocu pokrenu postupak, da je tajming hapšenja određen da bi se, na osnovu preporuka i Evropske komisije i Vlade Srbije poslala jedna preventivna poruka svim direktorima javnih preduzeća predstavnicima lokalne samouprave, predstavnicima privatnih preduzeća koji rade sa državnim organima da svoje delatnosti obavljaju u okviru zakona i da će onda sve biti u redu. On je takođe naglasio da je „ispred Vlade Srbije napravljen akcioni plan za borbu protiv korupcije koji znači zajedničko delovanje tužilaštva i policije“.

Verovatnoća da sve istrage nepovezanih slučajeva mogućih zloupotreba budu okončane istoga dana je nikakva. Evropska komisija jeste konstatovala i ove godine, kao i prethodnih, nedostatak rezultata u borbi protiv korupcije, i to nedostatak konačnih osuda. Drugim rečima, hapšenja i pritvori tu svakako neće biti dovoljni, kao što nisu bili ni oni koji su izricani nakon policijskih akcija od pre dve, pet ili deset godina. Dovoljno je uporediti medijski najekspoziranije slučajeve sa ishodom kasnijih sudskih postupaka i videti da u sistemu nešto ne štima, bilo da je u pitanju nepostojanje krivičnog dela od samog početka, manjak dokaza ili opstrukcija u kasnijim fazama krivičnog postupka.

Ali, šta god EK mislila o ovoj akciji i bez obzira na to koliko je Vlada kao političko telo bila umešana u njeno planiranje, poruka je upravo suprotna onoj koju bi trebalo poslati. Policija je poručila da goni korupciju onda kada to zatraži neki spoljni autoritet, što se isto tako može čitati i kao da se korupcija ne goni sve dok ne stigne takav zahtev (ili makar odobrenje).

„Transparentnost“ budžeta i doček Nove godine

3. januar 2016.

Veliki gradovi organizuju doček nove godine na trgovima. Negde troškove pokrivaju sponzori koji ovakve događaje vide kao idealnu priliku za oglašavanje, negde se troškovi podmiruju iz budžeta. Moguće su i kombinacije – npr. da sponzori plate učešće zabavljača, a gradske komunalne službe besplatno pruže svoje usluge. Tamo gde postoje sponzori, oni su poznati i veoma vidljivi, jer bi inače njihov trošak bio besmislen. Tamo gde se iz budžeta plaćaju naknade zabavljačima, vatrometi i druga koreografija, zna se unapred koliki će taj trošak biti. Postoji i „varijabilni“ trošak, koji se ogleda u većem ili manjem radu komunalnih službi.

Beograđani nemaju ni jednu od ovih informacija. Naravno, to nije prvi put, niti je jedinstven slučaj u Srbiji. I do sada se dešavalo da gradonačelnici kriju informacije o troškovima nove godine ili da daju nesuisla objašnjenja o tome kako će oni biti podmireni (videti, na primer, prošlogodišnji slučaj Niša i Vranja). Međutim, gradonačelnik Beograda, Siniša Mali, potrudio se da ostane upamćen, dajući nove elemente diskusijama o budžetu novogodišnjih dočeka. U njegovoj izjavi od 2. januara 2016, može se pročitati i sledeće:

„U organizaciju novogodišnjih praznika uloženo je oko 20 miliona dinara, a očekujemo da bar toliko miliona evra zaradimo“. Tvrdnja o zaradi nije praćena obrazloženjem pa je nemoguće na bilo koji način proveriti njenu istinitost. Nije moguće čak utvrditi ni njeno elementarno značenje – da li će u „zaradu“ biti uračunati samo prihodi Grada Beograda, ili i prihodi prodavaca piva i petardi, taksi vozača, tržnih centara itd. Drugim rečima, ostaje samo da se gradonačelniku veruje na reč – makar do sredine februara kada će „izveštaj o dobiti biti predstavljen javnosti“. Nameće se, međutim, jedno logično pitanje – ako Beograd, na uloženi 20 miliona dinara dobija 20 miliona evra, zašto se Grad nije zadužio, na primer, 2 milijarde dinara i uložio taj novac u doček nove godine, a zatim ostvario prihod od 2 milijarde evra?

Kada se ova neverovatna računica pripiše novogodišnjoj euforiji ili predizbornoj propagandi, ostaju neka ozbiljna pitanja za doba kada su glave bistije i hladnije. Prvo, ako je doček nove godine investicija (što, realno, može da bude), onda treba staviti „na papir“ i troškove i dobit, pa videti gde su ulaganja najpotrebnija. Na primer, ulaganje u koncert na trgu bi sa tog stanovišta moglo biti opravdano, ako će upravo to privući veliki broj turista. S druge strane, ako ti turisti dolaze prevashodno da bi se zabavili na splavovima i u restoranima, a ne na trgu, onda bi bilo primerenije da Grad „investira“ u kontrolu „divljih taksista“ i druge slične aktivnosti iz svoje neposredne nadležnosti. U skladu sa strukturom prihoda, može se dalje razmatrati i ko treba da finansira ove događaje – u kojoj meri je primereno da to čine svi građani iz budžeta, a u kojoj se meri troškovi mogu prevaliti na one koji će imati najveće neposredne koristi.

Ako je doček nove godine na trgu namenjen prevashodno sugrađanima, onda gradske vlasti treba da te građane upitaju kakav doček žele. To bi mogao da bude standardni deo procedure pripreme budžeta (javne rasprave) ili posebnih budžetskih anketa, kako bi se saznalo da li građani zbog kojih se ovakvi događaji organizuju više žele proslavu ili npr. asfaltiranje neke ulice i čega su sve spremni da se odreknu da bi na dočeku imali neku veliku zvezdu.

Bilo da je doček investicija ili čist trošak, mora da se zna koliki je taj trošak, a kolika je korist. Gradonačelnik Beograda je rekao da se „izveštaj uvek podnosi na kraju“, kada se manifestacije završe. To je nesumnjivo tačno za deo troškova – niko ne zna unapred koliko će radnih sati morati da investiraju đubretari kada nakon proslave dođu na trg, niti se unapred može znati koliko će biti prihoda od prodatog pića i najma soba.

Međutim, većina troškova mora biti poznata unapred – cena najma opreme i instalacije bine, cena angažovanja pevača itd. Taj podatak nije saopšten. Nema ga ni na internetu. Tako, Informator o radu Grada Beograda u delu koji se odnosi na javne finansije, pominje „doček nove godine“ samo na jednom mestu. U planu javnih nabavki za 2014. godinu, planirano je bilo 3 miliona dinara troškova postavljanja i uklanjanja saobraćajne signalizacije za sve „tradicionalne javne događaje“ zajedno. U nacrtu odluke o rebalansu budžeta za 2015. pretraga ne pokazuje ništa što se odnosi na ovu proslavu, a nacrt osnovnog teksta budžeta za 2015 se ne može naći preko pretrage sajta Grada. Nacrt odluke o budžetu grada za 2016. nije objavljen u pretraživom obliku, već kao skenirani dokument od 125 stranica!

Dakle, ako su troškovi u vezi sa dočekom nove godine planirani u budžetu, oni su podvedeni pod šire budžetske stavke. Imajući u vidu obavezu izrade programskih budžeta, specifičnost ovih troškova i veliko interesovanje za temu, u buduću bi trebalo ove troškove, u meri u kojoj je to moguće, iskazivati tako da budu vidljivi i tokom planiranja budžeta.

Za razliku od svojih kolega koji su tokom poslednjih 15-ak godina navodili ovaj ili onaj izgovor zbog kojeg kriju podatke o ceni dočeka nove godine (npr. „zaštita poslovne tajne“, „troškove

plaćaju sponzori“), gradonačelnik Siniša Mali primenjuje metode (auto)sugestije – tvrdeći da ništa ne krije, niti da je ikada krio. "Nema potrebe da bilo šta krijemo, niti smo ikad krili. Nismo krili ni ugovore o Er Srbiji, ni o Beogradu na vodi, sigurno neću kriti ulaganja grada u novogodišnje manifestacije".

Ako je suditi po dva pomenuta „nikad skrivana“ ugovora, informacije o troškovima dočeka nove godine će ugledati svetlost dana nakon najmanje pet najava različitih rokova za objavljivanje, posle objavljivanja nekoliko stotina izjava gradskih čelnika o tome da je u pitanju izuzetno isplativ posao, pri čemu će uvek biti nagoveštavani različiti iznosi i vrste troškova i dobiti, kad prođe najmanje pola godine i kada se o tom slučaju izjasni nekoliko državnih organa.

A možda će (po modelu „Er Srbija“) prilikom objavljivanja biti nekih zacrnjenih aneksa ili će datum potpisivanja biti izmenjen.

Ceca na (mutnoj) Nišavi

13. januar 2016.

Niš je dobio "Cecu na Nišavi" kao nacionalni projekat. Za razliku od projekta "Beograda na vodi" koji je zvaničnom odlukom Vlade dobio epitet "nacionalni", niški koncert pevačice Svetlane Ražnatović za doček "Srpske nove godine" proglašen je "centrom Srbije" zahvaljujući "džentlmenском dogovoru". Bar nam je tako još krajem decembra objasnio menadžer Beograda Goran Vesić. Ne znamo ko se to "džentlmenски dogovorio" jer je Vesić (ili Tanjug koji je preneo njegovu izjavu) ostao nedorečen. Doduše, pomenuo je premijera, pa se da naslutiti ko se i kako "dogovarao".

Tako se sada, pored svih nedoumica i neodgovorenih pitanja koja se (već godinama) javljaju u vezi sa organizovanjem novogodišnjih dočeka na trgovima, u vezi sa dočekom "Srpske nove godine" u Nišu javila i jedna nova. Naime, ne samo da se (uobičajeno) ne zna koliko će doček koštati i ko će te troškove da plati, već se ne zna pouzdano ni ko uopšte organizuje ovaj događaj!

Pred Novu godinu smo (od Vesića) saznali da će Beograd, "na inicijativu premijera Aleksandra Vučića, bez nadoknade deo svoje novogodišnje rasvete ustupiti Nišu za 'Srpsku novu godinu' i time dati podršku tom dočeku". Ovo "bez nadoknade" ne znači "bez troškova" jer se rasveta neće sam demontirati, prevesti niti montirati, ali taj nepoznat trošak samo je jedan u dugačkom spisku.

I dok se za rasvetu bar zna odakle stiže i ko (Grad Beograd) verovatno snosi troškove montaže i transporta, za nastup i binu nema ni tih podataka. U Službenom glasniku nema bilo kakve odluke Vlade o korišćenju budžetske rezerve za organizaciju "nacionalne proslave". Krajem 2015. godine prebačena je milijarda dinara (prvobitno namenjena organizacijama obaveznog

socijalnog osiguranja) na račune pedesetak opština i gradova kako bi se pokrili "smanjeni obimi prihoda i budžeta". Među tim gradovima je i Niš, koji je dobio 80 miliona. U Nišu, međutim, navode da ne plaćaju bilo šta u vezi sa koncertom, tako da u zvaničnim dokumentima nema traga novcu za "nacionalnu proslavu".

To tvrdi i gradonačelnik Niša Zoran Perišić koji je izjavio da organizacija koncerta Ražnatovićeve predstavlja "centralnu nacionalnu proslavu Srpske nove godine", i da je njen organizator Vlada Srbije. U prilogu iz Niša TV N1 ukazuje da niko nema objašnjenje šta to tačno znači - ko će pevačici platiti nastup, ko finansirati binu, ozvučenje. Mediji prenose da je prethodnih dana koncert umalo otkazan upravo zbog toga što se nije znalo ko će platiti binu i ozvučenje. Problem je rešen, ali se ne zna kako.

TS je i u vezi sa organizacijom novogodišnjih koncerata u Beogradu i izjavama gradonačelnika Malog o neverovatnoj zaradi koja se od ulaganja 20 miliona (nedokumentovana procena, odnosno izjava) očekuje, ukazivala da tamo gde se iz budžeta plaćaju naknade zabavljačima, vatrometi i druga koreografija, zna se unapred koliki će taj trošak biti. Postoji i "varijabilni" trošak, koji se ogleda u većem ili manjem radu komunalnih službi. Bilo da je doček investicija u turizam ili čist trošak, mora da se zna koliki je taj trošak, a kolika je korist. Za deo troškova koji se ne mogu predvideti račun se može podneti naknadno, kada bude poznata i (direktna, ako ne i indirektna) zarada, ali većina troškova mora biti poznata unapred – cena najma opreme i instalacije bine, cena angažovanja pevača. Kao ni u slučaju Beograda, ni u slučaju Niša, taj podatak nije saopšten.

Dva razrešenja

10. januar 2016.,

Na poslednjoj sednici održanoj u 2015. godini Vlada Srbije je donela dve odluke o razrešenju funkcionera, koje su s pravom privukle pažnju u javnosti. Ta pažnja nije rezultirala suštinskim razrešenjem dilema niti saznanjem svih razloga koji su postojali za smenu. To je moguće, između ostalog, i zato što se obrazloženja ovih odluka ne objavljuju ili se svode na navođenje proizvoljno odabranih činjenica.

U izjavama zvaničnika, kao razlog za smenu direktora policije navedeno je da su se stekli uslovi za odlazak u penziju. Ne navodi se ni kada su se ti uslovi navršili, a još manje zbog čega je neko koga očekuje penzija pre 2,5 godine imenovan na petogodišnji mandat. U konačnom objavljenom aktu o razrešenju navodi se taj isti razlog, bez dodatnih detalja.

Kada je reč o razrešenju direktora kardiovaskularne klinike u Beogradu, resorni ministar je pominjao "smenu generacija" i potrebu da se šansa da mlađima. U zvaničnom aktu o razrešenju ne navodi se ni jedan razlog.

Ne ulazeći u to da li su zadovoljeni zakonski uslovi i da li su postojali drugi legitimni razlozi za ove smene, oni bi u svakom slučaju morali da budu poznati (kao i ispunjenost uslova za imenovanje). Pravo mesto da se to učini jeste obrazloženje rešenja. Zbog toga je jedna od bitnih mera za unapređenje transparentnosti rada Vlade uvođenje obaveze objavljivanja obrazloženih odluka o kadrovskim rešenjima.

Otpis potraživanja Aerodroma prema kompaniji Air Serbia

22. januar 2016.

Polemika o oprostima duga kompanije Air Serbia prema Aerodromu Nikola Tesla, povodom teksta objavljenog na portalu Krik ponovo je pod lupu javnosti vratila ugovor Vlade Srbije, Etihada i Jata iz 2013. godine.

Novinari portala Krik prvo su objavili da je Vlada zaključkom iz decembra 2015. zatražila od Aerodroma da kompaniji Air Serbia oprost dug od 22 miliona dolara. Potom je reagovalo Ministarstvo privrede tvrdnjom da je Etihad učinio uslugu državi i pristao da se obaveza investicije države "prebije" sa troškovima prema Aerodromu. U polemiku su se uključili i Siniša Mali i Aleksandar Vučić, navodeći da je sve to propisano ugovorom.

Ko je ovde u pravu? Čini se da su svi pomalo u pravu, ali da istovremeno zapostavljaju (slučajno ili namerno) druge delove slagalice koji daju celu sliku. Otkriće novinara Krika nije, naime, novost jer ugovor, pored direktnih subvencija od 14 miliona dolara godišnje (u 2014, 2015. i 2016. godini) propisuje obavezu da Vlada obezbedi dodatnih 22 miliona u 2014. i 18 miliona dolara u 2015. godini. To može biti direktna novčana subvencija ili se može obezbediti "smanjenjem gotovinskih troškova".

To je i učinjeno - otpisom duga Aerodromu smanjeni su gotovinski troškovi. Vlada je u novembra 2014. preporučila Aerodromu da otpiše dug od oko 17,6 miliona dolara (1.517.334.583,42 dinara) nastao u periodu januar-septembar te godine, a u decembru 2015. dodatnih 22,2 miliona dolara (2.342.273.525,99 dinara). Odluka iz 2015. odnosi se na dug nastao u periodu oktobar 2014. - septembar 2015, tako da je ovim praktično pokrivena obaveza koju ju Srbija prihvatila ugovorom.

Ne stoji tvrdnja Ministarstva privrede da je Etihad zapravo "učinio uslugu državi" pristajanjem da se dug "prebije" jer je prihvatio da nemamo gotovog novca za investiranje. Nije reč o bilo kakvom dodatnom ustupku već o onome što ugovor propisuje. A stavka u ugovoru da je potrebna "pisana saglasnost Etihada" da bi se izvela ova transakcija samo je dodatni dokaz koliko je ugovor loše pregovaran, sa stanovišta zaštite interesa Srbije. Činjenica je, takođe, da ugovor (stav 7.2) predviđa mogućnost da Srbija deo direktne subvencije (od 14 miliona dolara godišnje) "prebije" preko dodatnog smanjenja troškova kompanije Air Serbia, odnosno

dodatnim otpisom dugova Aerodromu (iznad predviđenih 22+18 miliona dolara). To se, međutim, bar do sada, nije desilo.

A desilo se ono što je ugovor propisao - da se od kompanije koja je 84% u vlasništvu Srbije (a ostatak u vlasništvu građana) uzima i daje kompaniji koja je 51% u vlasništvu Srbije (a ostatak u vlasništvu Etihada). Pri tome premijer najavljuje da će se Aerodrom privatizovati do kraja 2016. godine. Aerodrom u privatizaciju kreće sa pozicija oslabljenih u prethodne tri godine, jer umesto da je investirao dobit i razvijao se, on se odricao u korist Air Serbia. To je ono što je sporno sa stanovišta zdrave ekonomske logike i ukazuje da je reč o političkom projektu, koji je javnosti predstavljen pod parolom borbe za očuvanje nacionalnog avio prevoznika. A umesto ekonomskom računicom, korist projekta je dokazivana izjavama i tvrdnjama, pa se čak i u obrazloženju rešenja kojim je Komisija za kontrolu državne pomoći dozvolila državnu pomoć za Jat (odnosno subvencije iz ugovora sa Etihadom) našlo mesta za konstataciju da bi "indirektna i dugoročna šteta od gubitka nacionalnog avio prevoznika" bila "neprocenljivo veća" (od iznosa državne pomoći) jer bi taj gubitak "doveo u pitanje poverenje stranih ulagača da ulažu u Srbiju, bila bi ugrožena pozicija Srbije u regionu i Evropi, što bi dovelo u pitanje integraciju i povezanost RS sa jedinstvenim tržištem EU".

A ekonomski potencijal političkog projekta Air Serbia treba eventualno tek da se pokaže. Činjenica je da Jat u prethodnom periodu nije uspevao da nađe strateškog partnera, ali je pitanje da li su u prethodnim pokušajima potencijalnim partnerima nuđeni tako povoljni uslovi kakvi su ponuđeni Etihadu. Vlada je preuzela gotovo 200 miliona evra Jatovog duga i pretvorila ga u javni dug, preuzela je u prvoj godini dodatne obaveze od preko 100 miliona dolara (socijalni program, dug i gubici nastali u 2013. godini, pokrivanje nedostatka obrtnog kapitala), unela imovinu i prava vredne oko 150 miliona dolara i obavezala se na subvencije u naredne tri godine i dodatne subvencije preko pomenutog opisa potraživanja Aerodroma. Etihad je obezbedio pozajmicu od 100 miliona dolara (40 u prvoj godini).

Prilikom potpisivanja ugovora u avgustu 2013. godine (ugovor je potom skrivan i tek nakon jednogodišnjeg upornog insistiranja javnosti objavljeni su njegovi delovi, tri od pet dokumenata, u avgustu 2014), najavljeno je da će Air Serbia za godinu dana ostvarivati profit. Profit u 2014. godini iznosio je 2,7 miliona evra, ali u toj godini je Srbija dotirala Air Serbia sa 32 miliona dolara.

Dve i po godine nakon potpisivanja ovog, u najmanju ruku spornog, ako ne i štetnog, ugovora, javnost se iznenađuje kada se otkriju detalji o obavezama koje je Srbija preuzela, kao što se sada desilo sa otpisom potraživanja Aerodroma. To je posledica činjenice da je ovaj posao, kao i mnogi drugi poslednjih godina, zaključen daleko od očiju javnosti, bez konkurencije koja bi izrodila najbolje uslove po državu. Ugovor je, kao i brojni drugi poslednjih godina, sakrivan od javnosti, a nakon objavljivanja (njegovih delova) u medijima nije bilo prostora za ozbiljnu debatu o obavezama koje je Srbija prihvatila i potencijalnim rizicima ili koristima.

Zbog toga TS insistira na konkurenciji i transparentnosti, kao najmoćnijim antikorupcijskim mehanizmima i na objavljivanju ugovora, sporazuma i memoranduma koje država zaključuje. U praksi, nažalost, umesto dokumenata sve češće imamo samo izjave i tvrdnje političara.

Svečano otvaranje predizborne kampanje

10. februar 2016.

Funkcioneri u Srbiji vole da svečano otvaraju, polažu kamene temeljce, obilaze škole, bolnice, potpisuju memorandume. I u kampanji i van izborne kampanje. Teško je proceniti koja je svrha većine takvih aktivnosti, sem promocije i marketinga. Transparentnost Srbija zalaže se da se te promotivne aktivnosti funkcionera tokom kampanje, odnosno zloupotrebe javnih funkcija u stranačke propagandne svrhe, regulišu i ograniče. Van kampanje (ili neposredno pre kampanje), međutim, sve je stvar procene: procene funkcionera gde treba da se pojave i procene medija šta je važan događaj i šta je glavna vest - sam događaj (završetak izgradnje, početak rada neke fabrike) ili prisustvo funkcionera.

Nedavna polemika naprednjaka i socijalista u Gornjem Milanovcu u vezi sa tim ko je prisustvovao a ko nije, i zbog čega, probijanju tunela "Savinac", otvorila je nekoliko pitanja iz ove oblasti. Za početak ostalo je nejasno da li se naprednjaci žale jer predsednik opštine Milisav Mirković, inače socijalista, nije "ispoštovao" premijera i došao na manifestaciju kojoj je ovaj prisustvovao ili je problem što nije iskazao počast tunelu i radnicima. Da li je uopšte tunel u nadležnosti predsednika opštine (pa čak i ako je na njegovoj "teritoriji") i da li ima obavezu da dočeka premijera ako mu, kako tvrdi, zvanično nije najavio posetu? Da li će predsednici opštine dočekivati ministre (koji nisu iz njihove partije) tokom predizborne kampanje u poseti fabrikama, školama i farmama u koje će, kao u na svim prethodnim kampanjama, odlaziti prepodne kao javni funkcioneri, pre nego što se pojave na stranačkim skupovima, kao partijski funkcioneri?

U ovom slučaju predsednik je odgovorio da se na manifestaciji nije pojavio je rje imao važne obaveze - razgovarao je sa novim vlasnikom fabrike o početku proizvodnje. Nije baš jasno kakva je tu uloga predsednika opštine, ali izgleda da se klin klinom izbija. Odnosno, i predsednik opštine ima svečano otvaranje u rukavu.

Ono što posebno zapada u oči jeste deo u kome je predsednik opštine "bocnuo" koalicione partnere da im na dočeku premijera nije bilo mnogo "spontano organizovanih" građana i da bi on, da su ga zvali, organizovao "dolazak naroda u većem broju". Ta Mirkovićeva izjava nije prvi put da neko potvrdi ono što je javna tajna. Nedavno je, baš povodom tunela "Savinac", i potpredsednica Vlade Zorana Mihajlović potvrdila da se na takve aktivnosti građani organizovano dovode ali nismo saznali kako se to finansira - ni na republičkom, ni na lokalnom nivou.

Konačno, iz stranačkog prepucavanja, saznajemo da je opština Gornji Milanovac prošle godine povodom obeležavanja 200 godina Drugog srpskog ustanka organizovala ručak, ali da su

koalicioni partneri "bojkotovali zajednički ručak i druženje već su otišli posebno i to platili opštinskim parama". Da li je zbog ovakvog rasipništva i organizovanja dva svečana ručka novcem građana, podneta prijava i da li je neko odgovarao? Ili se te pikanterije čuvaju za predizbornu kampanju, kada stranke iznose prijavštinu a tužilaštva i drugi nadležni organi zapuše uši?

Podsticaji

10. mart 2016.

Iz vesti o Jumku se zaključiti da je ova firma u restrukturiranju sama uspela da pronađe tržište i da počne da pozitivno posluje. To je možda malo u neskladu sa tvrdnjama tadašnjeg ministra odbrane Bratsilava Gašića od pre tri meseca da su Ministarstvo odbrane i Vojska Srbije "vratili Jumku u život" i "finansirali povratak Jumka na tržište". Nije jasno da li je Jumko dobio priliku da popuni "prazne magacine uniformi Vojske Srbije" u tržišnom nadmetanju ili je Zakon o JN prekršen kako bi država pomogla firmu u restrukturiranju.

U svakom slučaju cela priča o Jumku i njegovom izvlačenju iz problema (samostalnom ili uz pomoć države) pokazuje kakvu štetu mogu da nanese nepoštovanje zakona i pravno-ekonomske improvizacije koje se sprovode kako bi se ostvarila kratkoročna korist. Srbija i dalje ima propise na osnovu kojih dodeljuje ogromne subvencije stranim investitorima koji zapošljavaju nove radnike. Pre osam godina takvu subvenciju je dobila firma Zamber da zaposli 3.000 radnika u tekstilnoj fabrici u Vranju. Deo radnika Jumka je proglašen tehnološkim viškom, ali nisu mogli da dobiju otpremnine već su morali da pređu u Zamber. Zamber fabriku nije izgradio, država je najavljivala da će četiri miliona evra isplaćena za subvenciju naplatiti preko bankarskih garancija, deo radnika na kraju je (opet dogovorom Ministarstva i Jumka) vraćen u Jumko, iako firma nije imala posla niti potrebe za radnicima. Osam godina kasnije u Jumku veruju da se vidi svetlo na kraju tunela.

Međutim, nema prepreke da neki novi strani investitor poželi da izgradi tekstilnu fabriku u nekoj od siromašnih opština na jugu Srbije i da u njoj šije uniforme koje bi nudio na tržištu istim onim kupcima kojima ih prodaje i Jumko. I da zaposli više ljudi nego što zapošljava Jumko i da ima znatno veću proizvodnju i veći izvoz. Takvo ulaganje bi (prema Zakonu o ulaganjima) dobilo status ulaganja od posebnog značaja (posebno ako je iz neke od zemalja sa kojima postoji međudržavni sporazum o sradnji). Zakon nema kriterijum koji bi onemogućio davanje subvencije (ili je umanjio) u cilju zaštite domaće firme, bilo da je ona u restrukturiranju ili da je reč o privatnoj firmi koja posluje godinama i plaća porez i doprinose. I tako bi se na račun građana, uz stavku kojom je proteklih godina kroz državnu pomoć finansiran opstanak Jumka, pa i onog novca kojim su kupljene uniforme za Vojsku Srbije kako bi Jumko stao "na zelenu granu", dodala i pozamašnaj stavka subvencije za stranog investitora koji bi zakucao ekser u sanduk za Jumko.

Država bi, pak, mogla da odluči da zaštiti Jumko i da ne odobri subvenciju, što je jednako štetno jer investitorima šalje poruku da ovdje nema pravne sigurnosti i predvidljivosti poslovnog okruženja.

Sve nas ovo vraća na početak priče: prvo, treba dobro razmisliti o dugoročnim posledicama zakona koji se donose. Ako ne postoji drugi način (a stabilno, predvidljivo ekonomsko i političko okruženje su preduslovi) da se privuku investitori, subvencije bi trebalo davati u oblastima koje država unapred odredi kao strateške, za unapred određen vremenski period, dok se ta oblast ili privredna grana ne razvije. Istovremeno bi firme koje već posluju u toj oblasti (i čiji novac se troši na subvencije) morale da dobiju povlastice i olakšice (jer je cilj da se razvija ta oblast) To je predvidiva politika koja donosi dugoročnu korist. Način na koji se sada dodjeljuju subvencije stranim ulagačima može se pretvoriti u sipanje novca u bunar za izborne potrebe. Kada platite nekom da postane konkurencija firmama koje već posluju dobićete nekoliko stotina ili hiljada zaposlenih na kratki rok, ali za to vreme konkurencija propada, njihovi radnici ostaju bez posla, ili rade na crno, ne uplaćuju se porezi, doprinosi. A to može biti politička korupcija - novcem građana se kupuju glasovi prividom da se ostvaruju ekonomski rezultati.

Država u borbi protiv pravne države?

21. mart 2016.

„Ministarstvo poljoprivrede bilo je prinuđeno da predloži lokalnim samoupravama da onima koji su državne njive obrađivali nezakonito, omogući da nastave da to rade i ove godine bez održane licitacije, i da pritom plate tek prosečnu cenu zakupa“, izjavio je za RTV državni sekretar u Ministarstvu poljoprivrede, Zoran Rajić. On pojašnjava „da opštine i gradovi zbog izbora neće funkcionisati bar dva meseca, pa neće biti moguće održavati licitacije zemljišta“.

Državni sekretar upućuje zainteresovane gledaoce da potraže dalje informacije u saopštenju na sajtu Ministarstva i u obrazloženju zaključka Vlade. Međutim, u okviru saopštenja ne može se pronaći ni zaključak, a kamoli njegovo obrazloženje! Neobjavljivanje zaključaka Vlade je jedan od većih problema ne samo sa stanovišta netransparentnosti rada državnih organa, već i sa stanovišta pravne države. Naime, u nekoliko slučajeva tokom prethodnih decenija i po je Vlada kroz nelegalne zaključke uređivala stvari koje predstavljaju zakonsku materiju (npr. „kosovski dodatak“, osnovica za zarade sudija i tužilaca, tajnost ugovora...).

Čini se da Vlada i ministarstvo opravdanje za ovu odluku traže u ostvarivanju makar nekakve koristi od uzurpiranog zemljišta i da su i sami bili svesni u najmanju ruku upitne zakonitosti takvog postupanja. Naime, u saopštenju se pominje zaključak kao „prelazno rešenje“ i da će u „agroekonomskoj 2016/2017 godini“ stvari biti uređene na osnovu izmenjenih odredaba Zakona o poljoprivrednom zemljištu.

U čemu je onda problem? Izmene tog zakona ne predviđaju nikakva „prelazna rešenja“. Ako je bilo potrebno da se uredi neki odnosi pre nego što počnu da se primenjuju nova zakonska rešenja, onda je ta prelazna pravila trebalo predvideti u obavezujućem pravnom aktu, a ne kroz neformalne „preporuke“ lokalnim samoupravama. Tim pre, ako je istina ono što se u saopštenju Ministarstva kaže – da su opštine po Vojvodini svojim nepostupanjem omogućili uzurpaciju zemljišta i naneli veliku štetu državi.

Drugi, širi problem, može da predstavlja sadržina dokumenta. Naime, na osnovu onoga što se do sada moglo čuti, moglo bi se zaključiti da je u pitanju još jedna kapitulacija države pred onima koji nisu poštovali zakone, a koji u tome nisu sprečeni, a kamoli da su za to kažnjeni. Slični i za sada poznatiji slučajevi odnose se na legalizaciju nezakonito saizidanih objekata, ali i mnogobrojne oproste poreskih i komunalnih dugovanja onima koji su se oglašivali o svoje obaveze, pri čemu su jednako tretirani i građani koji su socijalno ugroženi i koji nisu imali novca da plate račune i oni koji su računali sa tim da prekršioc zakona uvek bolje prođu od poštenih. I kada se sve drugo stavi na stranu, neverovatna je izjava državnog sekretara o tome da lokalne samouprave neće funkcionisati dva meseca „zbog izbora“. Gore od toga bi bilo jedino ako je izjava istinita.

Vidoviti novinar i premijer

21. april 2016.

U filmu „Minority report“ specijalna ekipa vidovitih otkrivala je zločine pre nego što se dogode. To u Srbiji za sada nije moguće, ali zato se zna u kojem roku će biti uhapšeni zločinci! U slučaju ubistva pevačice Jelene Marjanović, koje se dogodilo pre dve nedelje, naslovne strane nekolicina tabloida se svakodnevno pune kontradiktornim podacima o sumnjama i istrazi. Otuda možda i ne čudi da je novinaru jednog od tih listova palo na pamet da upita predsednika vlade Srbije krajnje neumesno pitanje „da li je upućen u istragu ubistva“. Naime, poznato je da predsednik Vlade nema nikakva ovlašćenja u vezi sa vođenjem krivičnih istraga, pa otud nije bilo razloga za očekivanje da on o tome nešto zna, a kamoli da informacije o tome treba da podeli sa medijima. Ma koliko pitanje bilo čudno, odgovor je još veće iznenađenje – „Ono što mogu da kažem je da će ubica biti uhapšen u narednih 48 sati“.

U nekoliko navrata smo već komentarisali da je neprimereno i suprotno usvojenim strateškim aktima države, pa i proklamovanim političkim ciljevima vlade, da se bilo koji političar, uključujući i ministra unutrašnjih poslova, javlja kao neko ko će saopštavati podatke o hapšenjima.

Tome se nema šta dodati. Izuzev konstatacije da u ovom slučaju rok za hapšenje pada u doba „predizborne tišine“ i nadu da se ovaj put neće ponoviti slučaj iz maja 2012. kada je tadašnji ministar unutrašnjih poslova (i kandidat na predsedničkim izborima), baš pred glasanje saopštio vesti o hapšenju kriminalne grupe, čija krivična odgovornost kasnije nije utvrđena.

Država Juri, Jura državi?

29. april 2016.

Klasičan scenario korupcije je onaj u kojem predstavnik firme koja krši zakon podmićuje inspektora kako ovaj ne bi konstatovao tu nepravilnost. Scenario se može nadograđivati na razne načine – npr. da inspektor nikad i ne dobije mito, već da se stvar „završi na višem nivou“, npr. kod ministra, predsednika opštine ili šefa partije.

Da li je, međutim, korupcija ukoliko korist za sebe ne uzme ni inspektor, ni ministar, ni šef partije, već ona ostane državnom organu ili široj zajednici, a da zatim inspekcije progledaju kroz prste takvom donatoru? Štaviše, mnogi postavljaju pitanje da li državni organ koji je primio takvu donaciju uopšte može da bude objektivn kada kontroliše poklonodavca.

U Srbiji, pokloni fizičkih i pravnih lica državnim organima nisu zabranjeni niti ograničeni, a upitno je da li postoje ograničenja i pravila o rešavanju sukoba interesa koja bi se odnosila na potonju kontrolu tih organa. Naravno, postoje i neki slučajevi gde ne bi bilo teško ustanoviti povredu zakona, čak i ako ona nije korupcija već neko drugo krivično delo (npr. neki drugi vid zloupotrebe službenog položaja ili ucena).

Na sva ova razmišljanja pobuđuju informacije iz teksta o navodnom kršenju prava radnika u fabrikama firme „Jura“ u Leskovcu, Kragujevcu i Nišu, i izjave o navodnoj povezanosti načelnika niškog inspektora sa tom firmom i o tome da je inspekcija rada dobila četiri automobila od ove firme.

U konkretnom slučaju je za sada sporno u kojoj meri su prava zaposlenih narušavana, a u saopštenju Ministarstva rada se navodi da „prilikom inspekcijaskog nadzora niko od zaposlenih nije prijavio slučajeve zlostavljanja i maltretiranja koji su navedeni u pojedinim medijima niti su inspektori došli do dokaza koji bi te navode potvrdili“. Pored utvrđivanja pune istine u vezi sa svim ovim pitanjima, ovaj slučaj bi trebalo da posluži kao podsticaj za razmišljanja o promenama u regulativi o sukobu interesa koja je u toku (izmene Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije), ali i u vezi sa funkcionisanjem Zakona o uzbunjivačima, ali i drugim antikorupcijskim mehanizmima na mestu susreta privatnog i javnog sektora.

Duing biznis i fantomke

10. maj 2016.

Kada investitori dolaze u neku zemlju, oni se, između ostalog, zanimaju za efikasnost izvršenja sudskih odluka (koliko brzo i uz koje troškove će moći da obezbede da se izvrši ugovor i da se zaštite njihova prava), za brzinu pribavljanja građevinskih i drugih dozvola i mogućnost kupovine objekata i zemljišta.. "Lakoću poslovanja" meri Svetska banka. Mnogo puta su

se predstavnici Vlade pohvalili time što smo prošle godine napredovali na "Doing bussiness" listi za neverovatna 32 mesta u odnosu na prethodno rangiranje.

Malo ko je od medija preneo saopštenje Svetske banke prema kojem je napredak realno devet mesta (uvrštena su nova pitanja). Kako god bilo, neki napredak je konstatovan, a sve to će možda uticati i na smanjenje korupcije.

Korupcija često nastaje kada države "ima previše", kada preterano uređuje živote građana i privrednika. Ali, nevolja može da bude i kada države nema, a treba da je bude. Tako, ako privrednici i građani ne mogu da u razumnom roku i uz pomoć državnih organa ostvare svoje legitimne interese (npr. da naplate dug ili uđu u posed), neki od njih će posegnuti za "prečicama" uz pomoć organizovanih kriminalnih grupa. Kada je neefikasnost države u obavljanju svojih poslova drastična, njenu ulogu preuzima mafija. Loša varijanta slabe države jeste i to što "alternativni izvršitelji" ne mare nužno za to da li su interesi onog za koga rade legitimni ili ne. Drugim rečima, država je potrebna ne samo da bi obezbedila efikasno ostvarivanje interesa onih koji su u mogućnosti da za to plate (ili koji su se prvi setili da to učine), već i da bi zaštitila interese onih koji su verovali u to da će sistem funkcionisati.

U slučaju "savamalskih fantomki" je od početka, a naročito nakon ombudsmanovog izveštaja, jasno da država nije bila tu kada je trebalo da zaštiti imovinu i prava građana od samovlašća. Pošto izvođači i naručioci radova još uvek nisu utvrđeni, tek ostaje da se vidi da li je eventualno država prethodno zakazala i na drugi način, npr. tako što nije bila dovoljno efikasna prilikom "obezbeđivanja uslova za poslovanje", pa su oni posegli za drugim sredstvima.

Da li je osuda protiv Miškovića vest o borbi protiv korupcije?

21. jun 2016.

Kada bi neki krivičar koji ne poznaje prilike u Srbiji čitao vest o prvostepenoj presudi Miroslavu Miškoviću, možda bi komentarisao da li je njena visina adekvatna načinu izvršenja (savetovanje sina koji je vlasnik firme) i ukupnoj visini utajenog poreza. Međutim, sigurno ne bi ni pomislio da ovaj predmet zove "antikorupcijskim". Ne zato što je "utaja poreza" nebitna, već zato što utaja poreza može imati veze sa korupcijom jedino ako su presudom obuhvaćeni i neki poreski službenici ili rukovodioci koji su bili podmićeni da tu utaju ne primete. Ukoliko tog elementa nema, ne može biti ni korupcije.

Bez obzira na to kakva će biti konačna odluka Apelacionog suda i sudski postupak i presuda su po mnogo čemu jedinstveni, zbog statusa okrivljenog, visokog jemstva, odlaska postupajućeg sudije, najave hapšenja, lobiranja odbrane itd. Ali otkud uopšte da se pominje korupcija, kad ona ne samo da nije deo prvostepene osude, već nije bila ni predmet optužnice?

Postupak je vođen pred Posebnim odeljenjem Višeg suda u Beogradu za organizovani kriminal, a po optužnici Tužilaštva za organizovani kriminal. Ovi organi jesu nadležni i za najteže slučajeve korupcije, bilo po iznosu nezakonite koristi, bilo po funkciji optuženog. Međutim, to ne znači da je svaki slučaj kojim se ti organi bave korupcija. Za pogrešnu predstavu je bilo potrebno više od toga.

Zabuni je sigurno doprineo i bivši specijalni tužilac, M. Radisavljević, kada je u decembru 2012. izjavio da je (u slučaju Mišković) "reč o inkriminaciji koja se kolokvijalno naziva "teška korupcija", u koju spadaju zloupotrebe kojima je pribavljena imovinska korist viša od 200 miliona dinara". U stvari, ni glavna tačka optužnice (koja nije potvrđena u prvostepenoj presudi) nije se odnosila na korupciju, već na neke poslovne transakcije unutar sopstvenih preduzeća (koje možda nisu dozvoljene).

Slučaj "Mišković" je medijski zaista otvoren kao da je antikorupcijski - izjavama nekadašnjeg prvog potpredsednika Vlade, a sada mandatar, A. Vučića, prema kojima je Mišković imao na platnom spisku ministre koji su dobijali i po nekoliko desetina hiljada evra mesečno. Pored toga, najavljeno je (i ušlo u program Vlade iz 2012) rešavanje "24 slučaja" iz izveštaja Saveta za borbu protiv korupcije, nakon čega su formirani i posebni istražni timovi. Neki od tih slučajeva jesu u vezi sa M. Miškovićem. Hapšenje Miškovića je (istina, bez pominjanja imena) poslužilo kao povod najvišim evropskim zvaničnicima da pozdrave borbu protiv korupcije u Srbiji (ili je makar tako predstavljeno u srpskim medijima).

Zbog svega toga se čini da su sve te medijske najave jednostavno morale da nađu odjek i nakon presude, pa makar u njoj ne bilo korupcije ni u tragovima. Tako, predsednik Vlade je sada izjavio da "ne može da komentariše sudske presude" i da može samo da kaže "da je važno da državni organi rade svoj posao i u tom smislu ovo je značajan napredak u borbi protiv korupcije u odnosu na raniji period".

Kada se stave na stranu sve političke manipulacije, predmetom, ostaje pitanje: da li ipak presuda može da bude važna za borbu protiv korupcije ako se odnosi na neko potpuno drugo krivično delo?

Hipotetički da, ali samo u slučajevima kada je kriminal delo pojedinca koji je naročito zao, posebno bezobziran ili naročito sposoban. Tako je možda bilo u čuvenom slučaju kada je vođa gangsterskog klana Al Kapone uhapšen za utaju poreza, a ne za brojna ozbiljnija krivična dela za koja nije bilo dokaza. Međutim, takav efekat je iluzorno očekivati u situacijama kada pred korupcijom ne stoje sistemske prepreke. Kada način donošenja odluka nije transparentan i ako državni organi ne odgovaraju za kršenja zakona i štetne postupke, onda smanjenje uticaja jednog neformalnog izvora uticaja na donošenje odluka (npr. finansijskog moćnika, "tajkuna") uopšte ne smanjuje prostor za korupciju, već samo otvara prostor za to da na mesto jednih dođu drugi zarobitelji države.

Kada je politička promocija u bolnicama dozvoljena, a kada ne

7. jul 2016.

Smene rukovodilaca javnih institucija koje je postavila „prethodna vlast“ su nepisano pravilo, a njihov ostanak na položaju izuzetak. Ono što najnoviji slučaj te vrste možda čini drugačijim, a svakako zanimljivim, jeste obrazloženje. Naime, Vlada AP Vojvodine u novom sastavu razrešila je dužnosti direktora Instituta za plućne bolesti prof. dr Branislava Perina i Instituta za onkologiju prof. Miloša Lučića. U obrazloženju se navodi da su razrešeni direktori, „protivno svim moralnim načelima, doveli u zabludu javnost da počinje lečenje u novoizgrađenom objektu Kamenica 2, za potrebe političke kampanje, a zapravo nije bio izvršen ni tehnički prijem objekta“. Dalje se, u saopštenju sa sednice Vlade kaže da je „time naneta šteta i ugledu obe renomirane zdravstvene ustanove najvišeg nivoa u lečenju pacijenata obolelih od plućnih bolesti i onkoloških pacijenata u Vojvodini“.

Kada se argumenti iz obrazloženja posmatraju iz „kontraplana“, moglo bi se zaključiti da bi korišćenje zdravstvenih instituta za potrebe političke kampanje (otvaranje novog objekta u prisustvu političara) bilo u redu, samo da su novi objekti bili pušteni u rad u punom kapacitetu. A upravo tu je greška. „Puštanje u rad“ novih skenera, okrećenih bolnica, operacionih sala, pa i čitavih instituta, uopšte nije posao političara. Srednjevekovni vladari bili su gospodari i vlasnici čitave zemlje, pa su se njihovi kitorski portreti s pravom nalazili na freskama crkava i manastira.

Današnji predsednici vlada i opština, ministri i direktori javnih preduzeća ne daju svoje pare za izgradnju i opremanje bolnica, škola i puteva, već povereni budžetski novac. Istina, njihovi apetiti za promocijom su manji – umesto kitorskog portreta, za narod kratkog pamćenja, uglavnom je dovoljna i jednokratna doza promocije pred kamerama i minut ili dva pozitivnog priloga u glavnim vestima.

U odsustvu zabrana ili ograničenja za političke promocije kroz ovaj vid samoreklame javnih funkcionera, oni neminovno padaju u iskušenje da svakodnevno organizuju nove i nove promocije, prikazujući stvari koje su sve manjeg značaja, dok se ne dođe do apsurdna (npr. svečano otvaranje novih semafora i puštanje u rad benzinske pumpe) ili organizujući najave projekata ako stvarnih još uvek nema.

U nestašici objekata za promociju, isti radovi se mogu običi i promovisati i nekoliko puta, jer je sećanje birača postalo toliko plitko da se većina neće setiti da je to isto gledala i to ne pre 2, 4 ili 8 godina, već u toku iste izborne kampanje! Iz istih razloga u predizbornim kampanjama se promovišu i poslovi koji nisu dovršeni – u primeru iz Vojvodine - „Kamenica 2“, pre nekoliko meseci - buduća glavna beogradska železnička stanica „Prokop“, pre četiri godine - nedovršena obilaznica oko Beograda, a u vreme Slobodana Miloševića - čuveni autoput kod Feketića.

Građani kod mandatar

8. jul 2016.

Ako je verovati sajtu Vlade Srbije, ne samo da je Narodna skupština već izabrala predsednika Vlade, nego je doživela i ustavne promene, pa ima „premijera“.

Kako god bilo, činjenica je da mandatar i nesumnjivi pobednik aprilskih izbora, Aleksandar Vučić, danas prima zainteresovane građane u svom kabinetu. Pošto je reč o novoj praksi, koja nije zakonski uređena, a može imati i neke veze sa borbom protiv korupcije, ona zaslužuje komentar.

Promocija ove aktivnosti mandatar na sajtu same Vlade (poseban baner) i u medijima je u oštrm kontrastu sa manjkom informacija o prirodi i svrsi ovih sastanaka. Naime, u obaveštenju je navedeno nekoliko načina za prijavljivanje građana koji „žele da razgovaraju sa predsednikom Vlade“ (telefon, elektronska adresa razgovorsapremijerom@gov.rs, pisana predstavka sa napomenom ili lična prijava u sedištu Vlade, u Nemanjinoj 11 u Beogradu.

Zainteresovani građani ostavljaju broj svoje lične karte, kontakt telefon, fizičku i mejl adresu, temu razgovora opisanu u nekoliko rečenica, spisak „poželjnih sagovornika pored predsednika Vlade“ i saglasnost „da nadležni organi Vlade Republike Srbije izvrše prikupljanje i obradu ličnih podataka u skladu sa Zakonom, za potrebe sastanka“.

Šta od bitnih informacija nedostaje? Za početak, podatak o tome čemu se građani uopšte mogu nadati od ovih sastanaka. Predsednik Vlade, ni u punom, a kamoli u tehničkom mandatu, nema obavezu da vrši prijem građana, da sluša ili rešava njihove probleme ili da postupa po njihovim predlozima. Kada bi se gledao njegov sadašnji položaj (mandatar za sastav Vlade), onda bi bilo najprimerenije da se vrši prijem građana koji žele da sugerišu da se neke teme uvrste u plan rada Vlade ili onih koji imaju sugestije koga odabrati za ministra a koga nipošto ne. U odsustvu obaveza koje bi bile definisane propisima, postoji još snažnija potreba da se građanima saopšti o čemu se radi i šta imaju pravo da očekuju. Na primer, s obzirom na to da se, očekivano, za susret prijavio znatno veći broj zainteresovanih nego što je fizički moguće obaviti razgovora tokom jednog dana, bilo bi dobro da je građanima predloženo kako će se vršiti selekcija i ko će to da čini. Ništa manje bitna je i informacija o vremenu koje će biti odvojeno za svaki pojedinačni razgovor. Naravno, s obzirom na ovlašćenja i moguća očekivanja, naročito kod neukih građana, bilo bi izuzetno korisno da uz poziv stoji i jasna napomena o tome koje vrste problema može da rešava Vlada, a šta je u nadležnosti drugih državnih organa.

Ovakva vrsta susreta može biti od nesumnjive koristi, ne samo srećnicima koji zakažu sastanak već i predsedniku Vlade da sazna za probleme građana, probleme u radu institucija i u primeni zakona, koji bi mu inače ostali nepoznati. To može, dalje, da podstakne na korisne

promene propisa ili prakse rada državnih organa. Nekada su, sa istom svrhom, maskirani sultani i kraljevi „silazili u narod“ i kontrolisali rad svojih službenika. Neki od tih problema će nesumnjivo biti vezani i za korupciju. Međutim, ova vanredna mera, pored koristi, otvara i neka sporna pitanja, a ima i neke nesumnjive nedostatke.

Prvo pitanje koje se otvara jeste svrha postojanja ostatka državnog aparata, brojnih institucija koje inače stoje na raspolaganju građanima koje tište neki problemi – opština, javnih ustanova, ministarstava, sudova, policije, nezavisnih organa – ako oni ipak moraju da te probleme predoče premijeru lično?

Glavni nedostatak ove vrste komunikacije jeste to što rešavanje jedne (pojedinačne) nepravde često stvara nove. Na primer, ako se nakon „posete premijeru“ prekovredno reši upravni postupak građanina A, koji neopravdano traje već pet godina, to će biti nesumnjiva i vidljiva korist za građanina A. Međutim, to će možda imati za posledicu da se hiljadu upravnih postupaka drugih građana reše za po jedan dan kasnije, što će biti takođe nesumnjiva, samo manje vidljiva šteta. To ne znači da probleme ne treba rešavati, ali znači da oni koji imaju i ovlašćenja i faktičke mogućnosti da probleme rešavaju na sistemski način (a ne od slučaja do slučaja), upravo to i čine.

Donacije, inspekcije i sakrivanje podataka

16. jul 2016.

Kad god se o nečemu kriju podaci, kao u slučaju inspekcije u fabrikama Jure i poklanjanja automobila inspekciji, kada je Ministarstvo odbilo da dostavi kopije dokumenata novinarima, to sumnje samo jača ili potvrđuje. U konkretnom slučaju, sumnja bi mogla da ide u pravcu zaključka da ovde nije reč samo o sukobu interesa koji izgleda kao da utiče na postupanje državnog organa, već da se taj sukob interesa konkretizovao u nesavesnom postupanju. Na ruku takvim zaključcima idu i činjenice da se pitanje donacije otvorilo tak nakon što su se pojavile tvrdnje o lošim uslovima rada zaposlenih u kompaniji Jura i nereagovanju Inspekcije rada, nakon čega je ministar rada tvrdio da je Inspekcija bila u Juri i da nije registrovala bilo kakve probleme, dok je premijer Vučić upozoravao da se "medijskim potenciranjem" problema odvrćaju novi investitori.

U celom tom kontekstu, na prvi pogled ohrabrujuće, ali u svakom slučaju apsurdno zvuči najnovija izjava ministra Vulina. Kako mediji prenose, on je „izjavio da će poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Rodoljub Šabić dobiti informacije o inspeksijskim kontrolama u fabrikama "Jura" u Rači, Nišu i Leskovcu, koje je tražio, da će se Zakon sprovesti, a ako je neko propustio da ispuni svoju zakonsku ulogu za to će biti kažnjen. Svaki put kada nam se neko obrati odgovorićemo u skladu sa zakonom". Informacije u ovom slučaju nije tražio Poverenik, nego novinar. Potpuno je očigledno da je „neko“ propustio da ispuni svoju zakonsku ulogu (ministar ili službenik koga je odredio da postupa po zahtevima), a

takođe je izvesno da zbog toga neko po zakonu mora biti prekršajno kažnjen (odgovorno lice u organu, to jest, najverovatnije, upravo sam ministar Vulin), a uz njega može i još neko, disciplinski, zbog povrede radne dužnosti.

Što se slučaja Jura tiče, podsećamo da je u maju Insajder objavio dopis Jure u kojem je potvrđeno da su 2013. godine poklonili dva automobila na zahtev Inspekcije rada.

TS je potom u saopštenju ukazala da je time prekršen zakon o donacijama koji zabranjuje da se kao donacija dodeljuju, odnosno primaju putnički automobili, kao i usluge, novac, hartije od vrednosti, imovinska i druga prava. Svedoci smo, međutim, da su i drugi državni organi primali automobile kao donaciju i izvesno je da ovu odredbu treba preispitati.

Mnogo veći problem jeste dodeljivanje donacija organima koji vrše kontrolu donatora, kao što je u konkretnom slučaju inspekcija. Još je gore kada državni organi traže donaciju, što je svojevrsna iznuda mita. A vrhunac je kada se donacija traži od firme koja je od države dobila subvenciju.

Agencija za borbu protiv korupcije podržala je inicijativu TS da se ova oblast uredi i sredinom juna Ministarstvu finansija i Vladi Republike Srbije podnela inicijativu za dopune Zakona o donacijama i humanitarnoj pomoći.

Pored uređenja pitanja sukoba interesa odnosno uvođenja zbrane da fizička i pravna lica daju donaciju organu javne vlasti koji treba da vrši nadzor, inspeksijsku kontrolu, odlučuje o pravima, obavezama i interesu tih lica, Agencija je podržala i drugu inicijativu TS.

Reč je o predlogu da se uspostave kontrolni mehanizimi za ispitivanje opravdanosti i isplativosti donacija organima javne vlasti, kao i za praćenje namenskog korišćenja sredstava donacija, čiji bi cilj trebalo da bude ispitivanje da li u svakom konkretnom slučaju donacija organu javne vlasti nosi sa sobom neke prikrivene troškove, koji prevazilaze vrednost same donacije, te da li se sredstva donacija namenski koriste.

Treću inicijativu Agencija smatramo takođe korisnom - formirati jedinstveni javni registar, kao elektronsku bazu, koji bi sadržao podatke o svim donacijama organima javne vlasti i njihovom korišćenju.

Kad mediji "saznaju" da će se poštovati zakon

28. avgust 2016.

Kada je najava da će možda i sa zakašnjenjem biti poštovan zakon glavna vest na naslovnoj strani najstarijeg dnevnog lista (u polovičnom državnom vlasništvu), onda sa tom zemljom nešto nije u redu. A upravo to se dogodilo u subotu. „Politika“ objavljuje, i to ne na osnovu

zvaničnih dokumenata, već „saznanja“, da će za koji dan biti raspisan konkurs za direktora policije.

Raspisivanje ovog konkursa je inače bila obaveza i po starom i po novom Zakonu o policiji. Prethodni direktor policije je razrešen na samom kraju prošle godine, a ostalo je do kraja nejasno kada se tačno navršio rok kada je morao da bude penzionisan. Od tada je vršilac dužnosti direktora policije načelnik uprave za jednu važnu oblast (saobraćajna policija), koji je pritom i vršilac dužnosti uprave kriminalističke policije. Ovo v.d. stanje uveliko relativizuje hijerarhijsku organizaciju u ovom važnom državnom organu.

Institut javnih konkursa je na mnogo načina relativizovan i u policiji i u drugim službama, ne samo nepoštovanjem zakonskih rokova za sprovođenje, već i medijski očiglednim političkim kadriranjem.

Šta se sve može, a šta je "otežano" kada si u tehničkom mandatu

9. septembar 2016.

Ministarstvo prosvete objasnilo je da udžbenici za učenike iz socijalno ugroženih porodica kasne jer "javna nabavka nije mogla biti realizovana tokom tehničke vlade, zbog otežanog funkcionisanja ministarstva".

Ako su mediji dobro preneli ovo pojašnjenje, ono u najmanju ruku zvuči licemerno, ako se uzme u obzir šta je sve Vlada Srbije radila u tehničkom mandatu. Vlada je naime tokom pet meseci od raspuštanja parlamenta (kada je i njoj prestao mandat) pa do 11. avgusta i izbora novog kabineta donela niz važnih odluka koje imaju dugoročan efekat (ili posledice) po funkcionisanje zemlje.

Da pomenemo samo neke iz oblasti rada naše organizacije - usvojen je Akcioni plan za Poglavlje 23 a potom i izmenjen Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije, čime su i zvanično značajno odloženi rokovi za sprovođenje brojnih antikorupcijskih aktivnosti; usvojena je Uredba o merilima za imenovanje direktora javnog, usvojena je Uredba o izmenama Uredbe o kancelarijskom poslovanju organa državne uprave kojom je Vlada sebi omogućila da na bilo koji dokument stavi oznaku "službeno" i na taj način ga sakrije od javnosti, usvojena je Uredba o uslovima i načinu privlačenja ulaganja kojom se detaljnije reguliše Zakon o ulaganjima, propis na čije su potencijalno koruptivne odredbe ukazivali i TS i Agencija za borbu protiv korupcije, u tehničkom mandatu Vlada je imenovala desetak vršilaca dužnosti pomoćnika ministara, prodala je imovinu Železare Smederevo Kinezima, usvojila Uredbu o uslovima, načinu i postupku raspolaganja građevinskim zemljištem u javnoj svojini Republike Srbije, doneto je 67 rešenja u upotrebi sredstava tekuće budžetske rezerve...

A Ministarstvo prosvete je otežano funkcionisalo tokom tehničke vlade, pa nije mogla da se sprovede javna nabavka udžbenika za učenike iz socijalno ugroženih porodica.

Malo je verovatno da ćemo dobiti razjašnjenje da li je formulacija o otežanom funkcionisanju "strelica" upućena ka prethodnom ministru i njegovom timu (mada nije ministar lično zadužen da sprovede nabavku) ili zaista pritužba u vezi sa kapacitetima ili nadležnostima tokom tehničkog mandata.

Na žalost, malo je verovatno i da bi ovo mogao da bude povod da se preispitaju odredbe Zakona o Vladi koje propisuju šta su ovlašćenja Vlade i člana Vlade posle prestanka mandata, odnosno u "tehničkom mandatu".

Zakon sada, naime navodi da Vlada kojoj je prestao mandat "može vršiti samo tekuće poslove i ne može predlagati Narodnoj skupštini zakone i druge opšte akte niti donositi propise, izuzev ako je njihovo donošenje vezano za zakonski rok ili to nalažu potrebe države, interesi odbrane ili prirodna, privredna ili tehnička nesreća".

Ona "ne može postavljati državne službenike na položaj u organima državne uprave, a pri vršenju osnivačkih prava Republike Srbije može jedino da imenuje ili da saglasnost na imenovanje vršioca dužnosti direktora i članova upravnog i nadzornog odbora".

Preciznije regulisanje ovih ovlašćenja i ograničenja moglo bi delom i da reguliše pitanje funkcionerske kampanje, odnosno šta premijer i ministri mogu, smeju i ne smeju da rade u predizbornoj kampanji.

"Dupla funkcija" i "nepromenjivi" propisi

3. oktobar 2016.

Uvođenje antikorupcijskih pravila u Srbiji je u proteklih petnaestak godina teklo sporo i ona uglavnom nisu poštovana. Međutim, malo je slučajeva u kojima se skupilo toliko prezira prema duhu dva antikorupcijska pravila, pa i zdravog razuma, kao što je to bilo na sednici skupštinskog odbora za administrativno – budžetska i mandatno – imunitetska pitanja od 30. septembra 2016.

Na toj sednici je, između ostalog, Odbor dao saglasnost za obavljanje funkcije vršioca dužnosti direktora JP Pošte Srbije narodnoj poslanici, članici programskog saveta RTS i potpredsednici PUPS, Miri Petrović.

Možda će gospođa Petrović biti dobar v.d. direktora, pogotovo ako zanemari svoje poslaničke, partijske i televizijske dužnosti, ali je potpuno očigledno da je eliminacioni uslov za njen izbor na to mesto bio koalicioni dogovor da se ne menja partija koja daje mesto direktora ovog

preduzeća. Konkurs za izbor direktora je trebalo raspisati još u prvoj polovini 2013 (po starom zakonu), što nije učinjeno. Na osnovu odredaba novog zakona (iz 2016), konkurs bi trebalo da se okonča do proleća 2017. Imenovanje narodne poslanice za direktorku, isto kao i direktorovanje šefa partije predstavlja otvoreno izrugivanje proklamovanom principu depolitizacije upravljanja javnim preduzećima. Pri tom i Vlada i skupštinski odbor rizikuju da im sav taj trud bude uzalud ako Agencija za borbu protiv korupcije (koja se poslednja pita u ovakvim slučajevima) uskrati saglasnost za obavljanje više funkcija.

Ništa manje pažnje zaslužuje i komentar predsednika ovog odbora, Aleksandra Martinovića (nakon što su poslanici opozicionih partija kritikovali predlog za davanje saglasnosti): "Mene zakon obavezuje da stavim na glasanje predlog. To nema veze sa moralom, ni zdravom pameću već zakonom. To su opšti pravni akti koji su zatečeni kada je SNS došla na vlast. To nije pitanje za SNS već za one koji su zakon doneli. Mi ovde postupamo u skladu sa važećim propisima koje su doneli oni koji danas udaraju u talambase o moralu i duplim funkcijama".

Drugim rečima, predsednik odbora, u petoj godini na vlasti svoje partije, govori o „zatečenim zakonima“, koje, valjda, suprotno svojoj volji mora da poštuje.

Ne samo da svaki narodni poslanik ima pravo da predloži donošenje ili izmenu zakona, ovde je stvar ozbiljnija – izmene su bile planirane još za 2014. godinu, rok je prošao, Skupština nije pozvala Vladu na odgovornost zbog toga i nacrt novog zakona je objavljen tek pre dva dana; Agencija je Skupštini dostavljala svake godine izveštaje sa upozorenjem zbog čega sve zakon treba menjati (jedno od pitanja su upravo „duple funkcije“); Skupština je u jednom slučaju čak donela autentično tumačenje zakona, sprovedši čitavu zakonodavnu proceduru da bi cementirala jednu lošu odredbu umesto da je promeni; najzad, ako je uopšte potrebno reći, činjenica da Zakon daje mogućnost da se zatraži saglasnost za obavljanje druge funkcije nipošto ne predstavlja obavezu da se takvo odobrenje i da.

Ekskluzivni prevoz migranata

5. oktobar 2016.

Najava štrajka jednog od sindikata u Lasti zbog neoverenih zdravstvenih knjižica i sumnji da se lošim poslovnim potezima obara vrednost firme pre prodaje bila bi samo jedna u nizu sličnih tužnih priča o privatizaciji da nije jednog detalja. Naime, štrajkači između ostalog traže i „detaljno objašnjenje zašto su ustupljene privatnicima dugogodišnje linije koje su ostvarivale siguran prihod preduzeću, posebno ekskluzivnog prava na prevoz migranata koje smo dobili od države, a gde je uočeno niz nepravilnosti i zloupotreba koje se graniče sa kriminalom“ (izjava za Danas Miladina Lazića, predsednika Sindikata "Sloga SP Lasta").

Prevoz migranata od Preševa do prihvatnih centara na ulasku u EU nije bio humanitarnog, već komercijalnog karaktera. U izveštaju Zaštitnika građana za 2015. se o tome kaže sledeće: „Iz Preševa se izbeglice o sopstvenom trošku prevoze autobusima privatnih prevoznika, ali i taksijima do Prihvatnog centra u Adaševcima, pa do Šida, gde se ukrcavaju u voz, koji ih dalje prevozi u Hrvatsku. Cena autobuske karte je bila 35 evra po osobi, u kojoj valuti se i plaćala, bez izdavanja računa. Autobusi su uglavnom bili prepunjeni, ali ih inspekcije nisu kontrolisale.“

Iako je migrantska kriza zahtevala hitno reagovanje, nije jasno koji bi opravdani razlog iz domena javnog interesa mogao da stoji iza davanja isključivog prava prevoza migranata bilo kojoj firmi, kao ni koji bi pravni osnov mogao da bude da se takva odluka uopšte donese.

Vanredne situacije, poput one koja je nesumnjivo postojala mogu biti osnov da država sama preduzme mere, da organizuje prevoz, privremeno zakupi autobuse od prevoznika i slično, ili da (što je takođe možda bilo izvodljivo) organizuje prevoz sredstvima u vlasništvu javnih preduzeća (Železnice Srbije). Takve mere država može da preduzme radi zadovoljenja nekog od potencijalnih javnih interesa – održavanje reda, ostvarivanje prihoda za budžet (ako bi se ubirala cena koju su migranti spremni da plate), zaštita interesa migranata (ako bi cena bila određena samo da pokrije nužne troškove). Ostvarivanje javnog interesa davanjem isključivog prava jednoj firmi, pa makar ona bila u delimičnom državnom vlasništvu, veoma se teško može podvesti pod pojam javnog interesa, a u svakom slučaju zahteva detaljno obrazloženje (isko kao što je potrebno obrazloženje za prepuštanje takvog lukrativnog posla drugim firmama, a koje su zatražili štrajkači iz „Laste“).

Kako (medijski) uhlebiti bivšeg funkcionera

12. oktobar 2016.

Potrebno je mnogo naivnosti da bi se poverovalo da će političari u Srbiji pristati da departizuju javni sektor, da će početi da poštuju propise ili da primenjuju mehanizme koji treba da spreče korupciju (konkurencija, transparentnost) sami od sebe, ako ih na to ne nateraju javnost i mediji.

U vreme kada se svaka kritika i ukazivanje na lošu praksu proglašava neprijateljskom agresijom bode oči i nije dobro kada se, kao nešto najnormalnije, promoviše loša praksa, poput direktnog političkog kadriranja i udomljavanja, poznatog i kao "uhlebljavanje".

Mediji, tako, prenose "saznanje" da će Željko Sertić, bivši ministar privrede, biti postavljen na mesto direktora Razvojne agencije Srbije. Možda Sertić ima sve kvalitete potrebne za ovo mesto. S druge strane, u prvim komentarima ima ljudi kojima se čini neprimerenim („pisao zakon za sebe“) da osoba koja je u Skupštini branila zakon po kome je Razvojna agencija Srbije osnovana (Zakon o ulaganjima) ubzro po okončanju funkcije ministra postane njen direktor.

Dodatno komplikuje stvar to nadzor nad radom RAS vrši upravo Ministarstvo privrede, gde je „do juče“ stolovao Sertić. U Zakonu o Agenciji za borbu protiv korupcije (član 38) postoji „zabrana zasnivanja radnog odnosa ili poslovne saradnje“, u roku od dve godine, osim po saglasnosti antikorupcijske agencije, ako se takav odnos zasniva sa „pravnim licem koje obavlja delatnosti u vezi sa funkcijom koju je funkcioner vršio“.

Nacrt novog Zakona, koji je upravo na javnoj raspravi (član 55), donosi nešto drugačija pravila. Zabrana stupanja u odnos sa bivšim organom, kao predstavnik „poslovnog subjekta“; zabrana zapošljavanja u pravnom licu „koje ostvaruje korist od odluka čije je donošenje bilo u njegovoj nadležnosti; obavljanje poslova upravljanja u pravnom licu koje je nadzirao kao javni funkcioner. Pošto RAS ima svojstvo pravnog lica, ove zabrane bi mogle biti relevantne bi i u slučaju bivšeg ministra privrede. S druge strane, izvesno je i to da je ova norma imala za cilj nešto drugo – sprečavanje ili otežavanje da bivši javni funkcioneri „naplate“ svoje kontakte i uticaj na donošenje odluka neprimerenim prelaskom u privatni sektor. U zavisnosti od tumačenja, koje je potrebno ne samo zbog ovog slučaja, moglo bi se desiti da nema pravne prepreke za najavljeno postavljenje bivšeg ministra na mesto direktora RAS.

U čemu je onda problem?

Barem dve stvari: Zakoni (i onaj opšti - Zakon o javnim agencijama, i Zakon o ulaganjima, na osnovu čijih odredbi je osnovana Razvojna agencija Srbije) propisuju da direktora Agencije imenuje Vlada Srbije posle sprovedenog javnog konkursa. To što mediji „saznaju“ da će Sertić postati direktor može značiti da neko "pušte probne balone", da neko promoviše "svog kandidata" (ili naprotiv, da želi da dezavuiše Sertića kao kandidata za ovu funkciju) ili da je ovo zaista "gotova stvar". Konkurs se u celoj priči ne pominje, čak ni kao formalnost koju treba rešiti.

Iako znamo da politika odlučuje o funkcijama, pa i ako su novinari uvereni da postoji politička odluka da bivši ministar postane direktor, nije dobro kada mediji, koji treba da budu odgovorni korektiv vlasti, bez pitanja prihvataju faktičko stanje - da je konkurs samo formalnost. Ili da se ponekad (kao što je slučaj sa javnim preduzećima) konkursi i ne sprovede.

Još je gore što iz vesti ne proizilazi da je Sertić "viđen" za direktora jer je možda najbolji kandidat ili zbog toga što je dobro upućen u materiju iz Zakona o ulaganjima, već se praktično navodi da će zasesti u fotelju iz koje se raspodeljuju subvencije kako bi se "uhlebio".

Naime, mediji saznaju da je "premijer Aleksandar Vučić dugo tražio adekvatno mesto za Sertića" i podsećaju da se "u više navrata spekulisalo o tome šta bi ministar privrede mogao da radi ubuduće".

Nesloboda narodnih poslanika

13. oktobar 2016.

Iako su narodni poslanici iz sadašnje i bivših garnitura vladajućih stranaka mnogo puta jasno demonstrirali nameru da se odreknu od Ustavom zagarantovane slobode mišljenja i izražavanja, do sada je izgledalo kao da se dogovori o unisonom glasanju prave iza zatvorenih vrata ili da disciplinu u stranačkim redovima zavode predsednici poslaničkih grupa. Zato je snimak izvoda iz glasanja u aktuelnom sazivu skupštine, iz kojeg se može zaključiti da na odluku poslanika direktno utiče predsedavajuća pritiskom na zvonce pre odluka kod kojih treba glasati „za“ iznenadio i mnoge koji nisu imali visoko mišljenje o nezavisnosti parlamenta i integritetu njegovih članova.

Ustav i zakoni Srbije sadrže pravila koja garantuju slobodu odlučivanja narodnih poslanika (npr. da ne mogu biti pozvani na odgovornost zbog izraženog mišljenja i glasanja) i ne poznaje dužnosti da se pri glasanju povinuju nečijem nalogu (od partije, od građana) ili prethodno datom obećanju. Međutim, sloboda ne vredi onome ko se od nje dobrovoljno odriče, a teško da bi zvonce bilo koji sud priznao kao sredstvo za vršenje ozbiljne pretnje ili prinude.

S druge strane je zanimljivo videti da li u celom slučaju može biti nekakve odgovornosti predsednice Skupštine (naravno, ukoliko se zaista potvrdi hipoteza o korelaciji između zvonjave i načina glasanja)? Nije sporno da bi ona, kao i bilo koji narodni poslanik ima pravo da pozove svoje kolegice i kolege da glasaju za ili protiv određene odluke. Međutim, takvi pozivi (bilo da se vrše usmeno, pismeno, zvučnim ili drugim signalima) ne spadaju u zaduženja predsedavajućeg na skupštinskim sednicama niti u opis posla predsednika Skupštine. Iako se ni jedan zakonodavac nije setio da takvo ponašanje izričito zabrani, nema sumnje da bi ono bilo protivno načelu slobode odlučivanja, i da bi takođe predstavljalo iskorišćavanje javne funkcije i javnih resursa za partijsku korist. U zavisnosti od tumačenja, takvi postupci bi se mogli podvesti pod kršenje zabrana iz Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije ili čak „zloupotrebu službenog položaja“.

Ima li kontrole pre smrti?

15. oktobar 2016.

Velike tragedije prirodno rađaju poriv da se nešto učini. Da se pokrene akcija koja bi dovela problem bliže rešenju, da se umiri savest ili makar da se javnosti koja traži oštru reakciju i postavlja pitanje odgovornosti prikaže da vlast nešto radi. Dva nepovezana tragična događaja proteklih dana su doveli do veoma sličnih reakcija ministara. Nakon što je jedan dečak umro, posle lekarske intervencije koja nije bila adekvatna, ministar zdravlja Zlatibor Lončar, a po njegovom nalogu i državni sekretari i direktori bolnica, krenuli su u kontrole u kojima se proveravaju uslovi lečenja, stanje opreme, kako se vodi dokumentacija, koje su najčešće komplikacije, da li ima dovoljno kadrova... U Srbiji zdravstvo ne postoji od juče, čak ni sadašnji

ministar nije na tom mestu od skora. Logično se nameće pitanje ima li kontrola pre smrti? Bilo bi svakako zanimljivo videti da li će Ministarstvo objaviti nalaze ovih kontrola i šta će one pokazati o funkcionisanju onih kontrolnih mehanizama koji bi i inače trebalo da postoje. Ako redovnih kontrola ima, hoće li vlast položiti račune zbog toga što nisu funkcionisale kako treba? Ako redovnih kontrola nema, zašto nisu uspostavljene. Ovaj slučaj neumitno podseća na primer kampanjskih kontrola u osvit predizborne kampanje. Krajem prošle godine je svečano promovisano krećenje i sređivanje toaleta u zdravstvenim ustanovama, koje je sprovedeno u postupku javne nabavke koji je obilovao nepravilnostima, a sve to uz najavu da će premijer lično proveriti da li je posao izvršen kako treba.

Sličan žalostan povod za oglašavanje dobio je i ministar unutrašnjih poslova. Nakon što se desilo ko zna koje po redu ubistvo koje nalikuje na obračun kriminalnih grupa, ministar Nebojša Stefanović poručuje „do kraja godine odstranićemo iz policije sve službenike koji su imali veze sa kriminalcima“ a kriminalcima i banditima „da im neće biti dozvoljeno da se obračunavaju na ulicama Beograd i Srbije“, aludirajući pri tom na „uvozni kriminal“ (iz Crne Gore).

Najzanimljiviji je de o izjave u kojem ministar Stefanović tvrdi „možda do sada nismo imali dokaza da ih sudski procesuiramo“ (mислеći na policajce koji su u vezi sa kriminalcima), „ali će do Nove godine svi oni biti počišćeni iz policije“ i dodaje da će „država u to uložiti sva sredstva i aktivirati ceo državni aparat“. Ovde je pitanje ima li kontrole pre smrti još umesnije, ali je i odgovor izvesniji.

Naime, ovo nije prvi put da su se isti akteri (ministar i njemu nadređeni, predsednik Vlade) oglašavali sličnim povodom. Bez obrazloženja, ali uz brojne insinucije i medijski plasirane optužbe o povezanosti sa kriminalcima, u junu 2014. je premijer Vučić "u skladu s inicijativom ministra unutrašnjih poslova, a uz saglasnost direktora policije" objavio smenjivanje svih šefova uprava u policiji. U januaru 2015. su mediji odreda "saznali" da će ministar Stefanović "narednih dana narediti češljanje svih policijskih službenika sa ciljem da se dodatno sredi stanje u policiji". U novembru 2015. je isti ministar poručio da "ima informacije da će se u narednih nekoliko dana ili nedelja voditi hajka protiv jednog dela zaposlenih u policiji, te da će se o njima plasirati izmišljene priče", ali je odlučno poručio da "kriminalci neće ni raditi ni kadrovati u policiji".

Bez polaganja računa o tome šta je urađeno u prethodnim (najavljenim) akcijama „čišćenja“, ne može se proceniti ni da li se išta može očekivati od najnovije najave. Jedina relevantna stvar koja se dogodila u međuvremenu, jeste donošenje novog Zakona o policiji koji omogućava delotvornije unutrašnje kontrole.

Političari na čelu državnih organa često traže izgovor za neuspehe u nedovoljnim ovlašćenjima. Međutim, ovaj put nije bilo posezanja za tim argumentom, valjda zato što bi to ipak bilo kakvo-takvo priznanje da nešto nije rađeno kako treba.

Može li put da se otvori "nesvečano"

27. oktobar 2016.

Ministarstvu građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture se ne može poreći transparentnost. U poslednjem saopštenju, od 26.10.2016. Ministarstvo je obznanilo da je izgradnja 40 km auto-puta Ljig-Preljina završena, uključujući i popravku betonske podloge u tunelima, ali da će deonica biti svečano otvorena odmah nakon samita šefova Vlada Kine i 16 zemalja centralne i istočne Evrope u Rigi, koji se završava 6. novembra. Dalje se, pored obaveza "najviših srpskih zvaničnika" pominje kao mogući razlog odlaganja i "prisustvo gostiju iz Azerbejdžana" (bez navođenja da li su i oni takođe na istom samitu u Rigi). Kao dodatno opravdanje za ovo odlaganje se objašnjava veliki značaj samita za dogovaranje drugih poslova.

Šta je ovde pogrešno? Državni putevi bi trebalo da služe građanima i privredi. Oni takođe mogu donositi profit i državi, ako je promet veliki a naplata putarine dobra. Praksa odstupa od ove zdravorazumske logike, pa se tako svakovrsni veliki infrastrukturni projekti (a u njihovom odsustvu i bilo šta što može da posluži za slikanje) često stavljaju u funkciju izbornih kampanja

Srećom, u ovom slučaju, zvanični početak sledeće izborne kampanja je još daleko, i put će biti pušten u rad pre nego što se približe raspisivanje sledećih (predsedničkih) izbora.

I kada se prihvati kao neumitna činjenica da se zbog promocije naših (ili možda azerbejdžanskih) državnih funkcionera mora čekati na "svečano otvaranje puta", treba videti da li postoji način da se olakša život onima koji putuju kroz zapadnu Srbiju u narednih desetak dana. Za početak, tih 40 km puta bi mogli da se otvore na neki nesvečani način, dolaskom na posao radnika na naplatnoj rampi. Puštanje u rad pre svečanog otvaranja bi svakako bila bolja opcija od svečanog otvaranja bez puštanja u rad, čega smo se takođe nagledali u bližoj i daljoj prošlosti.

Da li javne nabavke zaista „nisu više leglo korupcije“?

18. decembar 2016.

Da naslove tekstova treba uzimati sa rezervom nije nikakva novost – tako je u Novostima, nakon intervjua sa direktorom Uprave za javne nabavke proglašeno da javne nabavke nisu (više) leglo korupcije i da je otvaranje poglavlja pet „potvrda velikog napretka“, iako ni jedna ni druga ocena ne potiču iz intervjua.

Šta je istina? Sa svakom novom izmenom pravila o javnim nabavkama otežava se neki od vidova korupcije, kao što je bio slučaj sa ranije često korišćenim neopravdanim pregovaračkim postupcima (sada ih je samo 3%, a pre donošenja Zakona iz 2012 ih je bilo „skoro četvrtina“). To može da znači smanjenje korupcije, ali je takođe moguće da je korupcija pronašla neke nove kanale. Otvaranje poglavlja 5 bez uslovljavanja jeste velika stvar. Međutim, to više

svedoči o kontinuiranom prilagođavanju pravila o nabavkama evropskim, još od 2002, nego o nekim iznenadnim promenama. Kako god bilo, neki napredak nesumnjivo postoji, ali svakako ne dovoljan. O tome svedoče i podaci iz izveštaja Uprave za javne nabavke, koji neumoljivo pokazuju da je konkurencija i dalje mala. U zemlji u kojoj je veliki deo privrede neuposlen, na otvorene pozive u javnim nabavkama se javlja manje od tri ponuđača u proseku! Ni otvaranje prema Evropi nije mnogo pomoglo, jer je broj firmi koje konkurišu iz inostranstva gotovo zanemarljiv (mada je u porastu u odnosu na ranije godine).

TS već dugo ukazuje da mala konkurencija, pored činilaca koji su čisto ekonomske prirode (specifičnost potreba naručilaca i mali broj specijalizovanih firmi), ima uzrok i u faktorima na koje država može da utiče. Administrativni zahtevi i uslovi za učešće na tenderima i dalje su prestrogi i predstavljaju teret ili nesavladivu prepreku za veliki deo privrednih subjekata. Drugi problem je manjak poverenja u sistem. Mnogi sumnjaju (opravdano ili ne) da će javne nabavke biti nameštene, pa se i ne javljaju na njih, osim kada su i sami deo dogovora. Zbog toga će se i napredak u javnim nabavkama najbolje meriti jačanjem konkurencije u postupcima, širim korišćenjem zahteva za zaštitu prava i prijavljivanjem nepravilnosti, kao dokazom jačanja poverenja u sistem.

Povećanju poverenja svakako ne doprinose situacije kada čak i mediji objave jasne pokazatelje da je nabavka pripremljena za unapred odabranog ponuđača, a to prođe bez brze reakcije u pravcu poništavanja ugovora i utvrđivanja odgovornosti predstavnika naručioca.

(Ne)izbor članova Odbora antikorupcijske Agencije

23. decembar 2016.

Narodna skupština započela je sednicu na kojoj je, među brojnim tačkama, predviđen i izbor kandidata za člana Odbora Agencije za borbu protiv korupcije sa liste kandidata Administrativnog odbora Narodne skupštine i to samo dva dana nakon što je ovaj odbor dao svoje predloge! Takva ažurnost bi bila za svaku pohvalu da nije više nego jasnih dokaza da se ovde ne može govoriti o želji da se podrži rad nezavisnog antikorupcijskog organa.

Naime, Narodna skupština još uvek nije razmatrala predlog za popunu mesta u Odboru Agencije koje je upražnjeno već tri i po godine. Novinarskim udruženjima je trebalo dugo vremena da se dogovore oko zajedničkog kandidata, zatim se čekalo da njihov predlog razmotri resorni odbor, što se dogodilo u septembru ove godine. Međutim, o tom kandidatu Skupština se neće izjašnjavati na ovoj sednici. Šta tek reći o zajedničkoj kandidatkinji Zaštitnika građana i Poverenika za informacije, o kojoj nije odlučivano još od aprila 2015.

Drugim rečima, očigledno je da je aktuelna hitnost za izbor novog člana Odbora, kao i opstrukcije u pogledu izbora dva već predložena člana drugih predlagača uzrokovana željom da se utiče na donošenje odluka u ovom telu. Moglo bi se nagađati da li je reč o nekim

odlukama u vezi sa sukobom interesa konkretnih funkcionera (poput slučaj bivšeg ministra pravde u kojem Odbor Agencije nije imao potrebnu većinu ni za prihvatanje ni za odbijanje žalbe ministra) ili se možda razmatra postupanje Agencije u vezi sa finansiranjem izborne kampanje 2016, koja je imala brojne sporne momente, a gde Agencija još uvek nije obnarodovala izveštaj o kontroli.

Od skora se, međutim, nameće i jedan novi mogući razlog za manipulacije ove vrste: direktorka Agencije za borbu protiv korupcije je iznenada napustila tu funkciju, prihvativši da bude kandidat za sudiju Ustavnog suda, tako da Odbor uskoro treba da na konkursu izabere novog direktora.

Post-istinita uredba o pomoćnoj policiji

18. januar 2017.

Tek što je „post-istina“ proglašena za „reč godine“ Oksfordskih rečnika, Srbija je otvorila nove dimenzije ovog pojma, i to sa gotovo najvišeg mesta. U samo desetak dana ministar unutrašnjih poslova, dr Stefanović, napravio je pun krug od najave zapošljavanja mladih kadrova sa Kriminalističke akademije, preko donošenja Uredbe koja je omogućavala da se zaposle i mnogi drugi po diskrecionoj odluci ministra, do ukidanja uredbe, „zbog pritiska opozicije“ (!?), tvrdnji da zbog toga neće biti zaposleni mladi stručnjaci, ali i da zapošljavanje nikad nije bilo u planu.

Vrhunac je ipak direktna laž da je Vlada 9. januara 2017. ukinula neku uredbu o pomoćnoj policiji koja je doneta pre 12 godina, iako je u stvari ukinuta uredba koju je taj isti ministar predložio, a Vlada usvojila, samo deset dana ranije! ("Vlada Srbije će danas u 10 sati doneti uredbu kojom će se ukinuti uredba koja postoji već dvanaest godina i neće biti formiranja pomoćne policije"). Sama činjenica da je građanima servirana dezinformacija čiju je neistinitost toliko lako utvrditi, pregledom dostupnih internet izvora, skorašnjih novina ili prizivanjem još uvek svežih sećanja na prethodne vesti je veoma zabrinjavajuća. Ta činjenica, naime, ukazuje da publika kojoj se ministar obraća neće ni pokušati da proveri istinitost izjave, da ne pami ono što je rečeno deset dana ranije ili da, što bi bilo najgore, uopšte ne mari da je političari, koji su joj iz nekog razloga po volji, otvoreno obmanjuju.

Na poslednjoj sednici Vlade u 2016, od 29. decembra, Vlada je usvojila Uredbu o službi u Pomoćnoj policiji. Tom uredbom je zamenjena prethodna, koja je doneta u vreme važenja prethodnog Zakona o policiji, 2006. godine (ne 2005), a zatim izmenjena 2009. Kako se moglo pročitati ovih dana, ta prethodna uredba je bila mrtvo slovo na papiru, jer pomoćna policija nije bila formirana. Novi Zakon o policiji takođe predviđa osnivanje pomoćne policije i obavezuje Vladu da svojim aktom uredi „bliže uslovi za izbor kandidata, prava i obaveze pripadnika pomoćne policije, obuku, način angažovanja kao i organizaciju i rad pomoćne policije.“ Problem je u tome što u samom Zakonu (to jest, u jednom članu koji se odnosi na pomoćnu policiju),

nisu propisani nikakvi uslovi za izbor kandidata, a pravila nema ni o organizaciji ovog vida policije i obuci policajaca, dok su norme o načinu angažovanja nedorečene.

Objavljivanje informacija o tome da se formira pomoćna policija zaista je naišlo na protivljenje opozicionih stranaka, ali značajnog dela javnosti. Jedan od razloga za to jeste činjenica da institut pomoćne policije nije bliže objašnjen javnosti ni prilikom donošenja Uredbe, ni pre godinu dana, kada je donošten zakon, ni za sve prethodne godine, od kada je postojala mogućnost da se pomoćna policija uvede. Ovo svakako nije prvi put, niti je najvažniji povod za proteste i opozicije i javnosti, tako da objašnjenje kako je zbog tog pritiska uredba kasnije povučena neodrživo. Pre bi se moglo očekivati da će se isti mehanizam za zapošljavanje aktivirati nekom drugom prilikom, kada bude manje pažnje.

Potkrepljenje za takve sumnje daju i razlozi iz obrazloženja za ukidanje Uredbe, na šta je skrenula pažnju jedna od opozicionih grupacija. Naime, u obrazloženju ove Vladine odluke, koje inače nije objavljeno, kao ni obrazloženja drugih podzakonskih akata, stoji da se uredba ukida zbog toga što „nisu obezbeđena sredstva u budžetu za njeno sprovođenje“. Da li je u pitanju samo već ustaljeni manir da se ni po koju cenu ne prizna da je neka odluka bila pogrešna, ili je reč o najavi uspostavljanja pomoćne policije kada stanje javnih finansija bude moglo da podnese nova zapošljavanja, ostaje da se vidi. Ipak, s obzirom na to da MUP ni po jednoj verziji uredbе nije imao obavezu da formira pomoćnu policiju, već samo mogućnost da to učini, obrazloženje prema kojem se uredba ukida zbog toga što nema finansijskih sredstava za zapošljavanje pomoćnih policajaca je neodrživo. Dovoljno je bilo ne zapošljavati ih.

Uredba je primenjivana od 7. januara 2017. Odluka o njenom ukidanju doneta je navodno na sednici Vlade od 9. januara 2017, ali se na sajtu Vlade pojavila 13. januara, kada je i objavljena u Službenom glasniku. Pošto je počela da primenjuje narednog dana od dana objavljivanja u SG RS, tako da je uredba važila samo nedelju dana.

U vezi sa pomoćnom policijom i njenim (ne)uspostavljanjem, zanimljivo je primetiti da donošenje prethodne uredbе o pomoćnoj policiji nije bilo izazvalo veću pažnju, kakva je pratila, recimo, osnivanje komunalne policije, uz osporavanje iz sličnih razloga (partijsko zapošljavanje).

U kontekstu dodatnog zapošljavanja zanimljivo je sagledati i ministre argumente o nameri angažovanja pitomaca Kriminalističke akademije. Prvo, kao što svako može jasno da vidi iz teksta ukinute Uredbe (ima samo tri stranice), svršeni studenti KPA su bili samo jedna grupacija iz koje su se mogli regrutovati pomoćni policajci, tako da je to još jedna lako proverljiva a neistinita izjava.

Međutim, sve i da je namera bila da se zaposle samo studenti KPA, to bi otvorilo druga pitanja. Između ostalog, pitanje ravnopravnosti studenata koji su pohađali druge škole o trošku države i

racionalnosti troškova obrazovnog sistema. Ako fakulteti o trošku budžeta obrazuju veći broj studenata nego što je potrebno privredi i državnim organima, onda je upravo to stvar koju treba menjati.

Pogrešno bi bilo veštački kreirati poslove za ljude koji su završili određene škole, pa bilo da je reč o kriminolozima, pravnicima, ekonomistima, doktorima ili mašincima.

S druge strane, ako stručni kadrovi zaista nedostaju, onda treba uraditi nešto drugo – ozbiljno preispitati sadašnji sistem ograničavanja pri zapošljavanju u javnom sektoru. U svakom slučaju bi bilo pogrešno da se rešenje za probleme u „pravoj“ policiji traži osnivanjem „pomoćne“, jednako kao što bi bilo pogrešno praviti sutra „pomoćno školstvo“, „pomoćno zdravstvo“ ili „pomoćnu inspekciju“.

Profitabilnost javnih preduzeća

19. januar 2017.

Visoka medijska praćenost slučaja neuspelog putovanja voza u freskama do Kosovske Mitrovice, pitanja bez odgovora o političkoj i finansijskoj strani odluke da se takvo putovanje preduzme, kao i potonje izjave da voz mora da stvara dobit, možda će u javnosti otvoriti priču o drugoj važnoj temi – smislu postojanja javnih i državnih preduzeća i njihovog rukovodstva.

Jedan od razloga da javna preduzeća uopšte postoje jeste obavljanje onih poslova koji privatnicima ne bi bili isplativi, a postoji neki javni interes da se oni ipak vrše. Železnički saobraćaj u mnogim zemljama je upravo primer takve aktivnosti, gde se iz budžeta svesno pokriva deo troškova železnica, kako bi se održali određeni saobraćajni kanali. To nipošto ne znači da iz budžeta treba pokriti javašluk, neracionalno poslovanje ili suvišna zapošljavanja. Kako god bilo, mora biti sasvim jasno šta je komercijalno poslovanje, a šta svesni gubitak zarad ostvarivanja nekog drugog interesa. To sada nije slučaj jer se ni u zakonu, ni u planovima ni u izveštajima o radu, ni u medijskom praćenju rada državnih preduzeća ne razdvajaju ove dve komponente njihovog rada.

Drugo pitanje koje se nameće jeste uloga upravljačke strukture u preduzeću „Srbija voz“. Naime, na osnovu vesti o putovanju ovog voza ističe se utisak da su sve odluke o tome da voz produži trasu od Beograda (umesto od Kraljeva) do K. Mitrovice, da bude posebno ukrašen, da se zaustavi na prvom putovanju, da se ukine probna vožnja i da se premesti na drugu trasu donete u Vladi Srbije, a ne u samom preduzeću.

Vlada Srbije, kao osnivač ovog preduzeća već određuje ko će njime rukovoditi i može da smeni rukovodstvo u slučaju lošeg ili nezakonitog rada. Ako će skupštine akcionara, upravni, nadzorni i izvršni odbori i direktori služiti samo kao transmisija političke volje, onda bi bilo racionalnije u potpunosti ih ukinuti.

Rumunija kao dobar i loš primer za Srbiju

2. februar 2017.

Vesti o tome da je preko dvesta hiljada građana izašlo na proteste zbog predloga štetnih izmena antikorupcijskih zakona Srbiji zvuči kao „naučna fantastika“, kada se uzme u obzir da kod nas nije bilo gotovo nikakvih javnih protesta ni povodom brojnih neustavnih i štetnih zakona. Iako se čini da su motivi za protesta u ovom slučaju nešto širi, i da protesti nisu u potpunosti mirni, svakako je poželjno za svako društvo koje želi da se izbori sa korupcijom da ima građane koji će biti spremni da nešto učine kako krivci za korupciju ne bi prošli nekažnjeno.

Kako god zvučalo apsurdno, i sama namera da se korupcionašima pogoduje izmenama zakona u nečemu govori pohvalno o Vladi naših suseda. Naime, ako su oni, želeći da zaštite neke od korupcionaša, morali da pribegnu izmenama zakona, to makar pokazuje da slovo zakona nešto znači. S druge strane, u Srbiji smo se mnogo puta uverili da primena antikorupcijskih zakona, uključujući i obavezu da se gone počinioci krivičnih dela zavisi od „političke volje“ i drugih vanpravnih kriterijuma.

Koje su to promene izazvale ovakvu buru reagovanja? Sudeći po zajedničkom saopštenju Saveta javnih tužilaca i Nacionalnog antikorupcijskog direktorata, ove izmene bi zaustavile više od dve hiljade istraga koje se trenutno vode zbog korupcije, a u značajnom broju slučajeva bi vodile oslobođanju okrivljenih u postupcima koji su već započeti. Tome bi najviše doprinele odredbe prema kojima se uvodi prag štete koja se nanosi krivičnim delom od 200 hiljada leja (oko 30 hiljada evra). Ispod te vrednosti ne bi se ispitivala zloupotreba službenog položaja. Antikorupcijske institucije ističu da je ovaj iznos utvrđen arbitrerno. Pošto je takođe izmenjena i visina kazne za zloupotrebu službenog položaja (sa najviše 7 na najviše 3 godine), smanjuje se i vreme potrebno za nastupanje zastarelosti na pet godina.

Najzad, možda i najopasnija promena je ona kojom se iz budućih optužnica isključuju one koje bi se odnosile na „donošenje ili odobrenje propisa“. Kako se ističe u zajedničkom saopštenju dve antikorupcijske institucije „svi službenici višeg i srednjeg ranga koji su ovlašćeni da donose ili da odobravaju propise (u Skupštini, Vladi, lokalnim organima uprave) biće oslobođeni krivične odgovornosti“. Zato se „svi takvi pravni akti mogu doneti, bez obzira na štetu koju prouzrokuju, budući da oni koji ih donose ne snose nikakav rizik od krivične odgovornosti.“

U vezi sa ovom poslednjom napomenom, vredi se podsetiti da je Srbiji i bez izmena zakona oko kojih se u Rumuniji lome koplja stanje takvo da nikakva odgovornost donosilaca propisa za njihovu štetnost ne postoji, naročito kada je reč o članovima kolektivnih organa (Vlada, gradska i opštinska veća). Jedini skorašnji slučaj u kojem je bilo reč o odgovornosti funkcionera za donošenje štetnog propisa jeste proces koji se vodi protiv bivšeg ministra poljoprivrede Dragina.

Žao mi je...

27. mart 2017.

Dok Transparentnost Srbija čeka da od resornog ministarstva po zahtevu za pristup informacijama dobije kopije dokumenata iz kojih se može videti kako se došlo do zaključka da je upravo koncesija najbolje rešenje za razvoj i iskorišćavanje beogradskog aerodroma (delovi „studije o izvodljivosti“ ili „koncesionog akta“ koji su definisani Zakonom o javno – privatnim partnerstvima i koncesijama), na sajtu Vlade se može pročitati objašnjenje kako se u stvari ovakve odluke donose.

"Takođe, premijer je rekao da razmišlja o tome da Kinezima da u koncesiju deonicu autoputa do Crne Gore Požega–Boljare, ali i dodao da mu je žao da to uradi, jer je Srbija sama finansirala izgradnju ostalog dela ovog važnog putnog pravca.

Reč je o izjavi premijera datoj novinarima tokom posete fabrici čipsa.

Dakle, od svih mogućih stručnih i političkih tela, odluku o tome da li će biti koncesije i ko će je dobiti donosi jedan čovek, a presudni element za odluku jeste da li je premijeru žao ili ne nekih prethodnih ulaganja iz budžeta i kredita.

Građani, pokažite jedinstvo sa vlastima ... da bismo dobili puteve

30. mart 2017.

U nevino naslovljenom „pozivu građanima Sombora da izađu na predsedničke izbore“ gradonačelnica Sombora, Dušanka Golubović (SNS), pozvala je sugrađane takođe da glasaju za tačno određenog kandidata – čelnika njene stranke, Aleksandra Vučića. Ovaj retko drastičan primer zloupotrebe javnih resursa za potrebe vođenja izborne kampanje i povrede člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije, zaslužio je da se na njega skrene pažnja i iz drugog razloga.

Naime, Somborci, po ovome sudeći, imaju retko iskrenu gradonačelnicu, koja je u obrazloženju svog poziva na antologijski način predočila javnosti kako, iza fasade zakona i procedura, vladavine prava i privrženosti evropskim vrednostima, ustvari funkcioniše sistem odlučivanja o infrastrukturnim projektima i trošenju javnih sredstava po načelu trgovine političkim uticajem.

Gradonačelnica se, naime, u pozivu da se glasa za predsednika njene stranke na predsedničkim izborima nije pozvala ni na ideološke ni na kvazi-ideološke razloge, pa čak ni na „političku stabilnost“ koju kao ključan argument u svoju korist ističe kandidat koga je promovisala, već na čist pragmatizam – „To je dan kada bi mi, građani Sombora, trebalo da pokažemo duh zajedništva i jedinstva i podržimo predsedničkog kandidata kome i statističke prognoze daju najveće šanse za pobedu – Aleksandra Vučića. A zašto mi, Somborci, treba da

damo glas upravo Aleksandru Vučiću? Najjednostavnije objašnjenje bi moglo da glasi ovako: ukoliko Sombor masovno glasa za predsedničkog kandidata vladajuće koalicije, ne raspajajući glasove na one predsedničke kandidate koji nemaju ni minimum realnih šansi da dobiju podršku Srbije za pobeđu na predstojećim izborima za predsednika države, Sombor i Somborci bi imali ogroman glasački ulog koji bi nosioce najviših državnih funkcija u Srbiji na svojevrsan način obavezao da se „oduže“ Somborcima i našem gradu na ukazanom poverenju. Svi mi koji volimo ovaj grad, želimo da Sombor, posle višedecenijskih pokušaja i napora svih gradskih garnitura vlasti, konačno dobije priključenje na auto put, prekategorizaciju graničnog prelaza Bački Breg, bescarinsku zonu na Dunavu, revitalizovanu putnu infrastrukturu i druge velike i važne projekte od kojih zavisi pokretanje zamajca bržeg, jačeg i boljeg privrednog i ekonomskog oporavka našeg grada i podizanje životnog standarda.“

Transparentnost Srbija je, inače, predstavila nalaze monitoringa funkcionerske kampanje. Između ostalog smo ukazali na to da u ovoj kampanji nisu zabeležni slučajevi korišćenja sajtova ministarstava za političku promociju, za razliku od ranijih godina. Međutim, sasvim je moguće da je pored Sombora, bilo i drugih slučajeva u kojima su se takve informacije javljale na sajtovima drugih organa vlasti.

P.S. U komentarima na vest o slučaju iz Sombora na N1 info stranici, objavljeni su linkovi za letke čiji je potpisnik gradonačelnik Šapca a u kojima on poziva da se glasa za kandidata Vuka Jeremića.

Ove dokumente nismo našli na sajtu Šapca, tako da slučaj nije uporediv sa primerom iz Sombora. Međutim, ako je reč o autentičnim dokumentima (npr. lecima koji su distribuirani građanima), onda bi ipak postojala povreda člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije jer javna funkcija nije razdvojena od političke (obraćanje se vrši građanima, a N. Zelenović je potpisan i javnom i partijskom funkcijom).

Pokazna vežba pranja novca

25. april 2017.

Podaci o tome kako je Siniša Mali pre sedam godina sam sebi prodao firmu, a potom od tog novca kupio nekretnine, deluju kao pokazna vežba pranja novca. Reč je o podacima koje je pre dva meseca objavio portal Krik (deo je bio dostupan samo pretplatnicima), a ovih dana, uz neke nove podatke (npr. naziv firme) aktuelizovao portal Pištaljka. Inače, u tekstu je više prostora posvećeno napadima na Agenciju za borbu protiv korupcije zbog "dostavljanja informacija na kašičicu" nego Malijevim transakcijama. Bez obzira na to što je Agencija nakon naloga Poverenika očigledno uskratila javnosti više informacija nego što je trebalo, ostaje činjenica da je reč o državnom organu koji je ipak uradio značajan deo posla koji može da posluži krivičnoj istrazi, a da o toj istrazi nema nikakvih podataka, što je sada glavni problem.

U najboljem slučaju, javnosti se kao „ustupak“ za mnogobrojne otvorene sumnje koje su iznete u vezi sa aktuelnim gradonačelnikom (uključujući i umešanost „vrha gradske vlasti“ u bespravnom rušenju u Hercegovačkoj pre godinu dana), nudi „nekandidovanje na sledećim izborima“. Zbog toga bi u najvećem javnom interesu bilo kada bi se pažnja javnosti više usmerila upravo ka javnom tužilaštvu, kao instituciji koja je nadležna da utvrdi da li postoji krivična odgovornost Siniše Malog, bez obzira na to da li on namerava da nastavi političku ili neku drugu karijeru.

A što se konkretnih transakcija tiče, banka „Hypo Alpe-Adria“ je 2009. godine prijavila Upravi za sprečavanje pranja novca sumnjivu transakciju Siniše Malog od 525.000 evra. On je pola miliona evra na svoj račun primio kada je sam sebi prodao firmu „Ferdī Genetics“, o čemu je 8. marta pisao Krik, a Pištaljka ponovo 24. aprila.

„Ferdī Genetics“ je beogradska firma koja je bila u vlasništvu Siniše Malog. Nju je Siniša Mali u septembru 2009. godine prodao ošor firmi „Alessio investment ltd“ koja je registrovana na Britanskim Devičanskim Ostrvima. U to vreme direktor firme „Alessio investment ltd“ bio je Siniša Mali. Predstavništvo ove firme u Srbiji bilo je registrovano na adresi gradonačelnikovog stana u naselju „Oaza“, a direktor predstavništva bila je njegova tadašnja supuga Marija Mali. Predstavništvo je 2010. godine ugašeno i izbrisano iz Agencije za privredne registre. Direktor firme „Ferdī Genetics“ i posle prodaje, a sve do aprila 2013. godine bio je brat Siniše Malog, a adresa „Ferdī Genetics“ bila je u stanu oca Siniše Malog.

U obrazloženju sumnje na pranje novca koju je banka pre osam godina dostavila Upravi za sprečavanje pranja novca navodi se da je „Ferdī Genetics“ firma „sa jednim zaposlenim i neznatnim finansijskim pokazateljima“ plaćena pola miliona evra i da je za plaćanje firma „Alessio investment ltd“ koristila račun u švajcarskoj banci „UBS AG“. UBS banka je bila glavni akter afere oko utaje poreza i skrivanja računa američkih državljana, zbog čega je američkoj državi morala da plati kaznu od 780 miliona dolara.

U izveštaju o vanrednoj kontroli imovine i prihoda gradonačelnika Beograda, Agencija za borbu protiv korupcije je objavila da je Siniša Mali 525.000 evra potrošio tako što je kupio nekretnine – stan od 160 kvadrata u beogradskom kompleksu „Oaza“ vredan 400.000 evra koji je plaćen 1. oktobra 2009. godine i, tri godine kasnije, stan u Bugarskoj, u naselju Sveti Nikola na Crnom moru vredan 92.880,48 evra. Ostatak novca iskoristio je za otplatu kredita za još jedan stan i četiri garaže u „Oazi“. U izveštaju piše i da gradonačelnik nije prijavio Agenciji da uopšte poseduje devizni račun na koji je primio sumnjivu transakciju i da je Agencija za ovaj račun saznala u drugoj vanrednoj kontroli zbog čega ga je Agencija kaznila merom upozorenja 2015. godine.

Fantom iz Savamale

28. april 2017.

Apelacioni sud je u slučaju "Stefanović protiv NIN-a" praktično presudio da je u Srbiji ipak dozvoljena kritika nosilaca javnih funkcija. Posebno ukazujemo da je presuda uputila ministra i političkog moćnika na to da sa iznetim tezama može da polemiše u skladu sa Zakonom o javnom informisanju – oponiranjem novinarskih tvrdnji, a da se naknada štete prevashodno primenjuje onda kada medij odbije da objavi takav odgovor.

Naravno, bilo bi još važnije kada bi ministar i MUP javnosti predočili odgovore o razlozima svog nečinjenja u slučaju Savamala i o tome ko je odgovoran zbog toga što policija nije obavila svoj zadatak u noći između 24. i 25. aprila 2016. u skladu sa zakonom.

Podsećamo, Apelacioni sud u Beogradu preinačio je presudu kojim je ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović dobio spor protiv NIN-a i pravosnažno odbio njegov tužbeni zahtev za isplatu 300.000 dinara na ime odštete zbog teksta "Glavni fantom iz Savamale".

Istom odlukom, koja je danas objavljena na sajtu suda, Stefanović je obavezan da tuženima iz NIN-a Sandri Petrušić i Milanu Čulibrku isplati 89.700 dinara za troškove postupka u roku od 15 dana od prijema presude.

U obrazloženju se navodi da je prvostepeni sud pogrešno primenio Zakon o javnom informisanju i medijima, kada je našao da od strane tuženih nije ispoštovana dužnost novinarske pažnje, odnosno provere porekla istinitosti i potpunosti podataka u vezi sa činjeničnom tvrdnjom da je ovde tužilac „Glavni fantom iz Savamale“, te da to predstavlja osnov za nadoknadu nematerijalne štete i objavljivanje presude.

Značenje sporne informacije pravilno se može tumačiti isključivo posmatranjem naslova i sadržine teksta kao jedinstvene celine. Takvim posmatranjem predmetnog naslova i teksta jasno se dovodi do zaključka da navedeni naslov predstavlja sarkastično imputiranje političke odgovornosti tužiocu za događaje koji su se, kako to proizilazi iz izveštaja zaštitnika građana od 09. maja 2016. godine, zbili u delu grada koji je poznat pod imenom „Savamala“ u noći 24. na 25. april 2016. godine. Iz teksta jasno proizilazi da je novinar na bazi izričito navedenog izvora, službenog dokumenta – izveštaja zaštitnika građana, došao do zaključka o uzurpiranju vlasti u jednom delu Beograda.

Ovakvi navodi u predmetnom tekstu, pored toga što čine direktan poziv na političku odgovornost, jasno predstavljaju zaključak novinara, odnosno pretpostavku u vezi sa činjeničnim stanjem, a koja pretpostavka je izvedena iz činjenica navedenih u službenom dokumentu – izveštaja zaštitnika građana. Dakle, iz spornog teksta nedvosmisleno proizilazi da autor teksta iznosi svoje mišljenje, odnosno zaključak, da je, imajući u vidu trajanje i način na

koji su se odigrali događaji u „Savamali“, kao i ponašanje pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova nakon toga, tužilac, kao ministar unutrašnjih poslova morao biti upoznat sa predmetnim događajem.

Takođe, s obzirom na to da se radi o zaključku novinara, da se događaj u „Savamali“ nije mogao odigrati bez znanja tužioca, te da u tom smislu predmetni tekst predstavlja kritiku nosioca javne funkcije u obavljanju poverene nadležnosti, novinar, autor teksta nije bio dužan da traži izjašnjenje tužioca o kritici koju mu upućuje, već je tužilac imao pravo da traži od odgovornog urednika Nedeljnika „Nin“ da se objavi njegov odgovor na iznetu kritiku, odnosno pravo da traži ispravku informacije, a što tužilac nije učinio, navodi se u obrazloženju presude.

Putni i informativni prioriteti

14. maj 2017.

Iz vesti objavljanoj na zvaničnom sajtu Vlade Srbije prvo saznajemo čemu je danas prisustvovao predsednik (Vlade) Aleksandar Vučić: „Predsednik Vlade Republike Srbije Aleksandar Vučić prisustvovao je danas potpisivanju Memoranduma o razumevanju i saradnji na projektu Beograd–Južni Jadran, deonice Preljina–Požega i Požega– Boljare.“ Na dnu vesti zainteresovani čitalac može pronaći i informaciju o tome ko je potpisao taj i nekoliko drugih memoranduma (ministarka Mihailović, ministar Knežević, gradonačelnik Mali).

Usput se (na drugim sajtovima) provlače i informacije o tome koja je „vrednost“ ovog posla. Nigde se u vesti ne može pročitati što je zaista bitno – na šta se Srbija obavezala. Da li je, drugim rečima, potpisivanje ovog memoranduma uvod u novi „vezani aranžman“ koji će biti pravno obavijen međudržavnim sporazumom. Aranžman, u kojem ćemo se obavezati da uzmemo kredit (pod uslovima koji mogu biti i povoljni), ali se ujedno obavezati da ćemo taj kredit da utrošimo na plaćanje radova tačno određenoj firmi iz zemlje kreditora (u ovom slučaju, NR Kine), kao što je, recimo, bio slučaj u vezi sa TE „Kostolac“. Ili je u pitanju sporazum o koncesiji, do koje će se ponovo doći bez nadmetanja kakvo predviđa kao obavezu Zakon o javno – privatnom partnerstvu?

Potpisivanje ovakvih sporazuma bitno ograničava mogućnost nadmetanja i pre nego što Narodna skupština ratifikuje buduće međudržavne sporazume. Naime, jednom kada zemlja krene putem eliminisanja konkurencije u svojim infrastrukturnim projektima, a Srbija godinama radi upravo to, smanjuju se šanse da se neko ko nije unapred uveren u to da će biti izabran javi na nadmetanju čak i ako ga Vlada zaista raspiše.

Putevi čija se izgradnja pominje u vestima figuriraju već duže vreme među prioritetima. Istina, tom spisku se svako malo pridružuju i drugi putni pravci, tako da građani imaju dobrih razloga da budu zbunjeni u pogledu toga da li Srbija uopšte ima spisak prioriteta ili se on menja u zavisnosti od želja izglednih kreditora/graditelja/političara sa kojima se vode razgovori i

pregovori. Za razliku od putnih, informativni prioriteti se ne menjaju – staviti nešto što zvuči kao dobra vest u prvi plan umesto potpunih informacija; naglasiti personalizovani karakter vlasti umesto podnošenja računa narodu o radu javnih institucija.

Predizborni spotovi i pridruženija

18. maj 2017.

Transparentnost Srbija je već uputila žalbu protiv REM zbog nepostupanja po zahtevu za pristup informacijama u vezi sa nedostavljanjem informacija o monitoringu izborne kampanje za predsednika iz marta 2017. U međuvremenu je Savet REM usvojio izveštaj "Predizborne oglasne poruke u kampanji za predsedničke izbore". To je bio razlog da uputimo novi zahtev za pristup informacijama. Naime, izveštaj o monitoringu koji je usvojio Savet REM je oskudniji u podacima nego ikada. Tako se u njemu mogu naći podaci o zbirnom trajanju reklama po pojedinim TV stanicama i ukupnom broju spotova za pojedine kandidate po TV stanicama, ali ne i ukupno trajanje tih spotova po kandidatima i po TV stanicama.

U izveštaju nema ni reči o pojavljivanju javnih funkcionera u kampanji, o pojavljivanju kandidata u informativnim emisijama nacionalnih emitera, o emitovanju snimaka predizbornih skupova, o razmatranju predstavnici niti o poštovanju drugih pravila iz Zakona i podzakonskih akata.

I inače, nejasno je šta je uopšte moglo da bude predmet razmatranja i usvajanja od strane Saveta REM u situaciji kada izveštaj ne sadrži ništa drugo osim golih činjenica (nikakve zaključke na osnovu njih). Kada se ima u vidu da su izveštaji posle ranijih izbora (osim 2016, kada nije ni objavljen) bili detaljniji, može se izvući zaključak da je predmet odlučivanja od strane REM u stvari bilo šta će od tih golih činjenica biti uopšte predstavljeno javnosti i na koji način će te informacije biti upakovane.

Ko je kriv i ko laže

25. maj 2017.

Ministar zdravlja danima preti da će odgovarati neimenovani krivci za kašnjenje radova na izgradnji Kliničkog centra u Nišu. Ispostavilo se, međutim, da prepreka otvaranju centra nije samo kašnjenje radova na zgradi već i nabavka kompletne medicinske opreme, za koju je bilo zaduženo Ministarstvo zdravlja, a koja je sa 12,2 miliona evra finansirana iz budžeta. Tako bi se u konačnici lako moglo dogoditi da samo Ministarstvo bude vinovnik, ne samo kašnjenja, već i dodatnih toškova za naknadu štete.

Ministarstvo zdravlja tvrdi da je "laž" da je poništena javna nabavka medicinske opreme za novi Klinički centar u Nišu, ali činjenice govore suprotno. Republička komisija za zaštitu ponuđača u postupcima javnih nabavki donela je još 18. aprila odluku da se javna nabavka "po službenoj dužnosti u celini poništava". Protiv odluke komisije Ministarstvo nema pravo da uloži žalbu, ali

može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom u roku od 30 dana od dana prijema odluke. Pokretanje upravnog spora ne zadržava izvršenje rešenja.

Za razliku od brojnih javnih nabavki kod kojih šteta nastaje kršenjem pravila o nadmetanju, ovde je šteta uzrokovana propustom Ministarstva zdravlja pre nego što je tender uopšte raspisan: nabavka nije uvrštena u plan javnih nabavki. Budući da je postojanje nabavke u planu obavezan uslov za njenu validnost još od 2002. godine, neverovatno je da je neko u Ministarstvu zdravlja očekivao da će takav prekršaj proći neopaženo krajem 2016. godine.

Kolika će biti materijalna šteta još uvek nije izvesno, jer to zavisi od stava suda po pitanju ništavosti ugovora, mogućnosti da se u ovoj fazi prekine njegova realizacija i eventualnog prihvatanja odštetnih zahteva kompanija koje nisu dobile posao. S druge strane, očigledno je u pitanju propust koji ne sme proći nekažnjeno, samo je pitanje koliko je dugačak lanac odgovornosti.

Sa pravne strane ovde imamo relativno složen slučaj javnih nabavki. Postupak javne nabavke je poništen, ali ne iz onih razloga zbog kojih su zainteresovane firme pokrenule postupak zaštite prava, već zbog nepostojanja elementarnih zakonskih pretpostavki da javna nabavka uopšte bude započeta – ona nije bila predviđena planom javnih nabavki. To je vrlo ozbiljan propust i tu leži primarna odgovornost Ministarstva zdravlja – da za su dozvolili da se jedna javna nabavka, za koju su tokom ovog postupka tvrdili da je veoma važna za interese Srbije, obori zbog nepoštovanja obaveznih formalnih koraka. U svetlu ove odluke Republičke komisije za zaštitu prava, i izjava ministra zdravlja prilikom posete niškom Kliničkom centru u kojoj je govorio o odgovornosti izvođača radova za kašnjenja, dobija novo značenje i zvuči kao želja da se skrene pažnja sa sopstvene odgovornosti za potencijalno mnogo veću štetu.

Ministarstvo zdravlja je zaključilo ugovor o javnoj nabavci sa kineskom firmom China Sinopharm ne čekajući da se zahtev za zaštitu prava, podnet Republičkoj komisiji za zaštitu prava, reši. Za to je dobilo odobrenje Komisije, s tim da Ministarstvo preuzima sve rizike eventualnog usvajanja zahteva. U međuvremenu Komisija je u celini poništila postupak (dokument u prilogu) jer nisu postojali obavezni zakonski uslovi ni da bude započet (nepostojanje ove nabavke u planu javnih nabavki).

Po Zakonu, sada bi Republička komisija morala da podnese tužbu za oglašavanje ništavosti ugovora, sud bi morao da prihvati takvu tužbu. Kakvu će odluku doneti sud zavisi od tumačenja i primene pravila iz Zakona o obligacionim odnosima. Predmet sudske ocene će pre svega biti pitanje da li ovaj ugovor može ipak da ostane na snazi na osnovu člana 103. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima jer je njegovo zaključivanje bilo zabranjeno samo Ministarstvu zdravlja, a ne i firmama sa kojima je to ministarstvo zaključilo ugovor o nabavci.

Generalno, na osnovu Zakona o obligacionim odnosima (član 104), postoji pravilo da u slučaju ništavosti svaka ugovorna strana vraća drugoj ono što je primila, a ako to nije moguće, ili ako se priroda onog što je ispunjeno protivi vraćanju, ima se dati odgovarajuća naknada u novcu, prema cenama u vreme donošenja sudske odluke. Kako god okrenemo, očigledno je da će Ministarstvo zdravlja, odnosno država Srbija biti dužno da plati eventualne štete drugoj ugovornoj strani i da će platiti troškove postupka i pred Komisijom i pred sudom.

S obzirom na negativna iskustva u Srbiji po pitanju sprovođenja zakona, ostaje kao moguća i opcija da niko ne pokrene postupak za proglašenje ništavosti ugovora, i da on prečutno ostane na snazi.

Ono što bi, međutim, moralo da se desi jeste utvrđivanje odgovornosti Ministarstva zdravlja za načinjeni propust. U suprotnom afirmisao bi se princip po kome je moguće raspisati javnu nabavku mimo zakona (odnosno javnu nabavku koja nije predviđena planom), dodeliti je bilo kom ponuđaču, uz svest da niko drugi de fakto neće moći da se žali jer će javna nabavka u celini biti poništena i realizovati ovaj posao jer niko ne podnosi tužbu za poništaj ugovora.

Pored odgovornosti za eventualne naknade štete koja pada na Ministarstvo, a koju bi potom trebalo u posebnom postupku naplatiti od odgovornih funkcionera i službenika, propisane su i novčane prekršajne kazne.

Treba napomenuti da je ovakva odluka Republičke komisije – poništenje celog postupka javne nabavke zbog neispunjavanja formalnih uslova za njegovo započinjanje – ostavila i javnost i zainteresovane firme bez odgovora na pitanja o eventualnom postojanju drugih vrsta štete.

Naime, u situaciji kada je ugovor zaključen i gotovo u celosti izvršen, ključno je pitanje da li su usled postavljenih uslova i kriterijuma odnosno određivanja predmeta nabavke neki ponuđači privilegovani, da li je smanjena konkurencija i da li smo na taj način došli u situaciju da plaćamo opremanje niškog Kliničkog centra skuplje nego što je moralo ili da dobijemo manju vrednost za plaćenu cenu.

Naime, u javnosti je, kao na sporno, ukazivano na to što je u okviru jednog tendera raspisana nabavka celokupne medicinske opreme, od bolničkih kreveta, pa do najvrednijih medicinskih parata, poput skenera i magnetne rezonance.

Na kritike da se ovako suzbija konkurencija i time povećava cena jer postoji malo firmi koje mogu da isporuče sve stavke sa spiska tražene opreme, Ministarstvo zdravlja je početkom godine odgovorilo da se odlučilo za objedinjenu nabavku opreme da bi se nabavka ubrzala i uštedeo novac i da je nakon ispitivanja tržišta, ustanovljeno da postoji dosta potencijalnih ponuđača koji mogu izvršiti ugovorne obaveze tražene u ovoj nabavci.

"Nenadležnost" višeg javnog tužilaštva za slučaj "Savamala"

7. jul 2017.

Šta znači oglašavanje beogradskog Višeg javnog tužilaštva kao nenadležnog za postupanje u slučaju bespravnog noćnog rušenja objekata u beogradskoj četvrti "Savamala", nezakonitog ograničavanja slobode kretanja građana i nereagovanja policije na pozive građana, posle više od godinu dana? Zbog dosadašnjeg ponašanja VJT i političara zainteresovanih da minimalizuju događaj, logično je pomisliti da je reč o pokušaju odugovlačenja i umanjivanja odgovornosti.

Ako bi se pretpostavilo da je VJT savesno radilo svoj posao, ova vest (koja se ne može pročitati nigde na sajtu BG VJT), mogla bi da znači da je ispitano da li postoji odgovornost za svako od krivičnih dela za koje je nadležno tužilaštvo tog ranga (krivična dela za koja se može izreći kazna preko deset godina i pojedina druga, npr. krivično delo otmice). Za tako nešto nema nikakvih dokaza, a VJT je organ koji bi trebalo da se potruži da ih predoči javnosti, kako bi bilo jasno za koja dela je utvrđeno/ocenjeno da nisu izvršena.

Međutim, suštinski problem jeste to što je ovaj slučaj uopšte ispitivalo VJT a ne Tužilaštvo za organizovani kriminal. Dva su moguća osnova da se ustanovi nadležnost ovog tužilaštva. Prvi je da je krivično delo izvršila "organizovana grupa od tri ili više lica, koja postoji određeno vreme i deluje sporazumno u cilju vršenja jednog ili više krivičnih dela za koja je propisana kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, radi sticanja, posredno ili neposredno, finansijske ili druge koristi".

Očigledno je da je u ovom slučaju organizovano delovala grupa ljudi, da su delali kako bi sebi ili nekom drugom doneli korist i jedino treba utvrditi da li su pri tom počinili krivično delo koje se kažnjava preko 4 godine. Inače, drugi mogući osnov za uspostavljanje nadležnosti TOK bio bi učešće nekog od funkcionera koje je imenovala, izabrala ili postavila Vlada, VSS ili DVT u izvršenju krivičnog dela protiv službene dužnosti.

Selidba sa funkcije na savetničko mesto

15. jul 2017.

Od samog početka je bilo veoma izvesno da vršilac dužnosti direktora Razvojne agencije Srbije i bivši ministar privrede, Željko Sertić, ne može dobiti odobrenje Agencije za borbu protiv korupcije da uporedo vrši i funkciju člana Upravnog odbora Kineske banke koja posluje u Srbiji od januara ove godine. Sertić je razrešen, ali je, kako javljaju mediji, ostao u RAS, ovaj put na mestu savetnika. U stvari, Sertiću je mandat istekao još 11. aprila 2017, a sada je imenovan novi vršilac te dužnosti.

Glavno je pitanje zbog čega bi rukovodilac institucije koja donosi veoma važne odluke i utiče na raspodelu desetina miliona evra svake godine imao potrebu da traži sebi dodatno zaposlenje.

Ili obrnuto, zbog čega bi bilo ko u Vladi smatrao da niko drugi ne može da dovoljno dobro zastupa interese države i u RAS-u i u Kineskoj banci.

Ova vest je dobar podsetnik na činjenicu da pitanje savetnika i njihovog uticaja na donošenje odluka nije ni na koji način rešeno u antikorupcijskim propisima, niti u nacrtu novog Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije, na šta je Transparentnost Srbija ukazivala u toku izrade nacarta i nakon toga.

Stranačke zastave, mlade fudbalerke, finansiranje sporta i vlasništvo nad opštinom

13. avgust 2017.

Vest iz Gadžinog Hana o devojčicama, njihovim roditeljima i sportskim funkcionerima koji su na grupnoj fotografiji pozirali sa zastavama SNS mnoge je naljutila (zbog zloupotrebe dece u političke svrhe), a mnoge i zasmejala (zbog objašnjenja čitavog događaja, poput najnovijeg: "Ja sam ih doneo s namerom da se mi slikamo, a ne deca. Ali deca su istrгла zastave i slikala se".

Druga dimenzija ovog slučaja ukazuje na mnogo dublji problem. Govoreći o motivima za slikanje sportista sa stranačkim obeležjima, Staniša Ristić, potpredsednik lokalnog odbora stranke, objašnjava "da je fotografija sa zastavama SNS trebalo da obeleži početak saradnje trenera Mašinca Perice Krstića i lokalne samouprave Gadžinog Hana, čiji su i naprednjaci deo. Deo te saradnje, kaže Ristić, jeste i najava da će niški klub da osnuje drugi tim u Hanu."

Izjava bi se mogla tumačiti ovako: pošto su gradovi i opštine i njihovi budžeti u vlasništvu stranaka koje tu vladaju, nema više razloga da se klubovi zahvaljuju za pomoć ni građanima koji pune budžet, ni gradskim ocima lično, oni svoje zasluge za razvoj sporta nesebično prepuštaju političkoj stranci koja im je dala priliku da vrše vlast.

Ministarski obilasci i stručni nadzor

20. avgust 2017.

Vanredne ministarske posete gradilištima i stavljanje do znanja da su kašnjenja u radovima nedopustiva, mogu da budu od koristi kao pritisak da se posao obavi na vreme, ali ne predstavljaju sistemsku meru. Redovno objavljivanje izveštaja o stručnom nadzoru na državnim gradilištima bi pomoglo da se javnost u većoj meri uključi u praćenje poštovanja obaveza. Time bi se smanjio prostor za spekulacije da se nekom izvođaču radova „gleda kroz prste“.

Poslednji takav slučaj je poseta ministarke građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture gradilištu autoputa Obrenovac – Ub i njeno javno iskazano nezadovoljstvo povodom dinamike izvođenja radova.

Iz vesti se vidi da bi radovi morali da budu okončani u novembru i da je izvođaču već data opomena pred raskid ugovora. Naslućuje se strepnja ministarke da rokovi neće biti poštovani. Iz pominjanja dobre saradnje sa kineskim partnerima i pozivanje na moguću reakciju ambasadora te velike zemlje, naslućuje se i da se državni organi Srbije ustežu da do kraja „zategnu situaciju“, odnosno, da pokušavaju da kroz posredan politički pritisak utiču na izvođača da uradi ono za šta je plaćen ili će biti plaćen.

Međutim, sa stanovišta primene Zakona o javnim nabavkama i drugih propisa bitne su i neke informacije koje ovom prilikom nisu saopštene. Prva je koliko dobro funkcioniše redovan nadzor projekta koji se vrši za potrebe državnih organa ili javnih preduzeća iz Srbije kao naručioca? Naime, vanredna poseta ministarke na gradilištu nosi medijsku i političku težinu, ali bi posao stručnog nadzora trebalo da se obavlja redovno i da pokaže ukoliko ima znatnih odstupanja od ugovorenih obaveza. Objavljivanje takvog izveštaja na sajtu Ministarstva bi značajno potkrepilo ministarkine ocene. Što je još važnije, tako bi javnost imala jasniju predstavu o tome koliko je kršenje ugovora ozbiljno u ovom trenutku, ako ga ima.

Druga stvar koja je značajna sa stanovišta javnosti u Srbiji jesu mogućnosti koje stoje na raspolaganju u slučaju raskida ugovora – koliko će novca biti naplaćeno na ime izdatih garancija, kada bi mogao da se pokrene postupak za izbor novog izvođača, kakvim bi se cenama tu mogli nadati, u kojem roku bi posao mogao da bude završen ... Svi ti podaci će biti potrebni da bi se na kraju sagledalo da li trebalo postupiti oštrije prema nesavesnom izvođaču i da li bi u budućim nabavkama radova trebalo promeniti nešto kod definisanja uslova, kriterijuma za izbor i sredstava finansijskog obezbeđenja.

Preko partije do posla i kod stranog investitora

29. avgust 2017.

O partijskom zapošljavanju u javnom sektoru se mnogo govori, što nije dovelo do rešavanja problema. Međutim, u Srbiji je aktuelan i drugi problem – partijsko zapošljavanje u privatnom sektoru, ili makar u onom delu privatnog sektora koji se dobrim delom finansira iz budžeta. Informacije o tome dolaze iz izjava jednog aktuelnog lidera vladajuće koalicije i jednog bivšeg visokog funkcionera vladajuće stranke.

Nekadašnji poslanik SNS Momir Stojanović izjavio je za list "Danas" da je "osnovni 'kriterijum' i za zaposlenje, i za napredovanje, i za dolazak na funkciju članstvo u nekoj vladajućoj stranci, pre svega SNS. Od 2012. godine članovi SNS-a se sistematski zapošljavaju ne samo u administraciji i po javnim preduzećima, već i u stranim firmama koje dolaze u Srbiju. Na nivou lokalnih odbora SNS-a prave se liste 'zaslužnih ljudi' za stranku, dostavljaju se direktoru Nacionalne službe za zapošljavanje, a potom se menadžmentu strane kompanije diskretno sugeriše da te ljude zaposli".

A samo dan ranije, nakon što se pojavio snimak kako deli po 2.000, 3.000 dinara i obećava zaposlenje za sina penzionerke koju je primio u svojstvu predsedika Skupštine grada, Dragan Marković Palma je pojasnio da nije nameravao da krši pravila i zapošljava u javnom sektoru: "Andrea konfekcioni traži 50 radnika sada. mi pošaljemo 200. Neka oni odluče, rade test, ko je sposoban i ko se osposobi da radi za tom mašinom on radi. Ne naređujem ja direktoru ovog primi, ovog nemoj".

Andrea konfekcioni je, inače, firma koja je u Jagodini otvorila proizvodni pogon uz subvenciju dobijeno od države. Transparentnost Srbija nedavno je objavila obimnu analizu sistema subvencija koje država daje stranim investitorima.

Slučaj „Vranjske“ i svrha finansiranja medijskih programa

20. septembar 2017.

"Vranjske" su nesumnjivo list koji je hrabro otvarao teme iz oblasti korupcije i koji je to činio ukazujući i na pojedinačne slučajeve i na sistemske probleme. Pošto takvih medija u Srbiji svakako nema na pretek, vest o tome da su Vranjske prestale da izlaze je veoma loša i za borbu protiv korupcije. Podsećamo, između ostalog, na tekstove Vranjskih u vezi sa finansiranjem stranaka, na tekst o aferi u vezi sa korišćenjem službenih vozila u privatne svrhe i vozilom koji lokalno JKP dobija na korišćenje (za direktora) od privatne firme koja dobija posao u Vranju, na tekst o lokalnim konkursima za medije i o stranačkom zapošljavanju u lokalnoj Poreskoj upravi .

U reakcijama ovim povodom, s jedne strane NUNS i NDNV ocenjuju ocenjuju da je gašenje ovih novina „direktna posledica dugotrajnih političkih pritisaka na medijske slobode i zastrašujuća vest za medijske profesionalce.“ Dalje takođe kažu da su „mediji koji nisu pod kontrolom vlasti izloženi konstantnim pritiscima, pretnjama, kampanjama, ucenama, iscrpljujućim posetama raznih inspekcija, začuđujućim sudskim odlukama koje su u suprotnosti sa konceptom medijskih sloboda i praksom Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu“ i da im je „skoro u potpunosti onemogućen pristup novcu građana namenjenom javnom interesu u sferi javnog informisanja.“ „Posebno su na udaru lokalni mediji koji su izloženi samovolji lokalnih političkih kabadahija i koji imaju veoma ograničeno i siromašno tržište, a i ono je u velikoj meri zavisno od vlasti“.

U današnjoj reakciji Vlade govori se o tome da se „mediji finansiraju po takozvanom projektnom principu, odnosno preko konkursa koji organizuju državne institucije, međunarodne organizacije i donatori koji se bave podrškom rada medija,“ da je Vlada Republike Srbije putem konkursa koje je organizovalo Ministarstvo kulture i informisanja za sufinansiranje sadržaja, od 2014. do danas, podržala nedeljnik "Vranjske" sa ukupno 4.475.959 dinara, da „nedeljnik "Vranjske" ni po jednom osnovu ne može biti okarakterisan kao medij koji je na bilo koji način diskriminisan od strane konkursnih komisija Ministarstva kulture i informisanja i Vlade

Republike Srbije, čak naprotiv“, da je iz budžeta Vranja u istom periodu novinskom izdavačkom preduzeću "Vranjske" isplaćen je iznos od 9.026.808 dinara po različitim osnovama, te da se ne radi o gušenju slobode medija. Pored toga, u saopštenju Vlade se kaže i da Vranjske bespravno koriste prostorije Fonda PIO, ali da „je Vlada Republike Srbije sve ove godine nalazila način da izađe u susret "Vranjskim" i prevaziđe i te probleme“.

U javnoj komunikaciji treba baratati preciznim podacima, kad god je to moguće. Zbog toga je dobro što je Vlada izašla sa podacima o sredstvima koje su uplaćene Vranjskim iz budžeta. Bilo bi dobro da i drugi podaci o tretmanu medija budu takođe javno dostupni – npr. broj inspeksijskih provera, oglašavanje institucija javnog sektora, slučajevima u kojima je mediju uskraćen pristup traženim podacima, oprost dugova ili drugi vidovi državne pomoći. Ono što, međutim, nikako ne bi valjalo jeste da se izvitoperi svrha davanja iz budžeta medijima. Naime, projektno finansiranje, po Zakonu nije, i nikako ne bi ni smelo da bude „finansiranje medija“, već finansiranje programa od javnog interesa. Zbog toga, činjenica da su „Vranjske“ dobile neki novac iz budžeta (ili da je novac dobio neki drugi medij), ne bi trebalo da znači podršku mediju, već podršku ostvarivanju konkretnog projekta. Da li su novine diskriminisane na konkursima, može se zaključivati samo na osnovu analize podataka o odlučivanju na konkursu – da li su sredstva dodeljena najboljim projektima koji su ispunjavali sve uslove. Sudeći po objavljenim informacijama, postoji sudski spor u jednom takvom slučaju, koji se odnosi na konkurs za dodelu sredstava iz budžeta Grada Vranja.

Podsećamo da smo nedavno otvorili raspravu na temu jednog povezanog problema – državnog oglašavanja u medijima, koje nije ni potpuno ni dosledno uređeno. Jedan od razloga zbog kojeg je finansiranje medijskih programa od javnog interesa nedovoljno, jeste i to što značajan deo novca odlazi na nepotrebna oglašavanja javnog sektora, kojima se plaća naklonost medija.

Na kraju, Vukašinu Obradoviću, osnivaču Vranjskih, koji je počeo štrajk glađu, a zatim prevezen u bolnicu, želimo brz oporavak.

Nema „pranja novca“ u transakcijama Malog – nedovoljne informacije iz tužilaštva

9. oktobar 2017.

Po oceni Višeg javnog tužilaštva ni ono što smo svojevrсно ocenili kao „pokaznu vežbu pranja novca“ ne predstavlja to krivično delo. To se posredno može zaključiti iz tvrdnje VJT, koja je data u odgovoru novinarki „Pištaljke“: „Iz prikupljenih podataka, kao i analizom istih, Više javno tužilaštvo u Beogradu je našlo da ne postoje dokazi koji bi ukazali da se u radnjama gradonačelnika Siniše Malog stiču elementi bilo kog krivičnog dela iz nadležnosti višeg tužilaštva“.

Za krivično delo pranja novca, iz člana 245. Krivičnog zakonika nadležna su viša javna tužilaštva. Izuzetak predstavljaju situacije kada postoji nadležnost Tužilaštva za organizovani kriminal. To su slučajevi kada imovina koja je predmet pranja novca potiče od vršenja krivičnog dela organizovane kriminalne grupe i pojedinih koruptivnih krivičnih dela u koje su uključeni visoki funkcioneri. Međutim, jasno je da VJT u Beogradu nije smatralo da postupak treba da se vodi pred Tužilaštvom za organizovani kriminal, jer se kaže da su spisi upućeni Osnovnom JT u Beogradu, radi ispitivanja eventualne odgovornosti za krivična dela koja su u njihovoj nadležnosti (neprijavljivanje imovine ili davanje lažnih podataka o imovini). I inače, malo je verovatno da bi slučaj pranja novca, opisan u ranije objavljenim tekstovima „KRIK“-a, mogao biti u nadležnosti TOK. Naime, Siniša Mali, u doba kada je došlo do sumnjivih transakcija, nije imao svojstvo javnog funkcionera.

Krivično delo iz člana 245. KZ može da se izvrši na više načina. Po prvom stavu može da se goni osoba koja izvrši konverziju ili prenos imovine, „sa znanjem da ta imovina potiče od kriminalne delatnosti, u nameri da se prikrije ili lažno prikaže nezakonito poreklo imovine“, kao i onaj ko „prikrije ili lažno prikaže činjenice o imovini sa znanjem da ta imovina potiče od kriminalne delatnosti, ili stekne, drži ili koristi imovinu sa znanjem, u trenutku prijema, da ta imovina potiče od kriminalne delatnosti“. Stav drugi predviđa veću kaznu za slučaj veće vrednosti imovine (preko 1,5 milion dinara), stav treći predviđa veću kaznu ako je reč o imovini koju je okrivljeni sam pribavio kriminalnom delatnošću, stav četvrti odgovornost za članove grupe. Peti stav predviđa odgovornost i manju kaznu za one koji nisu prali novac sa namerom, ali su imali „svesni nehat“, mogli su da znaju i bili su dužni da znaju da novac ili imovina predstavljaju prihod ostvaren kriminalnom delatnošću.

S obzirom na to da Više javno tužilaštvo, kao ni u mnogim drugim slučajevima, nije objavilo ni jedan podatak na osnovu kojeg bi se moglo zaključiti koje provere je vršilo i kako je došlo do zaključka da krivične odgovornosti nema, nije moguće ni oceniti da li je ta odluka zakonita. Drugim rečima, nije poznato da li je Tužilaštvo ispitivanjem došlo do zaključka da je transferisani novac bio legalnog porekla.

Podsećamo, ono što je izazvalo sumnju kod Agencije za borbu protiv korupcije da je reč o pranju novca, bila je okolnost da je preduzeće u vlaštvu Siniše Malog, prodato za preko pola miliona dolara, („Ferdin Genetics“), bila firma „sa jednim zaposlenim i neznatnim finansijskim pokazateljima“ i da je za plaćanje firma „Alessio investment ltd“ koristila račun u švajcarskoj banci „UBS AG“. Inače, UBS banka je bila glavni akter afere oko utaje poreza i skrivanja računa američkih državljana, zbog čega je američkoj državi morala da plati kaznu od 780 miliona dolara.

Na kraju, skrećemo pažnju na to da je u Skupštinu stigao predlog novog Zakona o sprečavanju pranja novca . Transparentnost Srbija će uskoro formulisati svoje predloge za izmene i dopune ovog zakona (naročito u vezi sa definicijom „funkcionera“, kao lica koja podležu

posebnim proverama), koje ćemo dostaviti svim poslaničkim grupama, kao i Ministarstvu finansija, koje nije organizovalo javnu raspravu o nacrtu ovog akta (održane su konsultacije sa NBS i poslovnim bankama), iako je imalo zakonsku obavezu da to učini. Ujedno pozivamo sve čitaoce da nam dostave svoje predloge i ukažu na odredbe ovog akta koje bi se mogle poboljšati.

Dostupno više podataka o radu Agencije za borbu protiv korupcije

29. oktobar 2017.

Posle početka rada nove direktorke Agencije za borbu protiv korupcije, primetan je jedan pozitivan pomak – objavljivanje više podataka o kontrolama koje Agencija sprovodi i o njihovom ishodu. Deo podataka te vrste bio je objavljivani i ranije, npr. koje grupe funkcionera će biti uključene u redovnu kontrolu tačnosti i potpunosti izveštaja o imovini i prihodima, koliko je pokrenuto postupaka zbog kršenja zakona. Sada je, takođe, dostupna lista svih izvršenih ili tekućih vanrednih kontrola imovine i prihoda.

Vidljivo je, takođe, da Agencija brže objavljuje podatke u vezi sa slučajevima korupcije o kojima se piše u javnosti, na primer u vezi sa nedavno uhapšenom direktorkom Etnografskog muzeja, gde je Agencija ukazala na svoje prethodno postupanje. Podsećamo da je i ranijih godina Agencija u nekim od znamenitih slučajeva sumnje na korupciju i skrivanje imovine javnih funkcionera uradila veoma značajan posao, ali da o tome nije obavestavala javnost, sve dok se novinari nisu izborili da dođu do tih podataka na osnovu zahteva za pristup informacijama (npr. slučaj Siniše Malog).

Da nije reč o izolovanom postupanju, već o politici veće otvorenosti, može se naslutiti iz intervjuu direktorke Agencije Majde Kršikape televiziji Al Džazira Balkans.

Bolje informisanje građana o kontrolnim aktivnostima Agencije će poboljšati reputaciju ovog nezavisnog državnog organa u javnosti, a sigurno će delovati preventivno i u odnosu na prekršiocyte koji dolaze iz političkog miljea, budući da je njima imidž pred biračima značajniji od drugih mogućih štetnih posledica (npr. opomene i sitne novčane kazne u prekršajnom postupku).

Tajna „trećih ljudi“

10. novembar 2017.

Priča predsednika SNS Vučića o prikupljanju hiljada identičnih priloga za tu stranku verovatno neće biti dokaz ni u kakvom krivičnom postupku zbog lažiranih podataka odavaocima priloga. Ne (samo) zato što su istražni organi pod političkom kontrolom, već zbog onog uvodnog dela opisanog „scenarija“ uplate kada Vučić kaže: „Ne znam da li je to tako, al' pretpostavljam“.

Iako zbog ovih ograda, izjava ne predstavlja ni priznanje ni optužbu da je novac za kampanju prikupljan na nelegalan način, to ne znači da ovde nema posla za javnog tužioca. Naprotiv, razlozi za sumnje u verodostojnost podataka su jednako postojali i pre, kao što postoje iposle intervjuja koji je predsednik dao za „Insajder“.

Zašto bi uopšte predsednikova izjava davala povoda za istragu? Ukratko, zato što je on opisao scenario gde „treći čovek iz kafane“, pod svojim imenom uplaćuje stranci 400 evra koje je upravo dobio od poznanika, znajući da to čini kako bi stvarni davalac priloga izigrao zakonsku zabranu. Jedna od najvažnijih i najsnažnijih odredaba Zakona o finansiranju političkih aktivnosti iz 2011. jeste član 13, st. 3: „Zabranjeno je davanje priloga političkom subjektu preko trećeg lica“. Ova zabrana je praćena pretnjom kazne u krivičnom delu iz člana 38. istog zakona. Delo je loše formulisano, a Transparentnost – Srbija je u više navrata tokom poslednjih šest godina bezuspešno predlagala Ministarstvu pravde da se ovo krivično delo preformuliše.

Scenario koji je Vučić opisao je neuverljiv. Praktično je nemoguće da nekoliko hiljada ljudi slučajno postupi na isti način. Pored toga, ni obrazloženje razloga za nezakonito postupanje ne stoji. Dozvoljena visina priloga po jednom fizičkom licu je 20 prosečnih plata iz prethodne godine, znači, blizu 900 hiljada dinara. Postoji, međutim, jedan drugi limit i tu već dolazimo do jednog mogućeg razumnog razloga za armiju „trećih ljudi“ i njihovih kloniranih donacija: vreme objavljivanja.

Imena donatora i visina njihovih priloga predstavljaju, u principu, javni podatak, ali u praksi postaju dostupni tek kada prođe mesec i više dana od izbora. U međuvremenu, postoji dužnost objavljivanja samo za one priloge čija vrednost premašuje jednu prosečnu platu. Prilozi od 40.000 dinara su sasvim blizu, ali ispod te granice. Dakle, možda je umnoženi „treći čovek“ bio potreban da bi se odložilo objavljivanje podataka o visini prikupljenog novca iz privatnih izvora.

To što znamo šta se nije desilo, ne znači još uvek da znamo šta jeste. Prva teorija, koja se i meni činila najuverljivijom jeste da je ovde reč o nekoj modifikovanoj varijanti „partijskog poreza“, vraćanja dela prihoda stečenog po osnovu položaja u javnom sektoru partiji koja je zaslužna za imenovanje. Za razliku od političkih stranaka koje su od svojih funkcionera naplaćivale uvećanu članarinu ili od njih prikupljale značajne priloge za kampanju (što je bilo naročito zastupljeno kod DS-a, a u manjoj meri i SPS-a), izgledalo je kao da je SNS rešila da jednokratno naplati unapred dogovorenu sumu od pristalica koje je nečim zadužila. Uverljivosti te teorije doprinosi značajna zastupljenost lokalnih funkcionera na spisku donatora.

Sve druge pretpostavke koje se ovih dana mogu čuti u javnosti, a čemu je nesumnjivo svojim izjavama bitno doprineo sam predsednik stranke, zasnivaju se na pretpostavci da uplaćeni novac uopšte ne pripada navedenim davaocima priloga, već da su gotovinu koja je stigla sa neke druge strane, uplatili pouzdani partijski „treći ljudi“.

Iako je ova tema postala aktuelna nakon nedavnog objavljivanja BIRN-ovog istraživanja o kontroli donacija na parlamentarnim izborima 2014, treba istaći da je bilo napisa na tu temu i neposredno nakon ovogodišnje kampanje. Lokalni internet portal „Žig info“ izneo je optužbe za nezakonito finansiranje vladajuće SNS u Grockoj. Prema napisima tog portala, tokom kampanje uredništvo je dobilo informaciju da su radnici pretežno javnih preduzeća i članovi SNS dobili poziv da se jave kod sekretarice opštinskog odbora stranke, da su tamo dobili po 40.000 dinara, koje su zatim uplaćivali na račun stranke pod svojim imenom. Potvrdu iz banke su vraćali kao dokaz. Portal takođe kaže da su se njihovi novinari nalazili u bankama kada je krenula „navala“ uplatilaca. Obično su plaćali novčanicama od 5000. „Sloj ljudi koji dolazi i uplaćuje po više desetina hiljada na račun SNS-a je pod znakom pitanja, jer se ne može steći utisak da su u mogućnosti da tu sumu novca doniraju bilo kome. Mnogi od njih su se pobunili kada na donirani iznos moraju da plate i proviziju na „donirani“ novac“. Nakon objavljivanja finansijskih izveštaja, kao potvrdu svojih sumnji, oni navode da je među donatorima pronađeno 78 Gročana, među kojima su u većini slučajeva „imena radnika javnih preduzeća u Grockoj ili pak funkcionera“ (predsednika Skupštine, zamenice predsednika opštine, Kancelarija za mlade...). Za sada nema podataka da li su ove sumnje ispitane.

Dok je sa stanovišta poštovanja zakona najbitnije ispitati sumnje u poreklo novca, ništa manje nije zanimljivo sagledati razloge zbog kojih je SNS uopšte posegla za ovim vidom masovnog finansiranja u 2014. i 2017. Za razliku od izbora iz 2012, u koje je ova stranka ušla sa simboličnom budžetskom potporom, bez oslonaca u javnim institucijama i bez podrške glavnih medija, sada je situacija bila potpuno obrnuta. SNS iz 2017. je mogao da sa potpunom sigurnošću računa na oko 200 miliona dinara iz budžeta po osnovu izvesnog ulaska u drugi krug (pored 29 miliona koje su dobili svi kandidati). Zahvaljujući izmenama Zakona o finansiranju političkih aktivnosti s kraja 2014, a koje je predložila poslanička grupa ove stranke, za izbornu kampanju su mogli da koriste i budžetski novac dobijen za finansiranje redovnog rada. Po tom osnovu je iskorišćeno 114 miliona dinara ovom prilikom. U koaliciji koja je stala iza predsedničkog kandidata bile su i sve druge stranke na vlasti koje su stavile na raspolaganje deo svojih resursa. Taman da stvarni ili lažni donatori nisu uplatili ni jedan dinar, SNS bi imala na raspolaganju približno istu količinu novca za kampanju kao i svi drugi predlagači kandidata zajedno (oko 520 miliona dinara).

Neravnoteža u zastupljenosti u medijskom informativnom programu, zasnovana na funkcionerskoj kampanji, po obimu je potukla rekorde sa prethodnih parlamentarnih izbora iz 2016. i predsedničkih iz 2012. Npr. Vučić je, prema nalazima monitoringa Transparentnosti Srbije, tokom ove kampanje imao 40 odsto više poslova u svojstvu javnog funkcionera nego u izbornoj kampanji 2016.

Kao što je TS dokazala na primeru beogradskih izbora iz 2014, kada se upregnu javni promotivni resursi, koji stoje na raspolaganju gradskim funkcionerima, pobeda na izborima se može ostvariti i bez plaćene izborne kampanje. Usled svega toga čini se da upumpavanje više

od dva miliona evra kroz istovetne priloge predstavlja nepotreban rizik i trošak (ko god da ga je na kraju snosio).

Bilo bi logično da javni tužioci svoja istraživanja započnu od onih tačaka gde postoje najsnažniji razlozi da se sumnja u verodostojnost navoda o davaocima priloga. Slično kao i posle kampanje iz 2014, to su situacije na koje redovno ukazuje Agencija za borbu protiv korupcije, na osnovu ukrštanja podataka sa bazom korisnika socijalne pomoći, kao i slučajevi koji „pale lampice“ kod Uprave za sprečavanje pranja novca (npr. uplata gotovine na račun i prosleđivanje novca političkoj stranci odmah potom).

Ništa manje zanimljive bile bi i druge vrste istraživanja – o tome iz kojih mesta potiče najviše organizovanih davalaca priloga i kako se to odrazilo na karijeru lokalnih rukovodilaca.

Za razliku od hipotetičkih odgovora u pogledu načina prikupljanja priloga za sopstvenu stranku, predsednik SNS je bio izričit kada je govorio o ceni kampanje dva protivkandidata. Za kampanju Vuka Jeremića je ustvrdio da je koštala 7 miliona evra, a za kampanju Saše Jankovića 2,5 miliona. Prema zvaničnim izveštajima, kampanja za Jeremića je koštala blizu 262 miliona dinara, odnosno oko 4,8 miliona evra manje nego što Vučić tvrdi. Kad je reč o kampanji za S. Jankovića, iznos je deset puta manji nego što je tvrdio Vučić (blizu 31 milion dinara).

Pošto je reč o tvrdnji da je počinjeno krivično delo (ili pak o lažnom optuživanju), istraga bi svakako mogla da počne sa prikupljanjem onih informacija koje su nakon intervjua za „Insajder“ ostale nedorečene.

(Nemanja Nenadić, programski direktor u Transparentnost Srbija; Objavljeno u nedeljniku "Vreme", 9. novembra 2017.)

Poništen nezakonito raspisani konkurs za SOS telefon

25. novembar 2017.

Nakon naše reakcije, Ministarstvo za rad poništilo je nezakonito raspisani konkurs za dodelu sredstava organizaciji koja bi pružala uslugu SOS telefona za žene žrtve nasilja.

TS nije dobila zvaničan odgovor na inicijativu, ali je Ministarstvo saopštilo da je "stavilo van snage odluku o raspisivanju javnog poziva za udruženja radi pružanja usluga sos telefona za žene sa iskustvom nasilja", koja je doneta 10. novembra ove godine.

Podsećamo, TS je u dopisu Ministarstvu i Upravi za javne nabavke ukazala da pribavljanje ove usluge treba da bude sprovedeno u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti i Zakonom o javnim nabavkama.

Ministarstvo je najpre objavilo konkurs 31. 10. 2017. godine, a devet dana kasnije stavilo van snage, da bi ga zatim ponovilo 10. 11. 2017. godine.

Pošto je javna nabavka u ovom slučaju bila obavezna, svaka odluka Ministarstva da novac raspodeli na drugi način, pa bilo to i putem konkursa za organizacije civilnog društva, protivna je pravu, a takav ugovor bi bio ništav na osnovu člana 168. Zakona o javnim nabavkama. Zbog toga je jedino opravdano rešenje da Ministarstvo poništi konkurs, i da pomoć za žene žrtve nasilja obezbedi na zakoniti način.

Pored opisanog kršenja pravila o javnim nabavkama ovaj konkurs, vredan oko 30 miliona dinara, je sporan i iz drugih razloga. Naime, za pružanje usluga SOS telefona za žene žrtve nasilja Zakon o socijalnoj zaštiti predviđa obavezno posedovanje licence.

Međutim, prema dostupnim podacima koje je objavila organizacija Autonomni ženski centar, u momentu raspisivanja ovog konkursa ni jedna organizacija u Srbiji nije posedovala takvu licencu, što bi Ministarstvu moralo da bude poznato, a prema istim navodima, „sistem za licenciranje ove usluge nije ni uspostavljen“.

TS je u dopisu Ministarstvu ukazala da, ukoliko smatra da odredba Zakona o socijalnoj zaštiti, koja propisuje sprovođenje javne nabavke, nije dobra, Ministarstvo može da pokrene proces za njenu izmenu, ali nije ovlašćeno da raspodeljuje novac iz budžeta suprotno obavezujućim normama.

Partijski Klinički centar

17. decembar 2017.

Na otvaranju Kliničkog centra Niš mogli smo da čujemo skandaloznu izjavu bivšeg predsednika Tomislava Nikolića - da je "ponosan na naprednjake koji nastavljaju da podižu Srbiju". Da li je Klinički centar Niš gradila Vlada Srbije ili SNS?

Pri tome, Nikolićevo zahvaljivanje naprednjacima se uklapa sa nastupom predsednika Srbije Aleksandra Vučića koji je u svom obraćanju na otvaranju uglavnom govorio o poslovima u nadležnosti Vlade, u prvom licu množine (završićemo, izgrađićemo). Ostalo je pitanje da li je Vučić govorio u ime Vlade Srbije o njenim planovima, za šta nije nadležan ili u ime SNS, čiji je predsednik?

Inače, Nikolić je sada predsednik Saveta za saradnju sa Rusijom i Kinom, što je radno telo Vlade, te on nije javni funkcioner. Zahvaljujući tome, može bez straha od bilo kakvih zakonskih sankcija da promovira partiju. Što je posebno efektno u ovakvom "parskom" nastupu.

Službena vozila u izbornoj kampanji

18. decembar 2017.

Mediji prenose da je ministar za rad Zoran Đorđević imao saobraćajnu nesreću dok je sa predizbornog mitinga u Negotinu putovao na predizbornu konvenciju u Kostolcu. U vesti se ne navodi da li je ministar bio u službenom ili stranačkom vozilu. Iako korišćenje službenog vozila za stranačke svrhe deluje kao kršenje zakona, ministri trenutno imaju za to opravdanje jer je Agencija za borbu proti vkorupcije u julu 2016. godine usvojila mišljenje (<https://goo.gl/bsgjEE>) po kome ministri imaju pravo na službeno vozila 24 sata dnevno, bez obzira da li je reč o privatnim ili službenim potrebama. Ovo mišljenje je, inače, usvojeno kao odgovor na dopis Đorđevićevog prethodnika Aleksandra Vulina, koji se interesovao da li može službeno vozilo da koristi za putovanja na partijske skupove "radi bezbednosti".

Transparentnost Srbija je, nakon što je saznala za postojanje ovog mišljenja uputila u aprilu 2017. godine dopis u kome je Agenciji ukazala da je pogrešno protumačila propiste, odnosno da ministri imaju pravo na službeno vozilo 24 sata dnevno za službene potrebe, dok bez ograničenja mogu da ga koriste samo funkcioneri pobrojani u Uredbi o određivanju poslova bezbednosne zaštite određenih lica i objekata. Ministar rada nije među njima. Prema saznanjima TS, Agencija u međuvremenu nije usvojila novo mišljenje.

Inače, u vesti o saobraćajnoj nesreći, navodi se da su sa ministrom koji je žurio sa jednog predizbornog skupa na drugi bili i "njegovi saradnici", "pomoćnici". Nije razjašnjeno da li je reč o pomoćnicima ministra ili pomoćnicima stranačkog funkcionera. Ukoliko je reč o pomoćnicima ministra, treba napomenuti da bi prema slovu zakona, oni trebalo da budu nepolitički službenici na položaju, koji se biraju na konkursu, a ne politički funkcioneri. Međutim, sve i da je reč o politički postavljenim vršiocima dužnosti pomoćnika ministra, oni nemaju osnov da koriste ministrovu službeno vozilo za odlazak na partijski miting.

Povezanost direktora Agencije sa strankom

18. januar 2018.

Transparentnost Srbija poziva Odbor Agencije da ispita podatke o mogućoj političkoj povezanosti novoizabranog direktora Agencije i da obavesti javnost o svojim nalazima.

Vest prema kojoj je za novog direktora Agencije za borbu protiv korupcije izabran kandidat (Dragan Sikimić) koji, sudeći po objavljenom, ispunjava sve zakonske uslove, ali je na predlog jedne političke stranke bio član tela koje je sprovodilo predsedničke izbore na opštini Zemun 2017, ne ide u prilog očekivanjima da Agencija nepristrasno sprovede do kraja kontrolu finansiranja izborne kampanje sa tih izbora ili na budućim lokalnim izborima, što je jedna od glavnih zakonskih obaveza ovog organa.

Podsećamo da je Agencija u novembru objavila izveštaj koji se s pravom ne zove „izveštaj o kontroli“ već samo „izveštaj o troškovima“ izborne kampanje iz 2017, budući da ne sadrži osvrt na sve bitne činjenice

Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije zabranjuje da direktor bude lice koje je član političke stranke, ali ne postavlja kao prepreku drugi oblik povezanosti sa političkim subjektima. To smatramo ozbiljnim nedostatkom. Zato smo tokom pisanja novog zakona predložili unošenje sledeće odredbe prema kojoj član Odbora i direktor Agencije ne bi smeli da budu ni kandidati političkog subjekta na izborima održanim u poslednje četiri godine, kao ni članovi izborne komisije ili biračkog odbora koji su imenovani na predlog političkog subjekta u tom periodu.

Naš predlog nije podržan u okviru radne grupe koja je pisala novi zakon, niti se našao u još uvek aktuelnom nacrtu zakona iz oktobra 2016. Razlozi zbog kojih je ovo ograničenje potrebno isti su kao i razlozi zbog kojih se smatra neprimerenim da funkcioneri Agencije za borbu protiv korupcije budu članovi političkih stranaka – činjenica da Agencija odlučuje direktno o interesima političkih subjekata i javnih funkcionera, od kojih su mnogi politički. Očigledno je da stepen povezanosti kandidata na izbornoj listi ili člana izborne komisije sa političkom strankom može biti veći nego što je kod mnogih članova partije.

U vezi sa samim postupkom izbora direktora, smatramo da bi Odbor Agencije pre svega trebalo da saopšti da li su članovima tog tela ove informacije bile poznate prilikom odlučivanja o izboru direktora, a zatim da zatraži od novog direktora da dostavi podatke na osnovu člana 32. st. 2. Zakona.

Naime, ukoliko bi se utvrdilo da je zbog angažovanja na predlog političke stranke direktor u sukobu interesa kada odlučuje o pitanjima koja se tiču te političke stranke ili njenih funkcionera to bi značilo da je značajan deo rada Agencije blokiran. Zbog toga bi Odbor Agencije trebalo da ove okolnosti ispita i pre nego što izabрани direktor preuzme dužnost.

Sportski klubovi i škole u izbornoj kampanji

25. januar 2018.

Poseta gradskog menadžera Gorana Vesića Zemunskoj gimnaziji, zajedno sa predsednikom te gradske opštine i kandidatima sa liste odbornika za izbore u skupštinu grada Beograda mogla bi da bude prvi ozbiljan test primene zakona u aktuelnoj izbornoj kampanji.

Ako je suditi po objavljenim vestima, gimnazija će dobiti donaciju od 5.000 evra za uređenje sportske sale i nabavku sportske opreme, a tu najavu je dao „funkcioner SNS i kandidat za odbornika sa liste "Aleksandar Vučić - Zato što volimo Beograd" Goran Vesić“ (tako je predstavljen u medijima). Donaciju ne daje ta stranka, nego „naši proslavljeni košarkaši Milan Gurović, Goran Grbović i Nebojša Ilić, koji su takođe kandidati na toj listi“. Vesić je dalje

poručio: "Na našoj listi su i Zvezda i Partizan i reprezentacija Srbije zato što svi volimo Beograd". On je dalje najavio da će "Grad Beograd će, zajedno sa Vladom Srbije i opštinom Zemun, ove godine uraditi dosta toga" da se zgrada škole renovira. Zemunsku gimnaziju je posetio i predsednik opštine Zemun Dejan Matić koji je rekao da ta opština izdvaja značajna sredstava za sređivanje i renoviranje sportskih sala, toaleta u školama...

Šta sve ovde može biti sporno? Pre svega, u školama je zabranjeno sprovesti političke aktivnosti, na osnovu člana 113. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („U ustanovi je zabranjeno stranačko organizovanje i delovanje i korišćenje prostora ustanove u te svrhe.“). Iz citiranih izjava proizlazi da su slavni sportisti i gradski menadžer prilikom posete školi govorili i o tome da su kandidati sa jedne stranačke liste.

Dalje, ako je Gimnazija sama omogućila političku promociju, to predstavlja povredu Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, budući da je zabranjeno da se finansiraju od strane javnih ustanova, što uključuje ne samo donacije, već i besplatne usluge, poput ustupanja prostorija za promociju (član 12, stav 1).

Političke subjekte ne smeju da finansiraju ni udruženja (takođe član 12, stav 1 Zakona o finansiranju političkih aktivnosti). Sportska društva u Srbiji su uglavnom organizovana upravo kao udruženja, a znatno ređe kao privredna društva. Iako u ovom slučaju „Crvena Zvezda“ i „Partizan“ nisu aktivno pomogli stranačku kampanju, moglo bi se reći da su u tu svrhu iskorišćena od strane kandidata na izborima i rečima i vizuelno (klupski dresovi). Iako bi se moglo tvrditi da je u pitanju stilska figura, izjava Gorana Vesića se može shvatiti i doslovno – da sportska društva podržavaju jednu listu na gradskim izborima, pa bi bilo umesno utvrditi da li je to zaista slučaj, pogotovo kada se uzme u obzir da ni Zvezda ni Partizan nisu demantovali ovu izjavu.

Sledeća sporna tačka je ponašanje javnih funkcionera. U ovom slučaju, naime, nije u potpunosti jasno da li predsednik gradske opštine prisustvovao ovom skupu u svojstvu javnog ili stranačkog funkcionera, s obzirom na izjavu koju je dao. Kad je reč o gradskom menadžeru Vesiću, takođe se može javiti takva dilema, mada je verovatnije da je nastupao isključivo u svojstvu stranačkog funkcionera, budući da je tako predstavljen u vestima.

Najzad, može se postaviti i pitanje da li je najavljena donacija za školu ima veze sa strankom, bez obzira na to što je daju pojedinci, ali i to da li je u pitanju samo donacija školi ili političkoj stranci i da li treba da bude prijavljena kao takva. Naime, da su košarkaši darivali samostalno novac školi i to prećutali ili saopštili van konteksta izborne kampanje, to bi bila isključivo njihova donacija, nesporna sa stanovišta zakona. Ovako, dar gimnaziji, koji je najavljen uz promociju za gradske izbore, ujedno predstavlja i uslugu koju košarkaši čine svojoj izbornoj listi.

Bez obzira na to da li su vesti o ovoj poseti i izjave prisutnih verno prenete i da li je došlo do povrede zakona, očigledno ima dovoljno elemenata i razloga da se to ispita. Za to je nadležna Agencija za borbu protiv korupcije. Na osnovu člana 32, stav 3. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, „U toku izborne kampanje politički subjekat je dužan da na zahtev i u roku koji odredi Agencija, koji ne može biti duži od tri dana, dostavi podatke koje su Agenciji potrebne za obavljanje poslova propisanih ovim zakonom.“

Ispitivanje ovih činjenica bi ujedno bilo situacija u kojoj bi se pokazalo da li postoje uslovi da Agencija izvrši nepristrasnu kontrolu poštovanja pravila o finansiranju izborne kampanje, s obzirom na prethodnu povezanost novoizabranog direktora sa vladajućom strankom. Tema kojom Odbor Agencije nije želeo da se bavi prilikom izbora direktora, tako će se postaviti pred ovim telom u vezi sa pojedinačnim radnjama koje Agencija treba da preduzme u postupku kontrole.

Šarenicom protiv propisa

31. januar 2018.

Kandidat za odbornika Živorad Nikolić ugostio je proteklog vikenda u svojoj emisiji "Žikina šarenica" kolegu kandidata Gorana Vesića, čime je prekršeno više propisa. Transparentnost Srbija očekuje da REM i Agencija za borbu protiv korupcije, kojoj smo već ukazali na kršenje više propisa prilikom promocije kandidata u Zemunskoj gimnaziji, pravovremeno reaguju.

Emisija, emitovana 27. januara, bila je posvećena Svetom Savi, a Vesić, iako ovogodišnji dobitnik Svetosavske nagrade, nije gostovao u tom svojstvu, već kao gradski menadžer i govorio je o rezultatima i planovima gradskih vlasti u oblasti obrazovanja.

Nikolić i Vesić zajedno su konstatovali da je manifestacija "Božićno seoce", organizovana ispred Hrama Svetog Save (i u saradnji sa Hramom) izuzetno uspela, a gradski menadžer je, nakon što je ponovio priču o broju turista u Beogradu u decembru, govorio o potrebi da se organizacije i manifestacija u januaru namenjena "našoj deci i ljudima". Potom je Nikolić konstatovao da je Grad i ove godine dosta pažnje posvetio obnovi škola, što je Vesić potvrdio i otkrio da su obnovljene dve škole. Naredna tema bila je promena mreže škola, urađena zajedno sa Ministarstvom. Vesić je objasnio šta je promena mreže donela: prošle godine je obavljena u dve, a ove godine se planira u šest škola, prenamena dela prostora za obdaništa. Konačno, Vesić i Nikolić su na kraju predstavili i Fond za mlade talente.

Nekoliko dana pre ove emisije saznali smo, mada nigde nije zvanično potvrđeno, da je Regulatorno telo za elektronske medije dalo saglasnost RTS-u za emitovanje "Žikine šarenice", iako je voditelj na izbornoj listi Srpske napredne stranke za beogradske izbore.

Ta informacija ne može se naći na sajtu REM-a. A na sajtu RTS-a može se pročitati da list "Danas" piše da je RTS 18. januara poslao zahtev REM-u sa pitanjem da li Nikolić može nesmetano da vodi i uređuje emisiju za vreme predizborne kampanje, a REM je odgovorio četiri dana kasnije: "Emisija 'Žikina šarenica' je autorski programski sadržaj zabavnog karaktera koji se dugi niz godina prikazuje na RTS-u i ne predstavlja predizborni program za koji važe posebna pravila". "Shodno činjenici da je reč o javnom medijskom servisu čiji su programski sadržaji dostupni na teritoriji Srbije, ni tehnički, ni programski nije moguće da se takvi sadržaji ukinu za određenu teritoriju Srbije", navodi se u odgovoru REM-a RTS-u koji RTS prenosi iz lista "Danas".

REM je, navodno, ovakvu (neobjavljenu) odluku doneo uprkos činjenici da (REM-ov) Pravilnik o obavezama pružalaca medijskih usluga tokom predizborne kampanje u članu 5. propisuje da se "funkcioner ili istaknuti predstavnik podnosioca izborne liste ili kandidat ne sme tokom predizborne kampanje pojaviti u programu pružaoca medijske usluge kao voditelj, spiker, reporter ili u drugom sličnom svojstvu, bez obzira na prirodu programskog sadržaja".

REM, čini se, smatra da Nikolić vođenjem emisije ne promoviše sebe kao kandidata, odnosno da se ne krši odredba Zakona o izboru narodnih poslanika po kojoj organizacijama koje emituju radio i televizijski program, čiji je osnivač Republika Srbija"... "nije dozvoljeno da, pod bilo kojim uslovima, omoguće predstavljanje kandidata i iznošenje i obrazlaganje programa podnosilaca izbornih lista u komercijalnom, zabavnom ili drugom programu"[1]. Pitanje je, međutim, na osnovu čega je zaključeno da se ne krši ni Pravilnik, jer citirani razlozi (da se emisija emituje dugi niz godina) i da nije moguće tehnički odvojiti pokrivanje Beograda od ostatka Srbije, ne zvuče ubedljivo.

Ali, čak ako bi moglo biti sporno sme li Nikolić da se pojavljuje kao voditelj, evidentno je da su Vesićevim gostovanjem prekršeni i Zakon i Pravilnik.

Iako je kandidat za odbornika u svojstvu voditelja zabavnog programa izbegao da imenom ili funkcijom najavi svog gosta, inače kandidata za odbornika, Vesić je bio potpisan.

A pomenuti Pravilnik REM-a kaže: "Zabranjeno je tokom predizborne kampanje emitovati igrane, dokumentarne, zabavne ili druge slične programske sadržaje u kojima se pojavljuje funkcioner ili istaknuti predstavnik podnosioca izborne liste ili kandidat". Potpisan i najavljen ili nepotpisan i nenajavljen. Jedini izuzetak odnosi se na programske sadržaje koji su proizvedeni najmanje jednu godinu pre nego što su izbori raspisani.

Prekršena je i citirana odredba Zakona o izboru narodnih poslanika po kojoj nije dozvoljeno, pod bilo kojim uslovima, predstavljanje kandidata i iznošenje i obrazlaganje programa podnosilaca izbornih lista u komercijalnom, zabavnom ili drugom programu

[1] Prema Zakonu o lokalnim izborima, odredbe Zakona o izboru narodnih poslanika o obaveštavanju građana o predloženim kandidatima shodno se primenjuju na izbor odbornika.

Lepe želje, dugački rokovi i promašene teme

10. februar 2018.

Mnogi državni organi, jedinice lokalne samouprave, javna preduzeća, ustanove i drugi obveznici izrade planova integriteta prihvatili su da načine ambiciozne korake kako bi sprečili korupciju.

Oni su, naime, u planovima integriteta koje su krajem prošle godine predali Agenciji za borbu protiv korupcije, izabrali mere za unapređenje integriteta, među kojima su mnoge za čije se uvođenje Transparentnost Srbija zalaže već godinama.

Iz oblasti transparentnosti lokalne samouprave, to su neke mere (indikatori) obuhvaćeni našim LTI istraživanjem:

- Propisati obavezu objavljivanja nacрта/predloga akata koji se usvajaju u Skupštini lokalne samouprave.
- Usvojiti interni akt kojim se reguliše održavanje javnih rasprava o predlozima/nacrtima akata koji se usvajaju u Skupštini lokalne samouprave.
- Propisati obavezu da se odgovara na predloge/sugestije, odnosno da se obrazlaže neusvajanje predloga/sugestija koji stignu u toku javne rasprave.
- Propisati obavezu objavljivanja predloga/sugestija i odgovora na predloge/sugestije koji stignu u toku javne rasprave.

Tu su i mere iz oblasti javnih nabavki:

- Izraditi pisanu analizu potreba za nabavkom dobara i usluga u predstojećoj godini pre izrade plana javnih nabavki za narednu godinu
- Izraditi plan javnih nabavki u potpunosti na osnovu analize potreba.
- Izraditi periodične izveštaje o realizaciji ugovora proisteklih iz postupka javne nabavke.
- Redovno objavljivati izveštaje o realizaciji ugovora na internet prezentaciji institucije.

Postoje, međutim, dva problema - planovi integriteta su, praktično, interni akti i nema sankcija ni ako se ne izrade ni ako se odabrane mere ne sprovedu. Takođe, mnogi organi su izabrali dugačke rokove (od dve, dve i po godine) za uvođenje nekih jednostavnih mera koje ne zahtevaju angažovanje ljudi ili trošenje dodatnog novca, a značajno mogu unaprediti transparentnost i sprečiti korupciju - na primer, objavljivanje zaključenih ugovora o javnim nabavkama.

Ako se već objavljuje kompletna dokumentacija (izuzev ugovora), nije jasno zbog čega bi nekome bilo potrebno dve godine priprema da počne da objavljuje i ugovore.

Ovako, ostaje da Agencija prati, barem na uzorku, kako se sprovede planovi, ali to mogu i da čine lokalne organizacije, mediji i građani. Naime, na sajtu Agencije može se proveriti ko je izradio plan, potom se plan može dobiti zahtevom za slobodan pristup informacijama, a na zainteresovanim je potom da prate ostvarivanje obaveza i da vrše pritisak da se ono što je prihvaćeno i ispunji.

Međutim, dok kod onih koji su izabrali konkretne mere i rokove, barem može da se prati ostvarivanje, veći problem je kod organa koji su "promašili temu".

Plan integriteta, naime, predstavlja plan mera koje organ SAM želi i može da sprovede kako bi unapredio integritet i otklonio rizike za nastanak korupcije.

Apsurdno je, stoga, kada, na primer, pokrajinski Sekretarijat za kulturu u svom planu integriteta planira aktivnosti koje treba da sprovedu Agencija za borbu protiv korupcije i Ministar za državnu upravu do 1. marta 2018. godine. (da se Zakonom o Agenciji za borbu protiv korupcije regulišu situacije u kojima se korupcija prijavljuje i koje podrazumevaju zaštitu lica koja korupciju prijave odnosno da se donese katalog radnih mesta kojim će se na kvalitetniji način urediti poslovi i zadaci zaposlenih u upravi).

Gotovo sve mere koje je ovaj sekretarijat odabrao propisuju obaveze nekih drugih organ (Uprava z a javne nabavke, pokrajinska vlada, drugi pokrajinski sekretari, ministar finansija), ali su oni dobili bar malo duže rokove nego Agencija i ministar državne uprave.

Slična je situacija i sa Upravom carina i javnim nabavkama. Carina je odabrala odlične mere za unapređenje javnih nabavki - redovno objavljivati izveštaje o realizaciji ugovora na internet prezentaciji institucije, propisati obavezu da lica koja donose odluku o sprovođenju postupka koji se izuzima od primene Zakona o javnim nabavkama potpisuju izjavu da nisu u sukobu interesa u odnosu na ponuđače i u odnosu na ugovornu stranu.

Međutim, uz te mere su stavili napomene da nisu adekvatne i "modifikovali ih", odnosno odlučili da mera bude: "Obratiti se Ministarstvu finansija u čijem je sastavu UC radi razmatranja pokretanja inicijative kod nadležnog organa radi dopune Smernica Direkcije za elektronsku upravu u vezi sa objavljivanjem izveštaja o realizaciji ugovora na internet prezentaciji institucije" i "Obratiti se Ministarstvu finansija u čijem je sastavu UC radi razmatranja pokretanja inicijative kod nadležnog organa radi dopuna Zakona o javnim nabavkama u skladu sa usvojenim Planom integriteta".

Ne treba komentarisati koliko je apsurdno tražiti da se Zakon uskladi sa internim aktom kakav je plan integriteta. Ono što je činjenica jeste da Zakon o javnim nabavkama ne zabranjuje potpisivanje izjave o sukobu interesa. Dapače, to je nešto što je trebalo urediti planom za sprečavanje korupcije u javnim nabavkama. Takođe, smernice su neobavezujući akt, i jedini

razlog zbog kog bi se pokretala inicijativa za njihove izmene, umesto da organ sam odluči da objavljuje ugovore može biti stvaranje privida da se sprovede antikorupcijske mere. Umesto da se one zaista sprovedu

Lebanski odbornici

22. mart 2018.

Slučaj otimanja mandata neposlušnim odbornicima u Lebanu i nekoliko drugih gradova je dobra mera upropaštenosti političke kulture. Oko toga da ovo ne bude ujedno i potop pravnog sistema za sada se postarao Upravni sud, kao i skupštine pojedinih gradova koje su se povinovale odlukama suda.

Međutim, prema medijskim navodima, šest lebanskih odbornika ne može da vrši tu dužnost jer su fizički onemogućeni da uđu u skupštinsku zgradu. Zašto govorimo o odsustvu političke kulture i ugroženosti pravne države u vezi sa ovim slučajem? Pre svega, zato što je nekom uopšte palo na pamet da na ovaj način promeni sastav opštinske skupštine. Odbornici su, naime, bez pitanja bili imenovani na drugu funkciju - postali su opštinski većnici. Pošto je ta funkcija nespojiva sa odborničkom, to je vodilo gubitku mandata, da bi ubrzo potom bili razrešavani i sa funkcije u Veću. Njihova mesta u Skupštini su zauzimali nižerangirani sa liste, koji su po volji lokalnog rukovodstva vladajućih partija.

Ovde je očigledno kršenje načela koje se u toj meri podrazumeva da se ne mora ni pisati u zakone – da lice koje se bira na neku funkciju mora dati prethodnu saglasnost za takav izbor. Pojedinačne presude ipak verovatno neće biti dovoljne da se ovaj problem u potpunosti reši. Naime, u nekim slučajevima, sud je odbacivao žalbe odbornika za zaštitu izbornog prava zbog toga što nisu podnete u okviru zakonskog roka (npr. II-1 UŽ.47/17 od 18.05.2017), pri čemu se rok, po Zakonu, ne računa od dana dostavljanja, već donošenja rešenja.

Povodom ovih slučajeva, javni tužioci (uključujući i one iz novoformiranih odeljenja za borbu protiv korupcije u Beogradu, Novom Sadu, Kraljevu i Nišu) imaju dobar razlog da započnu istragu zbog krivičnog dela zloupotrebe službenog položaja iz člana 359. Krivičnog zakonika. Taj postupak se ne može voditi protiv odbornika skupštinske većine koji su izglasali nezakonite odluke, zato što, na osnovu Zakon o lokalnoj samoupravi, „Odbornik ne može biti pozvan na krivičnu odgovornost, pritvoren ili kažnjen zbog iznetog mišljenja ili davanja glasa na sednici skupštine i radnih tela.“ Međutim, krivično se mogu goniti predsednici opština, zbog „iskorišćavanja“ ili „prekoračenja“ službenog ovlašćenja, zato što su, protivno njihovoj volji, predložili skupštini kandidate za članove opštinskog veća, i to u nameri da „teže povrede njihova prava“ (da vrše odborničku funkciju).

Aerodrom Nikola Tesla

U kom zakonu piše da je Agencija za borbu protiv korupcije nadležna da unapred plaši građane Srbije predlozima zakona koji dolaze iz Vlade Republike Srbije, kako su oni navodno koruptivni i kako u sebi sadrže odredbe koje mogu u praksi da dovedu do činjenja određenih krivičnih dela, korupcije, podmićivanja?

Narodni poslanik Aleksandar Martinović u Narodnoj skupštini republike Srbije, 22. oktobra 2015. povodom primedbi Agencije za borbu protiv korupcije na Predlog zakona o ulaganjima

Najava proširenja aerodroma

24. avgust 2014.

Iz Vlade Srbije najavljuje se proširenje aerodroma, a kao jedna mogućnost da se to realizuje pomenuta je koncesija: "Uskoro ćemo videti kako i na koji način, koncesijama ili kako da idemo na proširenje aerodroma, da gradimo drugu pistu i verujemo da će od kraja 2016 - 2017. godine Beograd biti najveći regionalni hub", rekao je Aleksandar Vučić na konferenciji za novinare koja je bila posvećena odnosu sa EU. Ukoliko se ova najava realizuje, TS se nada da će ta koncesija biti urađena u skladu sa Zakonom o javnom privatnim partnerstvima i koncesijama, što podrazumeva prethodnu analizu i nadmetanje koje je izostalo u slučaju javno-privatnog partnerstva kojim je transformisan Jat.

Najave za koncesiju na beogradskom aerodromu

29. septembar 2014.

Ovih dana su učestale vesti o ulaganjima na beogradskom aerodromu. Jedne kažu da prihod ovog JP vrtoglavo raste, ali i da su neophodna dodatna ulaganja radi proširenja kapaciteta. Druge govore o tome da ni direktor ovog JP ne zna hoće li Aerodrom biti privatizovan ili će biti data koncesija i da to zavisi od odluke Vlade. Treće govore o tome da već postoje zainteresovani koncesionari iz nekoliko zemalja, te da će "period koncesije biti stvar dogovora Vlade Srbije i budućeg koncesionara".

Prva tema za razmišljanje, ali i zakonska obaveza jeste da se uradi analiza i da se utvrdi da li je koncesija bolje rešenje od raspoloživih alternativa. Na primer, ako je dobit Aerodroma već sada u porastu, i ako analize pokažu da bi dodatna ulaganja te prihode uvećala, zbog čega bi uopšte to bilo učinjeno kroz koncesiju a ne domaćim ulaganjem? Odgovor da "para nema" ne bi bio dovoljan, već bi trebalo uporediti troškove kredita i očekivane dobiti, kao i rizike da ta dobit ne bude ostvarena. Tek ako se pokaže da su rizici i troškovi veći od dobiti, bilo bi racionalno da se traži partner za koncesiju. Nije razumno davati koncesionarima u ruke "zlatnu koku" na npr. 20 godina. To bi moglo imati smisla tek ako taj potencijalni partner, zahvaljujući

svojoj boljoj organizovanosti, mogućnosti da dođe do početnog kapitala pod povoljnijim uslovima od naše države i slično, može da ponudi koncesionu naknadu koja će, kad se sve sabere i oduzme, biti veća od prihoda koji bi ostvarivalo JP Aerodrom i država Srbija.

Analize za najbolje rešenje ili doneta odluka o koncesiji?

2. april 2015.

Državna radna grupa formirana prošle sedmice trebalo bi da utvrdi "strateške pravce razvoja" Aerodroma Nikola Tesla. Iako je ranije najavljivano da će Vlada dati koncesiju za Aerodrom, sada iz Ministarstva građevinarstva stižu ohrabrujuće najave da „ne postoji unapred određen termin privatizacije“ niti se „sa sigurnošću može tvrditi da će biti privatizovan i po kom modelu“.

Kada postoje razne mogućnosti, kao što je slučaj sa Aerodromom, onda je najbolje kroz analizu prvo odmeriti prednosti i mane svakog od njih. Pored pomenute privatizacije, koncesije ili drugog oblika JPP, ne treba zaboraviti ni dalje investiranje u Aerodrom, kao jedno od retkih profitabilnih javnih preduzeća, kako bi ta dobit bila još veća (npr. proširenjem kapaciteta).

Na to je TS već ranije ukazivala. Ključno pitanje je šta je to što treba da donese strateški partner ili koncesionar, a što aerodrom ne može iz sopstvenih prihoda ili uz dodatno zaduženje. To se trenutno ne može videti, niti je igde objašnjeno, a takva analiza bi trebalo da prethodi bilo kakvom planu o ulasku u koncesiju, drugo javno-privatno partnerstvo ili privatizaciju.

Međutim, iz mnogih izjava i nekih dokumenata čini se kao da je varijanta koncesije za sada u prednosti. Štaviše, ponekada se čini kao da je odluka već doneta. Tako, u Memorandumu MMF-u Vlada je navela da će tokom ove godine razmotriti mogućnost za dugoročnu koncesiju i da će u maju biti doneta odluka o rekonstrukciji i proširenju kapaciteta aerodroma.

Predsednik Vlade Vučić je, međutim, 8. marta izjavio „da mora da se ide u rekonstrukciju, povećanje kapaciteta i proširenje kako bi aerodrom bio funkcionalniji. Da li će se u taj posao ući sa stranim partnerom kroz koncesiju, ili nekim drugim oblikom JPP, ili ćemo u to ići sami, to je odluka koja će se doneti u naredna dva meseca“.

Na druge oblike se u međuvremenu, izgleda, zaboravilo, pa je nedavno pomoćnik ministra za vazdušni saobraćaj Zoran Ilić izjavio da je do sada razmatran samo model koncesije jer se država time ne odriče vlasništva.

U istom tonu govorio je i gradonačelnik Beograda (u kojem svojstvu?), Siniša Mali koji je 30. marta, nakon obilaska lisabonskog aerodroma, izjavio: „Važno je da se informišemo o dobrim primerima koncesije, kao što je lisabonski aerodrom, jer sličan model planiramo da primenimo i na beogradski aerodrom“, kao i to da je “od ključne važnosti da se prouče model i regulativa prilikom koncesije koja Aerodrom "Nikola Tesla" očekuje ove godine“.

Kako i zašto unovčiti aerodrom?

11. decembar 2016.

Najava predsednika Vlade Vučića o „privatizaciji aerodroma kroz koncesiju“ sadrži previše detalja da bi se mogla pripisati maniru. Kontekst u kojem se najavljuje odricanje od beogradskog aerodroma je u najmanju ruku neobičan. Naime, istom prilikom je saopšteno da aerodrom u svim segmentima beleži rekorde u regionu i da je u novu platformu uloženo približno 556 miliona dinara, koje je Aerodrom izdvojio iz sopstvenih sredstava.

I to sve pored činjenice da ovo javno preduzeće po „preporuci“ Vlade iz godine u godinu ne naplaćuje potraživanja od Er Srbije. Jedini logičan razlog za prodaju preduzeća koje beleži poslovne uspehe moglo bi da bude očekivanje da bi neko drugi (npr. privatni vlasnik) bio sposoban da posluje još uspešnije i da bi zato bio spreman da otkupi korišćenje aerodroma za više novca nego što sadašnje javno preduzeće uspeva da zaradi. Na primer, da naša država računa na to da sama može da zaradi 9 miliona godišnje, da koncesionar misli da može da zaradi 13 miliona i da je zato spreman da plaća 11 miliona godišnje kao naknadu. Ako se pokaže da je zaista tako, bilo bi logično postaviti i brojna pitanja sadašnjim upravljačima Aerodroma i onima koji ih nadziru (NO, Vlada).

Premijer je naveo da je država u postupku pronalaženja potencijalnog koncesionara za Aerodrom "Nikola Tesla", i istakao da veruje da to može da se ostvari na dobar način, iako smo, kako je dodao, i sami u stanju da ulažemo u Aerodrom. On je objasnio da je Vlada najbliža odluci o davanju Aerodroma "Nikola Tesla" u koncesiju na 25 godina, pri čemu bi se celokupan ugovor platio unapred uz godišnju koncesionu naknadu. Na taj način bi se, kako je naglasio, u državnu kasu sllilo između 350 i 400 miliona evra odjednom i godišnje po 10 ili 11 miliona evra. Premijer je rekao da još nije doneta takva odluka, ali da se o tome razgovara sa koncesionim savetnikom kompanijom "Lazard".

Odgovor na osnovno pitanje – zašto se uopšte ulazi u koncesiju ili drugi sličan aranžman trebalo bi da pruži Studija opravdanosti davanja koncesije, kako propisuje Zakon o javno privatnim partnerstvima u članu 29. Taj dokument nije pomenut. Možda je njegova izrada deo zaduženja „koncesionog savetnika“? Ili je odluka da se ide na ovaj model ugovaranja prelomljena bez obavezne studije, a savetnik je dobio zadatak da formuliše uslove koji će stajati pred potencijalnim koncesionarima? U prilog sumnje da je taj korak preskočen, deluje i deo izjave prema kojem država već traži potencijalnog koncesionara. I inače, prema istom zakonu, traženje koncesionara bi trebalo da se vrši u otvorenom nadmetanju, na osnovu jasno postavljenih uslova, a ne u doba dok se ti uslovi još uvek formulišu. Naravno, ukoliko nije u pitanju lapsus, zbunjuje i deo izjave na osnovu kojeg bi se moglo razumeti da je koncesija samo oblik prodaje ovog preduzeća.

Veoma je bitno da studija opravdanosti bude sačinjena i da ona bude dostupna javnosti. Ukoliko nje nema, neće biti moguće videti na osnovu kojih je parametara Vlada zaključila da se više isplati da se eksploataciju Aerodroma poveri koncesionaru umesto da država nastavi da posluje tim preduzećem ili da se ono u celini ili delimično proda. Ako takve argumentacije nema, lakše je manipulirati podacima. Naime, jednokratni priliv nekoliko stotina miliona evra u budžet će biti vidljiv, kao što bi bio i priliv od desetak miliona godišnje. Ono što neće biti vidljivo je visina izgubljene dobiti u slučaju da je izabran drugi model poslovanja.

Pri svemu tome, treba imati na umu da su rizici od štete kod „čistih“ koncesija najmanji u odnosu na sve druge oblike javno-privatnih partnerstava (npr. zajedničko preduzeće kao u slučaju „Beograda na vodi“) ili kod koncesija u kojima država garantuje određena ulaganja ili određeni promet koncesionaru. Ukoliko bi se u koncesionom ugovoru uzele garancije prihoda koncesionara i slične klauzule to bi dodatno zamaglilo sliku o tome koliko je ugovor povoljan u odnosu na alternativna rešenja.

O koncesiji za aerodrom

13. februar 2017.

TS već dve godine upozorava da brojne najave davanja beogradskog aerodroma u koncesiju nisu praćene dokumentovanim obrazloženjem zbog čega je potrebno tražiti privatnog partnera ovom javnom preduzeću i zbog čega predstavnici vlasti smatraju da je upravo koncesija najbolji način da se postignu željeni ciljevi.

Sada su političke najave konkretizovane u javnom pozivu budućim koncesionarima. Međutim, i dalje nema na sajtovima Vlade, resornog ministarstva, Aerodroma ni Komisije za javno-privatna partnerstva dokumenata koji se po Zakonu moraju napraviti, a koji bi možda doneli odgovor na deo pitanja koja smo postavljali. To su, pre svega, predlog koncesionog akta i mišljenje Komisije za JPP, kao i studija opravdanosti davanja koncesije koja treba da pokaže zbog čega bi ovaj oblik javno-privatnog partnerstva za državu bio povoljniji nego razvoj iz sopstvenih sredstava ili kroz zaduživanje.

Treba, ipak, napomenuti, da su rizici od štete kod „čistih“ koncesija najmanji u odnosu na sve druge oblike javno-privatnih partnerstava (npr. zajedničko preduzeće kao u slučaju „Beograda na vodi“) ili kod koncesija u kojima država garantuje određena ulaganja ili određeni promet koncesionaru. Ukoliko bi se u koncesionom ugovoru uzele garancije prihoda koncesionara i slične klauzule to bi dodatno zamaglilo sliku o tome koliko je ugovor povoljan u odnosu na alternativna rešenja.

Transparentnost Srbija će kopije pomenutih dokumenata zatražiti zahtevima za pristup informacijama.

Koncesija za beogradski aerodrom - odgovor Komisije za javno-privatno partnerstvo

11. jul 2017.

Komunikacija sa državnim organima se nastavlja, ali i dalje nema ni jedne informacije na osnovu koje bi se moglo zaključiti da je upravo koncesija najbolje rešenje za unapređenje poslovanja i iskorišćavanje potencijala beogradskog aerodroma. Pošto je Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti doneo rešenje kojim je naložio Komisiji za javno - privatno partnerstvo da nam dostavi svoje mišljenje o predlogu projekta ove koncesije, stigao je i odgovor Komisije.

KJPP se u dopisu poziva na svoj prethodni dopis koji nam je navodno uputila krajem aprila. Tvrdi da svoje mišljenje ne mogu da dostave zato što je ono postalo sastavni deo dokumentacije o koncesiji, a cela ta dokumentacija je proglašena za strogo poverljivu odlukom Vlade. Sudeći po rešenju Poverenika, Komisija nije isticala ovaj argument u uobičajenoj proceduri odgovora na žalbu. Kada se pitanje tačnosti tvdnji o ranojoj dostavi informacija stavi na stranu, ostaje suštinski problem. Organ vlasti može da uskrati pristup informacijama zato što su neki dokumenti i podaci označeni kao poverljive, ali to uvek čini tako što donese rešenje (što Komisija nije učinila) i tako što prethodno razmotri neophodnost primene takve mere u konkretnom slučaju, na osnovu odredaba Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja (što Komisija takođe nije učinila). Zbog toga bismo izjavili žalbu i da smo zaista dobili krajem aprila dopis Komisije.

Okolnost da je poverljivost odredio drugi organ (u ovom slučaju Vlada), ne oslobađa Komisiju za javno - privatno partnerstvo odgovornosti da u potpunosti sprovede postupak u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, a po potrebi i Zakona o tajnosti podataka, tako što bi ukazala Vladi na to da je potrebno deklasifikovati pojedine delove svog predloga, jer nema valjanog razloga da se celi dokument tretira kao strogo poverljiv.

TS ponovo tužila Vladu Srbije Upravnom sudu

15. mart 2018.

Transparentnost Srbija je od Vlade Srbije dobila odgovor da je sve u vezi sa koncesijom Aerodroma "Nikola Tesla" proglašeno tajnom i da ništa od dokumentacije ne može da nam dostavi.

Podsećamo, pre više od godina dana smo od Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture po Zakonu o dostupnosti informacija od javnog značaja tražili da nam dostave koncesioni akti i studiju opravdanosti, koja pokazuje zašto je koncesija izabrana kao model razvoja aerodroma, ali je Ministarstvo odbilo da to učini jer bi, prema njihovom obrazloženju, to moglo da naruši bezbednost.

Na to smo uložili žalbu, pa je Poverenik za informacije od javnog značaja naložio ministarstvu da dokumentaciju dostavi. Ministarstvo je potom saopštilo da nema tu studiju opravdanosti, već da je Vlada ta koja je ima.

Vlada nije odgovorila na Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja nakon čega je usledila tužba Transparentnosti Srbija Upravnom sudu koji je Vladi naložio da odgovori.

Tako smo saznali od Vlade da je sve u vezi sa koncesijom aerodroma tajna i da ne mogu da dostave dokumente.

Usledila je nova tužba Upravnom sudu koji bi trebalo da naloži Vladi da dostavi delove dokumenata i ugovora iz kojih bi bilo moguće saznati zašto se uopšte ušlo u javno-privatno partnerstvo i koje su bile alternative.

"Postojala je sigurno mogućnost, pitanje je da li je isplativija, ali je postojala mogućnost da država sama investira u neke dodatne sadržaje aerodroma, a ne da ide na ovaj vid poslovanja", kaže Nemanja Nenadić.

Zašto su baš sve informacije strogo poverljive, TV N1 je pokušala da sazna u kabinetu predsednice Vlade. "Koncesioni akt sa studijom opravdanosti sadrži informacije koje su precizno definisane zakonom, između ostalog i informacije u vezi sa očekivanom vrednošću koncesionih naknada, visine ulaganja kao i maksimalne obaveze koje je davalac koncesije spreman da preuzme. Imajući to u vidu, objavljivanje tih informacija u toku trajanja kompetitivnog međunarodnog tendera, potpuno bi umanjilo pregovaračku poziciju Republike Srbije, ceo proces kompetitivnog nadmetanja bio bi obesmišljen, a javni interes ugrožen", navela je Vlada.

A uoči odabira koncesionara premijerka je sama obećala transparentnost ugovora.

"Mogu da garantujem da će koncesioni ugovor biti javan. I aneksi će biti javni", rekla je Ana Brnabić 8. 12. 2017. godine.

Inače, analiza Transparentnosti, predstavljena 14. marta, pokazuje da postojeći Zakon o JPP ostavlja prostor za korupciju i to još u fazi donošenja odluka, kao i da građani koje odluke najviše dotiču nemaju nikakvog učešća. Zakonu nedostaju kaznene odredbe, a praksa pokazuje da je javno-privatno partnerstvo ranjivije od drugih oblika poslovanja.

Dok čeka uređenje postojećih zakona, javnost u Srbiji čeka i na transparentnost odluka o javno-privatnim partnerstvima, što bi otvorilo prostor za otkrivanje eventualnih koruptivnih mehanizama.

Moderna evropska banana republika

24. mart 2018.

Davanje profitabilne firme pod koncesiju za premijerku je odlika moderne evropske države, iako su koncesije davale i centralnoameričke banana republike i time čak zaslužile taj pežorativni naziv. Da li je, međutim, sakrivanje ugovora o koncesiji od javnosti, pozivanjem na odredbu koja je brisana iz pravilnika, odlika moderne evropske države ili moderne evropske banana republike?

Srbija je aerodrom koji već godinama ostvaruje dobit od preko 20 miliona evra, a 2017. skoro 30 miliona evra – dala pod koncesiju na četvrt veka, a da javnost nije saznala šta je to što koncesionar može, a aerodrom i Vlada Srbije nisu mogli. A ugovor o koncesiji neće biti objavljen, jer bi to moglo da ugrozi poslovne interese koncesionara. Bez obzira na sve ovo, predsednica vlade zaključuje da je “potpisana koncesija odličan pokazatelj da je Srbija na dobrom putu i da ide u pravcu moderne evropske države”.

U svečarskoj atmosferi je ostalo nejasno zbog čega je davanje koncesije odlika moderne evropske države. Koncesije su se davale u kolonijama i banana republikama, pa je i naziv “banana republika” nastao zbog odnosa koncesionara iz SAD prema centralnoameričkim državama, čiji su autoritarni lideri po svaku cenu želeli da privuku strane investitore.

Odlika moderne evropske države je vladavina zakona, pravna država, transparentnost. Objavljivanje zaključenog ugovora bi bila odlika moderne (i ne samo moderne) evropske države. To bi bilo potvrđeno i kada bi javnost saznala zbog čega je uopšte data koncesija, odnosno kada bi imala uvid u studiju koja pokazuje da je to najbolji, po državu, građane i njihov novac, način da se ostvare ciljevi u vezi sa razvojem aerodroma.

Pitanje objavljivanja studije sada je pred Upravnim sudom, kome je Transparentnost Srbija podnela tužbu protiv Vlade. Vlada dosledno i predano krije studiju, iako je prvobitno objašnjenje da bi njeno objavljivanje moglo da ugrozi ekonomske interese – dodelu koncesije, sada obesmišljeno. S pravom se može postaviti pitanje da li studija, inače obavezna po Zakonu o javno-privatnim partnerstvima i koncesijama, uopšte postoji.

A šta je sa ugovorom?

Pre tri meseca, u decembru 2017, Ana Brnabić je izjavila: “Mogu da garantujem da će koncesioni Ugovor biti u potpunosti javan. Na kraju, to će garantovati i učešće međunarodnih finansijskih institucija, ali i jačina samih konzorcijuma koji se prijavljuju. Takođe, i aneksi će biti javni”.

Mesec dana kasnije, kada je objavila da je Vensi dao najbolju ponudu, Brnabić je već uzdržanija: "Ceo posao urađen je transparentno, učinili smo ogroman profesionalni iskorak, što je i pokazano time što su u nadmetanju učestvovala najbolje kompanije širom sveta".

Konačno, dok se još nazdravljalo ugovoru, Ana Brnabić se, sudeći po novinarskim izveštajima i vesti na sajtu Vlade, transparentnošću nije ni bavila (sledeći Vučićev princip "ne mora naš narod sve da zna"). TV N1 je uspela da postavi pitanje o tome direktoru Aerodroma, koji "ne može ništa da kaže", ali "veruje da će ugovor biti objavljen jer je to jedna od najuspešnijih transakcija".

Dobro, zatekli su čoveka nespremnog, nemojmo ga hvatati za reč, jer bismo mogli da pomislimo da se neuspešne transakcije i ugovori kriju (kao na primer ugovor o upravljanju Železaram), a da se samo uspešni objavljuju.

Stiglo je i najnovije tumačenje iz kabineta Ane Brnabić da "ugovor o koncesiji Aerodroma Nikola Tesla neće biti objavljen do septembra ove godine, kada će transakcija biti finansijski zatvorena", ali da ni tada "neće biti objavljeni najvažniji elementi ugovora". Jer, kako se navodi u odgovoru listu Danas, pravilnik kojim se uređuje Registar javnih ugovora propisuje da se javni ugovori sa svim priložima čuvaju kao poslovna tajna i "pristup javnom ugovoru iz zbirke isprava Registra, kao informaciji od javnog značaja, neće biti omogućen tražiocu ako bi slobodan pristup javnosti mogao bitno otežati ostvarenje ekonomskih interesa javnog i privatnog partnera".

Ovo je krajnje zbunjujuće, jer kabinet premijerke u zaštitu netransparentnosti istura odredbu koja je izbrisana iz pravilnika pre četiri i po godine.

Naime, u junu 2013 (Službeni glasnik 57/2013) Mlađan Dinkić je propisao Pravilnik o načinu vođenja i sadržini registra javnih ugovora koji je sadržavao odredbe koje su ugrožavale principe slobodnog pristupa informacijama od javnog značaja. Član 11 je propisivao da se "zbirka isprava Registra, a posebno javni ugovori sa svim priložima čuvaju kao poslovna tajna", da "Pristup javnom ugovoru sa svim priložima i drugim priložima iz zbirke isprava Registra, kao informaciji od javnog značaja, neće biti omogućen tražiocu ako bi slobodan pristup javnosti mogao bitno otežati ostvarenje ekonomskih interesa javnog i privatnog partnera" (to citiraju ljudi iz premijerkinog kabineta) i da "Pristup javnom ugovoru i drugoj dokumentaciji iz zbirke isprava Registra može biti dozvoljen licu koje dokaže pravni interes za uvid u zbirku isprava Registra, kao i državnim organima u vršenju poslova iz svoje nadležnosti u skladu sa propisima".

Na ovo je reagovao Poverenik za informacije od javnog značaja, pa je ministar finansija Lazar Krstić u decembru 2013 (Službeni glasnik 110/2013) izmenio Pravilnik – ostala je prva odredba o poslovnoj tajni, a umesto dve potonje propisano je da se „pristup javnom ugovoru i drugoj dokumentaciji iz zbirke isprava Registra, vrši u skladu sa zakonom kojim se uređuje slobodan

pristup informacijama od javnog značaja, a može se ograničiti pod uslovima propisanim tim zakonom”.

Sad nam je jasniji odgovor na pitanje da li je država u kojoj se kabinet predsednice vlade poziva na nepostojeću odredbu kako bi opravdao sakrivanje ugovora – moderna evropska država ili banana republika?

(Tekst Zlatka Minića objavljen je na sajtu Peščanika: <https://pescanik.net/moderna-evropska-banana-republika/>)

Niški aerodrom razlog više za objavljivanje koncesije

2. april 2018.

Preuzimanje niškog aerodrom i brojne javno izrečene tvrdnje da je to povezano sa koncesijom za Aerodrom "Nikola Tesla" dodatni su razlozi da Vlada Srbije objavi ugovor sa koncesionarom, a posebno delove koji se odnose na obaveze koje je ona preuzela. U to spadaju i eventualna ograničenja za niški aerodrom i preostale aerodrome.

Ne treba zaboraviti da je početkom godine predsednik Srbije Aleksandar Vučić izjavio da je sa Vansijem 'ispregovrano' da Niš, Ponikve i Morava 'mogu porasti do milion putnika u sledećih 12 godina'. Pri tome nije razjašnjeno da li se ograničenje odnosi zbirno na sve aerodrome i da li je 'dozvoljeno' milion putnika svake godine”.

Vučić je tada rekao da "su pustili" niški aerodrom da se razvija, uprkos činjenici da menadžment tog aerodroma "nije shvatao da tako smanjuje brojke rasta Nikole Tesle”.

Bez objavljivanja ugovora, ili njegovih delova koji ne zalaze u poslovne tajne koncesionara, ali se tiču obaveza Vlade i potencijalnih troškova po Srbiju, neće se odagnati sumnje da li ugovor sadrži potencijalno štetne odredbe. Takve odredbe mogu naneti direktnu štetu javnim finansijama, ali i ugroziti mnoge grane pivrede - industriju i turizam, ukoliko predviđaju ograničenja u vezi sa razvojem aviosaobraćaja van Beograda.

Objavljivanje ugovora treba da pruži odgovor da li Vlada preuzimanjem niškog aerodroma želi da ima potpunu kontrolu nad njegovim razvojem, kako bi omogućila brži razvoj beogradskog aerodroma i izbegla eventualne penale kakve je mađarska vlada svojevremeno plaćala koncesionaru.

Beograd na vodi

Mi ćemo poštovati zakonske procedure i u skladu sa zakonom ćemo sve doneti, ali tuđi novac se mora poštovati... Šta hoćete ljudi, da onaj ko da tri milijarde, da to ne poštujemo!? ... Voleo bih da (predstavnik udruženja arhitekata koji je tražio da se raspiše konkurs), pronade tri milijarde i sto miliona dolara pa da raspise neki konkurs.
Predsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić, 20. januar 2014.

„Pozivamo sve ljude iz Transparentnosti Srbije da jave ukoliko znaju zainteresovane investitore, a mi ćemo im obezbediti projekat. Za Beograd na vodi ili bilo koji drugi projekat“.
Predsednik Privremenog organa Grada Beograda Siniša Mali, 21. januara 2014.

Šta je "Beograd na vodi"

20. januar 2014.

Šta je "Beograd na vodi, osim što je najčešće ponavljana predizborna priča (od SPS-a iz sredine devedesetih i DS-a iz prve decenije ovog veka)? Razne stvari su mogle da se čuju na jučerašnjoj promociji projekta "Beograd na vodi", ali ne i kakav je to pravni posao. Da li je reč o projektu koji je zamišljeno da finansiraju u krajnjoj liniji poreski obveznici, tako što će vraćati kredite za sprovedene javne nabavke? Ili o prodaji državnog zemljišta stranom investitoru koji će onda za svoj račun i rizik probati da proda ili iznajmi nekretnine?

Po svemu sudeći, a najviše po najavama Siniše Malog (koje prevazilaze vršenje "neodložnih poslova" čime bi trebalo da se bavi Privremeno gradsko veće), reč je o nečem trećem: javno - privatnom partnerstvu, gde će zajedničko preduzeće (Srbije? Grada Beograda?) i firme čiji je vlasnik predstavio projekat graditi, prodavati i iznajmljivati poslovni prostor i stanove. Jasno je da bi naša strana uložila u takvo "zajedničko preduzeće" ogromnu imovinu a može se pretpostaviti da bi druga strana uložila sredstva za izgradnju.

Nakon ovoga se javljaju mnoga pitanja. To nisu pitanja kritičara projekta "Beograd na vodi", već pitanja bez čijih odgovora je bilo potpuno neozbiljno objaviti uopšte vest o tom projektu, a kamoli hvaliti ili kritikovati projekat:

1. Da li su Republika Srbija/Grad Beograd dali mogućnost (npr. otvorili konkurs) i drugim potencijalnim investitorima da formiraju zajedničko preduzeće i daju projekat za izgradnju "Beograda na vodi"? Ako nisu, na osnovu kojeg propisa su isključili konkurenciju?
2. Da li to znači da će u svakom budućem slučaju kada potencijalni investitor predstavi projekat koji predviđa formiranje zajedničkog preduzeća u koje će država/grad uneti svoje zemljište a

investitor novac, država/grad prihvatiti takvu ponudu ili će postupati selektivno prema investitorima?

3. Na koji način će biti podeljena ulaganja a na koji dobit i rizik poslovanja u budućem "zajedničkom preduzeću"?

4. Koji je pravni osnov formiranja zajedničkog preduzeća, da li je u pitanju projekat javno-privatnog partnerstva, da li se o njemu izjašnjavala Komisija za JPP, kako je predviđeno Zakonom iz 2011?

Reagovanje na izjavu predsednika i sekretara Privremenog organa Grada Beograda

21. januar 2014.

U svojoj izjavi od 21. januara 2014. predsednik Privremenog organa Grada Beograda, g. Siniša Mali i sekretar tog tela g. Goran Vesić, naveli su da će projekat "Beograd na vodi" biti urađen "potpuno u skladu sa zakonom" i da "ne postoji obaveza da se raspisuje javni konkurs, i da nisu osnovani zahtevi Transparentnosti", ističući da se u poslednjih 20 godina intenzivno priča o projektu Beograd na vodi i da se do sada niko nije javio. G. Siniša Mali je naveo i sledeće: "Pozivamo sve ljude iz Transparentnosti Srbije da jave ukoliko znaju zainteresovane investitore, a mi ćemo im obezbediti projekat. Za Beograd na vodi ili bilo koji drugi projekat".

U vezi sa ovim ističemo sledeće: Transparentnost Srbija (zvanični predstavnik Transparency International u Srbiji) je u tekstu objavljenom na FB stranici u nedelju, 19. januara 2014. ukazala na to da javnosti, prilikom promocije projekta "Beograd na vodi" od strane kompanije Iglhills (Eaglehills) iz Ujedinjenih Arapskih Emirata, i u komentarima predstavnika naših vlastinisu predstavljeni podaci o prirodni pravnog posla koji organi Republike Srbije i/ili Grada Beograda nameravaju da preduzmu sa ovom firmom. Bez ove osnovne informacije, kao što smo i istakli, bilo kakva argumentovana diskusija o tome da li je taj projekat dobar ili ne, i da li je postupanje naših vlasti zakonito ili ne, je nemoguća. Tek kada Privremeni organ ili bilo ko drugi ko će realizovati ovaj projekat saopšti o čemu se ovde radi, smisljena diskusija će biti moguća.

Ko rasteruje investitore

22. januar 2014.

Na sajtu Grada Beograda objavljena je izjava g. Siniše Malog u vezi sa našim jučerašnjim reagovanjem (ali ne i tekst tog reagovanja, iako smo ga uputili gradskoj informativnoj službi)

Drago nam je što se g. Mali slaže sa našim stavom da je dok se ne bude znala pravna forma posla koji će Republika Srbija sprovesti u vezi sa projektom „Beograd na vodi“, „bilo kakva argumentovana diskusija o tome da li je taj projekat dobar ili ne, i da li je postupanje zakonito ili

ne, jeste nemoguća". Međutim, izgleda da imamo različito razumevanje oko toga šta treba činiti ako argumentovana rasprava o projektu nije moguća – na primer, da li treba javno najavljivati rokove realizacije projekta i objavljivati naziv firme sa kojom će se posao realizovati ako još uvek nije odlučeno kroz koji pravni posao će projekat biti realizovan i ako procedura za takav postupak još nije započela.

Nema nikakve suštinske razlike između našeg reagovanja od 21.1. i našeg teksta objavljenog 19.1. jer je osnovno pitanje isto: da li će Republika i Grad projekat realizovati: 1) finansiranjem iz kredita ili budžeta, kroz javne nabavke; 2) prodajom zemljišta investitorima koji potom grade u skladu sa projektom; ili 3) kroz neki vid javno-privatnog partnerstva (koncesija, zajedničko preduzeće u koje država unosi zemljište a investitor novac i slično)?

Za svaki od ovih pravnih poslova postoje procedure predviđene posebnim zakonima, koji su usvojeni u poslednjih nekoliko godina. I Zakon o javnim nabavkama, i Zakon o javnoj svojini i Zakon o javno-privatnom partnerstvu poznaju otvorene javne pozive (za nabavku kredita, za nabavku radova, za nabavku projekata, za prodaju zemljišta, za koncesionara, za zajednička ulaganja i slično). Postoji propisana procedura čak i za slučaj kada bez ikakvog javnog poziva zainteresovana firma da državnom organu predlog za realizaciju projekta javno-privatnog partnerstva.

Međutim, u pravnom sistemu Srbije ne postoji „otvoreni javni poziv“, koji nije formalno raspisan i za koji se ne zna unapred na koju vrstu potencijalnog pravnog posla se odnosi. Zbog svega toga bi bilo neophodno, između ostalog i kako ne bi došlo do „rasterivanja investitora“ (pošto je poznato da je pravna sigurnost jedan od važnih činilaca za njihovo privlačenje), da Republika, odnosno Grad, u ovom i u svakom drugom sličnom slučaju nedvosmisleno stave do znanja i potencijalnim investitorima i sopstvenim građanima koje odluke su donete a šta je još u domenu ideja, koji postupak i na osnovu kojeg zakona (ili međudržavnog sporazuma, ako je o tome reč) se sprovodi.

Ko kontroliše velike projekte dodeljene bez javnog konkursa

7. februar 2014.

I pored najava da će u vezi sa realizacijom projekta Beograd na vodi "sve biti po zakonu" ostaje neodgovoreno pitanje: po kojem zakonu ili zakonima? S obzirom na to da je predsednik Privremenog organa izjavio da ćemo „mi“ (misli se na Republiku Srbiju ili Grad Beograd) „uložiti zemljište, arapski investitori novac, a da će se profit realizovanih investicija deliti u određenom procentu“, jasno je da je pravna priroda ovog posla javno-privatno partnerstvo.

S druge strane, predsednik privremenog organa je najavio i da će se konkurs raspisati za izvođača radova, ali ne i za arhitektonsko rešenje "jer je poznato ko će ga raditi". On naglašava da će investitori biti iz UAE. To bi značilo da neće biti ni konkursa za izbor privatnog partnera.

Jedino rešenje u kojem bi tako nešto bilo pravno moguće jeste da se na projekat "Beograd na vodi" primeni član 3. Zakona o JPP, koji govori o slučajevima kada se taj zakon neće primenjivati - ako je zasnovan na međunarodnom ugovoru koji je zaključila Srbija. Srbija i UAE sklopili su Sporazumom o saradnji koji je u martu 2013. ratifikovala Skupština Srbije i on predviđa saradnju "u oblasti nekretnina/nepokretne imovine/kapaciteta", što obuhvata "sticanje nepokretne imovine u državnom vlasništvu i/ili zajedničko ulaganje u projekte koji uključuju nepokretnu imovinu u državnom vlasništvu". Ova vrsta aranžmana bi omogućila da Grad ili Republika uđe u partnerstvo sa investitorom, a da se građanima ne predoči bilo kakva analiza troškova za javne finansije i koristi za javni interes.

TS je prilikom rada na Strategiji za borbu protiv korupcije insistirala da ovakve analize postanu obaveza kada država zaključuje poslovne aranžmane bez primene konkurentnih postupaka, a na osnovu međunarodnih sporazuma. Iako je ovo pitanje bilo tretirano u prvom nacrtu Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije, a predstavnici organizacije TS u radnoj grupi su dali i konkretne predloge za njegovu razradu u Akcionom planu, u konačnoj verziji Strategije i Akcionog plana se ovaj problem ignoriše.

Koliko je taj problem veliki rečito govori činjenica da su gotovo svi veliki infrastrukturni projekti proteklih godina finansirani, ili se njihovo finansiranje planira, na osnovu međunarodnih sporazuma, bez transparentnih, konkurentnih postupaka odabira investitora ili kroz nabavke iz kredita kod kojih je isključena primena domaćeg Zakona o javnim nabavkama. Kao jedina garancija da će država i građani imati koristi od projekta i da nije bilo moguće naći boljeg ponuđača ili bolji finansijski aranžman, služe nam izjave političara date za medije.

Široka primena direktnih dogovora za velike infrastrukturne projekte obesmišljava primenu antikorupcijskih normi Zakona o javnim nabavkama, Zakona o javno-privatnog partnerstva i drugih propisa, jer se strogoj kontroli podvrgavaju poslovni aranžmani vredni 3000 evra, a kroz direktne dogovore se rešavaju pitanja koja su vredna nekoliko stotina miliona.

Kada poslanici ratifikuju međunarodni sporazum, oni nemaju uvid kakvi će konkretni ugovori biti zaključeni na osnovu sporazuma i u kojoj meri će biti u javnom interesu. Po definiciji, kod ugovora koji se zaključuju na osnovu direktnih sporazuma, rizik od korupcije je uvek veći, kako zbog manje javnosti procesa, tako i zbog odsustva mogućnosti da se kroz međusobnu kontrolu konkurenata za dobijanje posla uoči neka nepravilnost.

Međutim, najveći problem leži u tome što poslanici (ako bi i bili spremni da vrše kontrolu nad sporazumom koji treba da ratifikuju) nemaju jasno predočene prednosti i mane takvih sporazuma u odnosu na alternativna rešenja.

Konačno, ako ovaj projekat nije "pokriven" Sporazumom o saradnji između Vlade Srbije i Vlade Ujedinjenih Arapskih Emirata, morao bi da se primenjuje neki od zakona koji propisuje

konkurentne postupke. Projekat bi u tom slučaju morao da se realizuje kao javna nabavka, kroz prodaju zemljišta investitorima ili neki oblik javno-privatnog partnerstva. Svaki od navedenih zakona ima svoje procedure a nijedan ne poznaje mogućnost da se sa potencijalnim investitorima vode pregovori pre otvaranja nekog zakonskog postupka.

Najsličnija tome je procedura iz člana 19. Zakona o JPP, koji podrazumeva da "javno telo ima pravo da razmotri i prihvati predlog zainteresovanih lica za realizaciju projekta JPP", nakon čega se u roku od 90 dana od prijema predloga, "utvrđuje da li je projekat u javnom interesu". Nakon toga se otvara javni poziv za realizaciju projekta na kome može da učestvuje i inicijator predloga, koji ne bi smeo da bude privilegovan u odnosu na druge firme.

Projekta "od nacionalnog značaja" ... nema na internetu

12. maj 2014.

Vlada je posle sednice od 1. maja 2014. objavila, a svi mediji preneli da je "donet zaključak kojim se Projekat uređenja dela priobalja Beграда -"Beograd na vodi" utvrđuje kao projekat od značaja za Republiku Srbiju. Za razliku od drugih akata koji su usvojeni na istoj sednici Vlade, ovaj zaključak (još uvek?) nije objavljen. Zaključci Vlade se po pravilu ne objavljuju, osim ako sama Vlada ne odluči suprotno. Možda će Projekat biti dostupan ako ga neko traži, a možda će biti proglašen za "poslovnu tajnu". Ali je u svakom slučaju i čudno i ilustrativno u nedelji u kojoj se obeležava dan slobode medija, da projekat vredan nekoliko milijardi evra, za koji smo iz vesti sa sednice Vlade saznali da postoji kao uobičajen dokument, nije bio glavna tema cele javnosti tokom prethodnih osam dana

"Beograd na vodi" i "hrast na trasi autoputa"

29. jun 2014.

Na predstavljanju master plana projekta "Beograd na vodi", predednik Vlade je između ostalog rekao "da se povukao pred kritičarima kada su govorili o renoviranju Generalštaba i o čuvenom hrastu, ali da se "neće povući pred nečim ovako čistim i velikim kao što je Beograd na vodi".

"Umesto autobuske i železničke stanice, koje očajno izgledaju, umesto baraka i betonskih baza graditi spomenike i muzeje. Neki u tome traže primedbe... A ja u tome neću da učestvujem", rekao je Vučić i dodao da želi "lep, umiven i čist grad", kao što je renovirana zgrada Geozavoda".

Teško bi bilo ne saglasiti se sa premijerom oko toga da je bolje imati u širem centru Beograda uređen poslovno-stambeni blok nego barake i betonske baze. Ali, to nikako ne znači da je rešenje koje se promovise bilo jedino moguće umesto baraka i betonskih baza. Sa ovim projektom nije problem to da je projekat sam po sebi loš (ili makar, to nije glavni problem), niti

to da je projekat lošiji od zatečenog stanja. Osnovni problem je u tome što nikad nećemo saznati da li su arhitektonska rešenja i finansijski aranžman mogli da budu bolji. Predloženim (još uvek ne i usvojenim) izmenama Generalnog plana Beograda ukida se obaveza sprovođenja međunarodnog konkursa kao načina da se pronađu najbolja rešenja za urbanističko planiranje "Savskog amfiteatra".

Konkurs je (bio) najbolji mogući način da saznamo šta urbanisti i arhitekti imaju da ponude, pa da na osnovu toga procenimo da li je rešenje koje se ovih dana promovise baš ono što nam treba. Brisanje konkursa je nerazumljivo čak i sa stanovišta interesa unapred dogovorenog investitora - možda bi se i njima dopao više neki drugi projekat.

Kad je reč o finansiranju projekta problem je iste vrste. Pošto nije bilo javnog poziva za nadmetanje, nikad nećemo saznati da li bi neka druga firma (ili druge firme zainteresovane za deo zemljišta) ponudile više novca za kupovinu zemljišta ili veći udeo državi na osnovu ustupljenog zemljišta u novoizgrađenom prostoru.

Štaviše, pošto se na ovaj aranžman neće primeniti Zakon o javno-privatnom partnerstvu (zbog proglašenja za "projekat od nacionalnog značaja") nikad neće biti urađena analiza koja bi trebalo da pokaže da je javno-privatno partnerstvo povoljnije od drugih mogućnosti koje su postojale (npr. izgradnja objekata novcem iz kredita kroz javne nabavke i njihova potonja prodaja; prodaja ili dugoročni zakup cele površine ili pojedinačnih parcela za izgradnju zainteresovanim investitorima).

S druge strane, stroge zakonske procedure i nadmetanja ćemo primenjivati npr. za poveravanje komunalne delatnosti prigradskog prevoza u opštini Topola i Srbobran, izgradnju kanalizacione mreže u Staroj Pazovi, zamenu kotlova na lož ulje u niškim školama i obdaništima, zakup lokacija za postavljanje kioska i u drugim sličnim prilikama.

"Ugovor o gradnji"?

30. jun 2014.

Umesto da stvari sa "Beogradom na vodi" postanu sve jasnije kako vreme prolazi i kroz javne promocije tog projekta, dešava se upravo suprotno - svaka nova informacija rađa nekoliko novih pitanja (koja novinari na promociji očigledno nisu postavili).

Danas stižu sledeće informacije: "Na pitanje da li je potpisan ugovor o gradnji, gradonačelnik je rekao da nije, te da se na proleće sledeće godine planira početak realizacije prve faze projekta." "Paralelno sa tim radimo na pripremanju papirologije i dokumentacije. Ne očekujte ugovor o gradnji pre kraja godine, jer jednostavno nemamo spremnu svu papirologiju". "To, kako je objasnio, znači da se, kada se radi, radi se sa svom potrebnom dokumentacijom i papirologijom, a ne da kasnije dolazi do dodatnih troškova." "Sa druge strane, primer kako će

gradska vlast da radi je i ova zgrada za koju su za tri meseca izdate potrebne saglasnosti i dozvole i na njoj je radilo 12 preduzeća sa 300 domaćih radnika koji su uspešno i efikasno završili posao".

Možda je reč o nepreciznosti gradonačelnika ili grešci novinara, ali "ugovor o gradnji" je pravni posao koji naručilac radova (investitor) zaključuje sa firmom koja izvodi radove za investitora. Više puta smo čuli da će investitor na ovom poslu biti firma "Eagl hills", pa je logično očekivati da će ta firma zaključivati "ugovore o gradnji" sa izvođačima radova, a da to neće činiti Grad Beograd ili država Srbija. Beograd i Srbija bi mogli zaključivati ugovore o gradnji jedino ako su Beograd ili Srbija investitori projekta. Treća moguća varijanta je da je gradonačelnik imao u vidu ugovor koje će zaključiti (buduće?) zajedničko preduzeće države i partnera iz UAE.

Sudeći po nedavnim izjavama predsednika Vlade (o tome da još nisu precizirani udeli države i stranog partnera u eventualnom profitu), moglo bi se zaključiti da to zajedničko preduzeće još uvek nije formirano. Kako god bilo, tu nije reč samo o papirologiji, već o rešavanju suštinskih pitanja podele odgovornosti i koristi od celog posla (ili eventualne štete). Informacija o tome da je gradska vlast za tri meseca izdala sve potrebne saglasnosti i dozvole za renoviranje zgrade "Geozavoda" i da je to primer za buduće ponašanje gradske vlasti, sigurno će obradovati i druge investitore. Ako u praksi ne bude tako, imaće makar na šta da se pozovu ukoliko se bude desilo da u njihovom slučaju proces odobravanja traje znatno duže.

Investitorski urbanizam - sunovrat pravne države

14. septembar 2014.

Predsednik skupštine Beograda najavljuje za 18. 9. 2014. sednicu na kojoj će biti usvojene izmene urbanističkih planova, "koje otvaraju mogućnost da se realizuje projekat „Beograd na vodi"". On je takođe rekao da će te izmene omogućiti "ukidanje studije o zabrani izgradnje visokih objekata o kojoj smo na skupštini već ranije razgovarali. Naime, veliki broj investitora je tražio, i ima projekte izgradnje visokih objekata.

Stručno mišljenje o tome zašto je ovakva odluka u prošlosti donešena nikada nismo dobili, a jedan od mogućih razloga je bio stav da se tako zaklanja pogleda ka reci iz određenih delova grada. Pitam se kako bi onda izgledao Menheten da nema visokih objekata i da li objekti uz sam okean zaklanjaju vidik ostalim objektima? Beograd ne može biti prestonica od nekoliko miliona stanovnika, a da nema nijedan objekat koji je veći od 20 spratova – rekao je predsednik skupštine".

Lepo je što gradske vlasti brinu o investitorima koji žele da grade visoke objekte i "imaju projekte za to". Da li je neki urbanistički plan razuman i ispravan ili ne, može i treba da se razgovara. Tačno je da su urbanistički planovi često namerno pravljeni nerealno, kako bi se stvorio prostor za korupciju kroz odobravanje parcijalnih izmena.

Međutim, taj problem se ne rešava izvrnutom logikom: urbanističko planiranje služi da bi se investitori njemu prilagođavali i gradili u okviru zadatih parametara, a ne obrnuto. U suprotnom, nikakvo planiranje ne bi ni bilo potrebno, već bi svako gradio onoliko koliko želi i može. Izmene urbanističkog plana Beograda radi omogućavanja realizacije mega-projekta "Beograd na vodi", koji niti je izabran na konkursu, niti je prošao prethodne urbanističke provere, tipičan je primer za to.

Kakvo će moralno pravo imati gradske vlasti da nakon usvajanja ovih izmena ne izađu u susret nekom drugom investitoru koji, suprotno planu, želi da dogradi neko potkrovlje ili da da svoj doprinos "menhethnizaciji" naše prestonice podizanjem solitera na mestu neke udžerice?

Čime će opravdati trošenje novca poreskih obveznika za organizovanje arhitektonskih konkursa za uređenje znatno manje atraktivnih lokacija u gradu, ako na najvažnijoj takav konkurs ne sprovode jer je reč "o lokaciji od nacionalnog značaja"?

Koliko će još novca biti potrošeno za organizovanje javnih uvida urbanističkih planova i komisijско razmatranje predloga, na kojima će sve što se ne uklapa u unapred donetu odluku biti po automatizmu odbačeno?

Odgovor grada po zahtevu za pristup informacijama - rekonstrukcija zgrade u Karađorđevoj i okolnih saobraćajnica

3 oktobar 2014

Zahtevom za pristup informacijama od 28.7.2014. smo od gradske uprave Beograda tražili sledeće informacije i kopije dokumenata koji su u posedu ovog organa:

1. Informaciju o tome ko je vlasnik a ko korisnik objekta u Karađorđevoj 48 u Beogradu (bivša zgrada Geozavoda), te kopija dokumenta iz koje se može videti pravni osnov korišćenja
2. Informaciju o tome ko je bio investitor obnove navedenog objekta koja je izvršena u 2014. godini, ukoliko Grad Beograd te informacije poseduje, te na osnovu toga kopije građevinskih i drugih neophodnih dozvola za izvođenje pomenutih radova
3. Informacije o izvođenju i plaćanju radova na preuređenju saobraćajne infrastrukture ispred navedenog objekta u Karađorđevoj ulici broj 48 u Beogradu (te u tom smislu kopije odluke, dozvola i ugovora)

Na ovaj zahtev nismo dobili nikakav odgovor, ni u zakonskom roku, ni nakon njegovog proteka, a tek nakon što je Poverenik doneo rešenje po žalbi, juče smo dobili u štampanom obliku sledeće dokumente:

1. Obimna dokumentacija Sekretarijata za saobraćaj - Direkcije za puteve koji se odnose na radove u Karađorđevoj ulici (dozvole, podaci o finansiranju, ugovori i slično).

2. Rešenja Sekretarijata za urbanizam i građevinske poslove od 3.6.2014. i od 11.3. 2014, kojim se odobrava Republičkoj direkciji za imovinu izvođenje radova na zgradi u Karađorđevoj 48, kao investitoru, kao i odobrenja Zavoda za zaštitu spomenika kulture za te radove.
3. Izvod iz katastra nepokretnosti od 19.2.2014. za Karađorđevu 48.

U ovim materijalima nema traga postojanja ugovornog odnosa između organa Grada i potencijalnog investitora projekta "Beograd na vodi", pa ni "donaciji u radovima" za rekonstrukciju zgrade bivše "Beogradske zadruge" koju je pominjao gradonačelnik.

Moguće rešenje za ovu čudnu situaciju bi bilo da su radovi odobreni Republičkoj direkciji za imovinu, a da su kasnije, na osnovu ugovora o donaciji, ti radovi izvedeni o trošku finansijera i da o tome postoji dokumentacija u Republičkoj direkciji, ali ne i u gradskim službama.

Budući da su dostavljeni izvodi iz katastra iz februara meseca, nema pomena ni o sadašnjem korisniku ove zgrade - preduzeću "Beograd na vodi". S obzirom na to da smo zahtevom tražili podatke o sadašnjem vlasniku i korisniku tog objekta, odgovor bi mogao da znači da Grad takve podatke ne poseduje.

Kako god bilo, očigledno je da je najbolji način za sprečavanje nastanka bilo kakve zabune i nedoumice u pogledu pravnih poslova koji su prethodili široko promovisanom događaju otvaranja renovirane zgrade "Beogradske zadruge" bilo objavljivanje svih relevantnih podataka još u doba njihovog nastanka (kada je započeta rekonstrukcija), i pre nego što je iko takve informacije zatražio zahtevom.

Rečit odgovor o "nepostojanju informacija"

22. februar 2015.

Urbanistički zavod Beograda našao se u ćorsokaku, stešnjen između medijskog promovisanja projekta "Beograd na vodi" od strane državnih organa i poštovanja propisa. Nakon što je direktor Zavoda javno govorio da je prilikom izrade "detaljnog plana regulacije" za područje Savskog amfiteatra, polazna osnova bio plan za izgradnju "Beograda na vodi", koji je izradio potencijalni investitor ovog projekta, Transparentnost Srbija je tražila dokumente sa ciljem da se ti navodi, koji ukazuju na kršenje procedure planiranja, razjasne.

Urbanistički zavod u zvaničnom odgovoru tvrdi da ne poseduje informacije o pregovorima sa potencijalnim investitorom, pa čak ni plan za izgradnju Beograda na vodi koji je izradila firma "Eagle Hills". To znači da direktor Zavoda nije govorio istinu u intervjuu, što je malo verovatno, s obzirom na očite sličnosti prostornog plana sa ranije predstavljenim namerama potencijalnog investitora, ili da se kriju dokumenti koji bi mogli da predstavljaju dokaz o kršenju procedure prilikom izrade prostornog plana.

Urbanistički zavod Beograda je, naime, 20. februara dostavio Transparentnosti odgovor po rešenju Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Povod za intervenciju TS bio je intervju direktora UZB za "Politiku", iz oktobra 2014. godine, kada je svesno ili nehotice, izneo mnoštvo podataka koji ukazuju na to da je u izradi "detaljnog plana regulacije" za područje Savskog amfiteatra, polazna osnova bio plan za izgradnju "Beograda na vodi", koji je izradio potencijalni investitor ovog projekta, da su sa predstavnicima te firme vođeni "pregovori" i da je bilo pritisaka kojima su domaći urbanisti odoleli.

S obzirom na to da odlukom o izradi ovog plana regulacije nije bilo predviđeno korišćenje bilo kojeg dokumenta koji bi došao od potencijalnog investitora, niti je tako nešto predviđeno propisima, zatražili smo od UZB odgovor i dokumenta koja bi osvetlila ovu situaciju. UZB je u odgovoru eksplicitno tvrdio da Zavod nije dobijao dokumente od drugih fizičkih i pravnih lica u vezi sa izradom nacрта i da ne poseduje "Master plan" koji je izradila firma "Eagle Hills" iz Abu Dabija. Pošto su druga naša pitanja ostala bez odgovora, uložili smo žalbu Povereniku, krajem oktobra.

Najnoviji odgovor, koji smo dobili 20. februara 2015, o "nepostojanju traženih informacija" ipak o nečemu rečito govori: da u javnosti ne sme da se pojavi ni jedan dokument koji bi mogao da predstavlja dokaz o kršenju procedure prilikom izrade prostornog plana. Naime, teško je poverovati da može biti istina i ono što je direktor UZB rekao u nedemantovanom intervjuu u "Politici" i oficijelno obaveštenje da UZB "ne poseduje informacije" o tome po kojem pravnom osnovu, sa kakvim ovlašćenjima i na koji način je Urbanistički zavod vodio pregovore sa investitorom, niti informacije o tome na koji način je investitor vršio pritiske na Zavod, kako se može zaključiti iz ranije objavljenog novinskog teksta.

Poseban zakon za eksproprijaciju za Beograd na vodi

9. mart 2015.

S obzirom da Zakon o eksproprijaciji ne predviđa mogućnost da se utvrdi javni interes za ekproprijaciju za potrebe izgradnje objekata namenjenih turizmu, ugostiteljstvu, kao ni poslovnih ni stambenih objekata, Vlada je utvrdila predlog posebnog zakona na osnovu kojeg će biti moguće izvršiti eksproprijaciju privatnih objekata i zemljišta za potrebe izgradnje Beograda na vodi.

Vlada Srbije utvrdila je, naime, Predlog zakona o utvrđivanju javnog interesa i posebnim postupcima eksproprijacije i izdavanja građevinske dozvole radi realizacije projekta izgradnje „Beograda na vodi“.

Reč je o zakonu koji će omogućiti eksproprijaciju objekata i zemljišta u privatnom vlasništvu na području izgradnje budućeg stambeno-poslovnog centra na području savskog priobalja, a na osnovu prethodno usvojenog "Plana posebne namene" i odluke Vlade o proglašenju projekta

"Beograd na vodi" kao projekta "od značaja za Republiku Srbiju i grad Beograd". Zašto se ovaj poseban zakon uopšte donosi ako u Srbiji već postoji Zakon o eksproprijaciji koji uređuje kada se ona može vršiti?

O tome rečito govori obrazloženje predloga zakona: "Utvrđivanje javnog interesa za izgradnju i revitalizaciju kompleksa „Beograd na vodi”, u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji je pravno moguće samo za objekte koji su određeni u članu 20. Zakona o eksproprijaciji, odnosno, Vlada može utvrditi javni interes za eksproprijaciju ako je eksproprijacija nepokretnosti neophodna za izgradnju objekata u oblasti: obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite, kulture, vodoprivrede, sporta, saobraćajne, energetske i komunalne infrastrukture, objekata za potrebe državnih organa i organa teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, objekata za potrebe odbrane zemlje, kao i za izgradnju stanova kojima se rešavaju stambene potrebe socijalno ugroženih lica. Na osnovu navedenog, predlogom za utvrđivanje javnog interesa ne bi mogli biti obuhvaćeni objekti namenjeni turizmu i ugostiteljstvu, kao ni poslovni i stambeni objekti, a za koje postoji interes da se grade na predmetnoj lokaciji.

Imajući u vidu odredbe Ustava Republike Srbije, pravno je moguće da se ovaj problem prevaziđe donošenjem posebnog zakona kojim bi bio utvrđen javni interes za eksproprijaciju u cilju privođenja zemljišta nameni utvrđenoj prostornim planom područja posebne namene. Napominje se da je ovakvo rešenje već primenjeno u slučaju izgradnje gasovoda „Južni tok”. Sa aspekta ustavnosti, donošenje ovakvog zakona, koji je po svojoj pravnoj prirodi *lex specialis* u odnosu na opšti zakon - Zakon o eksproprijaciji, i to *lex specialis et posterior* je moguće, s obzirom da je Vlada Republike Srbije ovaj projekat utvrdila kao projekat od posebnog značaja za Republiku Srbiju, pritom ne odstupajući od osnovnog ustavnog načela o zaštiti imovine koje je propisano članom 58. Ustava Republike Srbije, s obzirom da je u postupcima predviđenim ovim zakonom propisano da se za eksproprijaciju nepokretnosti određuje tržišna vrednost te nepokretnosti."

Šta nam, drugim rečima, poručuje Vlada ovim predlogom zakona? Da će Zakon o eksproprijaciji i tamo uspostavljena pravila o tome iz kojeg se razloga ona sprovodi biti "mrtvo slovo na papiru" kad god Vlada utvrdi da je nešto projekat od nacionalnog značaja. Ispravnije bi bilo izmeniti Zakon o eksproprijaciji uvođenjem novih razloga koji bi mogli da se primene za budućnostjednako u svim sličnim situacijama, a ne od slučaja do slučaja. Na primer, ako Vlada smatra da projekti u kojima država daje građevinsko zemljište a privatni investitor novac za izgradnju objekata, i sve to radi dalje prodaje na tržištu (o tome je zapravo reč kod "Beograda na vodi"), predstavljaju "javni interes", onda to treba i da napiše, obrazloži i pokuša da odbrani pred poslanicima.

Ustavnost ovog zakona zavisi od odluke USS. Ta institucija je u prošlosti u nekim slučajevima zauzimala stav da se pravni poredak narušava kada su odredbe posebnog zakona u suprotnosti sa sistemskim, ali i potpuno suprotno stanovište (npr. kada je ostavio na snazi

Zakon o pomoći građevinskoj industriji, iako je bio suprotan sistemskom Zakonu o javnim nabavkama). Pored toga, ovde su možda moguća su i osporavanja ustavnosti po drugim osnovama, na primer jer se ometa pravo na mirno uživanje svojine. Generalno, sa pravne strane, glavni problem u celoj priči jeste to što se eksproprijacija može vršiti "u javnom interesu", a sam pojam "javnom interesa" nije jasno omeđen u Ustavu.

"Beograd na vodi" - šta govori prvi konkretan podatak o ugovoru

20. mart 2015.

Tri godine nakon prve stranačke promocije projekta "Beograd na vodi" a 14 meseci nakon zvanične promocije investitora za "projekat od nacionalnog značaja", gradonačelnik Beograda je u intervjuu Tanjugu predstavio građanima prvi konkretan podatak o formi i sadržini ugovora sa budućim investitorom za izgradnju "Beograda na vodi", što samo za sebe dovoljno govori o obimu transparentnosti ovog posla: "To zemljište se unosi kao udeo u pravno lice koje se zove 'Beograd na vodi d.o.o.', gde će država Srbija i dalje biti minimum 30 odsto vlasnik, a većinski vlasnik biće naravno oni koji ulože novac. Zemljište se tom pravnom licu ne daje u vlasništvo, nego u zakup na 99 godina".

Kao što smo na početku i pretpostavili, verovatno će biti zaključen ugovor koji predstavlja jedan vid javno-privatnog partnerstva (zajedničko preduzeće države i investitora). Alternativno, možda će biti sproveden postupak koji se odnosi na prodaju 70% udela u postojećem državnom preduzeću na osnovu planiranih ulaganja i kod kojeg bi, da se sprovedi redovna procedura bio primenjen Zakon o privatizaciji. Pri tom bi to zajedničko preduzeće postalo (odmah?) zakupac zemljišta na 99%, a objekti bi bili izgrađeni prema nekom planu koji bi verovatno bio takođe ugovoren (pominje se rok od četiri godine).

Da li je ovaj dogovor povoljan? On to jeste u poređenju sa sadašnjom situacijom u kojoj država ne ubira nikakve prihode od korišćenja ovog zemljišta. Međutim, to nije pravi reper za poređenje. Poređenja imaju smisla jedino sa drugim mogućim aranžmanima sa potencijalnim investitorima na ovom zemljištu. Kao što smo isticali više puta, jedini pouzdani način da se to sazna bilo bi nadmetanje potencijalnih partnera gde bi tržište pokazalo da li neko nudi povoljnije uslove (to jest, da država ima više od 30% udela). Takvo nadmetanje bi bilo obavezno da je sprovedena procedura iz Zakona o JPP. I pre toga, da je sprovedena procedura iz istog tog Zakona, bilo bi potrebno da se kroz analizu utvrdi da li je zajedničko preduzeće bolje rešenje od drugih mogućnosti koje stoje na raspolaganju državnim organima (npr. da se zemljište u celini ili po parcelama da u zakup investitoru koji za to ponudi najviše).

U nedostatku drugih merila, do odgovora o povoljnosti ovog aranžmana bi se moglo doći jedino na osnovu poslova koji su iole slični. Mnoge privatne firme, velike i male, su proteklih decenija gradile zgrade u Beogradu bez sličnih aranžmana sa državom (u tome je bilo i mnogo loših urbanističkih rešenja i korupcije, ali to nije tema ovog teksta). Uobičajeni model bio je otkup

postojećih prizemnih kuća. Investitor takvih radova je preuzimao obavezu da vlasnicima postojećih objekata u zamenu da deo novoizgrađenih stanova (često baš oko 30% budućih "kvadrata"), ali je pri tom preuzimao na sebe sve druge legalne i nelegalne obaveze - raščišćavanje terena, pripremu dokumentacije i pribavljanje dozvola, plaćanje naknada Gradu itd. Investitor projekta Beograd na vodi će biti u povoljnijem položaju, jer veliki deo ovih obaveza preuzima na sebe državni partner, a "lex specialis" predviđa i neke povlastice u vezi sa plaćanjem taksu i naknada.

S druge strane, činjenica je da će za ovaj projekat troškovi izgradnje činiti veći deo ukupnih troškova nego u velikoj većini drugih slučajeva izgradnje u Beogradu, usled toga što se planira izgradnja veoma visokih objekata. Zbog toga nije moguće dati potpuno jasnu procenu o povoljnosti ovog aranžmana ovakvom analizom. To se može učiniti jedino javnim pozivom drugim zainteresovanim investitorima sa pitanjem da li bi pod uslovima koji će važiti za Eagle Hills ponudili Gradu/Srbiji veći udeo u izgrađenom poslovnom i stambenom prostoru na ovoj ili bilo kojoj drugoj lokaciji u užem gradskom jezgru?

"Konkursi ili investitor"?

26. mart 2015.

Gradonačelnik Beograda je postavio neobičnu tezu povodom izgradnje Beograda na vodi za koji nije prethodilo nadmetanje potencijalnih investitora - "Konkurs ništa ne rešava ukoliko nemate investitora". Takođe je još jednom ponovio tezu: "Onda taj neko (odnosi se na nekoga ko je protiv ovakvog projekta Beograd na vodi) treba da kaže: "Jesam da taj deo Beograda bude potpuno neuređen, jesam za one slike udžerica, baraka, vagona, jesam za to da nema novog zapošljavanja, jesam za to da budem protiv nekoga ko donosi novac...". Neka tako kaže! Te kritike da čujem".

Stvar je jednostavna: konkursi, tenderi, licitacije, aukcije i druge procedure nadmetanja služe upravo tome da se dobije najpovoljnija ponuda. Ako postoji investitor koji je zainteresovan za izgradnju na nekom području ili za zakup građevinskog zemljišta i ako je ono što želi da ponudi u takvoj saradnji najpovoljnije za Srbiju i Beograd, onda bi takav investitor sigurno pobedio na javnom nadmetanju.

Dakle, postojanje investitora sa dobrom ponudom nikako ne može biti u suprotnosti sa idejom javnog nadmetanja. S druge strane, ukoliko gradonačelnik i Vlada smatraju da su javna nadmetanja loša stvar i da je ispravno investitore, zakupce građevinskog zemljišta, kupce firmi, izvođače radova i dobavljače dobara tražiti na neki drugi način, onda treba da predlože ukidanje Zakona o javnim nabavkama, Zakona o privatizaciji, Zakona o javno-privatnom partnerstvu, pojedinih odredaba Zakona o javnoj svojini i svih drugih zakona, podzakonskih akata i gradskih odluka koje uređuju ovakve situacije.

U suprotnom ćemo imati apsurdnu situaciju u kojoj se do zakupca područja nekoliko miliona kvadratnih metara u centru grada dolazi bez nadmetanja, a da se istovremeno održava javno nadmetanje za zakup garaža u vlasništvu Grada na periferiji i za prodaju polovnih vozila Vlade.

Komentar TS na lex specialis o Beogradu na vodi

27. mart 2015.

Lex specials o Beogradu na vodi otvara mogućnost da se bez postupka javnih nabavki sa investitorom potpiše ugovor po kome će izgraditi objekte javne namene i to "prebiti" za troškove uređenja građevinskog zemljišta.

Reč je o radovima vrednosti 33 milijarde dinara (oko 10% vrednosti svih javnih nabavki u Srbiji u 2014), a zanimljiva je podudarnost što je procenjena vrednost doprinosa za uređivanje građevinskog zemljišta gotovo identična – 33,7 milijardi dinara.

Otvaranje mogućnosti da se javne nabavke radova poveravaju unapred određenoj firmi, bez nadmetanja, može rezultirati štetom po javna sredstva. Naime, u odsustvu konkurencije investitor koji izvodi takve radove će imati interes da prikaže što veću cenu radova, kako bi na taj način otplatio što veći deo doprinosa za uređivanje građevinskog zemljišta.

Ovo je jedna od stvari na koje je TS ukazala u komentaru na Predlog zakona o utvrđivanju javnog interesa i posebnim postupcima eksproprijacije i izdavanja građevinske dozvole radi realizacije projekta izgradnje „Beograd na vodi“. Komentar sa našim predlozima dostavili smo Ministarstvu finansija, Vladi i svim poslaničkim grupama u Skupštini Srbije.

TS je u komentaru iznela načelan stav da, u skladu sa odredbama Ustava Srbije o jedinstvu pravnog poretka zemlje (član 4. i član 194.) i pravnom prirodom zakona, kao opštih pravnih akata, koji se odnose za neograničeni broj slučajeva u budućnosti, nije ispravan pristup niti dobra praksa, po bilo kojem pitanju i u bilo kojoj oblasti, da se predlažu i usvajaju akti u formi zakona koji će urediti odnose samo u jednoj konkretnoj situaciji.

Zbog tog principijelnog stava smatramo da bi ovaj predlog zakona trebalo povući, i zameniti ga, ukoliko Vlada kao predlagač smatra da je to ispravno, predlogom izmena i dopuna Zakona o eksproprijaciji, Zakona o planiranju i izgradnji i eventualno drugih zakona.

Na primer, ako Vlada smatra da je ustavno i opravdano da se omogući eksproprijacija privatne imovine zarad izgradnje objekata namenjenih daljoj prodaji, onda bi trebalo u zakonskoj normi propisati uslove i kriterijume koji bi važili za neograničeni broj slučajeva a ne samo za jedan.

Ukoliko Vlada ostane pri predlogu posebnog zakona samo za ovaj slučaj, TS je ukazala na nekoliko spornih odredbi zakona, kao i sporne tvrdnje u obrazloženju zakona (o pravilnosti

procesa pripreme Prostornog plana područja posebne namene i usklađenosti sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju) te činjenicu da se u obrazloženju navodi da su za sprovođenje ovog zakona potrebna dodatna finansijska sredstva iz budžeta, ali nije navedeno koliko sredstava je potrebno, kao ni to kada i iz kojih izvora će ona biti obezbeđena.

Netransparentno saopštenje za netransparentan posao

27. april 2015.

Konferencija za štampu povodom potpisivanja ugovora za "Beograd na vodi" nije donela obelodanjivanje ugovora, ali jeste neke potpuno neočekivane informacije. Gradonačelnik je najavio "da će ugovor biti dostupan javnosti", ali tek kada ga odobri Komisija za zaštitu konkurencije. Ostalo je nejasno zbog čega bi odluka ove državne Komisije na bilo koji način imala uticaja na javnost ili tajnost ugovora potpisanog 26. aprila 2015, budući da ga ta Komisija ne može menjati.

Iz podataka objavljenih na potpisivanju ugovora za Beograd na vodi nismo saznali praktično ništa o samom poslu. Ono što smo mogli da čujemo ili pročitamo značajno se razlikuje od onoga što smo slušali u prethodnih 18 meseci – umesto 4 godine, kako je u martu najavio premijer, odnosno 10 godina, što je najavljivao gradonačelnik, rok za izgradnju je 30 godina. Dinamika izgradnje je jedan od bitnih elemenata i za procenu ukupne povoljnosti aranžmana za domaćeg partnera. Naime, ako se korist od ulaganja za državu ogleda u mogućnosti zarade od iznajmljivanja i prodaje stambenog i poslovnog prostora, nije svejedno da li će taj profit od neke zgrade početi da se ostvaruje 2020. ili tek 2040.

Pored toga, ranije se govorilo o 3,5 milijarde evra investicija, a u nedelju je saopšteno da će investitor uložiti 300 miliona, od toga pola kroz „zajam u formi pozajmice osnivača“, dok će ostatak biti reinvestiran iz dobiti. Pored toga pominje se dodatni ugovor o zaduženju za uklanjanje postojećih objekata.

Šta je sporno u celom poslu?

Međudržavni sporazumi omogućavaju da se ne primenjuju antikorupcijski mehanizmi iz domaćih zakona. Ali oni to ne zabranjuju. I nije jasno zbog čega vlada koja se deklarativno zalaže za borbu protiv korupcije nije želela da primeni antikorupcijske mehanizme, prvenstveno poštujući princip konkurencije i javnog konkursa. Svojevremeno je „opravdanje“ za izostanak javnog konkursa bilo da „mora da se poštuje tuđi novac“. Iz onoga što je u nedelju predstavljeno, deluje da je „tuđeg novca“ 150 miliona evra, a ne 3,5 milijarde evra. A da li je „tuđeg novca“ moglo da bude više, nećemo saznati jer nije bilo konkurencije.

Kome je u interesu da se ovakav posao zaključuje na ovaj način? Zabrinutost izaziva to što je ovaj projekat od ogromnog političkog interesa za vlast i postavlja se pitanje da li se poklapaju

ekonomski interes države i politički interesi vladajuće partije. Zbog toga postoji razlog za brigu kakvi će biti kontrolni mehanizmi prilikom sprovođenja ugovora. Na primer, nedavno usvoji nex specialis omogućava da se investitor oslobodi plaćanja naknade za građevinsko zemljište tako što će zauzvrat izgraditi objekte javne namene. Kakva će biti dinamika izgradnje tih objekata u odnosu na komercijalen i ko će i kako kontrolisati koliko je zaista koštala izgradnja objekata javne namene.

Što se tiče nametnute dileme da li treba ostaviti postojeće ruglo u Savskom amfitetaru ili graditi Beograd na vodi, reč je o lažnoj dilemi. Besmisleno je pitanje da li je neko za postojeće stanje. Ovo je pitanje poštovanja propisa i pitanje - ako postoji ekonomska korist od izgradnje Beograda na vodi, da li je ona mogla da bude veća da smo imali konkurenciju i transparentan postupak. I, naravno, pitanje je kakvi će se sve troškovi pojaviti narednih decenija. Naime, sam projekat može doneti nesumnjivo korisne rezultate, ako se u okviru njega završi ono što je i inače trebalo uraditi prethodnih godina ili decenija – završetak izgradnje Prokopa, obilaznice, mosta kod Vinče, ali je rizik ako se i ti projekti budu finansirali na netransparentan način, kreditima koji će biti deo „paketa“ sa UAE i investitorom.

A to smo već u nedelju mogli da vidimo – najavljeno je da će investitor obezbediti zajam od 130 miliona evra državi Srbiji za preseljenje objekata iz Savskog amfiteatra i završetak eksproprijacije zemljišta.

Novo "prepreke" za objavljivanje ugovora o Beogradu na vodi

18. maj 2015.

Posle nekoliko godina čekanja na osnovne informacije o poslu koji je u ime Srbije zaključen sa firmom Eagle Hills, priča se na sličan način nastavlja i nakon potpisivanja ugovora. Umesto da tekst, oko koga su se predstavnici naše države sporazumeli sa partnerom iz UAE, bude objavljen odmah, objavljivanje je odloženo do "odluke Komisije za zaštitu konkurencije". Komisija za zaštitu konkurencije uopšte nije nadležna da odlučuje o javnosti ugovora, već o tome da li se preuzimanjem većinskog udela u privrednom društvu "Beograd na vodi" ugrožava konkurencija. U najnovijoj izjavi gradonačelnika, objavljivanje je uslovljeno još nekim radnjama - donošenje odluke o dokapitalizaciji i ugovor sa Direkcijom za građevinsko zemljište, kao i odobrenje Komisije za kontrolu državne pomoći.

Zanimljivo je da je Komisija nedavno saopštila da im je ugovor dostavljen tri dana nakon potpisivanja, ali da prateća dokumentacija nije bila dostavljena i da je "najavljeno" da će ostatak biti dostavljen "u najkraćem roku". Iako su propusti uvek mogući, zaista deluje neverovatno da za jedan ovako veliki projekat, radi čije je hitne realizacije svojevremeno predložen poseban zakon po hitnom postupku, nije odmah prikupljena i dostavljena sva potrebna dokumentacija, kako bi Komisija mogla što pre da odluči.

Takođe je zanimljivo da se u novom intervjuu gradonačelnik poziva i na to da je potrebno da se o ovom ugovoru izjasni i "Komisija za odobravanje državne pomoći" (u stvari "Komisija za kontrolu državne pomoći"). Potreba za takvim odobrenjem, niti priroda državne pomoći za koju se traži odobrenje (npr. subvencije, oslobađanje od poreza i slično) nisu do sada pominjane.

Nova najava i odlaganje ugovora za BG na vodi

16. jun 2015.

U vezi sa projektom "Beograd na vodi" nije nikakva novina da jednu najavu smenjuje druga. Ovaj put, reč je o vremenu objavljivanja ugovora. Pri potpisivanju ugovora u maju 2015, gradonačelnik je saopštio da će ugovor biti objavljen kada ga odobri Komisija za zaštitu konkurencije. U međuvremenu, pre oko tri nedelje Komisija za zaštitu konkurencije je odobrila ugovor, ali on nije objavljen.

Nova najava, koja ovaj put stiže od direktora (još uvek državnog) preduzeća "Beograd na vodi", postavlja novi rok i novi uslov za objavljivanje ugovora. Sada se kao uslov postavlja odobrenje Komisije za kontrolu državne pomoći. Direktor Nikola Nedeljković, u intervjuu za "Politiku" tako kaže da će "ugovor za mesec dana postati pravosnažan, što je i uslov da bude objavljen".

Ova izjava je tačna jedino ako je sa "Igl hilsom" ugovoreno da se ugovor ne objavljuje do momenta dok se više ne može osporiti njegova pravna valjanost. Inače, ne postoji nikakva zakonska prepreka da se potpisani ugovor objavi pre pravosnažnosti.

Nedeljković je naveo "da je zadatak Komisije za kontrolu državne pomoći Ministarstva finansija da utvrdi postoji li u ovom slučaju pomoć države i da li se njome narušava konkurentnost drugih pravnih subjekata u toj delatnosti". "Stanovište preduzeća na čijem sam čelu je da u ovom projektu nema državne pomoći. Očekujemo da ćemo potvrdu toga imati za mesec dana".

U nedavno objavljenom istraživanju Transparentnosti - Srbija o državnoj pomoći u Srbiji pokazali smo da Komisija za kontrolu državne pomoći nema jasno definisan status, da predstavlja svojevrсни "pravni hibrid" - mešavinu između nezavisnog organa i radnog tela Vlade, jer se u Zakonu kaže da je ona "operativno nezavisno telo", bez preciziranja vrste organa o kojem reč. Direktor Nedeljković je pak Komisiju (možda znajući više nego mi o situaciji u stvarnosti), sveo na službu Ministarstva finansija. Samim tim i ne čudi što na "odluku" ove Komisije gleda kao na puku formalnost, očekujući od nje da "potvrdi" da u ovom projektu nema državne pomoći, niti narušavanja konkurencije.

Naravno, tako nešto bi bilo nemoguće utvrditi, jer su razni oblici državne pomoći očigledni (počev od prenosa imovine u vlasništvo novoformiranog preduzeća bez naknade), a o "konkurenciji" ne treba trošiti ni reči. Međutim, Komisija za kontrolu državne pomoći može da

utvrdi nešto drugo - da takvu državnu pomoć treba ipak odobriti iz nekog od fluidno definisanih razloga koje Zakon poznaje.

U pokušaju da objasni zbog čega ovo nije državna pomoć, direktor Nedeljković je uneo dodatnu konfuziju (ako je izjava verno preneti). On je rekao da "država uzima kredit od arapskog partnera od 130 miliona evra", ali da to "nije pomoć države, jer ona uzima kredit po komercijalnim uslovima". Konfuzija je prvo oko toga ko uzima kredit - preduzeće "Beograd na vodi" (kako je ranije saopšteno) ili država Srbija. Drugo, ako država Srbija novac daje preduzeću Beograd na vodi, to jeste državna pomoć, bilo koje da je poreklo tog novca (porez, donacija, kredit od komercijalnim ili nekomercijalnim uslovima).

Milijarde, milioni, hiljade

12. avgust 2015.

Nakon najava projekta vrednog nekoliko milijardi evra, objavljenih podataka prilikom potpisivanja ugovora o tome da će ulaganje stranog partnera biti 300 miliona evra (od čega je polovina zajam), juče je stigla vest o uplati 22 hiljade evra (2,64 miliona dinara) osnivačkog kapitala. Na osnovu te uplate je kompanija "Belgrejd voterfront kepital investments" iz UAE stekla 68% vlasništva u zajedničkom preduzeću Beograd na vodi d.o.o.

Za razliku od slučaja od pre nekoliko meseci, ova vest nije sama za sebe razlog za zabrinutost, mada veoma čudi da se predstavnici preduzeća i drugi promoteri ovog projekta nisu oglasili u javnosti da to i objasne. Naime, radi se o tome da je osnivački kapital preduzeća "BG na vodi" i inače bio veoma mali (svega milion dinara), pa 22 hiljade evra uloga zaista predstavlja osnov za sticanje "ciljanih" 68% udela. Drugim rečima, nije problem ako minimalnim ulaganjem privatni partner stiče dve trećine vlasništva u preduzeću koje ni samo nema imovinu. Problem nastaje ako su vrednosti budućih davanja, koristi i rizika neadekvatno utvrđene u samom ugovoru. Odgovor na to pitanje će ostati nepoznat jer nije primenjena procedura nadmetanja za izbor privatnog partnera iz Zakona o javno-privatnom partnerstvu. Naravno, kao i kod svakog ugovora, problem može da se javi i u realizaciji - ako jedna od strana ne ispuni svoj deo pogodbe.

I pored brojnih najava o čemu smo već pisali na ovom mestu, ugovor još nije objavljen. Pre zaključivanja ugovora najavljivano je da će on biti objavljen istog dana kada bude potpisan. Prilikom potpisivanja je najavljeno da će biti objavljen kada ga odobri Komisija za zaštitu konkurencije. Kada je i to odobrenje stiglo, onda je objavljivanje vezano za odobrenje Komisije za kontrolu državne pomoći. Inače, ni jedna od ove dve komisije nije imala ovlašćenje da menja ugovorne odredbe.

U međuvremenu je Komisija za kontrolu državne pomoći rešila ovaj predmet zaključivši da se "ugovor ne odnosi na državnu pomoć". Inače, rešenje Komisije sadrži niz zanimljivih procena i

ocena - "da je uobičajeni rang u udelu vrednosti lokacije u bruto razvojnoj vrednosti projekta između 15% i 25%" zbog čega je 32% koje Srbija dobija u zajedničkom ulaganju "realan iznos", da je "projekat izrazito nelikvidan, odnosno da je mogućnost utrženja Projekta na otvorenom tržištu zanemarljiva" i da se "prilikom zaključenja ugovora Republika Srbija ponašala kao privatni investitor, realno i racionalno".

Ugovor je tako bez pompe "stupio na snagu", ali još uvek nije objavljen na stranici "ekonomski ugovori i sporazumi" sajta Vlade Srbije.

Ističe još jedan rok

2. septembar 2015.

Podsećanje da danas ističe još jedan rok u vezi sa Beogradom na vodi. Još jedan rok da sve bude, kako su nas političari uveravali od početka "transparentno". Premijer je, naime, 19. avgusta najavio da će za dve nedelje biti objavljen ugovor o Beogradu na vodi.

Do sada smo mogli da čujemo da će ugovor biti objavljen čim se potpiše, pa kad je potpisan (u aprilu) da će biti objavljen kada Komisija za zaštitu konkurencije da odobrenje (dala ga je, a u međuvremenu je državni pravobranilac od Komisije tražio da ugovor proglašaj tajnim), pa potom da će biti objavljen kada se završe pravne radnje u vezi sa dokapitalizacijom i kada se dobije saglasnost Komisije za kontrolu državne pomoći (dala saglasnost u julu), u junu je najavljeno da će biti objavljen za mesec dana, a 19. avgusta da će biti objavljen za dve nedelje. Ugovora još nema na sajtu vlade.

Novi rok, nova konfuzija

5. septembar 2015.

Gradonačelnik Beograda se potrudio da unese novu konfuziju oko objavljivanja ugovora za "Beograd na vodi". Nakon mnogobrojnih neispunjenih najava, sada kaže da je "bukvalno pitanje dana" kada će taj ugovor biti objavljen i da očekuje da će se iduće sedmice stvoriti svi uslovi da se ugovor o projektu "Beograd na vodi" objavi, a "sigurno pre polaganja kamena temeljca". "Ja sam mislio da to može mnogo brže, ali pravnici definišu kada i koji se dokumenti dostavljaju. Ugovor je kompleksan, veliki je projekat u pitanju", rekao je Mali i dodao da će ugovor biti na sajtu Vlade Srbije i da će moći da se pročita svaki njegov detalj.

Ugovor o "Beogradu na vodi" je potpisan pre gotovo pola godine, a zatim je bio dostavljen na adrese dva državna organa u Srbiji. Ako će ceo ugovor biti na sajtu Vlade, kao što kaže gradonačelnik, i, ako je ugovor zaista zaključen u aprilu ove godine, onda su "pravnici koji definišu koji se dokumenti dostavljaju" nepotrebni u celoj priči. Objavljivanje ugovora bi bilo samo pitanje raspoloživog vremena veb-administratora Vladinog sajta.

Objavljivanje ugovora o BG na vodi

20. septembar 2015.

Nakon desetak prethodno datih najava ni konačno objavljivanje ugovora o zajedničkom ulaganju u projekat "BG na vodi" nije moglo da prođe bez najave. Gradonačelnik Beograda je tako, na konferenciji za štampu u 10 sati, najavio da će se ugovor naći na sajtu Vlade dva sata kasnije. Takođe je rekao da se ugovor objavljuje zato što su "ispunjeni uslovi za objavljivanje, jer je postao pravosnažan, nakon što je Beograd završio raščišćavanje dela Savskog amfiteatra, a arapski investitor u četvrtak uplatio 20 miliona evra za realizaciju tog projekta". U svakom slučaju, ako je "pravosnažnost" bila jedina prepreka objavljivanju ugovora, logično se nameće pitanje zbog čega ugovor nije bio objavljen još pre tri dana, nego se čekao vikend. Međutim, tri dana kašnjenja su manje bitna stvar u odnosu na gotovo pet meseci od zaključivanja ugovora i nekoliko godina od kada su predstavnici vlasti najavili realizaciju. Ugovor se, u nepretraživoj formi skeniranog dokumenta može preuzeti sa sajta Vlade.

Šta sam ugovor kaže o objavljivanju (odnosno o odlaganju objavljivanja): u članu 27. govori se o poverljivosti, pa se kaže da se "sve informacije koje se odnose na sadržaj ugovora, projektne dokumentacije, transakcija ..." smatraju poverljivim uz izuzetke, kao što su: da su informacije već postale javne, informacije koje se moraju otkriti na osnovu zakona ili odluke državnog organa i drugi.

Do sada smo mnogo puta, pa čak i danas, na dan objavljivanja, mogli da čujemo da je prepreka za objavljivanje to što ugovor nije pravosnažan. Međutim, iz samog ugovora se može pročitati da se potpuna poverljivost podrazumeva, sve dok ugovorne strane ne daju jedna drugoj pisanu saglasnost za objavljivanje. Dakle, pravosnažnost ugovora je i inače, a i u ovom slučaju, potpuno odvojeno pitanje od njegovog objavljivanja. Ona je bitna u kontekstu objavljivanja samo utoliko što se pravosnažni ugovori teže i skuplje mogu osporavati od onih koji to još uvek nisu postali.

Zanimljivo je primetiti da je prema ugovornim odredbama još u aprilu bilo poznato da radi pravosnažnosti treba ispuniti nekoliko uslova. Međutim, u obraćanjima javnosti od aprila do sada, kada su predstavnici vlasti objašnjavali zašto nema objavljivanja, ti uslovi su dodavani jedan po jedan, nakon što se onaj prethodni ispuni.

U vezi sa drugim odredbama samo nekoliko opažanja potencijalno zanimljivih odredaba, pošto za više nije bilo vremena: čini se da su rokovi precizirani samo za početak gradnje "na parceli broj 14", dovršetak 50% objekata i realizaciju celog projekta, a ne i za međufaze.

Jedno od naročito zanimljivih pitanja, koje nije mnogo jasnije ni iz objavljenih dokumenata jeste realizacija objekata javne namene. Naime, jedna od odredaba tzv. "lex specialis"-a donela je mogućnost da se investitor na području BG na vodi oslobodi naknada za građevinsko zemljište

u zamenu za izgradnju objekata javne namene. Procena je bila da će i jedno i drugo vredeti oko 33 milijarde dinara. Tu odredbu tzv. "lex specialis"-a smo kritikovali jer se njome isključuje primena Zakona o javnim nabavkama, što je loše i zbog jedinstva pravnog sistema i zbog odsustva ekonomske računice. Naime, ako bi investitor dao najbolju ponudu, onda bi on svejedno dobio posao na raspisanoj javnoj nabavci radova. Iz do sada objavljenih dokumenata nije jasno koja će biti dinamika realizacije javnih radova koji će realizovati investitor.

Osam spornih tačaka iz ugovora o Beogradu na vodi

26. septembar 2015.

Programski direktor Transparentnosti Srbije Nemanja Nenadić analizirao je, u tekstu za nedeljnik Vreme, šta je sporno u ugovoru o Beogradu na vodi:

1. Javnost: Ugovorne odredbe su pokazale da su raniji izgovori za neobjavljivanje bili neosnovani. Predstavnici vlasti su od aprila sukcesivno, na nekoliko nedelja, navodili nove razloge zbog kojih Ugovor, navodno, nije mogao da bude objavljen. Sad se jasno vidi da je tajnost zavisila od volje ugovornih strana, a ne od odobrenja državnih organa ili pravosnažnosti. Objavljivanje je napredak, na primer, u odnosu na slučaj "Air Serbia" (duplo kraće čekanje) ili slučaj "fiat" (zatamnjeni aneksi).

2. Ustavnost: I dalje smo miljama daleko od standarda iz Zakona o javno-privatnim partnerstvima iz 2011. godine, koji predviđa obavezne prethodne analize, provere isplativosti, izbor partnera kroz nadmetanje, vođenje registra javnih ugovora... Ponovo je primat nad zakonom dobio međudržavni sporazum. Jedini način da se takva praksa zaustavi jeste da se u Ustav (koji će se uskoro svejedno menjati) ugrade norme koje će nesumnjivo zabraniti da se kroz međudržavne sporazume isključuju javnost i nadmetanja.

3. Isplativost: Sad kad su podaci poznati, odgovor na pitanje o isplativosti mogao bi da da svaki beogradski preduzimač. Oni će, naime, najbolje znati da li danas besplatno zemljište u centru Beograda, čisti papiri i raščišćen teren, urbanistički plan prilagođen željama, mogućnost da se doprinosi za zemljište plate izvođenjem radova i mogućnost korišćenja javnih površina i zatečenih zgrada - vrede kao jedna trećina izgrađenih "kvadrata" plus pozajmica vlasniku placa.

4. Rizik: Svako zajedničko preduzeće je rizičnije od "čistih" pravnih poslova, kao što su iznajmljivanje/prodaja zemljišta ili javne nabavke radova. Gradonačelnik Beograda na pitanje o rizicima lakonski odgovara da ih "u potpunosti snosi investitor". Rizik Srbije postoji, i pre svega se ogleda u pitanju kojim se nijedan objavljeni dokument ne bavi - da li će prodaja izgrađenih objekata po ovom modelu doneti Srbiji i Beogradu zaradu koja je makar jednaka alternativnim rešenjima (npr. iznajmljivanje na 99 godina zainteresovanim investitorima).

5. Neprecizno o glavnoj obavezi: Rizici u funkcionisanju državnoprivatnih preduzeća u Srbiji su dobro poznati (npr. slučaj "Mobtel"), pa su naročito važne odredbe o garancijama i upravljanju preduzećem. Na prvi pogled, čini se da garancije nisu naročito snažne. Na primer, za kršenje osnovne obaveze investitora, izgradnje 50 odsto objekata za (čak) 20 godina, nema ugovorne kazne - samo mogućnost da se neiskorišćene parcele iznajme nekom drugom. Pošto Srbija očekuje dobit od ovog posla od prodaje stanova, onda je veoma bitno da se zna i kada će tačno zgrade biti u funkciji. Stan koji može da se proda danas verovatno vredi duplo više od onog koji će se prodati za 20 godina, i zato je ta obaveza morala da bude precizno određena.

6. Troškovi preduzeća: Za razliku od ljudi koji stare prizemne kuće prodaju graditelju višespratnice, Srbija ovde ne dobija "kvadrate" u naturalnom obliku koje posle sama prodaje i ima čistu dobit od toga, nego udeo u vlasništvu i budućoj dobiti kompanije. Kolika će dobit biti ne zavisi samo od interesovanja kupaca, već i od troškova koji se mogu bitno razlikovati u zavisnosti od poslovne politike i procedura. Na troškove će većinski partner uvek imati više uticaja. Kontrola od strane naših državnih organa će biti samo posredna - preko predstavnika u upravljačkim telima zajedničkog preduzeća.

7. Izbor izvođača: Ugovor ne precizira na koji način će "Beograd na vodi" birati izvođače poslova. Na jednom mestu pominju "najpovoljnije ponude" (u vezi sa mogućim angažovanjem srpskih firmi) što je posredan pokazatelj da će biti nekakvog nadmetanja. Da podsetimo, "lex specialis" je otvorio mogućnost da se ne primeni Zakon o javnim nabavkama ni kod izvođenja javnih radova na ovom području. Čini se da će najsnažniji mehanizam kontrole racionalnosti troškova biti to što će se poslovni plan usvajati jednoglasno.

8. Kritike: Do sada je izneto nekoliko argumentovanih kritika Ugovora - npr. ugovaranje obaveze da Vlada predloži neke zakone nije smelo da se nađe u Ugovoru, odredbe o konverziji su zbunjujuće, a čini se da se kod parcelisanja odstupa od zakonskih pravila. Možda najveći pravni problem, s obzirom na nerešene inicijative kojima se pred Ustavnim sudom osporava sporazum sa Emiratima, može da bude garancija naše države iz člana 19.2. U tom članu se tvrdi da nije pokrenut i da nije u izgledu da će biti pokrenut postupak pred sudom ili državnim organom koji bi mogao da utiče na zakonitost i punovažnost ovog ugovora.

Vesti sa dugoročnim posledicama

28. septembar 2015.

Gradonačelnik Beograda je, gostujući na televiziji B92, emisija "Kažiprst", izneo nekoliko podataka u vezi sa budućom realizacijom nedavno objavljenog, a u aprilu potpisanog ugovora. Takođe, slični podaci su se mogli čuti i prilikom polaganja "kamenta temeljca" za taj projekat. Tako, na izričito pitanje novinarkе o vrednosti građevinskog zemljišta na kojem će biti realizovan projekat, saznali smo da je ono "nula dinara" (izgleda da investitor ipak vidi u tom zemljištu neku vrednost ako se obavezao da će dati 32% buduće dobiti kompanije), da će prve

zgrade biti sagrađene u roku od 2,5 godine (nije navedeno kao ugovorna obaveza), i da 3,5 milijarde (koje se pominju u vestima, ali ne i u ugovoru), čini vrednost investicije - izgradnje 2 miliona kvadratnih metara (oko 1750 po metru). Minut ranije je rečeno da će 300 miliona evra (ulaganje i pozajmica investitora), biće iskorišćeno za izgradnju 300.000 metara kvadratnih (1000 evra po kvadratnom metru).

Još specijalniji „leks specijalis“

16. decembar 2015.

Narodna skupština je usvojila izmene i dopune tzv. Lex specialis-a za „Beograd na vodi“ (zakon o utvrđivanju javnog interesa i posebnim postupcima eksproprijacije i izdavanja građevinske dozvole radi realizacije projekta ...). Kao što smo pisali u aprilu 2015, pogrešno je iz principijelnih razloga da se zakonom naziva norma koja se odnosi na jedan jedini slučaj. Zakoni se donose da bi važili u neograničenom broju budućih situacija. Ako Vlada i Skupština misle da komercijalni projekti određene veličine treba da imaju posebne pogodnosti pri eksproprijaciji i građenju, onda upravo to treba upisati u zakon. U obrazloženju zakona nije bilo odgovora na ovo ključno pitanje, a ni u skupštinskoj raspravi ono nije bilo u prvom planu. Tzv. „leks specijalis“ suštinski i nije zakon (norma opšteg karaktera), već akt kojim se daju određene privilegije investitoru na jednom projektu.

Koliko je takav pristup bio loš, još se lakše može videti iz nedavno usvojenih izmena i dopuna tog zakona. Tu se nalazi i sledeća norma: „Pre izdavanja građevinske dozvole za objekte visokogradnje preko bruto građevinske površine 30.000 m² u obuhvatu planskog dokumenta, po zahtevu investitora može se izdati i rešenje o posebnoj građevinskoj dozvoli za izvođenje pripremnih radova.“ Ona bi po svom sadržaju mogla da se nađe u Zakonu o planiranju i izgradnji i da važi za bilo koji građevinski projekat u Srbiji. Međutim, zato što se našla u tzv. „leks specijalisu“, ova norma će se primenjivati samo za projekte na području „Beograda na vodi“. Ako bi se na nekom drugom mestu pojavio graditelj tako velikog objekta, njemu bi ova mogućnost bila uskraćena, ili bi narodni poslanici ponovo sedali u klupe radi donošenja nekog novog „leks specijalisa“.

Isto važi i sa novim članom 15b – ako su „strani propisi i standardi“ prihvatljivi za objekte na ovom „projektu od nacionalnog značaja“, valjda bi bili prihvatljivi i za neki manje ambiciozni projekat u Surdulici, Subotici ili Novoj Varoši.

O finansiranju i rasterivanju

15. mart 2016.

Svojevremeno su predstavnici beogradskih vlasti optuživali one koji postavljaju pitanja u vezi sa Beogradom na vodi da pokušavaju da rasteraju investitore, pa su tako pozivali i našu

organizaciju da nađemo investitore koji će uložiti tri milijarde evra umesto što pitamo kakav se pravni posao zaključuje sa firmom iz UAE.

Investitora (jedinog) nismo oterali, ali se plašimo da bi način na koji preduzeće Beograd na vodi prodaje stanove mogao da rastera potencijalne kupce, što bi posledično značilo da neće biti ni investicije od 150 miliona, a kamoli 3 milijarde dolara.

Insajder prenosi, a niko iz preduzeća Beograd na vodi nije demantovao da "ugovor o kupovini stana sa preduzećem Beograd na vodi d.o.o možete kao potencijalni kupac da vidite samo ako prethodno platite 1000 evra. Ukoliko vam se ne svide uslovi kupovine, ostajete bez uloženog novca".

A uslovi, kako dalje navodi ovaj portal, podrazumevaju sijaset razloga za obustavu izgradnje ili za probijanje rokova za izgradnju stanova (uključujući i Božije delo). Činjenica je, kao što i Insajder ukazuje, da je sadržaj ugovora pitanje odnosa između kupca i prodavca, ali projekat Beograd na vodi nije privatni projekat, već projekat koji je dobio status od nacionalnog značaja učešćem države Srbije. Pored toga, umesto najavljene investicije iz UAE od tri milijarde evra, ispostavilo se da će firma Eagle Hills uložiti 150 miliona dolara i obezbediti kredit od 150 miliona dolara (koji će vratiti zajednička firma u kojoj je država vlasnik 32%) za izgradnju prve stambene zgrade i šoping mola, a da će ostatak novca za finansiranje Beograda na vodi stići od prodaje izgrađenih kvadrata. Od tog novca bi, valjda, trebalo da se finansira i izgradnja objekata javne namene jer, da podsetimo, investitor je besplatno dobio na korišćenje građevinsko zemljište vredno više od 30 milijardi dinara, a zauzvrat treba da izgradi objekte javne namene te vrednosti.

Tako je bar rečeno prilikom potpisivanja ugovora, a dokument koji sadrži plan investiranja nikada nije objavljen.

U svakom slučaju, nakon meseci sakrivanja ugovora, potom objavljivanja dela dokumenata (ugovora, ali ne i plana investiranja, niti dokumenta koji bi sadržavao detalje o izgradnji objekata javne namene), imamo novu epizodu "tajni i misterija" u vezi sa Beogradom na vodi: kupac mora da plati da bi video ugovor. Možda se sa tih "sitnih 1.000 evra" dokazuje ozbiljnost kupca koji razmišlja o kupovini stana od 200.000 evra, ali.. da li biste bespovratno dali 100 dinara da probate cipele od 20.000 dinara? Sitno je, ali ne biste želeli da vas neko pravi budalom.

Politička i krivična odgovornost

9. jun 2016.

Bivši i budući predsednik vlade Srbije je često na meti kritika opozicije i javnosti zato što radi poslove van svoje nadležnosti. Međutim, suštinski problem nije u sveprisutnosti Aleksandra Vučića, već u upadljivom odsustvu nadležnih organa. Tako, u slučaju noćnog rušenja u

beogradskoj Hercegovačkoj ulici, nakon što je izveštaj Zaštitnika građana jasno ukazao na to da je organizovana grupa počinila nekoliko krivičnih dela i da policija i komunalna policija nisu obavile svoj posao, za mesec i po dana javnost nije čula ni reč od javnog tužioca - ni onog nadležnog, za organizovani kriminal, ni od beogradskog višeg koji vodi slučaj, ni od republičkog koji je obojici nadređen.

Nije reč samo o pravnim finesama i dobrim običajima. Svaka istraga sadrži neke poverljive podatke, za koje nije dobro da se čuju dok istraga traje. Zato je jedini način da se istraga ne ugrozi objavljivanjem informacija o njenom toku taj da onaj ko istragu vodi i ko je upoznat sa svim detaljima objavi ono što se može.

Na konferenciji za štampu 8. juna, mandatar je „naglasio da je nesumnjivo da iza rušenja objekata stoje najviši organi gradske uprave u Beogradu“, i najavio da će oni snositi odgovornost. On je rekao da su sada na potezu nadležni organi – policija i tužilaštvo, izrazivši uverenje da će oni taj posao doterati do kraja“. Na pitanje B92 odakle mu informacije o slučaju "Savamala", Vučić je rekao da su stigle iz policijske istrage, ali da će tužilaštvo odlučivati o tome da li ima elemenata krivičnog dela. "Ja sam predsednik vlade, kog krivičnog dela ima i da li ima nije moj posao da kažem. Političke odgovornosti ima, ja sam deo preuzeo na sebe", naveo je Vučić.

Kao što nije na predsedniku vlade da kaže da li ima krivičnog dela ili ne, tako nije na njemu ni da saopštava podatke iz policijske istrage. Ako već mora neko iz izvršne vlasti da se o tome izjašnjava, znatno je primerenije da to bude direktor policije, načelnik kriminalističke policije ili načelnik policijske unutrašnje kontrole. Takođe, nije posao predsednika Vlade, niti bilo koga drugog iz republičkih vlasti, ni da najavljuje da će „najviši organi gradske uprave u Beogradu“ snositi odgovornost. Iako to u postojećem političkom kontekstu zvuči kao naučna fantastika, po Ustavu Srbije lokalna samouprava predstavlja ograničenje a ne ispostavu centralne vlasti i o tome da li će neko u njoj snositi odgovornost za svoje postupke odlučuju gradska skupština i drugi gradski organi. Ostala je misterija i na koga je mandatar mislio. Naime, na čelu „gradske uprave“ se ne nalaze ni gradonačelnik Siniša Mali, ni menadžer Goran Vesić, čija se ostavke/smene traže ili pominju. Po Statutu Grada Beograda, član 64. st. 1. gradskom upravom rukovodi načelnik. Ako bi se izjava čitala doslovno, to bi značilo da su za rušenje odgovorni znatno manje poznata načelnica Gradske uprave Sandra Pantelić, i njen zamenik Nenad Todorović.

To što treba utvrđivati krivičnu odgovornost za postupanje i nepostupanje u vezi sa bespravnim rušenjem i narušavanjem prava građana, ne znači da nema i političke, pri čemu akteri ne moraju biti isti. Politička odgovornost se manifestuje kroz ostavku ili smenu. Ona se često javlja kao posledica objektivne odgovornosti (neki posao nije obavljen kako je trebalo) čak i kada funkcioner koji daje ostavku ne snosi lično krivicu za propust. U slučaju bespravnog noćnog rušenja u Hercegovačkoj po svoj prilici motiv je bio ispunjavanje obaveza prema stranom

partneru za projekat „Beograd na vodi“ do kraja juna. Iako je za sprovođenje tog projekta donet čak i poseban zakon, koji je omogućio sprovođenje ekproprijacije radi izgradnje komercijalnih objekata, i dalje je ostala obaveza da se eksproprijacija sprovede, da se isplati nadoknada a možda reše i neka druga sporna pitanja (legalnost objekata, vlasnički odnosi itd).

Ako je verovati mandataru da je neko iz gradske vlasti organizovao rušenje, čini se verovatnim da bi motiv za to moglo biti traženje „prečica“ zbog toga što neki deo prethodnog posla i obaveza iz ugovora sa Eagle Hillsom nije mogao biti obavljen u roku. Dok za taj inicijalni propust ima mesta raspravi o disciplinskoj odgovornosti službenika, ostavkama ili razrešenjima beogradskih funkcionera, za većinu potonjih dešavanja politička odgovornost ne može biti jedina kazna, već eventualno sporedna posledica.

Seti se Beograda na vodi

18. jul 2016.

Svaka nova licitacija, tender za javnu nabavku ili oglas kojim se otvara nadmetanje za korišćenje javne imovine, a koji budu raspisale republičke i gradske vlasti, biće prilika da se setimo da to isto nije učinjeno sa najvećim komadom zemljišta u Beogradu koji je ikada stavljen na raspolaganje investitorima - Savskim amfiteatrom, predviđenim za izgradnju "Beograda na vodi".

Slično, svaki put kada vlasti budu raspisale konkurs za urbanističko rešenje nekog trga ili kvarta, to će biti prilika da setimo da ne samo da takvog konkursa nije bilo za desnu obalu Savskog amfiteatra, već da su urbanisti o izgledu tog dela grada samo modifikovali želje „investitora“ (koji u tom trenutku nije bio ni vlasnik ni zakupac zemljišta).

Svaka situacija u kojoj se nadmetanjem dođe do povoljnije cene ili drugih uslova od onih koji su bili procenjeni i postavljeni na početku biće prilika da se i građani i vlasti podsete da odsustvo konkurencije donosi direktnu ekonomsku štetu. Svaka situacija u kojoj državni organi budu kontrolisali odluke o raspolaganju javnom imovinom uvidom u dokumentaciju koja je prethodila zaključivanju ugovora, i kada ta dokumentacija bude na raspolaganju i građanima, biće podsećanje na to da je ugovor o najkrupnijem i najpromovisanijem projektu zaključen, a da se do samog potpisivanja nije znalo čak ni o kojoj vrsti pravnog posla je reč.

Najnovija prilika za podsećanje jeste oglas koji je raspisao grad Beograd, kojim su svi zainteresovani pozvani da učestvuju u javnom nadmetanju za 6.421 metara kvadratnih na Autokomandi, neposredno uz prostor gde firma „Delta“ već godinama najavljuje izgradnju tržnog centra. Moguće je da ove najave utiču na povećanje vrednosti zemljišta, ali nejasna situacija o tome da li će tog tržnog centra na kraju biti ili ne direktno utiče na vrednost placa koji je iznet na prodaju. Drugim rečima, kao u mnogim ranijim situacijama u Beogradu, neizvesnost

u pogledu dozvola i planova izgradnje sigurno će se odraziti negativno na krajnju cenu i konkurenciju.

Možemo se podsetiti da je investitor koji gradi u Savskom amfiteatru, uz obavezu da uloži 150 miliona evra i da 150 miliona evra kredita preduzeću čiji je dvotrećinski vlasnik, dobio besplatno na 99 godina gotovo 90 hektara zemljišta. Gradonačelnik Siniša Mali izjavljivao je da vrednost tog zemljišta ne može da se proceni jer nije privedeno nameni, jer su tamo udžerice i železnička struktura, a jednom prilikom je čak izjavio da ono ne vredi ništa. Sada su njegovi službenici procenili da 0,6 hektara građevinskog zemljišta, koje je takođe prilično zapušteno, jednako blizu auto-putu, ali vrlo daleko od reke, vredi najmanje 6,8 miliona evra.

Nadamo se da će ova i sve buduće liticacije uspeti, ali je nemerljiva šteta već naneta. Ta šteta nije samo neplaćena cena zemljišta u Savskom amfiteatru. Ona se multiplikuje u očekivanju svih budućih potencijalnih ulagača da će i oni dobiti privilegovane uslove, u pogledu cene zemljišta, urbanističkih planova i podrške državnih i gradskih čelnika u promociji privatnog projekta.

Selektivni glas struke

24. novembar 2016.

Na ovom mestu smo mnogo puta ukazivali na nelogičnosti u izjavama nosilaca vlasti. Međutim, kada nelogičnosti pređu određenu granicu gotovo da postaje neizbežna pomisao da nije u pitanju previd, već namerno iritiranje građana.

Tako nešto bi se moglo pomisliti i za izjavu beogradskog gradonačelnika, Siniše Malog na temu struke i međunarodnih konkursa. Mediji naime prenose njegovu izjavu da postoje primeri da su se zgrade gradile i preuređivale tako da se na kraju ispostavilo da su neprimerene okruženju i ambijentu u kome se nalaze, a kao primer naveo stambeno-poslovnu zgradu u Pariskoj ulici broj 8 u Beogradu za koju je, kako je dodao, dobijena dozvola 2012. godine, a ona se uopšte ne uklapa u okruženje. "Tada se nije poslušala struka, a to je najvažnije. Po meni to je veliki promašaj i žao mi je što je ta zgrada napravljena tako. Kada struka dâ reč kroz međunarodni konkurs, to je stvar koju treba poštovati", rekao je on.

Da podsetimo, izmenama Generalnog plana Beograda, do kojih je uz ozbiljno kršenje pravila došlo 2014, a sve kako bi se izašlo u susret željama tada tek potencijalnog investitora za „Beograd na vodi“, pri čemu je glavni promoter ovakvog načina realizacije projekta bio upravo g. Mali, ukinuta je obaveza sprovođenja međunarodnog arhitektonskog konkursa za uređivanje „Savskog amfiteatra“. I pre i posle toga, „struka“, oličena u brojnim arhitektama, njihovim udruženjima i stručnjacima drugih grana (geologija, saobraćaj) je ukazivala na pogubnost pojedinih zamisli projekta „BG na vodi“.

Zbog toga je okolnost da upravo Siniša Mali govori o međunarodnim konkursima kao rešenju arhitektonskih pitanja i nepoštovanju mišljenja struke kao ozbiljnom problemu svojevrsna provokacija. Potrebno je mnogo dobronamernosti (mada je možda ispravnije to nazvati naivnošću) da bi se iz ove izjave izveo zaključak kako će gradski oci ubuduće slušati mišljenje struke ili građana i da će organizovati nadmetanja i za arhitektonska rešenja i za potencijalne poslovne partnere.

Inače, u normalnim okolnostima, nakon izjave gradonačelnika o tome da je dozvola za izgradnju zgrade „koja se ne uklapa u okruženje“ dobijena pre četiri godine, moralo bi da usledi makar pitanje (kad već sam nije dao obrazloženje) o tome šta je gradska vlast pokušala da uradi po tom pitanju od 2013 do danas. Ako kojim slučajem ne postoje zakonska ovlašćenja da se utiče na arhitektonska rešenja, onda bi objašnjenje gradonačelnika ili drugih gradskih službi moralo da sadrži i informaciju o tome da li su gradske vlasti inicirale izmenu propisa koji bi taj problem trebalo da reše u nekim budućim spornim situacijama.

Nervoza

13. decembar 2016.

Kada javnost nema uvid u dokumente, onda političari mogu da izjavljuju šta god hoće, da obećavaju, daju svoje rokove, a kada ti rokovi isteknu, da ubeđuju da ih mediji nisu dobro razumeli. Takav je slučaj sa rokovima za Beograd na vodi. Predsednik vlade Vučić je 2014. najavljivao da će kula Beograd, veliki šoping centar, dva hotela i nekoliko stambenih i poslovnih zgrada biti završeni do kraja 2016. godine. U martu 2015. rok za promenadu i dve kule bio je godinu dana. A kada je ovog vikenda upitan za rok, odgovorio je: „Do 2016. godine sam rekao? Ne znam, mislio sam da će zgrada da izraste. Sad kreće izgradnja tornja, mislim da smo sve u okviru rokova, oni su sve pare uplatili koliko je trebalo da uplate i gradi se“.

Kada nema dokumenta sa rokovima lako je ubeđivati javnost, a još je lakše ako mediji ne postavljaju pitanja. Pored toga, predsednik vlade često se upušta u krajnje neprimerene diskusije sa (malobrojnim) novinarima koji pitanja postavljaju, pa umesto odgovora iznosi optužbe da mediji pitaju jer zastupaju neke druge interese (N1 američke, BIRN interese EU i kao najnoviji slučaj Al Džazira Balkan – katarske interese).

Mediji koji postavljaju pitanja koja se tiču srpske javnosti zastupaju srpske interese, bez obzira odakle im je vlasnik, ili od koga su dobijali donacije. Skretanje teme na navodno „rasterivanje investitora, kao u slučaju pitanja novinara Al Džazire o Beogradu na vodi, za šta je Siniša Mali svojevremeno optuživao i Transparentnost Srbija nije odgovor na legitimno i dobro postavljeno pitanje o raspolaganju javnim resursima.

Naime, investitor iz UAE je tzv. leks specijalisom oslobođen naknada za građevinsko zemljište u zamenu za izgradnju objekata javne namene. Reč je o 33 milijarde dinara. I ne samo da nisu

poznati rokovi za izgradnju objekata javne namene, već se ne zna ni o kojim objektima je reč i kako će se procenjivati njihova vrednost, odnosno ulaganje stranog investitora. Javnost nije upoznata ni sa time da li je na primer Savska promenada takav objekat i ako jeste, koliko je koštala njena izgradnja, odnosno koliki deo od 33 milijarde je privatni partner time „odradio“. I da li je na primer privatni restoran na promenadi, koji zvaničnici uporno nazivaju promotivnim štandom, takođe objekat javne namene? Uz sva ta pitanja nije jasno zbog čega predsednik vlade reaguje nervozno na benigno pitanje o roku za završetak prve zgrade u Beogradu na vodi.

Podsećamo da su premijer i gradski čelnici upornim ponavljanjem netačne informacije da je u slučaju Beograda na vodi „sve transparentno“ stvorili sliku da su objavljeni svi relevantni dokumenti. Mi se iskreno nadamo da su nas i u tom pogledu slagali. Naime, u ugovoru koji je objavljen ne postoje precizni rokovi za izgradnju, izuzev onog okvirnog – da se ceo projekat završi za 30 godina, te da u roku od 20 godina mora da se izgradi 50% objekata. Ako investitor to ne učini, nema ugovorne kazne – samo mogućnost da se neiskorišćene parcele iznajme nekom drugom.

Ukoliko bi ove ugovorne odredbe bile jedine koje predviđaju rokove izgradnje, to bi zaista bilo poražavajuće, jer od dinamike gradnje i vrste objekata koji će se graditi zavisi i u kojoj meri će država Srbija kao manjinski vlasnik preduzeća „Beograd na vodi“ ostvariti kakvu-takvu korist od projekta koji bi u otvorenom nadmetanju sigurno doneo veću dobit. Zato se iskreno nadamo da postoje još neki, javnosti nedostupni aneksi i da je njima većinski partner ipak čvršće obavezan na neku dinamiku gradnje, a da se te informacije kriju zbog toga što se rokovi probijaju.

A 90 hektara za Beograd na vodi?

22. januar 2017.

Gradonačelnik Beograda Siniša Mali obznanio je da će se ubuduće gradsko građevinsko zemljište prodaje na aukcijama, umesto po zatvorenim ponudama. "Ovo znači da više nećemo imati zatvorene ponude već aukcije, tako da će tržište određivati cenu zemljišta. Ne želimo da godinama imamo neiskorišćene lokacije, koje su potpuno neugledne i prazne, već da iskoristimo potencijale onoga čime raspolažemo. To znači i lepši grad, i više investitora", rekao je Mali.

Gradonačelnik je zaboravio da objasni jednu „sitnicu“: na koji način je pomoglo dovođenju investitora to što je najveća lokacija u centru grada, od 90 hektara („Beograd na vodi“) ustupljena bez nadmetanja – bilo kroz aukciju, bilo kroz zatvorene ponude. Drugim rečima, ili je po Beograd i Srbiju bilo štetno potpuno isključenje tržišta kod zaključenja tog posla, u čemu je Siniša Mali bio glavni promoter, ili je štetno organizovati nadmetanja za manje atraktivne parcele.

Od obrazloženja se moglo čuti samo to da je cilj „da se izjednače uslovi otuđenja građevinskog zemljišta, bez obzira da li je nosilac prava javne svojine Grad Beograd ili Republika Srbija“. Pošto je svrha prodaje javne imovine da se ostvari što veća zarada „izjednačavanje procedura“ nije dovoljan razlog za promene. Bilo bi potrebno utvrditi koji od ta dva modela daje bolje rezultate, pa tek onda, ako je republički bolji, menjati gradska rešenja.

Transparentnost Srbija generalno u vezi sa ovim pitanjima ističe da glavni problem kod prodaje ili davanja u zakup javne imovine nije odabir postupka (aukcija ili dostavljanje ponuda), već to što nije obezbeđena dovoljna javnost podataka i predvidljivost poslovanja. Nedovoljna javnost podataka je tako nedavno demonstrirana u slučaju prodaje DIPOS-ovih stanova, tako što nisu bili objavljeni svi bitni podaci o stanovima koji su predmet prodaje.

Kada je reč o kupovini zemljišta, čak i kada su dostupni svi trenutno važeći podaci, vrednost se drastično menja u zavisnosti od mogućnosti da se promeni pravni status (npr. poljoprivredno i industrijsko u građevinsko) ili da se uvećaju mogućnosti za izgradnju objekata. Zato su u ogromnoj prednosti kupci koji, zahvaljujući vezama sa donosiocima odluka, računaju sa tim da će izdejstvovati povoljne izmene planskih dokumenata. Što je još gore, unapred su obeshrabreni da u nadmetanju učestvuju oni koji takve privilegovane informacije nemaju, zbog čega se postiže lošija cena čak i kada aukcija ili javni poziv nisu namešteni.

Inače, izjava Siniše Malog se odnosi na predlog izmena i dopuna Odluke o građevinskom zemljištu koje je usvojilo Gradsko veće Beograda.

Tim izmenama je, kako saopštava Gradska uprava, predviđeno umanjeње procenjene tržišne cene za 20 odsto u slučaju ponovljenog javnog nadmetanja, kada se na objavljeni javni oglas ne javi ni jedan ponuđač, a za 40 odsto u slučaju sledećeg nadmetanja. Osim toga, predviđeno je umanjeње cene od 30 odsto ako se plaćanje obavlja jednokratno, uplatom u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja o otuđenju građevinskog zemljišta.

AP 23

"Akcioni plan za poglavlje 23 prihvatilo je 27 od 28 zemalja Evropske unije, odnosno dalo saglasnost na izveštaj o kvalitetu AP. Osim Hrvatske i samozvanih stručnjaka, svi ostali misle da je taj plan sasvim u redu. Da su se potrudili, umesto da političare, da pročitaju taj plan onda bi videli šta je realno, a šta je nadrealno. Ovo je još jedna situacija u kojoj samoproглаšeni eksperti pokazuju svoju površnost u poznavanju materije kojom pokušavaju da se bave".
Šef pregovaračke grupe za poglavlje 23 i pomoćnik ministra pravde Čedomir Backović za Tanjug, 7. maja 2016, komentarišući zamerke Transparentnosti Srbija.

Temeljno revidirati Akcioni plan za poglavlje 23

16. oktobar 2014.

TS je neprijatno iznenađena slabim kvalitetom nacrtu Akcionog plana Vlade Srbije za poglavlje 23. Imajući u vidu ogroman značaj ovog dokumenta za ostvarivanje dva ključna prioriteta aktuelne Vlade (pridruživanje EU i borba protiv korupcije), smatramo da nacrt mora biti ozbiljno revidiran.

Ovo poglavlje budućih pregovora sa EU je jedno od prvih koje će biti otvoreno, a prema ranijim najavama iz EU, zbog loših iskustava iz prethodnih slučajeva pridruživanja (Bugarska, Rumunija, Hrvatska), delotvornost mera za borbu protiv korupcije će biti praćena sve vreme pregovora. Zbog toga je neophodno da se već sada, na samom početku, pravilno uoče svi najvažniji problemi i odrede mere za njihovo rešavanje. Ukoliko to ne bude učinjeno, lako ćemo doći u situaciju da se nedovoljni rezultati u borbi protiv korupcije jave kao prepreka za ulazak Srbije u EU.

TS je zbog toga 11. oktobra 2014. uputila Ministarstvu pravde komentare i predloge za poboljšanje dela AP posvećenog borbi protiv korupcije, a 13. oktobra 2014. i komentare koji se odnose na oblast pravosuđa i osnovnih prava.

Slabosti AP su vidljive već na elementarnom nivou – dokument očigledno nije bio podvrgnut jezičkoj proverbi pre objavljivanja i otvaranja javne rasprave, tako da sadrži brojne pravopisne i stilske greške, nosioci aktivnosti su određeni pogrešno ili makar nepotpuno (npr. da će ministarstva menjati zakone, iako to može da učini samo Narodna skupština).

Za čak dvanaest preporuka iz „skrining izveštaja“ EU nisu uopšte nisu bile planirane aktivnosti u dokumentu koji je oglašen na javnu raspravu (npr. zaštita uzbunjivača, kontrola javnih nabavki, „curenje informacija“ o istragama, jedinstvene statistike o korupciji, revizija sistema imuniteta).

Akcionni plan za poglavlje 23 – neiskorišćene šanse za poboljšanje

15. decembar 2014.

Ministarstvo pravde objavilo je drugu verziju Akcionog plana za poglavlje 23. TS ocenjuje da je i ovu verziju potrebno značajno doraditi kako bi proces pridruživanja EU bio iskorišćen kao pokretač značajnih reformskih promena u vezi sa radom pravosuđa i borbom protiv korupcije, a ne samo formalnog ispunjavanja uslova koji budu dogovoreni sa EU.

AP po našoj oceni i dalje sadrži neka rešenja koja nisu u skladu sa zakonskim ovlašćenjima pojedinih institucija (mada ih je sad znatno manje), pojedine aktivnosti nisu u potpunosti razumljive, a neki rokovi su predugi ili su u neskladu sa onima iz AP za sprovođenje antikorupcijske strategije. Drugi nacrt donosi i procenu troškova koja nije uvek utemeljena.

Istini za volju Ministarstvo pravde je načinilo bitan pomak u odnosu na sopstvenu lošu praksu time što je objavilo izveštaj o prispelim predlozima organizacija civilnog društva na prvi nacrt Akcionog plana. Međutim, prema našem uverenju, ova javna rasprava je ipak očigledno nedovoljno iskorišćena da se kvalitet teksta unapredi.

Neke od sugestija koje je TS dostavila su prihvaćene. Odbijeni su međutim svi predlozi gde smo ukazivali na potrebu da se kvantifikuju pokazatelji da je Akcioni plan doneo rezultate, uz pozivanje da to "nije u skladu sa metodologijom izrade AP". Ne ulazeći u osnovanost ove tvrdnje, TS ukazuje da će odsustvo kvantitativnih parametara omogućiti da Vlada 2018. čak i skomne rezultate tumači kao da su preporuke EU ostvarene, a ni EK neće imati čvrste parametre da bi tvrdila suprotno.

Kod odbijanja predloga sa javne rasprave, posebno su začuđujuća objašnjenja Ministarstva koja se pozivaju na to da je "EK dala pozitivnu ocenu" za aktuelni tekst. Time se zanemaruje da je ovde reč o komunikaciji Vlade sa sopstvenim građanima, a ne sa predstavnicima EU. Da se EK izjašnjavala o predlozima, možda bi i njih pozitivno ocenila. Na ovaj način su, na primer, odbijeni naši predlozi da se precizira na koji način će se menjati ovlašćenja i obaveze Agencije za borbu protiv korupcije u vezi sa proverama izveštaja o imovini, kao i ukazivanje da trenutno predviđene mere nisu dovoljne za sprečavanje "curenja informacija" o krivičnim istragama u toku.

Izmene Ustava u Akcionom planu

3. jun 2015.

List Danas objavljuje, a ostali mediji prenose vest da će se Ustav Srbije menjati krajem 2017. Za svaku pohvalu je to što se u tekstu citira dokument, a ne izjava imenovanog ili neimenovanog političara, na šta su nas mediji navikli.

Nedovoljno korišćenje dokumenata kao izvora informacija u medijima nije samo posledica lenjosti novinara ili spinovanja političara. Rokove koji su zapisani u akcionim planovima malo ko shvata ozbiljno. Tako se, u prvih godinu i po dana primene antikorupcijske strategije pokazalo da je većina rokova probijena. Videćemo da li će sada biti drugačije. U ovom slučaju reč je o roku predviđenom u Akcionom planu za poglavlje 23 evropskih integracija, i možda će praćenje od strane Evropske komisije uticati na to naše organe vlasti da shvate ozbiljnije obaveze koje su sami definisali i usvojili.

Inače, rok koji je postao vest dana je objavljen još sredinom aprila, kada je treći nacrt Akcionog plana postavljen na javnu raspravu.

Manjkavosti

28. septembar 2015.

Na kraju radne nedelje stigla je vest da je Evropska komisija "potvrdila" finalnu verziju Akcionog plana za poglavlje 23 pregovora između Srbije i EU. Ova verzija je nešto bolja od prethodnih, ali i dalje ima ozbiljnih manjkavosti u obimu planiranih aktivnosti, kod pokazatelja uspešnosti i planiranja sredstava. Kao posledica se može očekivati da će evropske integracije biti manje iskorišćene za unapređenje pravnog i institucionalnog okvira Srbije, nego što je moglo. Naime, EK će napredak ceniti pre svega na osnovu onoga što je zapisano u ovom akcionom planu.

Otvaranje poglavlja - bitno i nebitno

30. septembar 2015.

U poslednja tri dana su objavljene izjave poverenika za informacije Rodoljuba Šabića, pa zatim ministarke za evropske integracije Jadranke Joksimović, pa onda odgovor poverenika na te stavove ministarke. Formalno, povod za "raspravu" je (ne)otvaranje pregovora o poglavljima 23 i 24 (u ovom trenutku) i kakva je uporedna praksa u tom pogledu. Suštinski, reč je o odnosu Vlade spram kritički nastrojenih nezavisnih organa (u ovom slučaju Poverenika, koji je prethodnih dana ukazao na neke od propusta u nedavno usvojenom akcionom planu za poglavlje 23).

"Pregovori" sa EU, iako zasnovani i na nekim opipljivim parametrima i ispunjavanju utvrđenih standarda u nekim oblastima, protkani su u velikoj meri političkim razmatranjima. Od politike, više nego od kvaliteta planova zavisi i koja će poglavlja biti "otvorena" i koja će biti "privremeno zatvorena" i kada će to da se dogodi. Tako treba i čitati vesti o tome da se nešto dogodilo na ovom polju - kao osluškivanje političkih odnosa Srbije i EU.

A šta je zaista bitno? Da li bi za Srbiju bilo bolje da "otvori" i da "zatvori" sva poglavlja a da ništa pri tom ne uradi? Možda i bi, zarad neke sitne koristi. Međutim, tako bismo izgubili

jedinstvenu šansu da "mamac" EU iskoristimo za suštinske reforme. Jedna šansa je, na žalost, već propuštena - akcioni plan (makar za poglavlje 23) je daleko iza onoga što je Srbiji bilo i potrebno i ostvarljivo. Postavljanje neambicioznih ciljeva od strane naše Vlade i prihvatanje takvog pristupa od strane EU će nas za koju godinu dovesti u situaciju da nije bilo dovoljno suštinskih promena i da se onda, radi pristupanja zažmuri na oba oka na nerešenu korupciju ili da se pred sam kraj pojave neki novi precizirani uslovi.

Strategija za borbu protiv korupcije - zaboravljeni dokument?

26. januar 2016.

Na sastanku Koordinacionog tela za primenu Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije u Srbiji za period od 2013. do 2018. godine, ministar pravde je izjavio da je "osnovni cilj Vlade Srbije, pravosuđa i svih drugih regulatornih organa dosledno sprovođenje mera i rokova iz plana za borbu protiv korupcije, sadržanih u AP za Poglavlje 23". Ni pomena (bar prema informaciji na sajtu Ministarstva pravde) o merama i rokovima iz Akcionog plana kojem je bio posvećen sastanak. Ni pomena o višegodišnjem kašnjenju sa ispunjavanjem obaveza propisanih tim planom. Usvojen je novi plan, Akcioni plan za poglavlje 23. rokovi za sprovođenje sistemskih antikorupcijskih mera su produženi, neki potpuno neopravdano, a niko nije odgovarao za neispunjavanje obaveza iz prethodnog plana, kojim se vlada dičila 2013. godine.

Pored toga, postavlja se pitanje kako i zašto zamenik predsednika tela koje treba da koordinira rad Vladinih organa govori u ime pravosuđa i "svih drugih regulatornih organa". Već smo prilikom formiranja Koordinacionog tela postavljali pitanje da li je ideja i cilj Vlade da koordinira (ili u javnosti stvori sliku da premijer lično koordinira) sve organe, pa i one koji nisu u nadležnosti Vlade (skupština, sudstvo, nezavisni organi). U međuvremenu je podneta i inicijativa Ustavnom sudu za osporavanje ustavnosti i zakonitosti odluke kojom je premijer postavljen za koordinatora. Premijer se, međutim, nakon što su objavljeni izveštaji Agencije za borbu protiv korupcije o lošim rezultatima sprovođenja Strategije i Akcionog plana, ne eksponira u ovoj oblasti, a njegovu ulogu preuzeo je zamenik - ministar pravde.

I kao što je, uprkos tome što je Strategija (koju je usvojila Skupština Srbije) propisala da Ministarstvo pravde koordinira državne organe, premijer bez izmene tog dokumenta postavljen za koordinatora, čini se da je i Akcioni plan za poglavlje 23, nekom nepisanom odlukom proglašena jedinim relevantnim dokumentom, umesto Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije.

Akcioni planovi za prošlost i budućnost

7. maj 2016.

U prvim postizbornim danima dogodilo se nešto neobično i neprimećeno, a možda bitno. Kako se može zaključiti sa sajta Ministarstva pravde, „tehnička“ Vlada Srbije je na sednici od 27. aprila 2016. usvojila Akcioni plan za poglavlje 23 evropskih integracija, koji se odnosi i na borbu protiv korupcije.

Što se tiče sadržaja ovog dokumenta, sve što je ranije bilo loše, počev od prve verzije Akcionog plana, preko kasnijih verzija (gde je samo mali deo nedostataka otklonjen), ostalo je loše i sada. Međutim, sada je tome dodat i element nadrealnog. Naime, za mnoge aktivnosti kao rok sprovođenja stoji IV kvartal 2015. godine ili I kvartal 2016. godine, koji su, u momentu usvajanja ovog dokumenta već protekli!

S formalne strane, vrlo je neobično da ovaj dokument usvaja Vlada u tehničkom mandatu, a da to nije učinila dok je bila u punom kapacitetu. Naime, još u septembru 2015, dakle, pre celih sedam meseci, isti ovaj akcioni plan je „usaglašen sa poslednjim preporukama“ i „potvrđen od strane Evropske komisije u Briselu“. Druga neobična stvar jeste to što za razliku od ranijih prilika, kada je pitanje pregovora i planova za borbu protiv korupcije služilo kao prilika za promociju, ovaj put toga uopšte nije bilo. Štaviše, na sajtu Vlade, u okviru informacija o sednici za ovog poglavlje, Akcionog plana i nema.

Sa suštinske strane, dobro je što je konačno AP usvojen, jer su se do sada Vlada i Ministarstvo pravde pozivali na nacrt ovog dokumenta i na rokove koji su u njemu postavljeni kao na „sveto pismo“, kada je trebalo dati obrazloženje zašto nisu poštovani rokovi iz drugih, već usvojenih akata.

Isti ćemo još jednom da je bolje da se pregovori o procesu pridruživanja otvore, pa makar i sa veoma manjkavim akcionim planovima, nego da stoje na mrtvoj tački godinama. To daje veće mogućnosti nadzora, makar za one aktivnosti koje su ušle u taj plan. Međutim, i građani Srbije i buduća Vlada i Evropska komisija moraju biti svesni da se ni punim sprovođenjem ovog AP stanje u borbi protiv korupcije neće dovesti na nivo koji je ne samo potreban, nego i ostvariv. Ako svi oni žele krupan iskorak u borbi protiv korupcije, onda će akcioni planovi morati da budu daleko ambiciozniji i mnogo ozbiljnije shvaćeni.

Predstavljanje izveštaja bez dostupnog izveštaja

22. decembar 2016.

Predstavnik TS Nemanja Nenadić učestvovao je 22. decembra na predstavljanju četvrtog izveštaja Saveta za sprovođenje AP za poglavlja 23, Sam tekst izveštaja za poslednje tromesečje ove godine, koji je napravljen pre isteka posmatranog perioda, nije bio dostupan u momentu predstavljanja (najavljeno je objavljivanje narednog dana), a nakon uopštenih pozdravnih govora su članovi ovog Vladinog saveta predstavili pojedine statističke i druge podatke. Prema tim podacima, u delu koji se odnosi na korupciju je oko polovine aktivnosti u

potpunosti okončano u planiranom roku, 10 posto nije ispunjeno uopšte, 34 % je delimično urađeno, a za 4% ne postoje validni podaci.

Iako se rasprava nije mogla voditi o sadržini samog izveštaja, predstavnik TS se osvrnuo na pojedina pitanja iz prezentacije. U vezi sa aktivnostima koje treba da ojačaju nezavisnost pravosuđa, kroz isključenje članova VSS i DVT koji dolaze iz Vlade i Skupštine, on je ukazao na to da već sada (i pre izmene ustavnih odredbi) ti članovi mogu da apstiniraju iz rada ovih tela koja uređuju pravosuđe i da na taj način pokažu spremnost na poštovanje političke odluke koju su doneli.

U vezi sa drugim pomenutim temama, Nenadić se posebno osvrnuo na izmene Krivičnog zakonika, koje su istaknute kao primer sprovedene aktivnosti iz Akcionog plana. Naime, tačno je da je izmenjeno poglavlje koje se odnosi na privredni kriminal, „radi usklađivanja sa EU standardima“, ali još uvek nema jasnih pokazatelja da su izmene zadovoljile te standarde u potpunosti. Međutim, daleko je veći problem to što ovim krugom izmena ponovo nisu u značajnijoj meri izmenjena krivična dela korupcije. TS već mnogo godina unazad daje konkretne predloge u vezi sa tim krivičnim delima, u Antikorupcijsku strategiju iz 2013. ušla je obaveza da se i ovaj deo Krivičnog zakonika menja, ali to nije učinjeno, čak ni tamo gde je postojala izričita obaveza (npr. aktivnost 3.3.4.1. koja se odnosila na kriminalizaciju „neosnovanog bogaćenja“ ili 3.3.4.2. gde je pomenuta potreba za uključenjem krivičnih dela iz drugih antikorupcijskih zakona u KZ. Umesto toga, antikorupcijski akcioni plan je revidiran, ove aktivnosti su znatno uže definisane u akcionom planu za poglavlje 23 evropskih integracija.

Na kraju je posebno istakao da je nedopustivo da Saveta za sprovođenje Akcionog plana, telo Vlade Republike Srbije, ne dobije podatke o sprovođenju aktivnosti iz ovog akcionog plana ili da je na drugi način nepoznato da li se išta radi u okviru predviđenih aktivnosti. Kao jedan od zakona koji bi trebalo da se menja je i Zakon o finansiranju političkih aktivnosti, gde je jedna analiza primene urađena pre više od šest meseci (analiza pokriva neka, ali ne sva bitna pitanja), a do sada nije pokrenut rad na primeni preporuka za izmenu Zakona. U takvim situacijama, kada se po akcionom planu ne postupa, ili još gore, kada ministarstva ne daju podatke o tome šta su uradili, neophodno je da Vlada ima mehanizam koji će obezbediti kažnjavanje odgovornih.

(Samo)zavaravanje oko akcionih planova

2. decembar 2017.

Ministarka pravde, komentarišući činjenicu da mnoge aktivnosti iz akcionog plana za poglavlje 23 i 24 nisu ispunjene, kaže: "Podsećam da je Srbija sama sebi nametnula rokove za sprovođenje Akcionog plana, nisu nam nametnuti od strane Evropske komisije, u nekim planovima smo možda bili previše ambiciozni i optimistični i zato će se raditi revizija Akcionog plana, ali samo u delu ispunjavanja rokova".

Iza ove izjave se krije velika i na prvi pogled neprimetna opasnost po Srbiju. Naime, planovi Vlade, koji su pisani 2014. i 2015, a usvojeni 2016, bili su i u tom momentu neopravdano dugi i nedovoljno ambiciozni, ne samo kada se mere u odnosu na potrebe društva u oblasti pravosuđa, borbe protiv korupcije i ljudskih prava, već i u odnosu na realne mogućnosti državnih organa. To je TS argumentovala i tokom izrade AP, u više od 70 pisanih komentara, kao i nakon njegovog usvajanja.

Na primer, izmene Zakona o finansiranju političkih aktivnosti su bile planirane još u AP za sprovođenje antikorupcijske strategije i to za 2014. godinu. Neke izmene su tada pripremljene, ali ne i usvojene. Zatim je donet AP za poglavlje 23, pa je planiran novi rok, do kraja 2016. godine. Međutim, za sve to vreme se stvari nisu mrdnule sa mrtve tačke. Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja je trebalo da se menja još 2011, kada je pripremljen predlog izmena i dopuna. Zatim su promene bile predviđene antikorupcijskim AP iz 2013, pa onda, sa novim rokom i u AP za poglavlje 23. Do današnjeg dana nije objavljen ni nacrt.

Revizija AP je predviđena da se radi 2018. Ona je potrebna zato što AP za poglavlje 23 nikad nije ni bio dovoljno dobar. Čak i tamo gde su aktivnosti sprovedene u celosti kako je planirano i u roku, to nije donelo društvenu promenu zbog koje je akcioni plan donet. Najava ministarke, kojoj u tom pogledu nema razloga da se ne veruje, da će se revizija raditi samo u vezi sa rokovima, a ne i suštinom, praktično znači da Srbija, makar u ovom trenutku, planira da rastegne postojeće planirane aktivnosti na budućnost i da ono što je moglo da bude urađeno pre 2, 3, ili 10 godina, obavi npr. do 2023.

Šta je primetila, a šta nije, Evropska komisija

3. januar 2018.

U dokumentu Evropske komisije „Non-paper“ o trenutnom stanju u poglavljima 23 i 24 za Srbiju, navodi se da je " odloženo proširenje nadležnosti Koordinacionog tela za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije tako da njegov rad takođe obuhvati i sprovođenje pomenutog posebnog dela AP za Poglavlje 23. Stoga, sastanci na nivou premijera ili na ministarskom nivou radi koordinisanja njihovog sprovođenja se ne održavaju".

TS smatra da je veoma zanimljivo da Evropska komisija u prvi plan, kada je reč o borbi protiv korupcije, ističe kao problem to što nije proširena nadležnost Koordinacionog tela (Vlade). Naime, ovo Koordinaciono telo od samog početka nije imalo jasno postavljene nadležnosti, a one koje su bile zapisane su bile sporne zbog uloge drugih državnih organa, koji nisu deo izvršne vlasti. Ono nije rešavalo ni probleme koji su u potpunosti nastali u okviru Vlade i organa državne uprave, čak ni kada mu je na čelu bio predsednik Vlade i najmoćniji politički funkcioner u zemlji. Zbog toga je iluzorno očekivati da bi dodavanje novih nadležnosti tom telu bilo šta moglo da reši.

U dokumentu se dalje ukazuje da je, "što se tiče nadzora, došlo do kašnjenja u izmenama Poslovnika Vlade na osnovu kojih bi se izveštaji Saveta za borbu protiv korupcije obavezno razmatrali u roku od tri meseca od njihovog podnošenja, a kasni se i sa uvođenjem obaveze Vlade u pogledu načina na koji će ti izveštaji kroz predlog zaključka biti doneseni na sednici Narodne skupštine".

Evropska komisija očito posmatra pitanje razmatranja izveštaja Saveta za borbu protiv korupcije ozbiljnije nego Vlada koja je Savet osnovala i koja bi od njegovog rada trebalo da ima najviše koristi. To se ogleda u pomenutom neusvajanju procedura koje bi obezbedile razmatranje izveštaja ovog tela.

Evropska komisija konstatuje i da se kasni sa "sprovođenjem kampanja za dalje podsticanje učešća građana u borbi protiv korupcije, uprkos tome što je radna grupa formirana 2014. godine. Potrebno je osnaženo civilno društvo, jače institucionalno vlasništvo, koordinacija i nadzor, praćeno političkim rukovodstvom na visokom nivou kako bi se postigli opipljivi rezultati".

Nejasno je o kojoj se kampanji za učešće građana u borbi protiv korupcije govori, a ako je neka radna grupa bila formirana još 2014, veoma je upitno da li bi ona i dalje mogla biti reprezentativna. Kako god bilo, TS smatra da postoje mnogo bitnije stvari od organizovanja kampanje, kako bi građani učestvovali više u borbi protiv korupcije. Najubedljivije bi bilo da istražni organi ispitaju sve one slučajeve koji su prijavljeni ili su podaci o mogućoj korupciji objavljeni u medijima.

Monitoring Akcionog plana: koliko vršilaca dužnosti u javnoj upravi je previše?

31. mart 2018

U prethodne dve godine Vlada Srbije postavila je više od 1.500 vršilaca dužnosti u javnoj upravi, a onda je konstatovala da se "realizuje" aktivnost raspisivanja konkursa za službenike o položaju.

Monitoring primene antikorupcijskih mera iz Akcionog plana za poglavlje 23, koji je izvršila Transparentnost Srbija, pokazuje da se mere za „depolitizaciju javne uprave, jačanje njene transparentnosti i integriteta" uglavnom ne sprovede.

Prema ocenama Vladinog Saveta koji prati sprovođenje Akcionog plana za poglavlje 23 EU integracija neke od aktivnosti su delimično ili potpuno sprovedene. Međutim, takve ocene su upitne, što se najbolje može videti na osnovu ocene o raspisivanju konkursa za službenike na položaju, koja „se realizuje“. Formalno pokrće za takvu ocenu jeste činjenica da su neki konkursi za službenike na položaju zaista raspisani. Međutim, ocena maši suštinu pitanja, jer se godinama, protivno zakonu, na većini položaja održava v.d. stanje.

Ne samo da se broj profesionalno angažovanih službenika na položajima ne približava maksimumu, već se godinama ne pomera sa 1/4 ukupnog broja. I dok su postavljenja na osnovu konkursa retkost, u 2015. godini je Vlada izvršila ukupno 505 postavljenja vršilaca dužnosti (na položaje u državnoj upravi, u javna preduzeća i drugo). Sledeće godine je broj postavljenih v.d.-a porastao na 733, a tokom prošle godine na 783. U prva 2,5 meseca tekuće godine bilo je 134 takva postavljenja. Napominjemo da pored toga postoje i u ovaj zbir ne ulaze, imenovanja vršilaca dužnosti u javnim ustanovama.

Železna zavesa netransparentnosti

*Odluku o tome da li je nešto tajno ili nije, donosi Komisija za zaštitu konkurencije.
Ministar Željko Sertić, izjava novinarima u Skupštini Srbije, 20. oktobra 2015.*

Dogovor, pa javni konkurs

29. oktobar 2014.

Premijer je objavio da je "veoma blizu" dogovor sa američkom kompanijom Esmark o preuzimanju Železare Smederevo, a onda najavio da će uskoro biti objavljen javni poziv i raspisan tender za smederevsku fabriku.

Na prvi pogled ovo deluje kao neobičan redosled poteza - prvo se nađe partner, sa njim se postigne dogovor, a potom se raspisuje tender na koji će se javiti taj partner. Biće zaista neobično ako ima još zainteresovanih za nekadašnji Sartid, koji će se javiti na tender, jer bi se onda ovakve izjave premijera mogle protumačiti kao da je Esmark favorizovan, pa bi se mogle probuditi i sumnje da je tender skrojen u dogovoru sa američkom kompanijom.

Pre će ipak biti da je, pre ove "dobre vesti" - da postoji neko zainteresovan za Železaru, Vlada propustila da nam saopšti lošu vest - da niko drugi nije. Naime, otkako je US Steel napustio Smederevo, nagađa se o potencijalnim partnerima, a državni novac se već godinama presipa u Železaru zarad očuvanja 5.000 radnih mesta. Vlada Srbije je konačno 8. maja 2014. formirala radnu grupu za vođenje razgovora sa potencijalnim strateškim partnerima za Železaru Smederevo. Predsednik radne grupe bio je ministar privrede Dušan Vujović. O rezultatima rada radne grupe nismo mnogo čuli. U julu se pojavila vest da se razgovara sa 7-8 partnera, potom je premijer izjavio da se pregovara sa "pet ozbiljnih kompanija", a onda je državna novinska agencija objavila o kojim kompanijama je reč.

Na kraju smo samo čuli da je blizu dogovor sa Esmarkom (koji je bio jedna od tih "pet ozbiljnih kompanija") i da sledi tender.

Ako je Esmark zaista jedini zainteresovan, a s obzirom da je premijer još pre tri meseca izjavljivao da će država "dati ogroman novac onome ko želi da uzme" Železaru jer ona pravi gubitke od 102 miliona evra godišnje, biće vrlo važno da svi naredni potezu budu transparentni i da umesto izjava, najava i premijerovih kontrapitanja novinarima, dobijemo dokumente.

Da vidimo koliko tačno Železara košta, šta donosi i šta traži investitor, kakve obaveze (dugove, na primer) će preuzeti Srbija, da li će država, i koliko, platiti preuzimanje Železare (premijer je u julu izjavljivao da je država spremna da ponudi iznos godišnjih ili dvogodišnjih gubitaka, odnosno 100 ili 200 miliona evra, onome ko uzme Železaru).

Ne sme se desiti da ugovor o prodaji, posebno oni delovi koji se tiču obaveza Srbije, bude nedostupan javnosti jer to traži investitor. Ukoliko prodaja Železare podrazumeva neke obaveze za Srbiju trebalo bi objaviti i analizu na osnovu koje bi građani mogli da zaključie da li je takvo rešenje bolje od toga da preduzeće ode u stečaj.

Jer, nije valjda moguće da takva analiza ne postoji i da je neko "odokativno" zaključio da 5.000 radnih mesta treba čuvati po svaku cenu, pa makar i po cenu za koju bi se moglo otvoriti i više novih radnih mesta.

Kako je Vlada pogodila ko će pobediti na konkursu

9. januar 2015.

Bilo bi veliko iznenađenje da je još neka firma, pored Esmarka, podnela ponudu za Železaru Smederevo. Naime, predstavnici vlasti u Srbiji su proteklih meseci uporno ponavljali da bi želeli da Esmark preuzme smedrevsku fabriku, da je američka kompanija najozbiljniji kandidat, a mediji su čak, nakon sastanka premijera sa rukovodstvom Esmarka u Londonu u oktobru 2014. objavili da je "postignut dogovor" o preuzimanju fabrike.

Da li bi se neko "ozbiljan" posle ovakvih izjava javio na konkurs?

Šta se desilo od proleća 2014. godine, kada su mediji "saznavali" da postoji 6 ili 7 "ozbiljnih" kandidata, kada je formirana radna grupa na čelu sa tadašnjim ministrom privrede Vujovićem koja je trebalo da kontaktira sve te pretendente?

Ili je Esmark u potpunosti favorizovan ili smo ostali uskraćeni za informaciju da se razgovaralo i sa ostalima. S obzirom da vlasti vole da saopštavaju samo dobre vesti, ako su razgovori bili neuspešni, to nije bio razlog da ostanemo uskraćeni makar za informaciju da je razgovora bilo.

U tom slučaju bismo mogli da zaključimo da je Vlada zaista učinila sve da podstakne što veću konkurenciju za Železaru i da je javno izjašnjavanje za Esmark praktično izjašnjavanje za jedinog kandidata, na konkursu za koji se unapred znalo da će proći bez "ozbiljne" konkurencije. To bi se moglo tumačiti kao populističko insistiranje na činjenici da Vlada želi "ozbiljnog" partnera a ne špekulante. Tumačiti, ali ne i opravdati, jer se špekulanti ne destimulišu izjavama, već uslovima konkursa (godišnji obim proizvodnje, promet, višegodišnje obaveze prema fabrici, radnicima).

Ovako, bez transparentnosti, odnosno informacija sa kim se sve pregovaralo i razgovaralo, i bez konkurencije, ostaje gorak ukus kao prilikom prve privatizacije Sartida. Ugovor o prodaji, za koji se nadamo da će biti javan, pokazaće da li su u međuvremenu naučene neke lekcije.

Prvo dogovor pa teški pregovori

21. januar 2015.

U medijima ovih dana možemo da pročitamo da se vode "teški pregovori" sa Esmarkom, uz ocene stručnjaka da će "Srbija morati da uloži mnogo više nego što je planirala kad je raspisivala tender" za Železaru.

Zanimljivo, zabrinjavajuće, ali i zbunjuće, iz više razloga. Još pre tri meseca bili smo informisani da je sa Esmarkom "postignu dogovor" tokom susreta koji je premijer imao sa rukovodstvom te kompanije u Londonu. Onda su mediji čak počeli da izveštavaju da Esmark već šije uniforme za radnike i preostala je bila "samo formalnost" - da se okonča tender. Tender je bio još jedan zbunjući korak - javni konkurs, praćen stalnim izlivima naklonosti prema Esmarku i izjavama najviših državnih zvaničnika da želimo da Esmark bude strateški partner.

U javnom pozivu, objavljenom na sajtu Agencije za privatizaciju nismo mogli da pročitamo šta se očekuje od potencijalnih partnera i da li su bili postavljeni zahtevi koji su odbili sve ostale potencijalne partnere, izuzev baš onog priželjkivanog - Esmarka.

Sada saznajemo da se vode teški pregovori i, s obzirom na prethodnu tradiciju netransparentnosti ugovora sa investitorima, ima mesta za zabrinutost: da li ćemo na kraju videti na šta je Srbija pristala da bi ovaj jedini, željeni i dozivani, investitor prihvatio Železaru koja je, nesumnjivo, kamen o vratu Srbije. A investitor zna da je ona kamen o vratu i sa ekonomske tačke gledišta u poziciji je da ucenjuje.

Postavlja se, naime, pitanje da li će Esmark dobiti ono što nije bilo deo ponude na tenderu, zbog čega možda drugi potencijalni investitori nisu ni ušli u trku. Ako na kraju ugovor sa Esmarkom bude tajna "jer je investitor to tražio", nećemo ni mi ni ti potencijalni drugi partneri, znati šta je država prvobitno htela (i već se dogovorila još onomad u Londonu", a šta je na kraju dobila i da li je moglo bolje.

Gde je bio menadžment do sada?

13. februar 2015.

Premijer Aleksandar Vučić izjavio je da će Železara Smederevo, ako ne uspeju pregovori sa Esmarkom, ostati u državnom vlasništvu i da će nastaviti da radi uz angažovanje menadžmenta - "ljudi koji su najbolji za kupovinu sirovina i prodaju čelika, kako bi proizvodnja bila nastavljena u punom obimu", a sve to bez dodatnih ulaganja države u to preduzeće.

To zvuči utešno za slučaj da izostane dogovor (za koji se pre nekoliko meseci tvrdilo da je praktično već postignut), ali se postavlja pitanje zašto ova Vlada to čini tek sada.

Naravno, isto pitanje bi se pitanje moglo postaviti i vladama Mirka Cvetkovića i Ivice Dačića, ali ako već aktuelni premijer kaže da je moguće "napraviti menadžment... kako bi proizvodnja bila nastavljena u punom obimu" neizbežno je pitanje zašto to nije učinjeno pre nego što je Vlada raspisala tender.

U tom slučaju ne bi se prodavala fabrika "koja državu košta 100 miliona evra godišnje" i premijer ne bi morao da izjavljuje da bismo "nadoknadili dvogodišnji gubitak onome ko bi uzeo Železaru"

Zbunjujuće o partnerstvu za Železaru

18. februar 2015.

Javnost je preplavljena informacijama o (propalim?) pregovorima sa strateškim partnerom za smederevsku Železaru, koje su pre svega zbunjujuće. Tako, predstavnici Vlade saopštavaju da je ponuda neprihvatljiva, a predstavnici Esmarka da su pregovori propali zbog "promene prethodno dogovorenih uslova". Ni jedno ni drugo ne može da se proveri. Kako je ovakva situacija uopšte moguća? Zato što u objavljenom oglasu za traženje strateškog partnera nema informacija o tome šta je uslov od kojeg se neće odstupiti, a šta je predmet pregovora sa strateškim partnerom.

Ti podaci se možda mogu pronaći u tenderskoj dokumentaciji, koju su dobili samo zainteresovani učesnici, uz plaćanje naknade od 10.000 evra.

Da bismo razumeli šta je predmet pregovora i da bismo informacije o tome mogli da podelimo i sa građanima, koji nisu ništa manje nego mi zbunjeni pregovorima nakon sprovedenog tendera, TS je pre dve nedelje uputila zahtev za pristup informacijama Agenciji za privatizaciju. Tražili smo kopije "uputstva za ponuđače" i "nacrt ugovora o strateškom partnerstvu", a koji se pominju u javnom pozivu za izbor strateškog investitora.

Komentar dokumenata o prodaji Železare

24. februar 2015.

Šta smo tražili i zašto?

Agencija za privatizaciju je na zahtev TS dostavila kopije dokumenata iz konkursne dokumentacije za prodaju smederevske Železare. Tražili smo zaključak Vlade koji je prethodio ovoj prodaji, kao i dva dokumenta iz dokumentacije koja je bila predmet otkupa - Uputstvo za ponuđače i Nacrt ugovora o strateškom partnerstvu (nismo tražili treći dokument iz ove dokumentacije, u kojem se bliže opisuje subjekt privatizacije i njegovi poslovni kapaciteti).

Od Agencije smo takođe tražili i informaciju o tome da li, po znanju Agencije za privatizaciju, postoji dokument u kojem su izračunati direktni ili indirektni troškovi za Republiku Srbiju, a koji bi nastali usled eventualnog stečaja smederevske Železare i potpunog prestanka njenog rada, informaciju o nazivu tog dokumenta i organa koji ga poseduje i kopija tog dokumenta ukoliko ga Agencija poseduje.

Razlozi za traženje ovih dokumenata su višestruki. Javnost je bila preplavljena informacijama o pregovorima sa strateškim partnerom za smederevsku Železaru dok su oni još trajali, ali i nakon toga. Informacije su bile zbunjuće. Tako su predstavnici Vlade saopštavaju da je ponuda neprihvatljiva, a predstavnici Esmarka da su pregovori propali zbog "promene prethodno dogovorenih uslova". Ni jedno ni drugo nije bilo moguće proveriti. Ova situacija je moguća zato što u objavljenom oglasu za traženje strateškog partnera nema informacija o tome šta je uslov od kojeg se neće odstupiti, a šta je predmet pregovora sa strateškim partnerom. Verovali smo da se ti podaci mogu pronaći u tenderskoj dokumentaciji, koju su dobili samo zainteresovani učesnici, uz plaćanje naknade od 10.000 evra.

U javnosti su se takođe pojavljivale brojne informacije o tome kakav bi stav mogli da imaju EU i MMF o aranžmanu Srbije sa potencijalnim strateškim partnerom za Železaru. Sa stanovišta interesa EU stvari su naizgled jasne - postoji sporazum koji je Srbija prihvatila, i koji zabranjuje davanje državne pomoći u ovoj industriji od 1. februara 2015. Takođe, MMF promoviše svoje viđenje o tome šta zemlje poput Srbije treba da rade i u kojima se ne gleda blagonaklono na državnu pomoć koja povećava i onako visok deficit budžeta.

Dok u pogledu razloga koje bi protiv finansiranja Železare iz budžeta na direktan ili posredan način imale međunarodne institucije građani imaju određene informacije, nedostaje jasno obrazloženje zbog čega bi uopšte Srbija želela da finansijski pomaže baš ovu firmu i do koje granice je to finansijski isplativo (sve i da EU i MMF nemaju baš ništa protiv toga)?

Odgovor Agencije za privatizaciju je stigao poslednjeg dana zakonskog roka, u petak 20. februara.

Šta piše u dokumentima?

Iz ovih dokumenata se vidi da je na tenderu bilo planirano da se ponuđači ocenjuju na osnovu biografija (specifičnog radnog iskustva) predloženih rukovodilaca Železare (najmanje osam ljudi), pri čemu su uslovi minimalnog prethodnog iskustva bili detaljno opisani, npr. u pogledu poznavanja tržišta na pojedinim kontinentima, radu u firmama koje su listirane na poznatim svetskim berzama itd (ukupno 35 posto mogućih poena).

Isto toliko je bilo vrednovano predloženo vreme za pokretanje druge visoke peći i njeno dovođenje do 50% iskoristivosti (uz obezbeđivanje punog kapaciteta rada prve). Sa 15% poena

bila je vrednovana ponuda u delu koji se odnosi na predviđeni broj zaposlenih do 2020, visine njihovih plata i dodataka, kao i polazne osnove kolektivnog ugovora za zaposlene. Poslednjih 15% poena ponuđači su mogli da zasluže kvalitetom poslovnog plana (kapitalna ulaganja, predviđeno kretanje prihoda i rashoda itd.)

Bilo je osam minimalnih uslova za prihvatljivost ponude. Tu su uplaćeni depozit, bonitet preduzeća, izjava o upoznatosti sa odredbama antikorupcijskih propisa, minimalni prihod od 300 miliona u svakoj od poslednje tri poslovne godine, izjava da neće prodati imovinu Železare u narednih deset godina, izjava da će do kraja 2016. dostići minimalni nivo proizvodnje (100% u jednoj i 50% u drugoj visokoj peći), potvrde banaka da će biti spremne da finansiraju planirana ulaganja i ispunjavanje preuzetih obaveza.

U nacrtu ugovora o strateškom partnerstvu, koji je takođe bio deo tenderske dokumentacije, kao obaveze Strateškog partnera navode se:

- 1) Realizacija Biznis plana - rukovođenje Železaram u skladu sa postavljenim ciljevima
- 2) Minimalni neto obrtni kapital od 100 miliona dolara svakog meseca do 2020. godine
- 3) Obaveza da neće raspolagati svojim udelom u preduzeću bez odobrenja Srbije do 2020. godine
- 4) Zabrana isplate dividende do 2020. godine
- 5) Zabrana raspolaganja imovinom Železare do 2025. godine
- 6) Obaveza dostavljanja revizorskog izveštaja o poštovanju ugovornih obaveza
- 7) Omogućavanje "nadgledanja postupaka donošenja odluka" predstavnicima Srbije
- 8) Obaveza postupanja po domaćim i međunarodnim propisima (među kojima su izričito pomenuti pojedini antikorupcijski propisi SAD, Velike Britanije i OECD)

Za kršenje ovih obaveza ugovor predviđa ugovorne kazne, čiji iznos nije preciziran u nacrtu, što znači da su bile predmet pregovora. Takođe se predviđa obaveza da u slučaju neuspeha strateškog partnera da ispuni ugovorene obaveze prenese vlasništvo u Železari Srbiji bez tereta i sa obrtnim neto kapitalom od najmanje 100 miliona dolara, po ceni od 1 dolar.

Mogući zaključci o razlozima neuspeha pregovora

S obzirom na to da je saopšteno da je jedino Esmark ispunio postavljene uslove može se zaključiti da su svi minimalni uslovi bili zadovoljeni i da je ponuda sadržala sve tražene elemente. Ako je to tačno, a budući da na kraju dogovor ipak nije postignut, i da su predstavnici Srbije u tim pregovorima naveli da je ponuda Esmarka bila "neprihvatljiva" moguće su dve situacije, sa različitim pravnim posledicama:

- 1) da je Esmark kroz pregovore želeo da relativizuje ili umanjí neke od obaveza koja je preuzeo u obavezujućoj ponudi - u tom slučaju bi postojali uslovi za naplatu datih garancija za ozbiljnost ponude;

2) da su Vladini pregovarači zaključili da krajnja ponuda "nije prihvatljiva" u nekom delu koji nije bio definisan kao striktna obaveza strateškog partnera, niti je učesnicima tendera bio u potpunosti poznat iz tenderske dokumentacije;

Iz dokumentacije koju smo dobili, može se takođe zaključiti¹ da neki od "uslova" koji su pominjani u javnosti u stvari nisu bili navedeni kao takvi u konkursnoj dokumentaciji. Na primer, to su informacije o zadržavanju sadašnjeg broja zaposlenih, o određenoj visini minimalnih ulaganja u Železaru ili o pravu supotpisa na upravljačke odluke nakon zaključenja ugovora o strateškom partnerstvu. Ponuda u pogledu broja zaposlenih, visine njihovih zarada i visine ulaganja su se bodovali kao kriterijum za ocenu njenog kvaliteta. Moguće je da su naši pregovarači, bez obzira na to što obaveza nije bila zapisana, imali u vidu neki minimum ulaganja ili broja zaposlenih koji bi bio prihvatljiv, ali da je potencijalni partner nudio manje od toga i da zbog toga ponuda nije prihvaćena.

Premijer je na konferenciji za štampu objasnio da je "pravi razlog za odbijanje ponude taj što nisu dobijene garancije da će Železara nastaviti da radi nakon što budu potrošene njene rezerve sirovina". "Nismo dobili garancije da će se očuvati naš obrtni kapital i da neće biti potrošene sve sirovine u vrednosti od 170 miliona dolara, a potom fabrika napuštena uz obrazloženje da tržište nije dobro, naveo je premijer".

Ovo objašnjenje premijera, u kontekstu dokumenata koje smo dobili od Agencije za privatizaciju, baca novo svetlo na moguće razloge neuspeha pregovora ali ih ne razjašnjava do kraja, pa čak može delovati i zbunjujuće. Naime, kako se može videti iz dokumentacije, Esmark je morao u ponudi da se obaveže da će do kraja 2016. dostići određeni nivo proizvodnje u Železari i da će taj nivo i kasnije održavati, da priloži poslovne planove i za naredni petogodišnji period i da dostavi potvrde od banaka o spremnosti da takvo poslovanje finansijski podrže.

Kako se može videti iz nacrtu ugovora, postojala je takođe nesumnjiva obaveza strateškog partnera da "neto obrtni kapital" ne bude manji od 100 miliona dolara, čak i u slučaju neispunjenja drugih ugovornih obaveza. S druge strane, u nacrtu ugovora takođe stoji da vrednost obrtnih sredstava Železare na dan početka primene ugovora o strateškom partnerstvu mora biti 195 miliona dolara (to jest, da Srbija garantuje da će biti tolika).

Dakle, nacrt ugovora nije ostavljao mogućnost povlačenja strateškog partnera "nakon što istroši sirovine" kao opciju na koju bi Esmark imao pravo. Do nje bi moglo doći jedino uz kršenje preuzetih ugovornih obaveza. Međutim, pošto u tenderskoj dokumentaciji nisu precizirane finansijske garancije za dobro izvršenje posla, kao ni visina ugovornih kazni za neizvršenje pojedinih ugovornih obaveza, čini se kao najverovatnije da su pregovori "zapeli" upravo oko njihovog definisanja i da su Vladini pregovarači imali strah da bi, ukoliko garancije ne budu dovoljno snažne, strateški partner mogao da se povuče iz posla, prethodno smanjivši

obrotni neto kapital sa postojećeg nivoa (od 195 miliona dolara, kako se kaže u nacrtu ugovora ili 170 miliona dolara, kako je rečeno na konferenciji za štampu) do garantovanih 100 miliona.

Drugim rečima, moglo bi se zaključiti da je do propasti pregovora došlo zato što uslovi koji se očekuju da strateški partner ispuni nisu od početka bili postavljeni na višem nivou. Istina, da su uslovi bili postavljeni tako, možda ne bi ni imalo sa kime da se pregovara. Štaviše, na istoj konferenciji za štampu se moglo čuti da je "Estmark nudio da garantuje 50 miliona, a da je Vlada tražila barem 70". To ukazuje da je pregovaračka pozicija Srbije bila veoma nepovoljna, jer je postojala spremnost da se zaključi ugovor koji bi bio lošiji od onog iz konkursne dokumentacije.

Takva situacija se verovatno mogla i očekivati, imajući u vidu i stanje na tržištu i okolnost da je samo jedna firma dostavila validnu ponudu. Može se samo nagađati da li bi bilo više zainteresovanih da pre raspisivanja javnog poziva nisu saopštavane informacije koje su se mogle razumeti kao favorizovanje Esmarka u odnosu na druge potencijalne ponuđače, ili se pak, ni Esmark ne bi javio da nije bilo te prethodne komunikacije.

Nepoznata računica isplativosti

TS je od Agencije za privatizaciju takođe tražila "informaciju o tome da li, po znanju Agencije za privatizaciju, postoji dokument u kojem su izračunati direktni ili indirektni troškovi za Republiku Srbiju, a koji bi nastali usled eventualnog stečaja i potpunog prestanka rada Železare Smederevo, informacija o nazivu tog dokumenta i organa koji ga poseduje i kopija tog dokumenta ukoliko ga Agencija poseduje". U odgovoru se navodi da Agencija za privatizaciju ne poseduje takav dokument, niti ima saznanje o tome da on postoji.

U međuvremenu, ne samo da ostaje nepoznato kakva je računica i do koje mere je ona uopšte razvijena ("objašnjenja" o navodno većim troškovima gašenja nego održavanja se svakako ne mogu smatrati ozbiljnim), već se javlja i nova nepoznanica, u pogledu dodele državne pomoći, imajući u vidu njenu zabranjenost odredbama SSP-a, dosadašnja iskustva u poslovanju Železare, ali i premijerovu izjavu sa pomenute konferencije za štampu, koja bi se mogla razumeti kao da takve pomoći više neće biti.

Opšti zaključci

Na osnovu tenderske dokumentacije o traženju strateškog partnera za smederevsku Železaru i informacija koje su objavljene na konferenciji za štampu Vlade Srbije nakon neuspelih pregovora sa Esmarkom može se izvesti zaključak da Vlada nije pogrešila time što je odbila ponudu, jer je ona bila ispod nivoa koji je učesnicima bio unapred poznat iz nacrtu ugovora (garantovani obrtni kapital od najmanje 100 miliona dolara).

Uslovi iz tenderske dokumentacije i kriterijumi su bili detaljni i u vezi sa postavljenim ciljevima privatizacije, mada bi verovatno bilo bolje da su u nekim segmentima od početka dodatno

precizirani (npr. u pogledu visine ugovornih kazni). Takođe, primetno je da su u javnosti tokom pregovora pominjani i neki uslovi koji se kao takvi ne navode u dokumentaciji (npr. u pogledu očuvanja broja zaposlenih i visine ulaganja), već kao elementi za ocenu kvaliteta ponuda.

Uslovi za vođenje ovih pregovora su očigledno bili veoma nepovoljni za Srbiju, zato što je stigla samo jedna ispravna ponuda. Može se pretpostaviti da bi bilo više zainteresovanih da pre raspisivanja javnog poziva nisu saopštavane informacije koje su se mogle razumeti kao favorizovanje Esmarka u odnosu na druge potencijalne ponuđače, mada je isto tako moguće da se ni ova firma ne bi javila da nije bilo te prethodne komunikacije. Manevarski prostor za pregovore je bio dodatno smanjen usled stupanja na snagu odredaba SSP kojima se zabranjuje državna pomoć u ovom sektoru i usled pregovora o aranžmanu sa MMF.

Neprihvatanjem ponude Vlada nije želela da uđe u rizik smanjenja obrtnog kapitala Železare i mogućeg gubitka više od 100 miliona dolara po tom osnovu. Međutim, ona je i dalje dužna da građanima predoči jasne razloge koji bi eventualno opravdali dosadašnja i dalja ulaganja ili pokrivanje troškova rada ovog preduzeća, a koji jesu ili mogu biti višestruko veći od te sume.

Posledice neuređenog lobiranja - primer Železare

8. mart 2015.

U optužbi za "sabotažu", kompanija Esmark, između ostalog, navodi da je Peter Karamaš "lobirao kod članova radne grupe za privatizaciju da glasaju protiv "Esmarkove" ponude".

Ova optužna otvara dva važna pitanja - zašto Srbija nema Zakon o lobiranju iako su dve antikorupcijske strategije predviđale njegovo usvajanje, i zašto se državni organi i tužilaštvo ne oglašavaju iako izjava vlasnika Esmarka ukazuje na moguće izvršenje ili pokušaj izvršenja krivičnog dela.

Kao što smo već ranije ukazali, ako su tačni navodi sa Vladine konferencije za štampu, ponuda Esmarka uopšte nije ni trebalo da bude prihvaćena, zato što je bila ispod uslova koji su traženi u tenderskoj dokumentaciji (nacrt ugovora o privatizaciji je predviđao obavezu očuvanja minimalnog obrtnog kapitala od 100 miliona dolara, a "Esmark" je navodno nudio da garantovani iznos bude manji). Da je Vlada ipak odlučila da ponudu prihvati (zato što je bila jedina koja je prethodno ocenjena kao "prihvatljiva"), druge zainteresovane firme bi imale puno pravo da traže naknadu štete, jer bi (makar hipotetički) i one možda dale ponudu da su unapred bili poznati takvi uslovi. Esmark sada tvrdi da im je posao upropašten zakulisnim radnjama.

Glavni problem je ipak to što optužbe Esmarka protiv Karamaša građani Srbije ne mogu da provere. Ukoliko je neko "lobirao" kod članova Vladine komisije da ponuda bude prihvaćena ili odbijena, to bi trebalo da bude javno dostupan podatak. Zakon o lobiranju, koji nije donet ni

2008, kako je bilo predviđeno antikorupcijskom strategijom iz 2005, ni u 2014, kako je predviđeno aktuelnim strateškim aktom, trebalo bi da uredi, između ostalog i obavezu državnih organa i službenika da obelodane ko je pokušao da utiče na proces donošenja odluka, ako to čini zakonitim sredstvima.

Ukoliko je reč o nezakonitom pokušaju uticaja, i sada postoji dužnost prijavljivanja krivičnih dela za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, ali je broj podnetih prijava sigurno daleko manji nego broj slučajeva u kojima se takvi uticaji vrše.

Čudo u Smederevu?

21. mart 2015.

Nakon odlaska US Steel-a iz Smedereva zbog odsustva daljeg ekonomskog interesa, posle višegodišnjeg finansiranja smederevske Železare iz budžeta (otpis i pokrivanje dugova), i neuspelog tendera za prodaju tog preduzeća (zato što jedini kupac čija je ponuda bila ocenjena kao prihvatljiva nije mogao da garantuje da će očuvati oko 60% aktuelnog obrtnog kapitala), bilo kakav aranžman koji bi obezbedio da ova firma posluje "na nuli" zvuči kao odličan uspeh.

Međutim, uoči ili nakon potpisivanja današnjeg ugovora sa firmom kojoj je povereno upravljanje Železalom, saopšteno je da će ona početi da "ostvaruje profit" u roku od četiri meseca (pa je čak ugovoreno kako će se on deliti), a da će pri tom svi zaposleni očuvati radna mesta i da će proizvodnja biti udvostručena! U kontekstu prethodno objavljenih informacija ostvarenje ovakvih rezultata bi predstavljalo ekonomsko čudo.

Pogotovo kada se ima u vidu da takvo čudo ne bi bilo dozvoljeno postići kroz dalju dodelu državne pomoći (kao, na primer, u slučaju Air Serbia), jer je takva pomoć u ovoj privrednoj grani zabranjena Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju sa EU. Zbog toga ostaje tek da se vidi, nakon objavljivanja ugovora i u mesecima koji slede, da li su ove najave realne i da li se zasnivaju samo na vanrednim sposobnostima novog menadžmenta ili postoji i neko drugo razumno objašnjenje.

Ministarstvu potrebno 40 dana za dostavljanje ugovora?

07. april 2015.

TS je tražila od Ministarstva privrede kopiju ugovora o upravljanju Železalom Smederevo (Ugovor o pružanju usluga upravljanja i savetovanja u poslovanju privrednog društva Železara Smederevo, zaključen između ministra privrede Željka Sertića, izvršnog direktora Železare Smederevo Bojana Bojkovića i predstavnika „HPK Inženjering“ Petra Kamaraša)

Ministarstvo nas je 12 dana nakon prijema zahteva obavestilo "da iz opravdanih razloga" nije "u mogućnosti da po tom zahtevu postupi u roku od 15 dana" i da će "po istom postupiti i obavestiti (nas) u roku ne dužem od 40 dana od dana prijema zahteva".

Tačno je da Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, u članu 16. st. 3. propisuje da "ako organ vlasti nije u mogućnosti, iz opravdanih razloga, da u roku" (od 15 dana) ... "uputi kopiju ... dokumenta", dužan je da o tome, najkasnije u roku od sedam dana od dana prijema zahteva, obavesti tražioca i odredi naknadni rok, koji ne može biti duži od 40 dana od dana prijema zahteva". Zakon ne propisuje koji mogu biti "opravdani razlozi". U praksi se oni najčešće odnose na prikupljanje velikog broja dokumenata. Opravdani razlog bi takođe mogao da bude i zaštita poverljivih podataka pre dostavljanja (npr. mnoštva podataka o ličnosti).

Šta je problematično u odgovoru Ministarstva? Prvo, mada manje bitno, jeste to što je odgovor o produžetku roka stigao kasnije nego što je trebalo (rok je 7 dana). Drugo je to što u odgovoru nisu navedeni "opravdani razlozi" o kojima je reč. Očigledno je da takvi razlozi ne mogu postojati ako je reč samo o dostavljanju dokumenta. Eventualno bi mogli postojati razlozi koji se odnose na zaštitu nekih podataka iz dokumenata, na primer, zbog eventualnih poslovnih tajni. Šta god da je razlog za produženje, problem je u tome što on nije naveden.

Šta je dobro u odgovoru? Činjenica da je Ministarstvo najavilo dostavljanje u dužem roku, znači da pristup informacijama ne može biti uskraćen.

Zašto su ove informacije bitne? Iz onog što je do sada saopšteno, a pogotovo kada se uzmu u obzir razlozi za nedavni neuspeh tendera za prodaju Železare, nije jasno na osnovu čega se temelje optimistične najave o brzom oporavku ovog preduzeća.

I dalje bez ugovora

19. avgust 2015.

Ministarstvo privrede i dalje protivzakonito odbija da dostavi ugovor o upravljanju smederevskom železarem. Ministarstvo se već dva puta oglušilo o obavezujuće naloge Poverenika. Treći nalog je stigao 13.8.2015. uz izricanje novčane kazne od 20 hiljada dinara (uz pretnju novom kaznom od 180 hiljada dinara). Kazna će biti plaćena iz budžeta jer Ministarstvo nije u roku od dva dana dostavilo dokumente.

Ovo nije jedini slučaj grubog kršenja Zakona o slobodnom pristupu informacijama, pa ni jedini koji se odnosi na ekonomske sporazume Vlade. TS podseća da je tajnost odredbi ugovora bila zajednička karakteristika slučajeva čije je preispitivanje od Srbije tražio Evropski parlament 2012. godine, i da je jedna od bitnih stavki sa spiska obaveza Srbije na putu evropskih

integracija „poboljšanje sprovođenja pravila slobodnog pristupa informacijama“, pri čemu se posebno naglašavaju podaci o „privatizacijama, javnim rashodima i javnim nabavkama“.

Međutim, dok su ranijih godina državni organi uglavnom tražili izgovor za nedostavljanje u tome da je tajnost podataka o poslovnim aranžmanima zahtevao strani partner (npr. „FIAT/Zastava“, „Horgoš-Požega“), ovde je van sumnje jedan od inicijatora označavanja tajnosti podataka bio upravo državni organ.

Štaviše, vidljiva je namera da se uspostavi presedan i da se državni organi i ubuduće pozivaju na zaključke Komisije za zaštitu konkurencije kao na kvazi-pravni osnov za uskraćivanje pristupa informacijama. Kao što je Ministarstvo privrede tražilo tajnost svih podataka o upravljanju železarnom, tako je i Državno pravobranilaštvo postupilo u vezi sa ugovorom o izgradnji „Beograda na vodi“. Da zaključci Komisije za zaštitu konkurencije nisu valjan pravni osnov za tajnost ugovora, pokazuje rešenje Poverenika u kojem je potvrđen primat Zakona o slobodnom pristupu informacijama, ali i stav same te Komisije. Naime, KZK smatrada njeni zaključci štite poverljivost postupka pred samom Komisijom i ne predstavljaju smetnju da ih vlasnici podataka sami objave.

Kvazipravni argumenti u odbrani tajnosti ugovora

14. septembar 2015.

Nedugo posle saopštenja Poverenika u vezi sa kršenjem prava na pristup informacijama, oglasilo se Ministarstvo privrede saopštenjem kome "u potpunosti odbacuje optužbe Poverenika za informacije od javnog značaja kada je u pitanju dostavljanje ugovora o Železari, i podseća da postupa potpuno u skladu sa zakonom, pogotovu Zakonom o zaštiti konkurencije, kao i Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, koji je ratifikovan kao međunarodni sporazum."

Zatim se tvrdi sledeće: "Dakle, Ministarstvo privrede ne krši zakon, već ga naprotiv striktno poštuje, a u najboljoj nameri da se Železari obezbedi nesmetan i efikasan rad. Ministarstvo privrede postupilo je u skladu sa zaključkom Komisije za zaštitu konkurencije, koja je donela odluku na osnovu Zakona o zaštiti konkurencije".

"Zaštita podataka po Zakonu o zaštiti konkurencije je institut u potpunosti preuzet iz prava EU. Ovaj zakon usvojen po izričitom zahtevu EU i fundamentalni je deo prava Unije, kao i naša obaveza iz člana 73. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. U Uniji se zaštićeni podaci, izričito izuzimaju od primene propisa o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja".

Do sada je Ministarstvo demonstriralo čvrstu volju da ne objavi ni slovo iz ugovora, šta god da je tome razlog, braneći taj stav prvo kvazipravnim argumentima, pa onda jednostavno ignorišući svoju nesumnjivu zakonsku obavezu.

Ovo saopštenje nas dovodi korak dalje ka sferi apsurdnog:

1. Ministarstvo se poziva na to da "poštuje zakon", pa zatim navodi i koji zakon "poštuje" (o zaštiti konkurencije). Međutim, ovde je spor oko primene drugog zakona (o slobodnom pristupu informacijama), koji je Ministarstvo grubo prekršilo nekoliko puta, što je i utvrdio jedini nadležan organ za primenu tog zakona u ovom slučaju.

2. Ministarstvo se poziva na zaključak Komisije za zaštitu konkurencije kao na navodni razlog za neobjavljivanje ugovora. Pri tom je samo Ministarstvo tražilo od Komisije da donese takav zaključak! Takođe, Komisija je izričito navela da njeni zaključci nisu prepreka za ugovorne strane da same objave ugovor. Najzad, Poverenik jer, kao nadležni organ za postupanje po žalbi, naložio da se i pored tog zaključka Komisije, ugovor mora dostaviti, a ta rešenja su obavezujuća, konačna i izvršna.

3. Ministarstvo se poziva na to da je Zakon o zaštiti konkurencije usvojen na osnovu član 73. Sporazuma o stabilizaciji pridruživanju, da je "zaštita podataka u potpunosti preuzeta iz prava EU", "da su ovi podaci izričito izuzeti iz primene propisa o slobodnom pristupu informacijama" itd. Prvo, sve i kada bi ovo što piše Ministarstvo privrede bilo istina, Srbija još uvek nije članica EU i ima obavezu da postupa po svojim propisima, a po evropskim samo kada to proizlazi iz potpisanih sporazuma. Drugo, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, naravno, ni u članu 73, niti bilo gde drugde, ne predviđa tajnost ugovora o upravljanju preduzećima koje zaključuje Vlada sa privatnim kompanijama, a o tome je ovde reč.

Najzad, o tome da li je odredba člana 45. Zakona o zaštiti konkurencije nešto što postoji u svim zemljama EU ili ne (ta odredba je Ministarstvu privrede poslužila za kvazipravnu argumentaciju tajnosti ugovora u inicijalnoj fazi ovog slučaja), lako je uveriti se. Na primer, može se potražiti da li takva odredba postoji u hrvatskom zakonu o zaštiti konkurencije - najlakše se razume, a i najskorije su ušli u EU.

Da napomemo jednu bitnu stvar: niko ne spori legitimnost eventualnog zahteva firme koja sada upravlja železom da zaštiti neke svoje poslovne tajne (npr. o poslovanju na drugim tržištima, poslovnim strategijama i slično). Moglo je biti legitimno čak i da Vlada Srbije privremeno zaštiti neke podatke koji se odnose na upravljanje preduzećem.

Međutim, ni u najtajnijem ugovoru nisu baš svi podaci poverljivi tako da se ništa ne može objaviti. A pogotovo je apsurdno da budu tajni podaci iz ugovora nakon čijeg potpisivanja je održana konferencija za štampu gde su predstavnici Vlade najavili šta će sve realizacijom tog ugovora biti ostvareno! Na stranu što je reč o ugovoru koji se, između ostalog, odnosi na raspolaganje obrtnim kapitalom preduzeća čija je vrednost bila oko 100 miliona evra.

Tajnost ugovora - pitanje za Vladu

4. oktobar 2015.

Iz intervjuja menadžera Železare Smederevio Petra Kamaraša datog "Politici" saznali smo da ta fabrika "više donosi državi nego što ona ulaže u nju, a trenutno ne daje ništa". Iz odgovora na direktna pitanja da li Železara ostvaruje profit ili gubitke, indirektno se može zaključiti da se i dalje posluje sa gubitkom, ali da se on smanjuje.

Po svemu sudeći menadžment nije uspeo da posle šest meseci Železaru načini profitabilnom, što je obećano prilikom potpisivanja ugovora 21. marta. Premijer je tada izjavljivao da ugovor predviđa da će profitabilnost biti dostignuta za šest meseci, a najavljujivao da će se to desiti već za četiri meseca. Sada menadžer objašnjava da je problem u padu cene čelika na svetskom tržištu. Međutim, javnost u Srbiji ne zna kakvi su zaista rokovi i uslovi predviđeni ugovorom jer Ministarstvo privrede i Vlada odbijaju da ga objave.

I dalje nije jasno ni na koji se način pokrivaju ili odlažu tekući gubici, ne zna se koliki je akumulirani gubitak Železare i ko će ga pokriti ukoliko menadžment napusti Železaru. Ugovor nije objavljen i zato nije poznato da li menadžment snosi odgovornost za rezultate poslovanja i kakve su obaveze po pitanju očuvanja obrtnih sredstava. Podsećamo, glavni razlog zbog kojeg je prethodni pokušaj privatizacije propalo je što kupac (Esmark) nije želeo da garantuje da se neće smanjiti ispod određenog nivoa vrednost obrtnih sredstava Železare.

U intervjuu nije bilo reči o pitanju naknade koja je bila sporna u vreme potpisivanja. Naime, menadžerski tim od 25 ljudi dobija (kako je tada objavljeno) 340.000 dolara mesečno a firma HPK trebalo bi da dobije udeo u profitu do 30%. Kolike su naknade i koliki su tačno predviđeni bonusi ne znam, jer ugovor nije objavljen.

Konačno, na pitanje novinarkе "Politike" zašto se krije ugovor o upravljanju i da li je to bio zahtev kompanije HPK, Kamaraš je rekao da je to "pitanje za Vladu" i dodao da "srpski narod ima pravo da zna sve što je vezano za njegovu zemlju, ne samo ovaj ugovor, ali ako ljudima kažete neku poslovnu tajnu, to će znati i konkurencija".

TS već šest meseci traži od Ministarstva privrede ugovor, Poverenik (kome je u postupku razmatranja žalbe takođe uskraćeno pravo da vidi ugovor) naložio je 1. jula Ministarstvu da dostavi ugovor, potom je dva puta kaznio ministarstvo zbog odbijanja da postupe po rešenju i konačno je 31. avgusta zatražio od Vlade Srbije da obezbedi izvršenje rešenja.

I dalje nijedna reč iz teksta ugovora nije dostupna javnosti, samim tim nijedno od obećanja koja su data prilikom potpisivanja nije proverljivo, niti je moguće proceniti da li su rezultati menadžmenta dobri odnosno u skladu sa ugovorenim obavezama.

S obzirom na to da se od javnosti krije ceo tekst ugovora, a da predstavnici izvršne vlasti iznose mnoštvo neproverljivih podataka i procena, može se zaključiti da u ovom slučaju namera nije da se zaštite podaci koji predstavljaju poslovnu tajnu već da se gradi sistem u kojem će građani o raspolaganju javnom imovinom znati samo ono što političari žele da im kažu.

Ko traži tajnost, a ko šara sa objašnjenjima

21. oktobar 2015.

I u Narodnoj skupštini ministar privrede, Željko Sertić, ponovio je da ugovor o upravljanju Železaram ne može biti objavljen dok se sa time ne saglasi kompanija „HPK“ (sa kojom je Ministarstvo zaključilo ugovor o upravljanju). Već u sledećoj rečenici, rekao je da „odluku o tome da li je nešto tajno ili nije, donosi Komisija za zaštitu konkurencije“. Čas objavljivanje zavisi od stranog partnera, čas od državnog organa kojem se Ministarstvo obratilo zatraživši da sve odredbe ugovora i priloge uz njega proglasi za poverljive. Trebalo bi valjda da poverujemo da ništa ne zavisi od ministra privrede.

S obzirom na dosadašnja iskustva uopšte nije izvesno da se Srbija obavezala na apsolutnu tajnost prema firmi sa kojom saraduje. Naime, pre nešto manje od decenije, kada je bila aktuelna koncesija za autoput Horgoš – Požega, visoki predstavnici nadležnog ministarstva su tvrdili da neki dokumenti ne mogu da se učine dostupnim zbog „zaštite autorskih prava“ i zbog obaveza prema stranom partneru. Kada je ugovor objavljen, videlo se da to nije istina.

Drugo, sve i da je istina da je u ovom slučaju ugovorena apsolutna tajnost podataka, Ministarstvo privrede snosi odgovornost za pristajanje na takve odredbe, a državni pravobranilac zbog toga što nije sprečio zaključivanje ugovora sa takvom sadržinom. Ako poverljivost svakog reda ovog ugovora nije zapisana u samom ugovoru kao obaveza, već je samo naknadno izdejstvovana (u postupku provere poštovanja odredaba o konkurenciji), onda je Ministarstvo privrede odgovorno za to što je zatražilo da se svi podaci proglase za zaštićene (naravno, firma HPK, kao privatni partner, imala je pravo da iznese takav zahtev).

I Komisija za zaštitu konkurencije je neosnovano zaključila da sve odredbe ovog ugovora treba zaštititi. Istina, ovo telo tvrdi da se njihove odluke odnose samo na postupak koji se vodi pred Komisijom (i eventualne situacije u kojima neko traži informacije od KZZK), a da nemaju karakter apsolutne zabrane, tako da prvenstvenu odgovornost za potonje zloupotrebe Komisijinog zaključka takođe ima ministar privrede.

Najzad, šta god da je prethodno bilo, od trenutka kada je Poverenik doneo konačno i izvršno rešenje u predmetu pristupa informacijama, to je jedini propis koji ministra privrede obavezuje.

Tajni ugovor

7. februar 2016.

Nakon objavljivanja preporuke Zaštitnika građana da Ministarstvo privrede dostavi TS Ugovor o upravljanju Železom, saznali smo da je u međuvremenu Upravna inspekcija podnela i prekršajnu prijavu protiv odgovornih u Ministarstvu privrede zbog odbijanja da postupe po rešenju Poverenika i objave ugovor.

Naime, Ministarstvo državne uprave u oktobru 2015. godine najavilo je da će Upravna inspekcija "intenzivirati" pokretanje prekršajnih postupka protiv odgovornih lica koja ne postupaju po rešenjima Poverenika za pristup informacijama od javnog značaja.

Ministarstvo je, međutim, najavilo i da se nadzor da li je organ postupio po rešenju (posle čega treba da usledi prekršajni postupak) "privremeno odlaže" u nekoliko slučajeva vezanim za zaštitu državne tajne ili zaštitu poslovnih tajni investitora. U pogledu tih slučajeva, Ministarstvo će se konsultovati sa Zaštitnikom građana u toku njegove predstojeće kontrole.

Ministarstvo privrede i Ugovor o upravljanju Železom nisu bili eksplicitno pomenuti, ali je bilo jasno o čemu je reč, posebno s obzirom na to da je saopštenje usledilo nakon što se Poverenik obratio Zaštitniku građana, koji je potom (u septembru 2015) pokrenuo postupak kontrole i zatražio izjašnjenja Ministarstva privrede i Upravnog inspektorata Srbije. Zaštitnik je okončao postupak kontrole, doneo rešenje i potom smo putem Tvitera od Ministarstva saznali da su u međuvremenu podnete prekršajne prijave u ovom slučaju.

Na jednoj strani, znači, imamo: rešenje Poverenika, preporuku Zaštitnika građana i prekršajnu prijavu Upravne inspekcije Ministarstva državne uprave. Na drugoj Ministarstvo privrede i dalje odbija da dostavi ugovor.

Skrivanje Ugovora o upravljanju Železom samo je jedan od brojnih primera kako se netransparentnost brižno neguje. Vlada Srbije voli da se pohvali kako je objavila ugovor sa Etihadom o formiranju preduzeća Air Serbia, pri tome zaboravljajući da dva dokumenta nisu objavljena, među njima baš onaj koji se tiče plaćanja partneru iz Emirata, iz kase zajedničke firme, za upravljanje nacionalnim avio prevoznikom. Oni ugovori koji su objavljeni skrivani su šest meseci pod izgovorom da je to tražio strani partner. Tačnije, država je potpisala ugovor kojim je omogućila da volja stranog partnera bude iznad zakona Srbije. Slične izgovore imale su, inače, i prethodne Vlade, kada su od javnosti sakrivala ugovor sa Fiatom ili ugovor za put Horgoš-Požega.

Ova Vlada je tu praksu unapredila, pa se neki ugovori, poput onih o angažovanju stranih savetnika premijera, naknadama koje dobijaju za taj posao i njihovim obavezama, kriju

jednostavnim ignorisanjem zahteva za dostavljanje informacija, dok je slučaj Železare dodatni korak nazad - sam državni organ traži da ugovor bude nedostupan javnosti.

Naime, Ministarstvo privrede u ovom slučaju poziva se na odredbu Zakona o zaštiti konkurencije po kojoj Komisija za zaštitu konkurencije nema obavezu da dostavi dokumenta koja razmatra na osnovu zahteva za pristup informacijama. Ta odredba se, međutim, i prema rešenju Poverenika (i prema stavu same Komisije za zaštitu konkurencije, ne odnosi na druge državne organe i odluka Komisije ne ukida obavezu državnog organa koji je zaključio ugovor da ga učini dostupnim javnosti.

Jednostavno rečeno, argumentacija Ministarstva privrede da poštuje instituciju Poverenika, ali da ne može da objavi ugovor zbog odluke Komisije za zaštitu konkurencije je poput izgovora pešaka koji je prešao ulicu van pešačkog prelaza - da je prekršio Zakona o bezbednosti saobraćaja jer ga zakon gravitacije onemogućava da preleti ulicu.

Ugovor o upravljanju Železarem - najstrože čuvana tajna

24. mart 2016.

Navršilo se godinu dana od potpisivnja ugovora sa firmom HPK o upravljanju Železarem Smederevo. Ugovor je nedostupan javnosti, nije poznato ni na koji se način pokrivaju ili odlažu tekući gubici, ne zna se koliki je akumulirani gubitak Železare i ko će ga pokriti ukoliko menadžment napusti Železaru. Ugovor nije objavljen i zato nije poznato ni da li menadžment snosi odgovornost za rezultate poslovanja i kakve su obaveze po pitanju očuvanja obrtnih sredstava. A deluje da su se obrtna sredstva značajno smanjila.

Kada je pre više od godinu dana propala prodaja Železare, jedan od razloga je verovatno bilo favorizovanje jednog kupca i najave pre tendera da će sa njim biti zaključen ugovor. To se ipak nije dogodilo, jer potencijalni kupac nije mogao da garantuje da će očuvati postojeći nivo kapitala Železare (to jest, oko 100 miliona evra, koje je Vlada, kao što se kasnije ispostavilo prenela iz budžetske rezerve).

Sada više nije premijer taj koji daje najave, već resorni ministar, ali se u suštini nije mnogo promenilo – prvo se saopštava ime kupca (ovaj put je reč o firmi iz Kine), a zatim raspisuje javni poziv za prodaju, na koji se, gle čuda, niko ne javlja osim pomenute firme.

Dok se 2014. tražilo od kupca da garatuje očuvanje makar dve trećine sadašnjeg obrtnog kapitala Železare u sirovinama na lageru vrednom 170 miliona evra, sada se može pročitati da je vrednost Železare 91,5 milion evra (početna cena je 45,7 miliona evra što je 50 odsto procenjene vrednosti Železare).

Da li to znači da se vrednost kapitala Železare smanjila? To nije poznato, kao što nije ni mnogo toga drugog. Naime, ugovor o upravljanju Železalom je već godinu dana najstrožije čuvana tajna u državi, dokument čije ni jedno slovo ne sme da procuri u javnost. U međuvremenu, ministar obećava da će se konsultovati sa EU oko ovog prodajnog aranžmana. To je u redu, jer na osnovu sporazuma koje je Srbija zaključila sa EU, postoji pravo da se kontroliše da li je bilo državne pomoći i kakvi su bili njeni efekti. Lepo je što postoji spremnost da se polože računi i EU, u ime saradnje i budućeg pridruživanja, čak i ako ovde nije reč o njihovoj imovini i ulaganjima. Međutim, takve najave predstavljaju dodatnu iritaciju u situaciji kada isto ministarstvo svesno krše i zakone i odluke nadležnih domaćih državnih organa, a građanima ne polažu račune o upravljanju značajnim javnim sredstvima.

Slika i prilika transparentnosti korišćenja javne imovine

26. jun 2016.

Kada je u proleće 2015. godine potpisan "spasilački" ugovor o upravljanju smederevskom železalom, organizovana je konferencija za štampu na kojoj su govorili i najviši predstavnici Vlade Srbije. Međutim, reči hvale kojima su zasipali taj aranžman i obećanja o njegovoj uspešnosti nisu bile dovoljan razlogom da sa građanima podele i same ugovorne odredbe. Naprotiv, Ministarstvo privrede je učinilo ono što niko do tada nije - ne samo da nisu dostavili kopiju ugovora nakon što je Poverenik po žalbi doneo konačno, obavezujuće i izvršno rešenje (po žalbi TS), već su pristup tim dokumentima uskratili i tom državnom organu.

U međuvremenu je, 21.4.2016. zaključen novi istorijski aranžman - ugovor o prodaji Železare firmi Hestil iz NR Kine, koji je odmah i objavljen. Kako se moglo pročitati, ova firma će preuzeti upravljanje od 1. jula 2016.

Međutim, javnost nije dobila nikada zvanične informacije o uspešnosti poslovanja prethodnih upravljača, mada su neki mediji ukazivali na gubitke, na osnovu izveštaja koji su podneti APR. I onda, danas stiže vest koja je svakako neočekivana i koja se na prvi pogled (imajući u vidu ugovorenu prodaju i predaju firme za nekoliko dana) besmislena.

"Skupština privrednog društva Železara Smederevo donela je jednoglasnu odluku o raskidu ugovora o upravljanju i savetovanju, koji je sa kompanijom "HPK inženjering BV" i "HPK Menadžment doo", potpisan 21. marta prošle godine, zbog neispunjavanja i povreda ugovornih obaveza od strane druge ugovorne strane".

"Skupština privrednog društva Železara Smederevo istom odlukom imenovala je danas Ivana Miloševića za novog direktora tog preduzeća. Železara Smederevo i Republika Srbija nastavljaju sa svim potrebnim aktivnostima koje su neophodne za uspešnu realizaciju transakcije između Železare Smederevo i kompanije Hestil Srbija, zaključuje se u saopštenju."

Ne samo da ovaj put nema konferencije za štampu članova Vlade, već nema ni zvaničnog saopštenja ni na sajtu Ministarstva privrede, ni na sajtu Vlade, pa čak ni na sajtu "Železare", koja ga je navodno poslala medijima! Podrazumeva se da nema ni mogućnosti da se proveri da li je Kamaraševa firma zaista "povredila ugovorne obaveze" i da li ih "nije ispunila", jer se nikada nije pouzdano znalo ni kakve su to obaveze bile. Naravno da je takva mogućnost provere bitna i to ne zbog bivšeg upravljača Železaron, već zbog predstavnika države Srbije kojima je u opisu posla da se staraju o korišćenju imovine u javnoj svojini.

